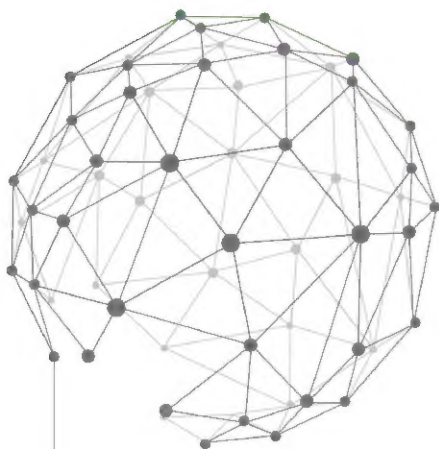

عەلى بابىر

خۇراپە رىستى
تەزكىھە
تەقۋا

2021-1442

خواپه رستیی، ته زکیه، ته قوا

نووسین: عهلی بایپر

مافی له چاپدانه وهی پارێزراوه بۆ نووسینگهی تهفسیر

چاپی یه کهم ۱۴۴۲ ک - ۲۰۲۱ ز

نووسینگهی تهفسیر

بۆ بلاوکردنه وه

ههولێر- شهقامی 30 مه تری ته نیشته مناره ی چۆلی

+964 750 818 08 66

www.al-tafseer.com

tafseerooffice@yahoo.com

f t g+ y /TafseerOffice

ئاماده کردنی پێرست - نووسینگهی تهفسیر

عهلی بایپر (نووسه ر)

خواپه رستیی ته زکیه ته قوا

۲۱۵ لاپه ره

۱۴ * ۲۱ سم

بابه ت : ئایینی

ISBN : 978-99-22-632-11-7

له بهر ئیوه به رایه تی گشتی کتیبخانه گشتیه کان - هه ریمی کوردستان

ژماره سپاردنی (۲۱۹) ی سالی ۲۰۲۰ پێدراوه

"بیروبوچونی ئەم کتیبه، مه رج نیه هه مان بیرو بوچونی نووسینگهی تهفسیر بێ"

خه تی به رگ : نه وزاد کۆیی

دیازیانی ناوه وه : زه رده شت کاوانی

www.alibapir.com

مه وسو وعه ی
به ره و با شتر تی گه ی شتن و پی گه ی شتن

- کتییی ۶ -

خزایه رییی . نه زکیه . نه قوا

نووسینی
عه لی با پیر

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

﴿وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ۚ وَإِن تَدْعُ مُثْقَلَةٌ إِلَىٰ جِمْلِهَآ لَا يَحْمِلُ مِنْهُ شَيْءٌ وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ ۖ إِنَّمَا تُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ ۚ وَمَن تَزَكَّىٰ فَإِنَّمَا يَتَزَكَّىٰ لِنَفْسِهِ ۗ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ﴾ ﴿١٨﴾ فاطر.

وکتوبرانی مکتبہ سی غلوسٹا عالی پاپیر

facebook

archae.org/details/alibapir

Alibapir

www.alibapir.com

پیشہ - بری - گزلی

QR CODE

علی بابیر/Alibapir

علی بابیر/Alibapir

وکتوبرانی مکتبہ سی غلوسٹا عالی پاپیر

facebook

QR CODE

پیشکش بی

به و خوشك و برا مسؤلانانہی:

له ئه نجامی خوا په رستی پاست و ساغ و له خوا نیزیک بوونه وه دا:
دل و دهر و نیا ن پاک و چاک ده بی و، له خوو خده خراپه کان بزار ده کری و، به
خه سله ته په سنده کان جوان ده کری و، له ناکامی نه و پاکیی و چاکیه ش
دا، شایسته ی نه وه ده بی پاریزکاری، پی بیه خشری.

www.alibapir.com

پیشه کی و ریت خوش کردن

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ، وَنَسْتَغْفِرُهُ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ
أَنْفُسِنَا، وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ، وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا
هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا
عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾
﴿١٠٢﴾ آل عمران.

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَجِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا
وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ
كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾ ﴿١﴾ النساء.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا﴾ ﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ
أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا
عَظِيمًا﴾ ﴿٧١﴾ الأحزاب.

أَمَّا بَعْدُ:

فَإِنَّ أَصْدَقَ الْحَدِيثِ كَلَامُ اللَّهِ، وَخَيْرَ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ، وَشَرُّ الْأُمُورِ مُحَدَّثَاتُهَا، وَكُلُّ مُحَدَّثَةٍ بِدْعَةٍ، وَكُلُّ بِدْعَةٍ ضَلَالَةٌ، وَكُلُّ
ضَلَالَةٍ فِي النَّارِ.

خوینره سه نگیں و شیرینه کان!

ئه گهر به وردی سهرنج بدینه گهر دوون، به سهرجهم پیکهاته کانی و سهر و خواریه وه. ئاسمانه کان و زهوی و، تییه وه پابمین، به پرونی بو مان ده رده که وی که: وپرای ته وی ههر دروستکراویک، به و پهری ورده کاری و پیک و پیک دروستکراوه، که له وه چاکتر و پیک و پیکتر ته صه وور ناکری، وه خوی تاک و پاک فرموویه تی:

﴿الَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ﴾ (٧) السجدة.

له هه مان کاتیش دا، دروستکراوه کان په یوه ندییه کی ته واکاری (تکاملی) یان له نیوان دا ههیه و ههر کامیکیان به شیوهیه که له شیوه کان، له خزمهت شتیکی له خوی سهرووتر دایه، بو وینه:

تیشک و ئاو و کانزایه کان (معادن) له خزمهت گل (تربة) و، گل و تیشک و ئاو، له خزمهت پرووه و (نبات) و، پرووه ئاو و تیشک و ههوا، له خزمهت ئاژهل (حیوان) و، تهوانیش هه موویان:

تیشک و، ههوا و، ئاو و کانزایه کان و، گل و پرووه و، ئاژهل... هتد له خزمهتی مروف دان!

ئنجای لیردا پرسیاریک دیته زهینه وه:

ئه دی مروف که خوی به خشر و به به زهی و کاربه جی، تهو هه موو دروستکراوانه ی خستوونه خزمهت، بگره تیپرای گهر دوون، به سهر خوارو سهرجهم پیکهاته کانییه وه، بوی پام و دهست مو (مُسَخَّر) کراوه، وه خوی زانا و توانا فرموویه تی:

﴿أَلَمْ تَرَوْا أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعَمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً﴾ ﴿٢٠﴾ لقمان.

واته: ئایا سه‌رنج ناده‌ن! که خوا هه‌رچی له ئاسمانه‌کان و زه‌وی دایه، بۆی پام و ملکه‌چ کردوون و، چاکه و نیعمه‌ته ئاشکرا و په‌ننه‌هانه‌کانی خۆی به ته‌واویی به سه‌ردا رشتوون!!

به‌لێ ئایا مروّف که شاگولی باغی گه‌ردوون و، سه‌ر توپی کانیاته، ده‌بی بۆچی دروستکراپی و، له خزمه‌ت چ ئامانجیک دابی؟!

کتیبی به‌رز و به پێزی خوا (قورئان) زۆر به‌روون و پاشکاوپی، وه‌لامی نه‌و پرسیارانه‌مان له مست ده‌نی و، پیمان راده‌گه‌یه‌نی که ئامانج و حیکمه‌ت له دروستکردنی مروّف: به‌ندایه‌تی کردن (عبودیه‌)یه‌تی بۆ خوای به‌دییه‌نه‌ر و په‌روه‌ردگار سبحانه و ته‌عالی، وه‌ک خوا فەرموویه‌تی:

﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ ﴿٥٦﴾ الذاریات.

له میانی جینیشایه‌تی (خلافة) کردنی و، هه‌لگرتنی سپارده (أمانة) تایبه‌ته‌که‌یدا، که گه‌ردوون به سه‌ر و خواریه‌وه، له به‌رانبه‌ر هه‌لگرتنیدا، بی توانایی و ده‌سته پاچه‌یی خۆی پێشان دا، وه‌ک خوا فەرموویه‌تی:

﴿وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً﴾ ﴿٣٠﴾ البقرة.

هه‌روه‌ها فەرموویه‌تی:

﴿إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا﴾ ﴿٧٢﴾ الأحزاب.

هه‌لبه‌ته‌ حیکمه‌تی پیوسته‌کرانی به‌ندایه‌تی (عبودیه‌ی) کردن بو
خو‌اش، له‌سه‌ر جینن و مرو‌ف، و‌پ‌رای جی به‌ج‌کردنی مافی خوا (حق
الله) له‌سه‌ریان و، پارێزران له‌ بیج نه‌مکی و سپله‌یی (کفران)، بریتیه‌ له‌:
یادی خوا کردن و، لی نی‌زیک بوونی و، پاکبوونه‌وه و ب‌زارکردنی له
خو‌و خه‌سه‌له‌ته‌ نزم و په‌سته‌کان و، چاکبوون و رازێترانه‌وه‌ی به‌ ئاکار
و خه‌سه‌له‌ته‌ به‌رز و په‌سنده‌کان وه‌ک خ‌وای به‌رز و مه‌زن فه‌رموویه‌تی:

۱- ﴿وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي﴾ (۱۴) طه.

۲- ﴿أَتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ
تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا
تَصْنَعُونَ﴾ (۱۵) العنکبوت.

۳- ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى﴾ (۱۴) وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ، فَصَلَّى (۱۵) الأعلى.

واته: ته‌زکیه‌ی نه‌فس (پاکبوون و چاکبوونی مرو‌ف) به‌ره‌می
راسته‌خ‌وای خواپه‌رستی و بو‌ خوا ص‌ولحانه.

دوایی له‌ نه‌جامی چاک خوا په‌رستن و ته‌زکیه‌ بوونی نه‌فس دا،
خه‌سه‌له‌تی به‌رز و به‌ پی‌ز و کو‌که‌روه (جامع‌ی) پارێزکاری (تقوی)
په‌یدا ده‌بێ، وه‌ک خ‌وای کاربه‌جی و زانا فه‌رموویه‌تی:

۱- ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ
لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ (۲۱) البقرة.

۲- ﴿وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا﴾ (۷) فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا (۸) قَدْ أَفْلَحَ مَنْ
زَكَّاهَا (۹) وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا (۱۰) الشمس.

۳- ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَغُضُّونَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلنَّقْوَىٰ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ﴾ ﴿٢﴾ ﴿الحجرات.

شایانی گوته: رسته‌ی: ﴿امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلنَّقْوَىٰ﴾، یانی: دلیانی ساغکردوته‌وه و پالاوتوه بو پاریزکاری.

ئنجا نه‌مه لیی وهرده‌گیری که:

پاریزکاری (تقوی) له هه‌موو دل و ده‌روونیکدا نیشته‌جی و سه‌قامگیر نابی، به‌لکو پیوستیی به دل و ده‌روونیکی پالفته‌کراو و شایسته هه‌یه.

ئنجا به‌پیزان!

ئیمه خوا پشتیوان بی هه‌ولده‌دین له‌م کتیبه‌دا، باسی هه‌ر کام له‌و سییه بکه‌ین:

۱- خواپه‌رستیی

۲- ته‌زکیه‌ی نه‌فس

۳- پاریزکاری

که سی پیکهینه‌ری یه‌کجار گرنگ و پیوستی، که‌سایه‌تی مرؤفی مسولمان و کۆمه‌لگای مسولمان و، زاده و به‌ره‌می راسته‌وخوی:

۱- (بوونناسیی) و ۲- (ئیمان)یشن.

بو‌یه‌ش ئه‌م کتیبه‌مان کردۆته سی به‌ش:

به‌شی یه‌که‌م: خواپه‌رستیی

ئه‌میش له‌ سی باسان پیکهاتوه:

باسی یه‌که‌م: پیناسه‌ی خواپه‌رستی.

باسی دووهم: پله و پایه و گرنگی خواپه‌رستی له‌ ئیسلام دا.

باسی سییه‌م: به‌ره‌م و شوینه‌واره گرنه‌گه‌کانی خواپه‌رستی، له‌ ژیا‌نی مرۆف دا.

به‌شی دووهم: ته‌زکیه

ئه‌م به‌شه‌ش پینج باسان ده‌گریته خۆی:

باسی یه‌که‌م: چه‌مک و واتای ته‌زکیه‌ی نه‌فس.

باسی دووهم: پینگه و به‌ره‌می ته‌زکیه‌ی نه‌فس.

باسی سییه‌م: چۆنه‌تی ته‌زکیه بوونی نه‌فس و ئامرازه‌کانی.

باسی چواره‌م: چوار کورته سه‌رنج له‌ باره‌ی ته‌زکیه‌ی نه‌فس و قوتابخانه‌کانی ته‌زکیه و، رپبازه‌کانی ته‌سه‌وه‌وه.

باسی پینجه‌م: کورته هه‌له‌سه‌نگاندنیکی ته‌زکیه و ته‌سه‌وه‌وف.

به‌شی سییه‌م: ته‌قوا

ئه‌م به‌شه‌ش له‌ چوار باسان پیکهاتوه:

باسی یه‌که‌م: پیناسه‌ی پارێزکاری (تقوی) و پارێزکار (مئقی).

باسی دووهم: بواره‌کانی پارێزکاری.

باسی سییه‌م: پینگه‌ی ته‌قوا و گرنگی و بایه‌خی.

باسی چواره‌م: به‌ره‌م و شوینه‌واره دنیایی و دوا رپۆژییه‌کانی ته‌قوا.

شایانی باسیشه:

به‌شی یه‌که‌م: (خوابه‌رستی) له به‌رگی یه‌که‌می مه‌وسووعه‌ی:
 {خوابه‌رستی ئیسلامی} وه‌رگیراوه، دوا‌ی سووکه ده‌ستکارییه‌ک و^(۱)،
 به‌شی دووهم و سییه‌م: (ته‌زکيه) و (ته‌قوا)ش له: (موسووعه:
 الإسلام كما يتجلى في كتاب الله) الكتاب التاسع ط ۲/۲۰۱۹،
 وه‌رگیراون به سووکه ده‌ستکاری و کورت‌کردنه‌وه‌یه‌که‌وه^(۲).

هیواداریشم و له خوای به به‌زه‌بی و به‌خشه‌ریش داواکارم:

ئه‌م کتێبه به هه‌ر سی‌ک به‌شه‌که‌یه‌وه، به‌رچا و پروونکه‌ره‌وه و ده‌ست‌بار‌گیر‌کی
 باشی، خوشک و براییانی مسوولمان بێت، بۆ هه‌رچی زیاتر:

۱- خوابه‌رست بوون و

۲- پاک و چاک بوون و

۳- پارێزکار بوونیان

که هه‌ر سی‌کیان وه‌ک ئالقه‌کانی زنجیرێک، پێکه‌وه په‌یوه‌ستن و به
 دوا‌ی یه‌ک دا دین و، هه‌ر کامی‌کیان له‌وه‌ی پێش خۆیه‌وه په‌یدا‌ده‌یی و،
 هه‌ر سی‌کیشیان له بوونناسیی و ئیمان‌ه‌وه، هه‌ل‌ده‌قوڵن.

۱۶ / ره‌جه‌ب / ۱۴۴۱هـ

۱۱ / ۳ / ۲۰۲۰ز

(۱) له لاپه‌ره‌کانی: ۳۰، ۷۷، ۱۰۲، ۱۰۴، ۱۴۴.

(۲) (ته‌زکيه‌ی نه‌فس) له لاپه‌ره‌: ۱۳۴-۱۹۷، (ته‌قوا) له لاپه‌ره‌: ۴۴-۷۰،
 ط ۲۰۱۹م جگه له (باسی پێنج‌ه‌م‌ای) (ته‌زکيه) که له کتێبی سییه‌می:
 مه‌وسووعه‌ی: {بیر‌کردنه‌وه‌ی ئیسلامی...} وه‌رگیراوه. لاپه‌ره‌: ۲۶-۲۷۴.

به‌شی یه‌که‌م

خوابه‌رستی

باسی یه‌که‌م: پیناسه‌ی خوابه‌رستی.

باسی دووهم: پله و پایه و گرنگی خوابه‌رستی له ئیسلام دا.

باسی سییهم: به‌ره‌م و شوینه‌واره گرنه‌کانی خوابه‌رستی

له ژانی مرۆف دا.

باسی یه که م پیناسه ی خواپه رستی

برگه ی یه که م: چه مک و واتای خواپه رستی له فرهه نکه کانی
زماندا و له لای پسپوړان.

برگه ی دووهم: مانای وشه ی خواپه رستی له قورپاندا.
برگه ی سییه م: نه نجامگیری و پروونکردنه وه ی زیاتر.

www.alibapir.com

برگهی یه‌که‌م

چه‌مک و واتای خوابه‌رستی (العبادة)

وشه‌ی (العبادة)، که به هه‌موو شیوه به‌کاره‌یئانه‌کانیه‌وه، (۲۷۵) جار له‌ قورئانی دا هاتوه، وشه‌یه‌کی عه‌ره‌بییه‌و، پیوسته بو زانینی چه‌مک (مفهوم) و واتاکه‌شی، سه‌ر به‌ فه‌ره‌نگه‌کانی زمانی عه‌ره‌بی دابگرین و، گوی بو زاناو پی‌شه‌وایانی عه‌ره‌بی زان بگرین:

یه‌که‌م: خاوه‌نی (مختار الصحاح) ئاوا مانای وشه‌ی (عبودية) و (عبادة) ی کردوه:

(... وأصل العبودية: الخضوع والذل، والتعبيد: التذليل، يقال: طريق معبد، والتعبيد أيضا الاستعباد وهو اتخاذ الشخص عبداً، وكذلك (التعبُد) والعبادة: الطاعة والتعبد والتنسك...) ^(۱)، واته: (عبودية) له‌بنه‌ره‌تدا ژێرده‌سته‌یی و ملکه‌چییه‌و، (تعبيد) یانی گهردن پی که‌چکردن، ده‌گوتری: (طريق معبد- رییه‌کی ته‌خت و هه‌موارکراو).

ديسان (تعبيد) به‌ مانای (استعباد) یش دی، ئه‌ویش بریتیه له‌ کردنه‌ کۆیله‌ی که‌سیک... ديسان (تعبد) یش هه‌مان مه‌به‌ست ده‌گه‌یه‌ن، ده‌گوتری: (تَعَبَّدَ) واته: کردیه‌ کۆیله‌ و، (عبادة) یانی: فه‌رمانه‌به‌ری و په‌رستن و قوربانی سه‌ره‌برین...

دووهم: (راغب الأصفهاني) یش- توێژده‌وه‌ی زه‌بر ده‌ستی ماناو مه‌به‌ستی وشه‌و زاراوه‌کانی قورئانی به‌پێژ - له‌وباره‌وه‌ گوتویه‌تی:

(۱) بره‌انه: (مختار الصحاح)، ص (۱۱۹، ۱۲۰).

(العبودية: إظهار التذلل والعبادة أبلغ منها، لأنها غاية التذلل ولا يستحقها إلا من له غاية الإفضال وهو الله تعالى، ولهذا قال: (أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ)، والعبادة ضربان: عبادة بالتسخير وعبادة بالإختيار، وهي لذوي النطق وهي المأمور بها في نحو قوله: (أَعْبُدُوا رَبَّكُمْ) و (وَأَعْبُدُوا اللَّهَ)...) (١).

واته: (عبودية) پێشاندانی ملکه‌چییه‌و (عبادة) له‌وی خه‌ستته‌، چونکه (عبادة) ته‌و په‌ری ملکه‌چییه‌و شایسته‌ی که‌شیش نیه‌، مه‌گه‌ر که‌سیک که‌ خاوه‌نی ته‌وپه‌ری چاکه‌و به‌خششه‌، که‌ خوای به‌رزه‌. هه‌ر بۆیه‌ش خوا فه‌رموویه‌تی: (که‌ جگه‌ له‌وی نه‌په‌رستن)، (عبادة)یش دوو جو‌ره‌: - جو‌ریکیان (عبادة) به‌هوی گه‌ردن پێ که‌چکردنه‌وه‌.. جو‌ریکیشیان (عبادة) به‌ ویست و هه‌ل‌بژاردنه‌وه‌، که‌ بۆ خاوه‌ن عه‌قلانه‌، که‌ له‌م جو‌ره‌ ثایه‌تانه‌دا فه‌رمانی پێکراوه‌: (په‌روه‌ردگارتان په‌رستن) و (خوا په‌رستن).

پاشان (راغب الأصفهانی) له‌سه‌ر پێناسه‌کردنی (عبودية) و (عبادة) به‌رده‌وام ده‌بی و ده‌لی: (والعبد يقال على أربعة أضرب):

١- عبد بحکم الشرع وهو الإنسان الذي يصح بيعه وابتیاعه، (نحو العبد بالعبد)، (عبدًا مملوكًا).

٢- عبد بالإيجاد وذلك ليس إلا لله، وإياه قصد بقوله: (إن كل من في السموات والأرض إلا آتي الرحمن عبدًا)، وعبدٌ بالعبادة والخدمة، والناس في هذا ضربان:

٣- عبد لله مخلصاً وهو المقصود بقوله: (واذكر عبدنا أيوب)، (إنه كان عبدًا شكورًا)، (نزل الفرقان على عبده)... الخ.

(١) برونه (معجم مفردات ألفاظ القرآن)، ص (٣١٩).

٤- وعبد للندیا وأعراضها، وهو المعتكف على خدمتها ومراعاتها، وإيّاها قَصَدَ النبيُّ عليه الصلاة والسلام بقوله: (تعس عبد الدرهم، تعس عبد الدينار). وعلى هذا النحو يصح أن يقال: ليس كل إنسان عبداً لله..

ويقال طريق معبد، أي مذلّل بالوطأ، وبغير معبد، أي مذلّل بالقطران، وعبدت فلاناً أي ذللته إذا اتخذته عبداً، قال تعالى: [أَنْ عَبَدْتُ بَنِي إِسْرَائِيلَ] (١)، واته: وشهى (عبد) به چوار مه‌به‌ستان به‌کاردی:

١- (عبد) ێك كه به‌حوكمی شهرع په‌یدا بووه (٢)، ئه‌ویش ئه‌و مرؤفه‌یه كه دروسته بفرۆشری و بکړړی، وهك (کو‌یله به‌کو‌یله)، (کو‌یله‌یه‌کی خاوندار).

٢- (عبد) ێك كه به‌ هو‌ی وه‌دییه‌تانه‌وه بوته (عبد)، ئه‌وه‌ش - واته ئه‌و جو‌ره به‌ندایه‌تی بۆ کرانه - به‌س مافی خوایه‌و، به‌ فهرموددی خوا: (هیچ که‌س له‌ ئاسمانه‌کان و زه‌ویدا نیه، که‌ به‌ به‌ندایه‌تی نه‌یه‌ته لای خوا‌ی به‌ به‌زه‌یی) ئه‌وه مه‌به‌ست بووه‌و، به‌نده‌یه‌ك که‌ له‌ بواری په‌رستن و خزمه‌تدا ده‌رده‌که‌وی له‌وباره‌شه‌وه خه‌لك دوو جو‌رن:

(١) پروانه: (معجم مفردات ألفاظ القرآن)، ص (٣٢٠، ٣١٩).

(٢) دیاره ئیسلام پ‌ژمی سه‌یدو کو‌یلایه‌تی دانه‌هیناوه، به‌لکو به‌ر له‌ ئیسلام هه‌ربووه‌و پایه‌یه‌کی گرنگی سیستمی سیاسی و ئابووری بووه‌ له‌ سه‌رتاسه‌ری دنیا‌و، ئیسلامیش به‌ جیددی هه‌ولئ نه‌ه‌شتن و بنه‌رکردنی ئه‌و دیاره‌ دو‌اکه‌وتوو‌یه‌ی داوه، وه‌ك له‌ چه‌ندان ده‌قی قورئان و سونه‌تدا ده‌رده‌که‌وی و، له‌ راستیدا نه‌مانی ئه‌و دیاره‌ دزیوه، یه‌کێکه‌ له‌ دیاریه‌که‌نی ئیسلام بۆ مرؤفایه‌تی. له‌وباره‌وه‌ پ‌روانه:

١- ته‌فسیری سوو‌رته‌ی (النساء) نایه‌تی ژماره (٢٤).

٢- کتیی: (په‌رگیریی) چاپی دوو‌م/٢٠١٩ز.

که‌ تییان دا باسی ئه‌و بابته‌ کراوه.

۱- به نندیهك كه ساغ هی خوایه، بهم ئایه تانهش ئهم جۆرد به نندیه مه بهست بووه: (یادی به نندیه ئیمه ئه ییوب بکهوه). (یینگومان ئهو - واته نوح (علیه السلام) - به نندیه کی سوپاسگوزار بوو)، (جیا که ره دهی - هه ق و باطل - ناردۆته سه ر به ننده کهی) ... هتد.

۲- (عبد) ێك كه كۆیله ی دنیاو شته كانیه تی، ئه ویش كه سیكه كه له سه ر خزمه تکردنی دنیا چاوچر داده گری، پیغه مبه ریش (صلی الله علیه وسلم) ئهو جۆره كه سه ی مه بهست بووه كه فه رمویه تی: [به نده ی دره م (زیو) له به ین بچی، به نده ی دینار (زیر) له نیو بچی]، به گۆیره ی ئهم چه مك و واتایه ش راسته بگوتری: هه موو ئینسانێك به نده ی خوا نیه ...

ئنجا ده گوتری رییه کی (معبّد) واته: به هۆی پێدا رۆشتنه وه گه ردنی پێ كه چكراوه ته خت و هه موار بووه، حوشرێکی (معبّد) یانی: به قه ترانی ملكه چ و دهسته مو كراوه، هه روه ها (عبدت فلاناً) ئه گه ر ملت پێ كه چ كرده ی و كرده ییت به كۆیله، خوی به رز فه رمویه تی: (أَنْ عِبَدْتَ بَنِي إِسْرَائِيلَ) واته: له سۆنگه ی ئه وه وه كه وه چه ی ئیسرا ئیلت كرده بوو به ژیر دهسته و كۆیله - ئه ی فیرعه ون من به ناچار ی ها تبوومه مألّی تۆو خزمه ت ده كرام.

سییه م: (فیروز آبادی) یش له باره ی چه مك و واتای وشه ی ناوبرا وه وه، گوتویه تی: (العبدية والعبودية والعبادة: الطاعة)^(۱)، واته: (عبدية) و (عبودية) و (عبادة) یانی: فه رمانبه ری و گه ردن كه چیی.

چواره م: (ابن سیده) ش گوتویه تی: (يقال: تعبد فلان لفلان، إذا تذلل له، وكل خضوع ليس فوقه خضوع، فهو عبادة، طاعة كان للمعبود أو غير

(۱) بر وانه: (القاموس المحيط)، لفظ (عبد).

طاعة، وكل طاعة لله على جهة الخضوع والتذلل، فهو عبادة^(۱)، واته: ده‌گوتری: (تعبد فلان لفلان) ته‌گهر گهردنی بۆ که‌چ بکات و هه‌موو گهردن که‌چییه‌ک که‌هیچ گهردن که‌چییه‌کی نه‌گاتنی، ته‌وه‌ په‌رستنه، ئنجا فه‌رمانبه‌ریی بی بۆ په‌رستراو یان فه‌رمانبه‌ریی نه‌بی (په‌نگه‌ مه‌به‌ستی ته‌وه‌ بی به‌ ویست و هه‌ل‌بژاردن و په‌غبه‌ته‌وه‌ بی، یان به‌ پی‌چه‌وانه‌وه‌) و هه‌ر فه‌رمانبه‌رییه‌ک که‌ بۆ خودا ته‌نجام ده‌دری، له‌سه‌ر شیوه‌ی ملکه‌چی و خو زه‌بوون کردن، ته‌وه‌ په‌رستنه.

پینجه‌م: (ابن منظور) یش له‌ کتیبی ناوداری خو‌ی (السان العرب) دا، ده‌رباره‌ی وشه‌ی ناوبراو گوتویه‌تی:

(وأصل العبودية: - الخضوع والتذلل)^(۲)، واته: مانای بنه‌ره‌تی (عبودية) گهردن که‌چی و سه‌ر نه‌وی کردنه، هه‌روه‌ها ده‌لی: (والتعبد: التمسك، والعبادة: الطاعة)^(۳)، واته: (تعبد) په‌رستن و قوربانیی سه‌رپرینه‌و، (عبادة) فه‌رمانبه‌رییه.

پاشان له‌ ته‌فسیری (... و عبد الطاغوت) دا گوتویه‌تی: (قال الزجاج و تأویل (عبد الطاغوت) أي أطاعه يعني الشيطان، فيما سؤل له وأغواه...)^(۴)، واته: زه‌ججاج گوتویه‌تی: ته‌فسیری (عبد الطاغوت) یانی: فه‌رمانبه‌ریی طاغووتی کردوه، واته: به‌ قسه‌ی شه‌یتانی کردوه له‌ شوێن که‌وتنی ته‌وه‌دا، که‌ بۆی جوان کردوه‌و، سه‌ری لی‌ش‌یواندوه، ئنجا

(۱) بر‌وانه: (المخصص) لابن سیده، ج (۱۳)، ص (۹۶).

(۲) (السان العرب) ج (۲)، ص (۲۷۱).

(۳) سه‌رچاوه‌ی پینشو، ج (۲)، ص (۲۷۲).

(۴) هه‌مان سه‌رچاوه‌ و به‌رگ و لاپه‌ره‌.

گوتوویه تی: (وقومهما لنا عابدون) أي دائنون وكل من دان لملك فهو عابد له وقال ابن الأنباري: (فلان عابد) وهو الخاضع لربه المستسلم المنقاد لأمره، وقوله تعالى (أعبدوا ربكم) أي: (أطيعوا ربكم)^(۱).

واته: (وقومهما لنا عابدون) گه له که یان (عابد) ی ئیمه، یانی ملکه چمانن [ئهمه قسه ی فیرعه ونه ده باره ی مووسا و هاروونی برای (علیهما السلام) و گه له که یان].

هه ره که سیڤک مل بو حوکمرانیڤ که چ بکات [دیاره مه به ست سه روڤک و پادشای کافره] ئه وه په رستاریه تی و، (ابن الأنباري) گوتوویه تی: فلانه که سه عابیده، یانی: که سیڤکه گه ردن که چی په روهرد گاریه تی و جیبه جیکه ری فرمانیه تی، و قسه ی خوی به رز: (په روهرد گارتان په رستن) یانی: فرمانبه ری په روهرد گارتان بکه ن.

شه شه م: (ابن تیمیة) ئاوا پیناسه ی (عبادة) ده کات:

(العبادة اسم جامع لكل ما يحبه ويرضاه الله تعالى من الأقوال الظاهرة والباطنة وجماع العبادة: كمال الحب مع كمال الذل، فالظاهرة كالصلاة والزكاة والصيام والحج، وصدق الحديث، وأداء الأمانة، وبر الوالدين، وصلة الأرحام، والوفاء بالعهود، والأمر بالمعروف والنهي عن المنكر، والجهاد للكفار والمنافقين، والإحسان إلى الجار، واليتيم والمسكين وابن السبيل والبهايم، والدعاء والذكر والقراءة، والباطنة كحب الله ورسوله وخشيته والإنابة إليه وإخلاص الدين له، والصبر لحكمه والشكر لنعمه، والرضا بقضائه، والتوكل عليه، والرجاء لرحمته، والخوف من عذابه)^(۲)، واته: عبادت ناویکی

(۱) هه مان سه رجاود، ج (۲)، ص (۲۷۳، ۲۷۴).

(۲) کتییی (العبودية) ی (ابن تیمیة)، ص ۱۰۸، ۱۰۹.

کۆکه رده دیه بۆ هه موو ئه و قسه و کرده و تاشکراو په نهانه ی، که خوا ی بهرز خۆشی دهوین و په سه ندیان دهکات، پوخته ی مانای (عبادة) بریتیه له: خۆشویستنی تهواو، و پرای گهردن که چیی تهواو، دیوی تاشکرای خوا په رستیی وهک: نوێزو زهکات و پۆژوو گرتن و هه ج و، راست ییژی و، جیه جیکردنی راسپاردهو، چاکه له گهل دایک و باب و، پاراستنی په یوه ندیی خزمایه تی و، به جیه یئانی به ئین و په یمان و، فرمان به چاکه کردن و پڕی له خراپه گرتن و، جیه اددکردن دژی کافرو دهغه لآن و، چاکه کاریی له گهل دراوسی و هه تیو و هه ژارو ریبارو ئاژهل و، پارانه ووه زیکرو قورئان خویندن، دیوی په نهانیسی وهک: خۆشویستنی خواو پیغه مبه ره که ی و، ترسان له خواو گه رانه وه بۆ لای و، ساغکردنه وه ی گه ردنکه چیی بۆ و، ئارامگریی بۆ حوکم و بریاری و، سوپاسکردنی له سه ر نازو نیعمه ته کانی و، رازی بوون به قه زاو قه ده ری و، پشت پچ به ستنی و، ئومید به به زه یی و به خشنده یی بوونی و، ترس و سام له تازارو ته شکه نه ی..

حه وته م: (إبن قیم الجوزية) اش ده باره ی وشه ی (عبادة) گوتویه تی: [وبني (إياک نعبد) علی أربع قواعد: التحقق بما یحبه الله ورسوله ویرضاه من قول اللسان والقلب وعمل القلب والجوارح.. فقول القلب: هو اعتقاد ما أخبر الله سبحانه به عن نفسه وعن أسمائه وصفاته وأفعاله وملائکته ولقائه علی لسان رسله، وقول اللسان: الإخبار عنه بذلك والدعوة الیه والذب عنه وتبیین بطلان البدع المخالفة له، والقیام بذكره وتبلیغ أوامره، وعمل القلب، کالمحبة له والتوکل علیه والإنابة إلیه والخوف منه والرجاء له وإخلاص الدین له والصبر علی أوامره وعن نواهیة وعلی أقداره والرضی به وعنه، والموالة فیه والمعاداة فیه والذل له والخضوع والإخبات الیه

والطمأنينة به، وغير ذلك من أعمال القلوب التي قَرَضَها أَقْرَضَ من عمل الجوارح، ومستحبُّها أَحَبُّ إلى الله مِنْ مستحبِّها، وعمل الجوارح بدونها، إما عديم المنفعة أو قليل المنفعة، وعمل الجوارح كالصلاة والجهاد ونقل الأقدام إلى الجمعة والجماعات، ومساعدة العاجز والإحسان إلى الخلق ونحو ذلك..^(۱)

واته: (بهس تو دهپه رستين-ياك نعبد-) لهسه ر چوار پایهن بنیات نراوه، که بریتین له: جیبه جیکردن و له خوډاهینانه دی، هه رچی خواو پیغه مبهه ر خویشان دهوی و په سه ندی ده کهن، له قسه ی زمان و، دل و، کردهوی دل و، ئەندامه کان:

۱- قسه ی دل: که بریتیه له قه ناعته هه بون و پروا پیبونی هه رچی خوا ی پاک و بیۆینه دهبارهی خوی و ناوه کانی و سیفه ته کانی و کردهوه کانی و فریشته کانی و به دیدارگه یشتنی، لهسه زمانی پیغه مبهه رانی هه والی پیداهه.

۲- قسه ی زمان: بریتیه له راگه یاندنی نهو راستییانه ی گوتران و بانگه وازی خه لک بو کردنیان و، بهرگری لی کردنیان و، پروونکردنهوی پووچی نهو شته داهینراوانه ی که پیچه وانه یان و، یادی خوا کردن و راگه یاندنی فه رمانه کانی.

۳- کردهوی دل: خو شویستنی خواو پشت پیج به ستنی و گه رانه وهو بولا ژیان (په شیمان) بوونه وهی و، لیترسانی و هیوا پیبونی و، گه ردن که چیی بو ساغ کردنه وهی و، خو راگری لهسه ر جیبه جیکردنی فه رمانه کانی و نه کردنی قه دهغه کراوه کانی و، نارام گرتن له بهرامبهه ر

(۱) پروانه: (مدارج السالکین)، ج (۱)، ص (۱۰۰، ۱۰۱).

قه زاو قه دهره به ليو گرفته کاند او پي رازي بوونيان و لي رازي بووني و، د و ستايه تبي و دوژمنايه تبي له پيناودا کړدنې و، خو يو زه بوونکړدنې و گهر دنکه چي و ته سليم بووني و نارام پيگرتني و، غه يري نه وانه ش له کرده وه کاني دلان، که فريزه کانيان له کرده ي نه دنامه کان پيوست ترن و، سوننه ته کانيشيان له لاي خوا، له سوننه ته کاني نه دنامه کان خوشه ويست ترن و، له راستيدا کرده وي نه دنامه کان، به يي نه وان، يان هر بي سوودن، يان کم سوودن.

۴- کرده وي نه دنامه کان وهک: نو تر و جيهاد کړدن و هه نگانوان به ره و نه جامداني نو تر و جومعه و نو تره کاني به کو مه ل و، هاوکاري کړدنې خه لکي دهسته وه سان و چاکه کاري له گه ل خه لکيداو شيوه ي نه وانه.

برگهی دووهم

مانای وشه ی خوابه رستی له قورئاندا

ئیسټاش دوا ی ئه وه ی چه مک و مه بهستی وشه ی (عبادة) مان له
فه پهنه نگه کانی زمانداو، له لای زانایانی شه رعزانیس بو پوون بووه،
با سه رنج بدهین داخو خوی کار به جی و زانا، له قورئانی به هیژو
پیژدا، وشه ی ناوبراوی، بو چ واتاو مه بهستی که کارهیناوه؟:

دوا ی سه رنج دان و تیوه رامانی وردو قوول له سه رجهم ثایه ته
به پیره کانی قورئانی به پیر، بومان دهرده کهوی که وشه ی ناوبرا، بو
سی مه بهستی سه ره کیی و مه زن به کار هینراوه، به هه موو پیر که
(صیغه) کانی به کارهینانیه وه، که ئه مانه^(۱):

یه که م: ملکه چیی و به ندایه تی و ژیرده سته یی (الذلة والعبودية والخضوع):
بو وینه:

۱- [إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا آتَى الرَّحْمَنِ عَبْدًا] (مریم - ۹۳)

واته: هیچ کهس له ئاسمانه کان و زه ویدا نیه، مه گهر به به ندایه تی
دیته لای خوی به به زه یی.

۲- [وَتِلْكَ نِعْمَةٌ تَمُنَّهَا عَلَى أَنْ عَبَّدَتْ بَنِي إِسْرَءِيلَ] (الشعراء - ۲۲).

(۱) بو نووسینی ئه م باسه، سوودم له کتبی: (المصطلحات الأربعة في القرآن) ی
(أبو الأعلى المودودي) وهر گرتود.

واته: شه‌دهش چاکه‌یه‌که که منه‌تی پی له‌سه‌ر من ده‌کی و، له سۆنگه‌ی شه‌وه‌یه که وه‌چه‌ی ئیسرائیلت کردبوو به‌کۆیله‌و ژێرد‌ده‌ست.

۳- [ثُمَّ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ وَأَخَاهُ هَارُونَ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿٤٥﴾ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ ۖ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا عَالِينَ ﴿٤٦﴾ فَقَالُوا أَنُؤْمِنُ لِبَشَرَيْنِ مِثْلِنَا وَقَوْمُهُمَا لَنَا عَبِيدُونَ ﴿٤٧﴾] (المؤمنون: ۴۵-۴۷)

واته: پاشان مووسا و هاروونی برایمان به‌چهندان نیشانه‌و به‌به‌لگه‌یه‌کی ئاشکراوه‌ر ده‌وانه‌کرد، بۆ لای فیرعه‌ون و دارو ده‌سته‌که‌ی، به‌لام شه‌وان خۆیان به‌زل گرت و، پیشتیش گه‌لیکی خۆ به‌به‌رزگریون، گو‌تیان: ئایا بروا به‌دوو ئینسانان به‌ئینین که وه‌ک خۆمانن و، گه‌له‌که‌شیان به‌ندایه‌تییمان ده‌کن!!

دووهم: فه‌رمانه‌ریی و پا‌به‌ندیی به‌حوکم و به‌نامه‌وه (الطاعة والإلتزام بالحکم والشریعة):

بۆ وینه:

۱- [يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ ۖ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ] (البقرة- ۱۷۲)،

واته: ئە‌ی شه‌وانه‌ی برواتان هیناوه! له‌و رۆزیه‌یه‌چاک و پاکانه‌بخۆن که پیمان دا‌ون و، سوپاسی خوا بکه‌ن، ته‌گه‌ر شه‌وه‌په‌رستن. (واته: به‌شێک به‌ندایه‌تی و په‌رستنتان بۆ خوا بریتیه‌له‌پا‌به‌ندی‌تان به‌حه‌لال و حه‌رامیکه‌وه که بۆ دیاریی کردوون).

۲- [قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرِّ مِّنْ ذَلِكَ مُثَوِّبَةً عِنْدَ اللَّهِ مَن لَعَنَهُ اللَّهُ وَعَظِمَ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمْ الْفِرْدَةَ وَالْخَنَازِيرَ وَعَبَدَ الطَّاغُوتِ أُولَئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا وَأَضَلُّ عَن سَوَاءِ السَّبِيلِ] (المائدة - ۶۰).

واته: بلّی: ثایا هه والّتان پیبدهم به پاداشتی خراپتر له وه له لای خوا! - سزای- که سیّک که خوا نه فرینی لی کردوو لی تووره بووه گیراونی به مهیمون و به رازو، طاغووتیان په رستوه، (مه به ستیش له په رستنی طاغووت لیږده) فرمانبه ریی کردنی جو له که کانه بو پیاوه نایینی و دهسه لاتداره کانیان، چونکه (طاغوت) بریتیه له هه ر شتیک که له گهّل خوا یان له جیاتی خوا بپه رستریّت).

۳- [وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ] (النحل - ۳۶).

واته: بیگومان له نیو هه کومه لیکدا پیغه مبه ریکمان ره وانه کردوه، که: خوا بپه رستن و له طاغووت خو دوور بگرن!..

سییه م: نه نجامدانی دروشمه کان (أداء الشعائر):

بو وینه:

۱- [قُلْ إِنِّي نُهَيْتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَمَّا جَاءَنِي الْبَيِّنَاتُ مِنْ رَبِّي ...] (غافر - ۶۶).

واته: بلّی من لیم قه دهغه کراوه نه وانه بپه رستم که نیوه له جیاتی خوا لییان ده پارینه وه، دواي ته وهی له په روهر د گارمه وه به لگه گه لی تاشکرام بو هاتوو..

۲- [وَالَّذِينَ أَخَذُوا مِنْ دُونِهِ أُولَئِكَ مَا نَعْبُدُهُمْ إِلَّا لِيُقَرِّبُونَا إِلَى اللَّهِ زُلْفَىٰ] (الزمر - ۳).

واته: ئەوانەى لە جیاتى خوا، چەند سەرپەرشتیار و دۆستێكى دیکەیان گرتوون (دەلێن) تەنیا بۆیە ئەوان دەپەرستین کە لە خوامان نزیک بخەنەو.

۳- [قُلْ إِنْ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝ لَا شَرِيكَ لَهُ ۚ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ] (الأنعام : ۱۶۲-۱۶۳).

واته: بێ: ییگومان نوێژم و قوربانى سەرپرینم و ژیانم و مردنم بۆ خواى پەرودەگارى جیهانه‌کانه، هیچ هاوبه‌شى نین و هەر به‌وه‌ش فەرمانم پێکراوه‌و، من یه‌که‌مینى مسوڵمانانم.

به‌لێ مسوڵمانانى به‌پێژو خۆشه‌ویست!

وه‌ک له‌به‌ر تیشکی ئەو سێ کۆمه‌له‌ ئایه‌ته‌دا - که وه‌ک چەند نمونه‌یه‌ک هێنایاننەوه - دەرده‌که‌وێ، ده‌بینین که وشه‌ی (عبودیه‌) و (عباده‌) له‌ فەرهنگ و زاراوه‌ی قورئانی قسه‌ له‌جێ و پر پیت و پێژو به‌پێژدا، سێ واتای گرنگ و گه‌وره‌و سهره‌کی هه‌ن:

۱- ملکه‌چیی و به‌ندایه‌تی و ژێرده‌سته‌یی، که ییگومان به‌م واتایه‌ سهر له‌به‌ری بوونه‌وه‌رو تینکرای خه‌لکی به‌ مسوڵمان و کافروه‌، به‌نده‌ی خواى پەرودرگا‌رو ملکه‌ج و ژێرده‌سته‌ینی، زانیانی‌ش به‌م جو‌ره‌ به‌ندایه‌تییه‌ ناچاریه‌ی کائینات ده‌لێن: (العبودية التکونیه‌)، که ییگومان نایه‌ته‌ مایه‌ی مه‌دح و زه‌م و پا‌داشت و سزا.

۲- فرمانبهری و پابه‌ندی به حوکم و به‌نامه‌وه، که ئەم جوړه به‌ندایه‌تییه‌ش تاییه‌ته به‌وانه‌وه که به ویست و هه‌ل‌ب‌ژاردنی ئازادی خو‌یان خوا ده‌په‌رستن و به‌ندایه‌تی بو ده‌که‌ن، که ئەم جوړه به‌ندایه‌تییه‌ش پی ده‌گوتی: (العبودية التشريعية) که مایه‌ی مه‌دح و زه‌م و پاداشت و سزای دنیاو دوا‌پ‌و‌ژه.

۳- ئەه‌جامدانی دروشمه‌کانی په‌رستن (الشعائر التعبدية)، که له راستییدا ئەمیش هه‌ر به‌شیکه له جو‌ری دووه‌می به‌ندایه‌تی بو خوا کردن و په‌رستنی، چونکه هه‌ر کاتیک ئینسان خو‌ی ته‌سلیمی حوکم و به‌نامه‌ی خودا کردو، رایگه‌یاند که خو‌ی په‌روه‌ردگار به تاقه په‌روه‌ردگارو په‌رستراو و فرمان‌پ‌ه‌وا (الرب والاله والحاكم الوحيد) ده‌زان، دیاره‌ پ‌ی له خو‌ی گرتوه که جگه له خو‌ی داد‌گه‌رو میه‌ره‌بان یاسا‌کانی زینده‌گیی (شرائع الحياة)و، دروشمه‌کانی به‌ندایه‌تی (شعائر التعبد) له سه‌ر‌چاوه‌یه‌کی دیکه وه‌ر‌ب‌گ‌ری، شتیکی ئاشک‌راشه که دروشمه‌کانی به‌ندایه‌تییه‌ش به‌شیکه که‌م، به‌لام زو‌ر گرنگی ئەو حوکم و به‌نامه‌ گشتی و گشت‌گیر (عام و شامل)و هه‌مه‌لایه‌نه‌ن که ئیسلامه، له چاو ئەو هه‌موو یاساو ده‌ست‌و‌ورانه‌ی دیکه، که په‌یوه‌ندییان به‌ لایه‌نه زو‌رو جو‌راو جو‌ره‌کانی ژیا‌نی تاک و کو‌مه‌له‌وه هه‌یه.

برگهی سییم

ئه نجامگیری و روونکردنه وهی زیاتر

ئیسٔاش بۆ چاکتر تیگه یشتن له وهی رابرد، له چه ند خالی کدا کورت و پوختی ده کهینه وه، تیشکی زیاتریش ده کهینه سه ر چه ند لایه نیکی:

یه کهم: وشه ی (عبودية) و (عبادة) له ئه سلّی زمانی عه رهبیدا، به مانای ملکه چیی و فه رمانبه ریی و ژێرده ستیه یی دیت و، شه رعیش هه ر له سه ر واته ئه سلّیه که ی خۆی به کاری هیناوه، ئه وه ند هیه مه رج (شرطی) (به س بۆ خوا بوون) ی خستۆته سه ر، که واته وشه ی ناوبراو له زاراوه ی شه رعدا، بریتیه له (به س په رستنی خوا) و (ته نیا به ندایه تیی کردن بۆ خوا).

یه کێک له زانایانیش ئاوا ی پێناسه کردوه، که من زۆر پیم په سه ند ه (العبادة: هي التذلل لله محبة وتعظيماً بفعل أوامر واجتناب نواهيه علی الوجه الذي جاءت به شرائعه)^(١).

واته: (عبادة) بریتیه له مل بۆ خوا که چکردن له پرووی خۆشویستن و به مه زن گرتنییه وه، که ئه میش له جیبه جی کردنی فه رمانه کانی و خۆ دوورگرتن له قه دهغه کراوه کانی دا، به و پێیه ی که به رنامه که ی پروونی کردۆته وه، خۆی ده نویتی.

(١) بره وانه: (فتاوی العقیده)، ص (١٢٩)، (ابن عثیمین).

ئنجاشایانی باسیشه که له زمانی کوردیددا وشه‌ی (خواپه‌رستی) له جیاتی (عبادة) دانراوه، که پیم وایه زۆر به‌جی و پر به پسته.

دووهم: وشه‌ی خواپه‌رستی (عبادة) یش له به‌کاره‌ینانی شهرع - واته قورپان و سونه‌ت-دا تیکرای جم وچۆل و چالاکییه‌کان و، دهر و دهر و (ظاهر و باطن) ی ئینسان و، سه‌رله‌به‌ری ژیان و گوزهران ده‌گریته‌وه‌و، هه‌روه‌ک چۆن دروشمه‌کانی به‌ندایه‌تی (الشعائر التعبدية) دیاری ده‌کات وه‌ک: نوێژو پۆژوو و زه‌کات و حه‌ج و زیکرو دووعاو سه‌ربهرین و ئیعتیکاف و ته‌واف و ... هتد، به‌رنامه‌کانی زینده‌گی (الشرائع الحياتية) ش له هه‌موو بواره‌کانی: سیاسی و ئابووری و کۆمه‌لایه‌تی و خێزانی و جه‌نگ و ناشتی و ... هتددا، به‌ده‌ست تا‌ک و کۆمه‌له‌وه‌ ده‌دات و، له غه‌یری خوا و به‌رنامه‌و ئایینه‌که‌ی بێ‌یازیان ده‌کات.

سێیه‌م: ئنجا که ده‌بین له عورفی گشتی و باوی مسوڵماناندا، وشه‌ی عیبادت زیاتر بۆ دروشمه‌کانی به‌ندایه‌تی و لایه‌نی شه‌خصی و مه‌عنه‌ویی ئینسان به‌کار دی و، زاناو شه‌رعزانان (فقهاء) یش له نیوخۆیاندا یاساو ده‌ستوره‌کانی ئیسلامیان بۆ دوو به‌ش: (العبادات) و (المعاملات) واته: په‌رسته‌کان و هه‌لس و که‌وته‌کان، دابه‌ش کردوون، له‌گه‌ڵ ئه‌و راستیه‌دا که ئیمه‌ ده‌باره‌ی چه‌مک و واتای راسته‌قینه‌ی وشه‌ی ناوبراو خستمانه‌ پروو، تیک ناگیرئ، چونکه:

١- چه‌مک و واتا عورفی و باوه‌کانی وشه‌و زاره‌وه‌کان، مه‌گه‌ر له لای خه‌لکی ساده‌و عه‌وام، ئه‌گه‌ر نا نابنه‌ هۆی گوپران و لاچوونی واتاو چه‌مکه‌ ئه‌صلی و حه‌قیقیه‌کان.

۲- زانایان و شهر عزانانش زیاتر به مه‌به‌ستی ئاسانکاری تیگه‌یاندن خه‌لکی، یاساو ده‌ستوره‌کانی ئیسلامیان به‌و جوړه دابه‌ش کردوه، هه‌میشه‌ش داکوکییان له‌سه‌ر ته‌و راستیه مه‌زنه کردوه، که عیبادت هه‌موو جم و جوړ و کرده‌وه قسه په‌نهان و ئاشکراکانی ئینسان و، سه‌رجه‌م هوارو لایه‌نه‌کانی ژیان و گوزه‌رانی تاک و کو مه‌ل ده‌گریته‌وه، هینددی نووکی ده‌رزی لی نابویری!

چوارهم: شتیکی ئاشکراشه که ته‌سکرانه‌وه‌ی چه‌مک و واتای وشه‌ی عیبادت و کورت هه‌له‌ینانی له‌ نه‌جامدانی دروشمه‌کانی به‌ندایه‌تییداو، دارپینی واتاو چه‌مکی به‌نامه‌دانان و فه‌رمان‌ه‌ایه‌تی (التشریع والحاکیه) له‌ وشه‌ی ناوبراو، کاریگه‌رییه‌کی یه‌کجار خراب و شوومی له‌سه‌ر بیرکردنه‌وه هه‌لس و که‌وتی مسولمانان هه‌بووه، چونکه مه‌یدان و گوړه‌پانی دینداری و خوابه‌رستییان یه‌کجار لی که‌مبه‌رو ته‌سک و ته‌نگ بوته‌وه، به‌زوری ته‌نیا له‌به‌رده‌م دروشمه‌کانی به‌ندایه‌تییدا، خو‌یان به‌ به‌رپرسیار زانیوه!

به‌لام بیگومان هه‌رکس سه‌رنجی ئه‌م ده‌قانه بدات که لوپچیکن له‌ ته‌غاریک، دُنیا ده‌بی که عیبادت، کاکل و جه‌وه‌ره‌که‌ی و برپه‌ی پشتی بریتیه: خوا به‌ تاقه به‌نامه‌دانه‌رو فه‌رمان‌ه‌وا زانین و، په‌رستراویتی خوا (الو‌هیه‌ الله) زیاتر له‌ به‌نامه‌دانان و فه‌رمان‌ه‌وا بوونی دا ده‌ده‌وشیته‌وه:

أ- [إِنَّ الْحُكْمَ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ] (یوسف-۴۰).

واته: فه‌رمانه‌روایه‌تیی ته‌نها بۆ خواپه، فه‌رمانی کردوه که جگه له‌و نه‌په‌رستن، شه‌وه دینداریی راست و ته‌واوه‌وه، به‌لام زۆرینه‌ی خه‌لکی نازانن. {له‌م ئایه‌ته‌دا وه‌ک پۆژی روون دیاره که ته‌نیا کاتی‌ک خوا به ته‌نها ده‌په‌رستری، که هه‌ر شه‌وه به فه‌رمانه‌روا دابنری و، هه‌ر شه‌وه‌ش به دینداریی و مسوولانه‌تیی راسته‌قینه حیساب ده‌کری}.

ب- [وَالَّذِينَ اجْتَنَبُوا الطَّاغُوتَ أَنْ يَعْبُدُوهَا وَأَنَابُوا إِلَى اللَّهِ لَهُمُ الْبُشْرَى] (الزمر-۱۷).

واته: شه‌وانه‌ی که له په‌رستنی طاغوت خۆیان دوور گرتوه‌وه گه‌راونه‌وه لای خوا، موژده‌یان - له لایه‌ن خواوه‌هیه-.. (ناشکراشه که په‌رستنی طاغوت - که هه‌ر په‌رستراوه فه‌رمانبه‌ریی بۆ‌کراوی‌که جگه له خوا- بریتیه له به‌قسه‌کردن و فه‌رمانبه‌ریی کردنی و به فه‌رمانه‌روا له قه‌له‌مدانی، شه‌گه‌رنا هه‌یج که‌س نوێرو پۆژوو و هه‌ج و.. هتد، بۆ غه‌یری خوا شه‌نجام نادات!!).

ج- [أَلَمْ أَعْهَدْ إِلَيْكُمْ يٰبَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿٦٠﴾ وَأَنْ أَعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٦١﴾] (یاسین ۶۰-۶۱).

واته: شه‌دی شه‌ی وه‌چه‌ی ئاده‌م! یم رانه‌گه‌یاندن که شه‌یتان نه‌په‌رستن، یی‌گومان شه‌وه بۆ ئیوه‌ دوژمنیکی ناشکرایه! -هه‌روه‌ها ئایا یم رانه‌گه‌یاندن- که ته‌نیا من بی‌ه‌رستن شه‌ویه‌ه پێی راست!!

دیاره په‌رستنی شه‌یتانیش، دیسان بریتی نیه له سه‌جده‌وه‌ه پ‌کووع بۆ بردنی و، نوێر بۆ‌کردنی و، پۆژوو بۆ گرتنی، به‌ل‌کو بریتیه له شوێنکه‌وتنی و فه‌رمانبه‌ریی کردنی.

د- [اَتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ
وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا
لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَنَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ] (التوبة - ۳۱).

واته: - جووله کهو ديانه کان - چه برو راهیبه کانی خوئیانیان کردنه
فه رمانړهوا له جیاتی خوا، ههروهها مه سیحی کوری مه ریهم،
فه رمانیشیان پی نه کرابوو مه گهر بهوه که یه ک په رستراو په رستن،
جگه لهوی هیچ په رستراو نین، پاکیی بووی لهوی که دهیکه نه
هاوبه شی - له په رستندا -.

(ترمذي)^(۱۱) گیراویه تیه وه که (عدي بن حاتم الطائي) هاته خزمهت
پیغه مبهری خوا (صلى الله عليه وسلم) خاج (صليبه) یکی زیوی
له مل دابوو، پیغه مبه ریش (صلى الله عليه وسلم) ثم ثایه ته ی
ده خویند: [اَتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهَبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ] - عدي - ده لئ
گوتم: (إنهم لم يعبدوهم) نه وان نه یان ده په رستن! - پیغه مبه ر (صلى
الله عليه وسلم) فه رموی: (بلى إنهم حَرَمُوا عليهم الحلال وأحلوا لهم
الحرام، فاتَّبَعُوهم، فذلك عبادتهم إياهم) واته: با، نه وان - چه برو
راهیبه کان - چه لالیان لئ چه رام ده کردن و، چه رامیان بو چه لال
ده کردن و، نه وانیش - واته: جووله کهو ديانه کان- شوئیانیان کهوتن،
تنجا نه وه په رستنیان بوو بوئیان.

لیردها پروون ده بیته وه: نهو که سانه چه ند سادو ناتیکه یشوون که
ده لئ: ئیسلام حوکم و سیاستی تیدا نیهو، مسولمانی صالح و باش
نهو که سه یه که نه ونده ی بو ی بلوی، له سیاست و حیزایه تی و

(۱۱) الترمذي: ۳۰۹۵.

کاروباری دنیاوه دوور بی و، هر سه‌رگه‌رمی زی‌کرو فیکرو نو‌ئرو
 رۆژوو و مسولمانه‌تی خۆی بی و، هه‌قی به‌سه‌ر هه‌چ که‌س و هه‌چ
 شتی‌که‌وه نه‌بی!!

پنجهم: وه‌ک پشتریش گوتمان: دروشمه‌کانی په‌رستن به‌شی‌کن له
 حوکم و به‌نامه‌ی خۆی په‌روه‌دگارو داد‌گه‌ر، چونکه به‌نامه‌و
 ئایینی خوا (سبحانه و تعالی) به‌گشتی دوو به‌شه:

۱- به‌شی‌کی که‌ گچ‌که‌تره، په‌یوه‌ندی به‌ شه‌خصی مرقۆفه‌وه هه‌یه وه‌ک
 تاک.

۲- به‌شه‌کی دیکه‌ش که‌ زیاترو فراوانتره، په‌یوه‌سته به‌ کۆمه‌لگاوه،
 ئنجا هه‌رچی دروشمه‌کانی په‌رستن (شعائر التعبدان)، به‌زۆری
 له‌ جۆری یه‌که‌من و، به‌نامه‌کانی زنده‌گیی (شرائع الحیاة)یش
 به‌زۆری له‌ جۆری دووه‌من، دیسان دروشمه‌کان، زیاتر لایه‌نی ڕووحی
 و مه‌عنه‌ویی ده‌گره‌وه‌و، به‌نامه‌کانیش پتر لایه‌نی سیاسی و
 ماددی، هه‌رچه‌نده له‌ نیوانیشیاندا په‌یوه‌ندی و تی‌که‌ل‌کیشیش هه‌ر
 هه‌یه و، له‌یه‌کدی داب‌پاونین، هه‌روه‌ک چۆن ڕووح و جه‌سته، له‌ گه‌ل
 جیاوازی زۆری نیوانیان، پیکه‌وه په‌یوه‌ست و ته‌ه‌ل‌کیشن، هه‌روه‌ها
 تاک و کۆمه‌ل‌یش به‌هه‌مان شیوه، وێرای جیاوازی نیوانیان په‌یوه‌ندی
 و کارل‌یک‌کردنی دوو سه‌ره‌شیان هه‌ر هه‌یه.

شایانی باسیشه که‌ هه‌ندی‌ک له‌ زانایان، زاراوی خواپه‌رستییه
 ڕووته‌کان (العبادات المحضة)یان بۆ ئه‌و جۆره خواپه‌رستیانه داناوه،
 که به‌ دروشمه‌کانی په‌رستن (شعائر التعبد) ته‌عبیریان لێ ده‌کری‌ت،
 بۆ ئه‌وه‌ی جیا‌یان بکه‌نه‌وه له‌ باقی جۆره‌کانی دینداری و خواپه‌رستی،

که هه‌موو چالاکیی و جموجۆله‌کانی ئینسان به تاک و کۆمه‌له‌و،
تیکرپای بواره‌کانی ژیان و گوزهران، ده‌گره‌وه به‌بی هه‌لاواردن
(إستثناء)ی هیچ شتی، چ ورد بی چ درشت.

ئجا مسۆلمانانی به‌رێزو خۆشه‌ویست!

ئێستا که زانیتان خواپه‌رستیی (عبادة) یانی چی و، چی و چی
ده‌گه‌یه‌نی، له‌ کاتی‌کدا که ده‌لێن: (إياک نعبد)، ده‌زانن، ئەو قسه‌یه‌تان:
چی ده‌گه‌یه‌نی و چ په‌یمانێک له‌ گه‌ل خوادا ده‌به‌ستن و، چ گفت
و به‌لێنێک به‌ خوی په‌روه‌ردگارتان ده‌ده‌ن؟! هه‌رکامێکتان له‌ کاتی
گوته‌ی رسته‌ی ناوبراودا، به‌لێن و په‌یمانێک له‌ گه‌ل خوی په‌وه‌ردگارو
ته‌نیا په‌رستراوی خۆیدا ده‌به‌ستی، که له‌م بره‌گانه‌ی خواری، پێک
هاتوه‌، به‌ زمانی حالی ده‌لێ:

۱- ئەی خوی په‌روه‌ردگار! به‌ده‌رو دروون (ظاهر و باطن)ه‌وه‌، به‌س
خۆم ته‌سلیمی تۆ ده‌کم و، هه‌ست و نه‌ست و دل و ده‌روون و مۆخ
و ئێسقان و په‌گ و ریشه‌و رووح و جه‌سته‌م، ملکه‌چ و ژێرده‌ست
و به‌ر فه‌رمانی تۆیه‌!

۲- خوی به‌رزو مه‌زن! تۆم له‌ هه‌موو که‌س و هه‌موو شتی‌ک ته‌نانه‌ت له
خۆشم خۆشتر ده‌وی و، هه‌رکه‌س و شتی‌کی دیکه‌شم خۆش بوی، هه‌ر
له‌به‌ر تۆ و له‌ پێناوی تۆداو، به‌ پێی حوکم و به‌رنامه‌ی تۆ خۆشم ده‌وی.

۳- خوی بالاده‌ست و زال! ته‌نیا له‌ تۆ و ئازارو ئەشکه‌نجه‌ی تۆ
ترس و بیمه‌یه‌وه‌، ئەو سام و هه‌یه‌ته‌ی که‌ به‌رامبه‌ر به‌ تۆ هه‌مه‌،
به‌رامبه‌ر به‌ هیچ که‌سی‌ک و هیچ شتی‌کی دی نیمه‌.

۴- خواي بي نيازو جي نياز! توميئو هيوام تنها به به زديي و به خشنديي و كه رهم و لوتفي تو ههيه، بو دنياو قيامهت و، ههرچي چاكه و نيعمهت و خيرو خوشييه، بهس له توي دهزانم و، ههر له تو چاوه رپي ده كم.

۵- خواي به دهنگه وه هاتوو و دهر و كه ره وه! پشتم ههر به تو دبه ستم و دلم بهس به تو په يوه سته، دلنيام كه هيچ خوشي و نيعمهتيك به بي لوتف و به خششي توو هيچ ناخوشي و به لايهك به بي ئيزن و مؤلته داني تو، روو له هيچ كهس ناكات.

۶- ئه ي تاقه په رستراي راسته قينه! بي جگه له تو، هيچ كهس به شايسته ي ئه وه نازانم كه رووي نيازو مه به سته كانمي تي بكم و داواي لي بكم و لي بي پاري موه، چونكه بهس تو خواي و، غه يري تو هه موويان دروستكراو و بهنده و چاو له دهستي تو، ههرچي بن و هه كه سيك بن.

۷- ئه ي فرمانر خواي دادگه رو كار به جي! ههر تو به په روه ردگارو پشتيوان و بهرنامه رپرو فرمانر خواي خو م و خه لك ي دهزانم و، به گوناخ و تاوان و بگه به شيرك و كوفري دهزانم، كه بو ريك خستني ژيان و گوزهراني تاكيي و كو مه لييم و رووحيي و مادديم، بي جگه له تو روو له هيچ كهس و لايه ن و سه رچاوه يهك بكم و، هيچ حوكم و ياسايه كيان لي وهر بگرم.

۸- ئه ي خواي بي وينه و بي هاوئل! دلنياو مسو گه ريشم كه هه روهك چو ن ركووع و سه جده بو غه يري تو بردن و، قوربان يي بو غه يري تو سه رب رين و، پارانه وه له غه يري تو، بهر زكردن و نرم كردن و، قازانج

و زیان گه‌یاندن و، نه‌خۆش که‌وتن و چاک بوونه‌وه‌و، سه‌رکه‌وتن و ژێرکه‌وتن، له‌ غه‌یری تۆ زانین، هاویه‌ش په‌یدا‌کردنی گه‌وره (الشرك الاکبران) و، ئینسانیان پێ له‌ بازنه‌ی ئیسلام و ئیمان ده‌چێته‌ ده‌ری، به‌ هه‌مان شیوه‌ش په‌د‌کردنه‌وه‌و به‌راست و ته‌واو نه‌زانینی، یه‌ک تاکه‌ حوکم و یاسای ئایین و به‌رنامه‌ی تۆ، یان په‌سه‌ند‌کردن و وه‌رگرتنی یه‌ک حوکم و یاسای پێچه‌وانه‌ی ئایین و به‌رنامه‌ی تۆ، له‌ هه‌ر به‌وا‌و لایه‌نێکی گوزه‌رانی تاکیی و کۆمه‌ڵیی و پروحیی و سیاسیی‌دا، کو‌فر و شیرکی گه‌وره‌یه‌و، نه‌و سه‌رچاوه‌و که‌س و لایه‌نه‌، که‌ نه‌وجۆره‌ حوکم و یاسایانه‌شی له‌ وه‌رده‌گیرین به‌ (طاغوت) داده‌نری و، کراوته‌ هاویه‌شی خوا، له‌ به‌رنامه‌ دانان و فه‌رمان‌په‌راویه‌تییدا، که‌ گه‌وره‌ترین و سه‌ره‌کییترین به‌شی په‌رستراویتی (ألوهیة)ی خ‌وای تاک و بێ‌هاوله‌.

۹- سا خ‌وايه به‌ لوتفی خ‌وت! یارمه‌تیم بده که به‌نده‌ی ساغ و یه‌ک‌لا‌بووه‌وی تۆ بم و، به‌شی که‌سی دیکه‌م پێوه‌ نه‌بی و، هه‌روه‌ک چۆن جگه‌ له‌ تۆ هه‌یج که‌س دروستکه‌ر (خالق)و، په‌روه‌ر‌دگار (رب)و، ر‌ۆزبیدەر (رازق)و، ژین‌نەر (م‌حیی)و مر‌ین‌نەر (م‌میت)و، زیندو‌وکه‌رده‌ (باعث)م‌ نیه، جگه‌ له‌ تۆش هه‌یج که‌س و هه‌یج شتێک، نه‌که‌مه‌ په‌رستراو (م‌عبود)ی خ‌ۆم و، سه‌ره‌نجام له‌ ژياندا هه‌ردووک حوکمی: [وَلَا يُشْرِكْ فِي حُكْمِهِ أَحَدًا]^(۱) و [وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا]^(۲) جێبه‌جێبکه‌م و، نه‌ هه‌یج که‌س له‌ فه‌رمان‌په‌راویه‌تی دا، بکه‌مه‌ هاویه‌شت و، نه‌ له‌ په‌رستنی‌شدا هاویه‌شت بۆ په‌یدا بکه‌م!

(۱) (الکهف - ۲۶)، واته: خوا - هه‌یج که‌س له‌ حوکم‌پ‌رانیی خ‌ۆیدا ناکاته‌ هاویه‌ش.

(۲) (الکهف - ۱۱۰)، واته: با هه‌یج که‌س له‌ په‌رستنی په‌روه‌ر‌دگاریدا نه‌کاته‌ هاویه‌ش.

۱۰- خوی به خشری میهربان! چه پالەم بده و بمپاریزه له هاویه ش پهیدا کردن (الشرك)، چ گه وره بیت چ گچکهو، چ ناشکراو چ په نهان، چونکه خۆت فەرمووته: هه موو گوناح و هه له یهك رپی تیده چی بیبه خشی و چاوپۆشیی لی بکهی، جگه له شیرك:

[إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ، وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ] (النساء - ۴۸).

دیاره تۆش داد گهرو کار به چی و زانای و، شیرك که به شدار کردنی غهیری تۆیه له په رستراویستی و، په روهرد گاریستی و، ناو و سیفه ته به رزو بیۆینه کانت دا، هینده تاوانیکی زل و دزیو و سته میکی مه زنه، لهو هه موو په حمهت و به خشندهیی و که په مه بیسنووهی تۆش دا، جیگای لیبوردن و چاوپۆشیی لینکرانی، چنگ نه که و توه:

[إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ] (لقمان - ۱۳).

ئنجا خوا به! دووباره ده پاریمه وه که به لوتف و که په می بیایانی خۆت، له هه موو جوړو شیوه کانی شیرك پاکم بکه یته وهو، بمپاریزی و، له وهش که له رابوردوودا به نه زانیی و بیئا گایی کردوومه، په شیمانم و بمبوورده.

۱۱- خوی بیۆینهو هاوډل و تاک و پاک! به په حمهت و چاکه ی خۆت یارمه تییم بدو، بمخه سه ر خهت و ری بازی (تییپراهیمی خهلیل) و خوا به -یه کگر (الموحّد) - علیه الصلاة والسلام- که تاوا سه رکۆنه و سه ر زه نشتی بابی و گه لی بت په رستی و هاویه شهیداکه ر (مشرک) ی خوی کردووه، راسته شه قامی خوا به یه کگرتن (التوحید) ی پیشان داو و، فەرموویه تی:

[قَالَ أَفَرَأَيْتُمْ مَا كُنْتُمْ تَعْبُدُونَ ﴿٧٥﴾ أَنْتُمْ وَأَبَاؤُكُمْ الْأَقْدَمُونَ

﴿٧٦﴾ فَإِنَّهُمْ عَدُوٌّ لِي إِلَّا رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿٧٧﴾ الَّذِي خَلَقَنِي فَهُوَ يَهْدِينِ ﴿٧٨﴾

وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِ ﴿٧٩﴾ وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ يَشْفِينِ ﴿٨٠﴾
وَالَّذِي يُمِيتُنِي ثُمَّ يُحْيِينِ ﴿٨١﴾ وَالَّذِي أَطْمَعُ أَنْ يَغْفِرَ لِي خَطِيئَتِي
يَوْمَ الدِّينِ ﴿٨٢﴾ [الشعراء: ٧٥-٨٢].

واته: ئەوانه ده‌بینن که ده‌یا نه‌رستن، خۆتان و باب و باپیرانی
له میژینه‌تان! ییگومان ئەو -بەت-انه دۆژمنن بۆ من ییجگه له
په‌روه‌دگاری جیهانه‌کان، ئەو زاته‌ی که دروستی کردووم و، هه‌ر
خۆشی ڕی ڕوونیییم ده‌کات و، ئەوه‌ی که به‌س خۆی خۆراک و
خواردنه‌وهم ده‌دات و، هه‌ر کاتی‌ک نه‌خۆش که‌وتم، هه‌ر خۆی چاکم
ده‌کاته‌وه‌و، ئەوه‌ی که ده‌میری‌نی و پاشان زیندووم ده‌کاته‌وه‌و، ئەو - خوا
می‌هه‌رهبان - ە‌ی که به‌ ته‌مام ڕۆژی سزاو پادا‌شت له‌ هه‌له‌م ببووری.

١٢- ئە‌ی خۆ‌ی خاوه‌ن هه‌موو ناوی‌کی هه‌ره‌ په‌سه‌ندو چاک و، هه‌موو
سیفه‌تی‌کی ته‌وه‌ری به‌رزو پاک! هه‌دايه‌تم بده‌ که وه‌ک دوا‌یین و
گه‌وره‌ترین پێغه‌مبه‌رت (محمد) (صلی الله علیه وسلم) به‌ زمانی
وتارو کردار (بلسان المقال والحال) بلی‌م:

[قُلْ إِنِّي هَدَانِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قِيمًا ^(١) مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا
وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٦١﴾ قُلْ إِن صَلَائِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي
لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٢﴾ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٦٣﴾]
(الأنعام ١٦١-١٦٣).

(١) (قِيم) که به (قِيم) یش خۆ‌تندراوه‌ته‌وه‌، یانی ڕاگه‌یرکه‌رو هه‌له‌سووپه‌نه‌ری
کاروباری ژيان (مقوّم أمور المعاش) و، دامه‌زراو نه‌گۆڕ (ثابت).
بر‌وانه: (معجم مفردات ألفاظ القرآن) راغب الأصفهاني ص (٤٣٢)، و (تفسير
مفردات ألفاظ القرآن الكريم) سمیع عاطف الزین، ص (٧٢٤).

واته: بئگومان من په روږد گارم بهرو ږي بازکي راست و ږي ووني
 کړدووم، به نامه يه کي نه گوږو راگيرکړي ژيان و گوزهران-ه، ږي
 و شوي ئي تېرپاهيمه - عليه الصلاة والسلام- بي په لويه، من له
 هاوېهش - بو خوا- دانه ران نيم، (بلې) بئگومان نوږو خوا په رستبي
 و ژيان و مهرگم بو خواي په روږد گاري جيهانه کانه، هيچ هاوېهش
 نين، منيش بهوه فرمانم پکړاوو، من يه که مي مسولمانانم.

باسى دووهم

گرنگى و پله و پاىهى خواپهرستىي له ئىسلام دا

بېگه يه كه م: خواپهرستىي تاكه ئامانجى دروستكرانى مروقه.

بېگه ي دووهم: به بى به ندايه تىي و خوا پهرستىي، ئىنسان له ئىنسانه تىي ده شۆرى.

بېگه ي سېيه م: تېكرای پېغه مبه رانى خوا «صلى الله عليه وسلم» بۆ نه وه نېرراون: خه لكى فېرى به ندايه تىي و خوا پهرستىي بكه ن.

The banner is divided into several sections with a central portrait of a woman. At the top, there are two blue bars with Facebook icons and the text 'AliBapir' and 'پاڭه پاندى مەكتەپى مەسۇمىيەتلىك ئالىي بابىر'. Below these are two red bars with YouTube icons and the text 'AliBapir' and 'مەسۇمىيەتلىك ئالىي بابىر'. In the center, there is a portrait of a woman with the text 'بە نۆۋەتتە مەسۇمىيەتلىك ئالىي بابىر' and 'بە نۆۋەتتە مەسۇمىيەتلىك ئالىي بابىر'. At the bottom, there are two QR codes on the left and a diagram on the right showing a flow from 'مەسۇمىيەتلىك ئالىي بابىر' to 'مەسۇمىيەتلىك ئالىي بابىر' and 'مەسۇمىيەتلىك ئالىي بابىر'. The bottom of the banner has the text 'پاڭه پاندى مەكتەپى مەسۇمىيەتلىك ئالىي بابىر'.

برگه‌ی یه‌که‌م

خواپه‌رستی (عبادة) تاقه‌ نامانجی دروستکرانی مروّفه

خوای داد‌گه‌رو میهره‌بان (تبارک وتعالی) فره‌مویه‌تی: [وَمَا خَلَقْتُ الْإِنْسَ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ] (الذاریات - ۵۶).

واته: جندو مروّقم ته‌نیا بۆ شه‌وه خولقاندوون، که بم په‌رستن.

واته: بۆیه دروستم کردوون که شه‌م ژیان و گوزه‌رانه‌ی سه‌رزه‌وییان به شیویه‌ک به‌رئ بکه‌ن، که له هه‌موو کاروبارو جم وجوّل و چالاکییه‌کانیاندا، به‌نده‌و ملکه‌چ و فره‌مانبه‌ری من بن و، پابه‌ندیی به‌رنامه‌که‌م بن.

وه‌ک ده‌بینین خوای کاربه‌جی و زانا، حیکه‌مت و نامانجی دروستکردنی ئینسان و جند له خواپه‌رستی (عبادة)دا، کورت هه‌لّیئنی! چونکه به راشکاوایی فره‌مویه‌تی: جندو ئینسانم جگه له په‌رستنی خۆم بۆ هه‌یچی دیکه دروست نه‌کردوون، که‌واته: ده‌بی خواپه‌رستی جندو ئینسان، به‌شیویه‌ک بی‌ت که ده‌روون و ده‌ریان و، هه‌موو لایه‌نه‌کانی ژیانیان و، سه‌ره‌جم سات و کاته‌کانی ته‌مه‌نیان به تاک و کۆمه‌له‌وه بگریته‌وه‌و، هه‌نده‌ی نووکی ده‌رزیی که‌لین و بۆشایی له ژیان و ته‌مه‌نیاندا نه‌هه‌لّنه‌وه‌و، به هه‌رچی وزو توانایانه سه‌رگه‌رمی چالاکیی و کردو کۆششیان بن، چونکه مادام به‌س بۆ به‌ندایه‌تی کردنی خواو، په‌رستنی دروست کرابن، ته‌گه‌ر خه‌ریکی هه‌ر شتیکی دیکه بن، غه‌یری خواپه‌رستی، مانای وایه رهنج به خه‌سار ده‌بن، ئنجا هه‌ر لی‌ره‌شدا ده‌گه‌ینه شه‌و راستیه‌ی که به

پېچه وانه ی حالتی بوونی زوړیک له مسولمانان، خهړیک بوونی مسولمانان به چاککردن و ریځخستن و بهر و پېشبردنی ژیان و گوزهرانی ماددی خویان و کومه لگایه که یان، له هه موو رووه کانی عیلمی و ټیډاری و ټابووری و سیاسیی و جهنگییه وه، نه ک هه ر له گه ل خواپه رستی و دینداریدا، دژ نیه و ټیک ناگیر، بگره ټه و هه موو چالاکیانه - له سنووری شهرعدا- مادام ژیان و گوزهرانی تاکیی و کومه لیی مسولمانان، پوښستی پټیان هه بی و، په کی له سهریان بکه وی، به فرهزی عهین یان کیفایه دادهرن و، به ټه نجام نه دان و دابین نه کردنی ټه و پیداوښتیانه، ټیکرای مسولمانان گوناخبار دهن و، دووچاری سزاو ټوله ی خوی دادگر دهن.

هه ربویه ش دهینین خودای زاناو په نهان بین، چاکه ی دنیای پش چاکه ی دواړوژ خستوه.

[رَبَّنَا إِنَّا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةٌ وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ] (البقرة-۲۰۱).

واته: په روه ردگارمان! له دنیا دا چاکه مان پی بیه خشه و له دواړوژیش دا چاکه و، له نازاری ټاگری - دوزهخ- بمانپارزه! ((دیاره چاکه (حسنه) ش له دنیا دا هه موو شتیکی باش که ژیان ټینسان پوښستی پټیه تی، ده گریته وه. (أبو جعفر الطبري) گوتویه تی: چاکه ی دواړوژیش رهامه ندیی خواو به هه شتی رازاوه و نه بر اوډیه)).

هه روه ها بویه ش پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له پاش چاکبوونی دینداریی، داوی چاکبوونی ژیان و گوزهرانی دنیای له خوی به خشه ر کرده:

((اللهم أصلح لي ديني الذي هو عصمة أمري، وأصلح لي دنياي التي فيها معاشي، وأصلح لي آخري التي فيها معادي...)) رواه مسلم: ٢٨٢٠، واته: ته‌ی خواپه! ته‌و دیندارییه‌مم^(١) بۆ چاک بکه، که ماوه‌ی راوه‌ستانی کاروبارمه‌و، ته‌و دنیاپه‌مم بۆ چاک بکه، که ژیان و گوزهرانمی تپداپه‌و، ته‌و دواپوژمه‌مم بۆ چاک بکه، که بۆ ده‌گه‌رپمه‌وه...

جپی سه‌رنجیشه که پپه‌مبه‌ری پپشه‌وامان (صلی الله علیه وسلم) پاش چاک بوونی دنیا، ته‌وجار داوای چاک بوونی دواپوژی له‌ خوا کردوه! چونکه هه‌رچه‌نده دنیا له‌ چاو دواپوژ هپچ نیه‌و، شتیکی زۆر گچکه‌و نابوته، به‌لام به‌و ئیعتیباره که ده‌روازه‌ی دواپوژو کینگه‌یه‌تی و، چی لی‌ره‌ بچینری، هه‌ر ته‌وه‌ش له‌وی ده‌دوورپته‌وه، مانای ته‌وه‌یه ته‌وه‌ی لی‌ره‌ شتیکی ده‌ست نه‌که‌وی و، ره‌نجیک نه‌دات، له‌ویش ده‌ست به‌تال ده‌بی و گه‌نجیک نابات، ئنجا یینگومان به‌بی چاکبوونی ژیان و گوزهرانی دنیا، که به‌پله‌ی یه‌که‌م پاش ئیمان و دینداری له‌: له‌شی ساغ و سه‌لامه‌ت و، هاوسه‌ر و خیزانی صالح دا، خو‌ی ده‌نویتی، ئینسان ناتوانی دیندارییه‌کی چاک ته‌نجام بدات.

به‌لام لی‌رده‌دا ده‌بی وریا بین و، له‌ مه‌سه‌له‌یه‌کی یه‌کجار گرنگ دا به‌هه‌له‌دا نه‌چین، ته‌ویش ته‌وه‌یه که ئیمه‌ ده‌لپین: تاقه‌ ئامانجی دروستکرانی ئینسان، به‌ندایه‌تیی کردنیه‌تی بۆ خوا- هه‌روه‌ها جندیش- مانای ته‌وه‌ نیه که خوی بیناز، پپووستیی به‌وه‌ هه‌بووه، ئینسان بپه‌رستی بۆیه دروستی کردوه! - پاکیی بۆ خوا که پپووستیی به‌

(١) (دین) لی‌رده‌دا مه‌به‌ست پپی (دین) و طاعه‌ته نه‌ک خودی (دین)، که خوا راپه‌گه‌یانده‌و کامل و ته‌واوه: ((اليوم أكملت لكم دينكم.. المائدة: ٣، به‌لام ده‌بی داوای دینداری کردنی چاک له‌ خوا بکری.

یه کینک له دروستکراوه‌کانی هه‌بی! - به‌لکو مه‌به‌ست ته‌وه‌یه که خوی کاربه‌جی ئینسانی خولقاندوهو، به‌ندایه‌تیی کردنی و په‌رستنی خوی له‌سه‌ر پئویست کردوهو کردوویه‌تی به‌ ئامانجی خولقێترانی، واته‌ حیکمه‌ت و ئامانجیک که ئینسان ده‌بی و ده‌ستی بی‌نی، چونکه به‌بی هینانه‌دی ته‌و ئامانجه‌، ئینسان له‌سه‌ر ته‌م ژیانه‌ دنیا‌یی‌ه‌ قه‌رزدار ده‌بیته‌وه‌و، ژیان و گوزه‌رانه‌که‌ی ده‌بیته‌ گه‌مه‌و یار ییه‌کی مندالانه‌، وه‌ک خوی په‌روه‌ردگار له‌باره‌ی ژیان و گوزه‌رانی ته‌و جو‌ره‌ ئینسانانه‌وه‌ فەرموویه‌تی:

[اَعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَهَوٌّ ..] (الحديد - ۲۰).

که بیگومان مه‌به‌ست له‌ ژیا‌نی دنیا لی‌رده‌ا، ژیا‌نی دنیا‌ی که‌سانیکه‌ که‌ وه‌ک ئا‌ژده‌ل ژیا‌ن ده‌به‌نه‌سه‌رو، نازانن له‌ کو‌یوه‌ هاتوون و، بو‌چی هاتوون و، ده‌بی چی بکه‌ن و، بو‌ کو‌ی ده‌جن؟!

که‌واته‌: به‌لێ خواپه‌رستی ئامانج و مه‌به‌ستی خولقێترانی ئینسانه‌، به‌لام ئامانج و مه‌به‌ستی خودی ئینسانه‌، نه‌ک هی خوی بی وینه‌و بی‌نیاز، ئنجا ته‌ گه‌ر یه‌کینک په‌رسی:

ته‌دی بو‌چی خوا په‌رسترانی خوی له‌سه‌ر ئینسان پئویست کردوه‌و، به‌ مافی خوی له‌سه‌ر به‌نده‌کانی ناوی برده‌و، وه‌ک پی‌غه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) فەرموویه‌تی: {يَا مُعَاذَ بْنَ جَبَلٍ! هَلْ تَذَرِي مَا حَقَّقَ اللَّهُ عَلَى الْعِبَادِ؟ قَالَ قُلْتُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: فَإِنَّ حَقَّ اللَّهِ عَلَى الْعِبَادِ أَنْ يَعْبُدُوهُ وَلَا يُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا} (أخرجه البخاري برقم: ۶۹۳۸، ومسلم برقم: ۱۵۲).

واته‌: پی‌غه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) فەرمووی ته‌ی مو‌عا‌ذ! ده‌زانی مافی خوا به‌سه‌ر به‌نده‌کانییه‌وه‌ چییه‌؟! گوتم: خواو

پینگه‌مبه‌ره‌که‌ی زاناترن، فهرمووی: هه‌قی خوا له‌سه‌ر به‌نده‌کان، ئه‌وه‌یه که بی‌په‌رستن و هیچ شتیک نه‌که‌نه هاوبه‌شی - له‌ په‌رستندا؟! له وه‌لامدا ده‌لین:

خوا‌ی په‌روه‌رد‌گارو کاربه‌جی له‌به‌ر ئه‌وه خواپه‌رستی له‌سه‌ر به‌نده‌کانی پیوست نه‌کردوه، که خۆی پیوستی پی بی! به‌لکو له‌به‌ر ئه‌وه‌یه که:

یه‌که‌م: مادام خوا به‌دییه‌نه‌رو به‌خۆکه‌رو په‌روه‌رد‌گاریانه‌و، خاوه‌نی نازو نیعمه‌ت و چاکه‌ی بی ئه‌ژماره به‌سه‌ریانه‌وه، وه‌ک فهرموویه‌تی: [وَإِنْ تَعْدُوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصَوْهَا إِنَّ اللَّهَ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ] (النحل-۱۸).

به‌لێ له‌به‌ر ئه‌وه خوا‌ی تاك و بیوتنه، شایسته‌ی په‌رستنه‌و، هه‌قی خۆیه‌تی که به‌نده‌کانی بی‌په‌رستن و به‌ندایه‌تی بی بکه‌ن و، سوپاسگوزاری بن و سپله‌ دهرنه‌چن و، هه‌میشه‌ یادی بکه‌ن و فهرامۆشی نه‌که‌ن.

دووهم: خوا‌ی به به‌زه‌یی له‌به‌ر زیده به‌زه‌یی و میهره‌بانیی له‌گه‌ل به‌نده‌کانی دا، په‌رستنی خۆی له‌سه‌ر پیوست کردوون، چونکه ده‌زانی که به‌بی ئه‌و به‌ندایه‌تی و په‌رستنه‌یان بۆ خوا، له‌ ئینسان ده‌شۆرین و، ده‌چنه‌وه‌ ریزی ئاژد، بگره خراپ‌تریش، ئنجا بۆ ئه‌وه‌ی به‌نده‌کان ئه‌و ئامانجه به‌ره‌زی ژایانیان و، ئه‌و ئه‌رکه مه‌زنه‌ی سه‌رشانیان و، ئه‌و مافه ره‌وایه‌ی خوا‌ی میهره‌بان نه‌فه‌وتین، له‌سه‌ری پیوست کردوون، هه‌روه‌ک چۆن بایکی داناو به‌رحم و دلسۆزو به‌ په‌رۆش، خۆیندن و کۆشش کردن و خۆ پاک و خاوی‌ن راگرتن و، خۆ له‌ ره‌وشتی به‌دو ناشیرین پاراستن، له‌سه‌ر رۆله‌کانی پیوست ده‌کات، چونکه ده‌زانی

برگه‌ی دووم

به‌بن به‌ندایه‌تی و خوابه‌رستی، ئینسان له ئینسانه‌تی ده‌شۆرئ

خوای زاناو تواناو کاربه‌جئ، له چه‌ندان ئایه‌تی قورئانی به‌هیزو به‌پێژدا، ئەو راستییە‌ی خستۆته‌ ڕوو، که ئاسمانه‌کان و زه‌وی و ئەوه‌ی ده‌که‌وتنه‌ نێوانیان‌ه‌وه‌ به‌ گالته‌و گۆتره‌و هه‌وه‌ته‌و بی‌ حیکمه‌ت، نه‌یخولقاندوون، به‌لکو له‌سه‌ر بناغه‌ی هه‌ق و بۆ چه‌سپاندنی هه‌ق دروستی کردوون، وه‌ک فه‌رموویه‌تی:

[وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا بَطْلًا ذَٰلِكَ ظَنُّ الَّذِينَ كَفَرُوا فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا ...] (ص - ۲۷).

واته: ئاسمان و زه‌وی و ئەوه‌ی نێوانیانمان به‌ هه‌وه‌ته‌ نه‌خولقاندوون، ئەوه‌ گومانێ ئه‌وانه‌یه‌ که به‌روایان نه‌هێناوه‌..

به‌لێ بوونه‌وه‌ر- ئەو ئەندازه‌ی هه‌تا ئیستا ئینسان له‌ ئاسمانه‌کان و زه‌ویدا په‌ی پێ بردوه‌- و ئەوه‌ش که هه‌تا ئیستا ئینسان په‌ی پێ نه‌بردوه‌، له‌ ئاسمانه‌کان و زه‌وی به‌ گشتی، به‌ هه‌ق و حیکمه‌ت دروست کراوه‌، تاک‌ تاک‌ی دروستکراوه‌کانی نێو بوونه‌وه‌ریش، هه‌ر کامیکیان تهرک (وظیفه‌)ی‌کی بۆ دیاری کراوه‌، ڕینگای به‌رپوه‌چوونیشی پێشان دراوه‌، وه‌ک خوای په‌روه‌ردگار له‌سه‌ر زمانی (مووسا) - علیه‌ الصلاة والسلام- له‌ وه‌لامی فیرعه‌وندا فه‌رموویه‌تی:

[.. قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى] (طه - ۵۰).

واته: په روږدگارمان شو زاتهیه که بوونی به هه موو شتیک به خشیوهو، پاشان ریځگای - به ریځوه چوونیشی - پیښان داوه.

ناشکراشه که هر کام له دروستکراوه کان، بوون و که سایه تی خوی له نه نجامدانی شو ټهړک و کاره دا ده نویتنی و، ده سه لمینتی، که بوی دیاری کراوه پی سپیراوهو، به بی جبهه جیکردنی شو ټهړک و کاره تایبه تییه خوی، جه وهه ری بوون و حه قیقه تی که سایه تی خوی له ده ست ده دات، بو وینه: (خوړ) که له کاتیکی دیاری کراودا هه لږی و ټاوا ده بی و، به خیراییه کی تایبه له گه ل کومه له کهی سره گرمی خولانه وهو سووړانه وهیوه، نه ندازهیه کی دیاری کراو تیشک و گهر مییمان بو دابین ده کات و... هتد، نه گهر روژیک له روژان بهم شیوهو چوونیه تییه ییستا نه ماو، شو ټهړک و کارانه ی خوی نه نجام نه دا، بیگومان هه قیقه و ماهیه ت و پاشان ناو و ناوونیشانی خویشی له ده ست ده دات و، (خوړ) نامینتی و، ناویکیشی لیږه ری که له گه ل حه قیقه و وه زعی شو سای دا بگونجی.

ننجا ټینسانیش که له روانگهی ټیسلامه وه، شاگولی باغی کائینات و جینیشینی خوی په روږدگار^(۱)، خوی کاربه جی بویه

(۱) (قرطبی) له ته فسیره کهی خویدا له لیکنانه وهی ټایه تی [وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً..] دا گوتوویه تی: (والمعني بالخليفة هنا في قول ابن مسعود وابن عباس وجميع أهل التأويل (آدم) - عليه السلام - وهو خليفة الله في إمضاء أحكامه وأوامره..) پروانه ج ۱ ص ۲۶۲، واته: مه به ست له (خه لیه) لیږه دا له لای عبیدوللای کوری مه سعودو عبیدوللای کوری عبباس و ټیکرای توژدروان (ناده م) - عليه السلام -، چونکه ناده م جینیشینی خوا بووه له جبهه جی کردنی یاساو فرمانه کانیدا...

ئه‌و پڕۆو حورمه‌ته‌ی لی‌ناوه که سپارده (أمانة‌ی) ئه‌و هه‌لبگرێ^(۱) و، به‌رنامه‌که‌ی له‌ ژیانیدا به‌رپا^(۲) بکات و، سه‌ر زه‌مین ئاوه‌دان^(۳) بکاته‌وه‌و، به‌ هۆی پابه‌ندیی به‌ به‌رنامه‌ی خواوه، له‌ تاقیکردنه‌وه‌ی ژیا‌نی سه‌رزه‌وی ده‌رب‌جی و، سه‌ربه‌رزو سه‌رفرازی ئی‌رو ئه‌ولا بی و، به‌ کورتیی: به‌نده‌ی سوپاسگوزارو به‌ ئه‌مه‌گ و ملکه‌چی خوا (تبارک و تعالی) بی، ئنجا دیاره‌هه‌رکاتیک ئینسانی پڕز لی‌گیراو و، به‌ جینشین پ‌وناو، سپارده‌ی خ‌وای نه‌پاراست و، ئه‌و ئه‌رک و کارانه‌ی خ‌وی جیبه‌جی نه‌کردن، واته‌: خ‌وای په‌روه‌ردگاری نه‌په‌رست و به‌ندایه‌تی‌ی ب‌و نه‌کرد، مانای وایه‌ پ‌روو حورمه‌ت و پایه‌و مه‌قامی خ‌وی له‌ ده‌ست داوه‌و، بگه‌ر له‌ ئینسانیش ش‌وراوه‌و، چ‌وته‌ ریزی ئاژ‌ل و، بگه‌ر نه‌زم‌تریش.

ئه‌مه‌ش چه‌ند ده‌قیکی قورئانی به‌پ‌ر‌ز له‌وباره‌وه‌:

* [لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ ﴿٤﴾ ثُمَّ رَدَدْنَاهُ أَسْفَلَ سَافِلِينَ ﴿٥﴾ إِلَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَلَهُمْ أَجْرٌ غَيْرُ مَمْنُونٍ ﴿٦﴾] (التین ۴-۶).

واته‌: به‌راستی مرو‌ف‌مان له‌ چاک‌ترین شی‌وه‌ پ‌یکهاتندا، دروست کرد، پاشان گیرامانه‌وه‌ ب‌و -په‌له‌ی نه‌زم‌ترین له‌ هه‌موو نه‌زمان، بی‌جگه‌ له‌وانه‌ی بروایان هی‌ناوه‌و کرده‌وه‌ باشه‌کانیان ئه‌نجام داو، بی‌گومان ئه‌وان پاداشتیکی نه‌پ‌راوه‌یان هه‌یه‌.

(۱) خ‌وای مه‌زن فه‌رمویه‌تی: [إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ...] (الأحزاب -۷۷).

(۲) و‌ک خ‌وای بی‌وتنه‌ فه‌رمویه‌تی: [أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ...] (الشوری -۱۳).

(۳) و‌ک خ‌وای کاربه‌جی فه‌رمویه‌تی: [هُوَ أَنشَأَكُم مِّنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا..] (هود -۶۱)، واته‌: ئه‌و - خوا - ئه‌وه‌ی له‌ زه‌ویدا پی‌گه‌یه‌اندوه‌و ئاوه‌دان کردنه‌وه‌شی عایدی ئی‌وه‌ کرده‌وه‌.

﴿ إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الضُّمُّ الْبُكْمُ الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ﴾ [الانفال - ۱].

واته: بهراستی خراپترین ژياندار — پیرو — له لای خوا، نهوانه که کافر بوون، چونکه بروا ناهینن.

﴿ وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَٰئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ﴾ [الاعراف - ۱۷۹].

واته: ښکومان زوړیک له جندو ئینسانمان بو دوزخ خولقاندوه، که دلیان هه پیمان تیناگه و، چاویان هه پیمان نابین و، گوښان هه پیمان نابینستن، نهوانه دهک ناژهلن، بهلکو گومراتریشن، نهوانه بی ټاگیان.

بهلی ئینسان نه گهر له خوئی تیک نه دات، به دیهینه رو په رو درد گاری به به زهیی و به خشه ری، پیرو حورمه تیکی زوری لیناوه، له نیو دروستکراوه کانی دا پلهو پاییه کی پیداوه، که دهک له قورثانی پر پیت و پیژدا ده بیریټ، نهو پلهو پاییه به هیچ کام له دروستکراوه کانی دیکه ی خوا پهوا نه بینراوه.

۱- مه گهر خوا ی گه وړه و مه زن بی پیچ و په نا نه یفه رمووه؟!

﴿ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْوَبْرِ وَالْبَحْرِ وَرَفَقْنَاهُمْ مِّنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَىٰ كَثِيرٍ مِّمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا ﴾ [الاسراء - ۷۰].

واته: بهراستی ریژمان له وه چه ی ئادم گرتوه، له ئیشکانی و ده ریادا - به هو ی چند ئامرازیکه وه - هلمان گرتوون و، له خواردن

و خۆراکی چاک و پاک بژیومان داوێ و، به‌سه‌ر زۆر له‌وانه‌دا که دروستمان کردوون، پایه‌مان به‌رز کردوونه‌ته‌وه.

(زۆر له‌ توێژهره‌وان ده‌لێن: مه‌به‌ست له‌ (کثیر- زۆر) له‌م ئایه‌ته‌دا (کل - هه‌موو)یه‌و له‌ زمانی عه‌ره‌بیه‌شدا (کثیر) به‌ مانای (کل) به‌کارده‌ی، هه‌روه‌ک چۆن (ظن - گومان) به‌ مانای (علم - زانیاری) و دلنایایی (یقین) به‌کارده‌ی.

۲- هه‌روه‌ها مه‌گه‌ر خوای په‌نه‌ان بین، فه‌رمانی به‌ تیکرای فریشته پاک و بی‌ هه‌له‌کانی نه‌کرد، که کړنووشی ڕێزگرتن بۆ (ئاده‌م)- علیه السلام - بیه‌ن؟!

وه‌ک فه‌رمویه‌تی: [وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّیْ خٰلِقُ بَشَرًا مِّنْ صَلٰصَلٍ مِّنْ حَمَٔ مَّسْنُوْنٍ ﴿٢٨﴾ فَاِذَا سَوَّيْتُهُۥ وَنَفَخْتُ فِيْهِ مِنْ رُّوْحِیْ فَقَعُوْا لَهٗۤ سٰجِدٰٓیْنَ ﴿٢٩﴾ فَسَجَدَ الْمَلٰٓئِكَةُ كُلُّهُمْ اٰجَمُوْنَ ﴿٣٠﴾] (الحجر ۲۸-۳۰).

واته: کاتی‌ک په‌روه‌دگارت به‌ فریشته‌کانی فه‌رموو: من ئینسانێ‌ک له‌ قورپکی وشک هه‌لا‌تووی ڕه‌ش هه‌لگه‌راوی گو‌راو دروست ده‌که‌م. ئنجا کاتی‌ک ڕپ‌کم خست و له‌ ڕوو‌حی خۆم فووم به‌ به‌ردا کرد، یه‌کسه‌ر کړنووشی بۆ به‌رن، فریشته‌کانیش تیک‌راو هه‌موویان یه‌کسه‌ر کړنووشیان برد.

۳- ئنجا ده‌بی ڕێزو حورمه‌ت و پله‌و پایه، له‌وه مه‌زنترو به‌رزتر چی بی‌ت له‌نیو کائینات دا، که خوای زاناو کاربه‌جی و په‌نه‌ان بین، یه‌کی‌ک له‌ دروستکراوه‌کانی بکاته جینشینی خۆی و، سپارده‌یه‌کی پی‌ بسی‌ری‌ که ئاسمانه‌کان و زه‌وی و چیا‌یه‌کان نه‌یان‌توانیوه وه‌سته‌تۆی بگرن و

هه‌لبیگر و^(۱)، زانیاریه‌کی فیربکات که فریشته‌کانی نه‌یانزانیوه^(۲)، هه‌موو ته‌و شتانه‌ی که له‌ ئاسمانه‌کان و زه‌ویدا هه‌ن بو‌ی مه‌سه‌رو ده‌سته‌مو بکات و^(۳)، ئیراده‌یه‌کی ئازادی وای بداتی، که بتوانی هه‌رچی ده‌یه‌وی له‌ خێرو شه‌ر پی‌ی هه‌لبێژی و ته‌نجامی بدات و^(۴)... هتدا!! به‌لام ییگومان مه‌رچی پارێزرانی ته‌و ریزو حورمه‌ت و پله‌و پایه‌و که‌سایه‌تییه‌ تایبه‌تی و ناوازیه‌ی ئینسان، بریتیه‌ له‌ سوپاسگوزاری و وه‌فاداری به‌رانبه‌ر به‌ خواو خواونی بیوتنه‌و تاک و پاک و خواونی هه‌موو سیفه‌تیکی به‌رزو چاک، که ته‌و سوپاسگوزاریه‌ش له‌ به‌ندایه‌تی و خواپه‌رستی (العبودية والعبادة) ی دا بو‌ خوای په‌روه‌ر دگار، خوی ده‌نوینی، وه‌ک فه‌رمویه‌تی:

[هَلْ أَتَى عَلَى الْإِنْسَانِ حِينٌ مِّنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَّذْكُورًا ۝١ إِنَّا خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ نُّطْفَةٍ أَمْشَاجٍ نَّبْتَلِيهِ فَجَعَلْنَاهُ سَمِيعًا بَصِيرًا ۝٢ إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا ۝٣] (الإنسان: ۱-۳).

(۱) وه‌ک خوای په‌روه‌ر دگار فه‌رمویه‌تی: [إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ ...] (الأحزاب - ۷۲).

(۲) وه‌ک خوای په‌نه‌ان بین فه‌رمویه‌تی: [وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ # قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا ...] (البقرة - ۳۱-۳۲).

(۳) وه‌ک خوای به‌خشه‌ر فه‌رمویه‌تی: [وَسَخَّرَ لَكُم مَّا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مِّنْهُ ...] (الجاثية - ۱۳).

(۴) وه‌ک خوای بالا‌ده‌ست فه‌رمویه‌تی: [فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ ...] (الكهف - ۲۹).

لا باسیک دهریاره ی خلیفه ی خوا بوونی ئینسان له سه ر زهوی:

به پیوستی ده زانم لیږده دا تیشک بخه مه سه ر مه سه له ی خه لیفه و
جینشین بوونی ئینسان بو خوا ی به رزو مه زن و بیوینه، چونکه
هه ندیک کهس به بی لیکو لینه وه و ورد بوونه وه، ته و جوړه ته فسیرو
لیکدانه وه به بو ئایه تی: [وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ
خَلِيفَةً..] رده ده که نه وه، ته نانه ت زانای به رپرژ (شیخ عبدالرحمن
حسن حَبْنَكَة المیدانی) نامیلکه یه کی تایبه تی له باره وه نووسیوه، به
ناوینشانی: (لا یصح أن یقال: الإنسان خلیفة عن الله فی أرضه،
فهی مقولة باطلة !!)

ئنجا ته وه بهنده به کورتیی و گوشراویی، وه لامی نووسه ری ته و
نامیلکه یه و، ته و جوړه که سانه ش که رایان وایه له چه ند خالی کدا دده ده مه وه:

نووسه ری نامیلکه ی ناوبرا و ته وانه ش که له گه لئ هاوران، که
یه کیکیان زانای ناودار (ابن تیمیة) یه به حیسابی خو یان، له بهر دوو
ئیشکال ده لئین: مه به ست له خه لیفه بوونی ئاده م و وه چه که ی، له
ئایه تی ژماره (۳۰) ی (البقرة) و، هه ر شوینیکی دیکه ی قورپانیش دا،
خه لیفه بوونیان نیه بو خوا ی په روه ردگار:

یه که م: چونکه ته گه ر بلئین: ئاده م و وه چه که ی خه لیفه ی خوان له سه ر
زهوی، ری بو خه لکی بی دینی وه ک قادیانییه کان خو ش ده بی، که
بلئین: ولاته زل هیرو ئیمپریالیسته کان، پیوسته خاوه ن ده سه لات بن و
گوپرایه لئیان بو بکری، چونکه خه ریکی ئاوه دانکردنه وه ی سه رزهوی
و په ره پیدانی شارستانییه تن [بروانه: (لا یصح ان یقال: الإنسان خلیفة

عن الله في أرضه) ص (٢٨)، ههروهه ها تهو (متصوف) ه لاده رانه ی پروایان به (وحدة الوجود) ههیه، تهو مهسه لهیه ده که نه بیانوو بو بیروبو چونی هه لهو کافرانه یان [پروانه: (منهاج السنة)، ابن تیمیه، ج (٤)، ص (٩٤، ٩٥)].

دووهم: خه لیفه که سیکه که له جی که سیکی نادیار و نااماده دانیشتی، به لام خوا هه می شه ئاماده یه و مشووری کاروباری بوونه وهر ده خوات و سه رپه رشتی ده کات.

وه لامی ئیشکالی یه که م:

١- مادام ده قی قورئان به راشکایی بفرموی: خوا ئینسانی - ئاده م و وه چه که ی - کردوه به خه لیفه ی خو ی له سه ر زه ی، له به ر ته وه ی که قادیانییه کان یان (متصوف) ه بوون به یه کزانه کان (موحدی الوجود)، که لکی خراپی لی وهر ده گرن، ناکری له به ر ته وه ده سته ردار ی تهو راستیه ی بین، چونکه هه چ راستیه ک نیه، که له لایه ن خه لکیکی خراپه وه، هه ولی سوودی خراپ لیوهر گرتن (سوء الإستغلال) ی له گه ل نه در ی و، ته وه ش نایته پاساوی ده ست لی هه لگرتیان.

٢- ته وه که ده لئین: ناکری کافرو خراپه کار ده کان جینشینی خوا بن، تو ئژ ده وانی قورئان وهک (طبری) و (قرطبی) وه لامیان داوه ته وه، که پشتر قسه که ی (قرطبی) مان هیناو (طبری) اش گو تویه تی: (فکان تأویل الآیة علی هذا: أُنِی جاعل فی الأرض خلیفة منی یخلفنی فی الحکم بالعدل بین خلقی، وأن ذلک الخلیفة هو آدم، ومن قام مقامه فی طاعة الله والحکم بالعدل بین خلقه، وأما الإفساد وسفک الدماء بغير حقها، فمن غیر خلفائه) پروانه: (مختصر تفسیر الطبری)، ج (١) ص (١٨)،

و پروانه: (تفسیر القرطبی)، ج (۱)، ص (۲۶۳)، و پروانه: (الأساس في التفسیر)، ج (۱) ص (۱۱۵، ۱۱۶).

۳- ئنجا ته‌گەر ئینسان خه‌لیفه‌ی خوا نه‌ییت، ته‌دی ده‌بی مه‌به‌ست له (خليفة) له‌ ئایه‌تی ناوبراودا خه‌لیفه‌ی کی بی، ته‌گەر بلین: خه‌لیفه‌ی (جنده‌ نابی، چونکه‌ جنده‌کان سه‌رزهبیان به‌جی نه‌هیشتوه، تاكوو بگونجی ئینسانه‌کان له‌ جیان دابنیشن، ئنجا ته‌وه‌ که‌ ته‌وان وه‌ک ئیشکالیک ده‌لین: ته‌گەر بگوتری: ئینسان خه‌لیفه‌ی خوایه، ته‌وه‌ ناگونجی، چونکه‌ خوا هه‌میشه‌ ئاماده‌یه‌و مشوورگی‌ری بوونه‌وده‌، ده‌لین: ته‌وه‌ بو (جن) ره‌وايه‌ بگوتری، چونکه‌ له‌سه‌ر زه‌وی بوونی هه‌ردوکیان بو ته‌کلیف و ته‌مرو نه‌هی و تاقیکردنه‌وه‌یه، بویه‌ ته‌گەر ئینسان خه‌لیفه‌ی (جن) ییت، ده‌بوایه‌ (جن) سه‌رزهبیان چۆل بکردایه، که‌ ییگومان وانیه، به‌لام خاوه‌ن بوونی خوا بو سه‌ر زه‌وی و سه‌رحم بوون (وجود)یش، له‌گه‌ل ته‌وه‌دا تی‌ک ناگیرئ و دژ ناوه‌ستی، که‌ ئاوه‌دانکردنه‌وی زه‌وی و به‌ریوه‌بردنی هه‌واله‌ی ئینسان بکات، وه‌ک فه‌رموویه‌تی:

[هُوَ أَشْأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَاسْتَعْمَرَكُمْ فِيهَا..] (هود - ۶۱).

هه‌روه‌ک چۆن ته‌وه‌ که‌ خوای بالاده‌ست زۆر له‌ کاروباره‌کانی بوونه‌وه‌رانی به‌ فریشته‌کانی سپاردوون، ته‌وه‌ی لیوه‌رناگیرئ که‌ خوا به‌دیهنه‌رو هه‌لسوورینه‌ری ته‌و کاروبارانه‌ نه‌بی، بو وینه‌:

أ- جوبرائیل وه‌حیی و په‌یامی خوا بو پیغه‌مبه‌ران (عليهم الصلاة والسلام) دیتئ، وه‌ک خوای مه‌زن فه‌رموویه‌تی:

[نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ﴿١٨٣﴾ عَلَى قَلْبِكَ ..] (الشعراء ١٩٣-١٩٤).

ههروهها فهرموویه تی: [قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ نَزَّلَهُ، عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ..] (البقرة - ٩٧).

ب- عیسرائیل (ملك الموت) گیان کیسانی پی سپیرواده، وهك خوی بالادهست فهرموویه تی:

[قُلْ يَتُوفَّكُم مَّلَكُ الْمَوْتِ ..] (السجدة - ١١).

ج- (میکائیل) باران و پوزی پی سپیرواده، وهك لهم فهرموودهدهدا هاتوه: {عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) قَالَ لِجِبْرِيلَ: (عَلَى أَيِّ شَيْءٍ مِيكَائِيلُ؟! قَالَ: عَلَى النَّبَاتِ وَالْقَطْرِ} (أخرجه الطبراني في الكبير برقم: ١٢٠٦١).

چونكه نهو كارو چالاکیانهش كه فریشتهكان نهنجامیان ددهدن، هه به پی نهخشه و بهرنامه پریزی خواو له ژیر چاودیژی خوی دایه.

شتیکی پوون و ناشکراشه كه خوی کاربه جی به کردهده و واقع، نینسانی کردوته هه مه کاره بالادهست له سه زهوی، تنجا چ خیر و بیره کانی لی دهریه نی و ناوه دانی بکاته وه، چ به پیچه وانه وه: خراپه و په شیوی و ناشووبی تیدا پهیدا بکات، گرنګ نه وه په تییدا تاقي ده کرتته وه، تنجا نه گهر به هوئ به ندایه تیی کردنیه وه بو خوا به چاکه کاری و داد گهری، زهوی ناوه دان بکاته وه، نه وه دیاره خه لیفه ی خوا بووه چی نهو پی رازی بووه وایکرده، نه گهر نا - واته نه گهر خراپه و خراپه کاری و سته م بکاته پیشه - نهو جیشینایه تیی نیبیلیسی کردهده له جیاتی وی، خه ریکی خراپه و تاوان و ناشووب

بووه و، زۆریش له‌وه نزمتره پێی بگوتری: خه‌لیفه‌ی خوا، هه‌رچه‌نده له‌ ته‌سلدا بۆ ته‌وه له‌سه‌ر زه‌وی دانراوه، وه‌ك چۆن هه‌ر كه‌سیك به‌ هۆی دینداریه‌وه، به‌ندایه‌تی بۆ خوا نه‌كات، حه‌كمه‌تی بوونه‌كه‌ی خۆی نه‌هه‌یناوه‌ته‌دی، هه‌رچه‌نده له‌ ته‌سلیدا سه‌رجه‌م ئه‌یسانه‌كان بۆ به‌ندایه‌تی كردن بۆ خوا دروست كراون:

[وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ] (الذاریات-۵۶).

۴- مادام فریشته‌كانیش هه‌زیان كردوه: خۆیان ته‌و پله‌و پایه‌یه وه‌رگرن و، به‌لگه‌شیان له‌سه‌ر ته‌و داواكردنه هه‌یناوه‌ته‌وه:

[وَنَحْنُ سُيُوعٌ بِحَمْدِكَ وَنُقَدِّسُ لَكَ] (البقرة -۳۰).

ده‌بی ته‌و ئه‌رك و پله‌و پایه‌یه له‌ بوونه خه‌لیفه‌ی (جن) به‌رزتر بچ، كه‌ ئاشكرایه (جن) له‌ خوار مروّفه‌وه‌ن.

ئجنا ته‌وه كه‌ ئه‌یسان به‌یته خه‌لیفه‌ی (جن) شتیکی نه‌گونجاوه، چونكه‌ ده‌ستوور وایه كه‌ خه‌لیفه نزمتر به‌یته له‌وه‌ی له‌ جی داده‌نیشی، به‌لام به‌یگومان ئه‌یسان له‌ سه‌رووی (جن)وه‌ن، به‌گه‌لێك به‌لگه‌ كه‌ لێرده‌دا ده‌رفه‌تی خسته‌ن پرویان نه‌وه‌ش كه‌ له‌ هه‌ندێك فه‌رمووده‌دا هاته‌وه كه‌ خوا خه‌لیفه‌ی ئه‌یسانی مسوڵمانانه له‌ مال و خه‌زانی‌دا: {اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ} (أخرجه مسلم برقم: ۴۲۵، أبو داود برقم: ۲۵۹۸، والترمذي برقم: ۳۴۳۸، والنسائي برقم: ۵۵۰۱).

ته‌وه به‌یگومان وه‌ك چۆن كه‌ ئه‌یسان ده‌بیته خه‌لیفه‌ی خوا، مانایه‌كه‌ی جیایه له‌وه‌ی كه‌ به‌یته خه‌لیفه‌ی دروستكراویك، به‌هه‌مان شیوه: خه‌لیفه بوونی خواش بۆ ئه‌یسانی مسوڵمان، مانایه‌كه‌ی جیایه.

وه لامي ئيشکالي دووهم:

۱- خوی پهروردگار، که ذاتی وه ذاتی هیچ شتیک و هیچ که سینک نیه، سیفه ته کانیشی هه روان:

[لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ] (الشوری - ۱۱).

که واته: خه لیفه ی خوابوونی مرووف، ئاماده نه بوونی (غیاب) خوا ناگیه نی.

۲- بیجگه له نایه تی ژماره (۳۰) سووره تی (البقرة)، له چه ندان دهقی دیکه ی قورئان و سوننه تیش دا خه لیفه بوونی ئینسان بو خوی پاک و تاک باسکراوه، بو وینه:

أ- [يٰۤاٰدٰمُ اِنَّا جَعَلْنٰكَ خَلِیْفَةً فِی الْاَرْضِ فَاحْکُم بَیْنَ النَّاسِ بِالْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعِ الْهَوٰی ..] (ص- ۲۶).

واته: ئه ی داوود! ئیمه تو مان له زهوی دا کردوه به جینشین، ئنجا به شیوه یه کی ههق، دادوه ری له نیو خه لکیدا بکهو، به دوا ی ئاره زوو (و عاتیفه) مه که وه.

ب- [ءَامِنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ وَاَنْفِقُوْا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُّسْتَخْلَفِیْنَ فِیْهِ ..] (الحدید - ۷).

واته: بپروا به خواو پیغه مبه ره که ی بینن و لهو — مال و سامان — دا که شیوه ی تیدا کردوته جینشین، خه رج بکهن له ری خوادا.

ج- [وَهُوَ الَّذِیْ جَعَلَکُمْ خَلٰیفَی الْاَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَکُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجٰتٍ لِّیَّبْلُوْکُمْ فِیْ مَا ءَاتٰکُمْ اِنَّ رَبَّکُمْ سَرِیْعُ الْعِقَابِ وَاِنَّهُ لَغَفُوْرٌ رَّحِیْمٌ] (الانعام - ۱۶۵).

یه کهم: سوودی خراب لیوهر گرتن (سوء الاستفاده) ی خه لکی لادهر و نیاز خراب له و مهسه له یه، که پیشتتر گوتمان نه وه پاساو (ممبر) یکی به جی و ماقول نیه.

دووهم: قیاس کردنه سه ریبه ک و لی تی که ل بوونی سیفه ته کانی خواو ئینسان، چونکه پیان وا بووه: هه مان نه و ئیشکالانه ی که له جینشینایه تی کردنی دروستکراوه کان بو یه کدی پهیدا ده بن، له جینشینایه تی کردنی ئینسانیش بو خوا، سه ره له ده دن، به لام وه ک پروونمان کردوه، وانیه و چاوگی نه و بیروبو چوونه ش قیاسکردنی خواجه له سه ر ئینسان، له گه ل ریژی زو ریشم دا بو نه و زانایانه ی که نه و رایه یان هه لبراردوه، به تایبته (ابن تیمیه) که له چه ندان کتیب و فعتواش دا دا کوکی کردوه له سه ر تی که ل نه کردن و قیاس نه کردنه سه ریبه کی سیفه ته کانی خوا ی په روه ردگارو ئینسان، به لام وه ک گوتراوه: (لکل جواد کبوة ولکل حسام نبوة).

راځه پانډلی مهکتبی ماموستا عالی بابیر

archive.org/details/@alibapir

Alibapir

هه لوره کوته پانډلی مهکتبی ماموستا عالی بابیر

Alibapir

Alibapir

مهکتبی ماموستا عالی بابیر

Alibapir

Alibapir

Alibapir

برگه‌ی سییه‌م

**تیکرای پیغه‌مبه‌رانی خوا (عليهم الصلاة والسلام) بو ئه‌وه
نی‌راون، خه‌لکی فی‌ری به‌ندایه‌تی و خواپه‌رستی بکه‌ن**

پیغه‌مبه‌رانی پایه به‌رزی خوا (عليهم أفضل الصلوات وأتم التسليمات) به بی جیاوازی به مه‌به‌ستی ئه‌وه به په‌یام و به‌نامه‌ی خواوه ره‌وانه‌کراون، که به زمانی وتارو کردار، خه‌لکی فی‌ری به‌ندایه‌تی بو خواکردن و خواپه‌رستی بکه‌ن، هه‌مووشیان به چاکترین شیوه، بهو ئه‌رک و کاره به‌رزو مه‌زنه‌یه‌یان هه‌لساون و، در‌یغییان نه‌کردوه، بو ویته:

۱- خوی خاوه‌ن عه‌رشی مه‌زن، له‌ویاره‌وه فه‌رمویه‌تی: [وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ ...]
(النحل-۳۶).

واته: یی‌گومان له‌نیو هه‌ر کۆمه‌لێکدا پیغه‌مبه‌ری‌کمان ناردوه، که پییان بلێ: خوا به‌رستن و خۆتان له‌ طاغوت دوور بگرن...

۲- هه‌روه‌ها فه‌رمویه‌تی: [وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ] [الأنبياء - ۲۵].

واته: له‌پیش تۆدا، ئه‌ی - موحه‌مه‌د!- هیچ پیغه‌مبه‌ری‌کمان نه‌ناردوه که پیمان رانه‌گه‌یاندبێ - به به‌نده‌کانم بلێ- که جگه له من هیچ په‌رستراویک نه‌ی، بم په‌رستن. (واته: په‌رستراو (معبود، إله‌ی) راسته‌قینه به‌س په‌روه‌ردگاره، ئه‌گه‌رنا په‌رستراوان (معبودات، آلله‌ی) ساخته‌و ناراست هه‌ن و زۆریشن).

۳- دیسان خوی پهره‌ردگار له کاتی گیرانه‌وی به‌سه‌رهاتی ههر کام له (نوح، هود، صالح، شوعه‌یب) (صلوات و سه‌لامی خویان لی بی)، ته‌و راستیه له‌سه‌ر زمانی هه‌موویان به‌یه‌ک جو‌ره ته‌عبیرو دهر‌برین راده‌گه‌یه‌نی:

أ. [لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَتَقَوَّمُوا أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنَ إِلَهِ غَيْرِهِ] (الأعراف - ۵۹).

ب. [وإلىٰ عادٍ أخاهم هُودًا قَالَ يَتَقَوَّمُوا أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنَ إِلَهِ غَيْرِهِ] ... (الأعراف - ۶۵).

ج. [وإلىٰ ثمودَ أخاهم صَالِحًا قَالَ يَتَقَوَّمُوا أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنَ إِلَهِ غَيْرِهِ] (الأعراف - ۷۳).

د. [وإلىٰ مَدْيَنَ أخاهم شُعَيْبًا قَالَ يَتَقَوَّمُوا أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنَ إِلَهِ غَيْرِهِ] ... (الأعراف - ۸۵).

به‌لی خۆینه‌ری به‌رێژ! (ئه‌ی گه‌له‌که‌م! خوا بپه‌رستن، جگه‌ له‌و په‌رستراویکی دیکه‌تان نیه‌).

ئه‌مه‌ په‌یام و بانگه‌وازو ویردی سه‌رزمانی سه‌رحه‌م پیغه‌مبه‌رانی هه‌لبێژاردی خوی دادگه‌رو به‌خشه‌ر بووه‌، له‌ گه‌ل گه‌ل و کۆمه‌لگا کانیاندا، ههر له‌ ئاده‌مه‌وه هه‌تا خاته‌م (عليهم الصلوات والتسليمات من الله تعالى).

ئنجاهه‌ر لێ‌ره‌شدا ته‌و راستیه مه‌زنه‌مان بۆ روونترو مسۆگه‌رتی ده‌بی، که له‌ باسی یه‌که‌مدا خسته‌مانه‌ روو، دهر‌باره‌ی چه‌مک و واتای

وشه‌ی (عبادة)، که گوتمان: مه‌به‌ست له (عبادة) ته‌نیا ته‌نجامدانی دروشم و نیشانه‌کانی خواپه‌رستی نیه، وه‌ک نو‌یژو و پوژوو و زه‌کات و هه‌ج و زی‌کرو دوعاو... هتد، چونکه (عبادة) ی‌ک هی‌نده گرن‌گ و گه‌وره بی‌ت، جندو مرو‌قی بو‌ دروست کرابن و، مه‌رجی ئینسانه‌تی ئینسان و، بناغه‌ی په‌یام و بانگه‌وازی تی‌کرای پی‌غه‌مبه‌ران بی، نا‌گونجی و ماقو‌ل نیه له جی‌به‌جی‌کردنی چه‌ند دروشم‌یک دا کورت هه‌لی‌ی!!

هه‌رچه‌نده ئه‌و دروشمانه‌ش یه‌ک‌جار گرن‌گ و مه‌زنن و، هه‌رکه‌سی‌ک به‌ راستی ئه‌و دروشمانه ته‌نجام بدات، نا‌چاری ده‌کهن و وای لی ده‌کهن، که بی‌جگه له خوا هی‌ج په‌رستراوی‌ک نه‌په‌رستی و، بی‌جگه له ئی‌سلام، هی‌ج شتی‌کی دی‌که به‌ به‌رنامه‌ی ژیان و گوزه‌رانی نه‌زانی و، بی‌جگه له مو‌حه‌مه‌دو جی‌نشینیانی راسته‌قینه‌ی، هی‌ج که‌سی دی‌که به‌راپه‌رو سه‌رمه‌شق و سه‌رکرده قبو‌ل نه‌کات.

به‌لام له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا - واته له‌گه‌ل گرن‌گی و مه‌زنی دروشمه‌کاندا- به‌ندایه‌تی بو‌کردن و په‌رستنی خوا (تبارک وتعالی) زو‌ر له‌وه مه‌زنترو فراوانتره که له ته‌نجامدانی دروشمه‌کان دا کورت بی‌ته‌وه‌و، له راستییدا دژایه‌تی کردنی سه‌رجه‌م طاغو‌وته‌کانی می‌ژوو بو‌ پی‌غه‌مبه‌رانی خوا (عليهم الصلاة والسلام) به‌رله‌وه‌ی له‌سه‌ر نو‌یژو و پوژوو زی‌کرو دوعا بو‌بی، له‌سه‌ر فه‌رمانه‌روایه‌تی و فه‌رمان‌کردن و نه‌هیشتن (الحاکمیه والأمر والنهی) و یاسادانان و هه‌لال و هه‌رام و، چاکه‌و خراپه‌و، راست و چه‌وت، دیاریی کردن بو‌وه، بگه‌ر ته‌گه‌ر به‌ وردی سه‌رنج له ژیانانی پی‌غه‌مبه‌ران بده‌ین و، له ره‌گ و ریشی کی‌شه‌ی نی‌وان ئه‌وان و طاغو‌وته‌کانی وه‌ک: (نه‌مروودو فی‌رعه‌ون و

ئەبوو جەهل) بکۆلینەو، زۆر چاک دُنیا دەبین، کە ریشەو بنەمای
ئەو تیکگیران و دووبەرەکییە بریتیه لەوێ: ئایا کێ یاسادانان و
حوکمپرانیی (التشریع والحاکیمة) ی بەدەستە، خۆی پەرورددگار یان
غەیری ئەو؟!

لە راستیییدا ئەگەر طاغووتە خۆ بەزەلگرو یاخییەکان زانیبایان
پێغەمبەرەکان (عليهم الصلاة والسلام) هەر بەوئەندە وازدێتن کە بەندەکان
نوێژو رۆژوو و باقی دروشمەکان جێبەجێبکەن و، هەقیان بەسەر
لایەنەکانی دیکە ی ژیان و گوزەرانی خەڵکەو نیهو، گوێ نادەنە
ئەو داخۆ کێ حوکمپرانیی دەکات و ئەمرو نەهی بەدەستە! ئەو
بێگومان ئەوانیش هەقیان بەسەر پێغەمبەرەکانەو نەدەبوو، بگرە
رەنگە هاوکاریشیان کردبان و پارو پوولیشیان خەرج کردبایە، بۆ
دروستکردنی پەرستگا، ئەو شوێنانە ی کە دروشمەکانی تێدا ئەنجام
دەدەن، هەرەک چۆن ئیستاش لە رۆژگاری خۆماندا دەبینین کە هیچ
طاغووت و دیکتاتۆریک - ئەگەر دُنیا بێ خەڵکی مسوڵمان هەر
نوێژو رۆژوو و زیکرو فیکریکی رۆوت و دوور لە حوکم و سیاسەتیان
هەیه - بەوچۆرە چالاکییانە سەغەت نابێ و، خۆی مشەوێش ناکات،
بگرە زۆرجاران خۆشیان مزگەوت و تەکیەو خاناقایانیش دروست دەکەن
و، هاموشۆیان دەکەن و، خەڵکیشیان بۆ هاندەدەن!! چونکە بە دەردی
کابرا گوتی: (مادام زیانی بۆ پەزەکان نەبێ قەیدی ناکات)^(۱)!

(۱) دەگێرەو جارێکیان ناوچەیهک کە پێشتر مەلایان نەبوو، مەلایەک دەچیتە
نیویان و لە دەمی بیستنی بانگدا، یەکیک لە پێش سپیەکانیان بانگی ئەوی دیکە
دەکات: ئەو دەنگە دەنگە چیە! ئەویش دەڵێ: مەلایە بانگ دەدات، دەڵێ زەردی
بۆ پەزەکان نیه؟! دەڵێ: نەخێر، دەڵێ: لێی گەری با بیلێ.

ئیستاش با سهرنجی چهند ده‌قیکی قورئان بدهین، تاکو دُنیا بین که بنک و بنه‌مای کیشه‌و مشت و مری نیوان پیغه‌مبه‌ران (علیهم الصلاة والسلام) و ناحه‌زانیان مه‌سه‌له‌ی حوکمرانیی و یاسادانانه، به‌ر له ههر شتیکی دیکه، دیاره یاسادانان و حوکمرانیی و نه‌مرو نه‌هی به‌ده‌ستبوونیش، تایه‌تیترین و سهره‌کیترین تایه‌تمه‌ندییه‌کانی په‌رستراویتی خوی په‌روه‌رد‌گاره‌و، دروشمه‌کانیش ههر به‌شیکن له‌و یاسایانه‌ی که خوی یاسادانه‌رو فه‌رمان‌په‌وا دیاری کردوون، بۆ هیدایه‌تی به‌نده‌کان و ری‌کخستنی ژیانیان.

۱- [وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَتَقَوَّمُوا عِبَادُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ أَفَلَا تَتَّقُونَ ﴿٢٣﴾] فَقَالَ الْمَلَأُوا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُرِيدُ أَنْ يَفْضَلَ عَلَيْكُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَنْزَلَ مَلَكًا مِّنَ السَّمَاءِ... (المؤمنون ۲۳-۲۴).

واته: بیگومان (نوح) مان بۆ لای گه‌له‌که‌ی ره‌وانه کرد پی گوتن: نه‌ی گه‌له‌که‌م! خوا په‌رستن بیجگه له‌وی په‌رستراوی دیکه‌تان نیه، بۆچی پاریز ناکهن! ده‌ست‌پویش‌توانی بی‌په‌روا له‌گه‌له‌که‌ی گوتیان: نه‌مه‌-واته نوح - به‌س مرو‌فیکی وه‌ک خوتانه، ده‌یه‌وی خوتان به‌سه‌روهه‌ بکاته گه‌وره، ته‌گه‌ر خوا ویستبای - پیغه‌مبه‌ریک بنیری - فریشته‌یه‌کی ده‌نارده‌ خوار..

وه‌ک ده‌بینین: ته‌وه‌ی زله‌زلانی بی‌په‌روای گه‌لی نوح لی ترساون و، کردوویانه به‌ بیانوی به‌رپه‌رچدانه‌وه‌ی په‌یامه‌که‌ی و، دژایه‌تی کردنی، ته‌وه‌ بووه که گوتوویانه: نوح ده‌یه‌وی گه‌ورایه‌تی و سه‌رو‌کایه‌تیستان

به‌سه‌ردا بکات! چونکه زانیویانه په‌یام و به‌رنامه‌ی نووح، به‌که‌متر له‌بالاده‌ستی و ته‌مرو نه‌هی به‌ده‌ست بوون، رازی نابیی!

۲- [أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ آتَاهُ اللَّهُ الْمُلْكَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّيَ الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أُحْيِي وَأُمِيتُ قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ] (البقرة - ۲۵۸).

واته: ئایا سه‌رنجی ته‌و که‌سه‌ت نه‌داوه که‌ده‌رباره‌ی په‌رو‌درد‌گاری ئیبراهیم، مشت و مری له‌گه‌ل ئیبراهیم، دا کرد، که‌خوا ده‌سه‌لاتی پیدا بوو، کاتیک ئیبراهیم گوتی: په‌رو‌درد‌گار - و په‌رستراو سه‌رو‌د‌ری من، ته‌و زاته‌یه که‌ده‌ژینی و ده‌مرینی و، ته‌و(نه‌مروود)یش گوتی: منیش ده‌ژینم و ده‌مرینم، - مه‌به‌ستی کوشتن و ئازاد‌کردنی خه‌لکی بووه - ئیبراهیم گوتی: بیکومان خوا خور له‌پوژه‌لاته‌وه‌هه‌ل‌دینی، - ته‌گه‌ر راسته‌تو‌ش مافی په‌رستراوت هه‌یه - ده‌تو‌ش له‌پوژ‌ئاواوه‌ بیهینه! ئنجا ته‌وی کافر بوو سه‌رسام - و ده‌سته‌وه‌ستان - بووو، خواش کو‌مه‌لی سته‌مکاران راسته‌ری ناکات.

وه‌ک ده‌بینین: کی‌شه‌ی نیوان ئیبراهیم (علیه‌الصلاة والسلام) و نه‌مروودیش هه‌ر له‌سه‌ر ته‌ودیه، داخو: کی مافی په‌رو‌درد‌گاری‌تی و مشوورخو‌ری‌تی و سه‌رو‌د‌ری‌تی، به‌سه‌ر خه‌لکه‌وه‌هه‌یه؟ له‌سه‌رده‌تاوه‌ ئیبراهیم (علیه‌الصلاة والسلام) مه‌سه‌له‌ی ژیان و مردن به‌ده‌ست خوی په‌رو‌درد‌گار بوون، ده‌کاته‌به‌لگه‌ی ته‌وه‌که‌ده‌بی ته‌وه‌ی ژیان و مردنی خه‌لکی به‌ده‌سته، هه‌ر ته‌ویش ته‌مرو نه‌هی و هه‌لسو‌ور‌اندنی ژیان و گو‌زهرانی خه‌لکی به‌ده‌ست بی، به‌لام له‌به‌رته‌وه‌ی نه‌مروود،

به سه فسه‌طه و چه‌واشه‌کاری ویستویه‌تی ته‌و به‌لگه‌یه‌ی ئیبراهیم هه‌لبوده‌شیتته‌وه‌و، ته‌ویش لافی ژیان و مهرگی خه‌لک به‌ده‌ست بوون لی‌ده‌دات و، بو ئیسه‌پاتی قسه‌که‌شی^(۱) که‌سیکی دیل رزگار ده‌کات و یه‌کیکی بیخه‌تاش ده‌کوژیت! ئنجا هه‌رچه‌نده ته‌و ره‌فتاره‌ی نه‌مروود، به‌لگه‌ی ئیبراهیمی پی هه‌لناوه‌شیتته‌وه‌، به‌لام ئیبراهیم بو ریگا کورته‌کردنه‌وه‌ی ده‌مکوته‌کردنی نه‌مروود، یه‌کسه‌ر به‌لگه‌یه‌کی دیکه‌ی بو دی‌شیتته‌وه‌، که هه‌له‌ینان و ئاواکردنی خو‌ره‌و، له‌به‌رده‌م ته‌و به‌لگه‌یه‌ش دا، نه‌مروود قسه‌ی پی نامینێ و ده‌مکوته‌وه‌ی، چونکه وه‌ک به‌لگه‌ی پیشوو ته‌میان ریگای مله‌جیره‌و سه‌فسه‌طه‌ی تیدا نیه‌.

۳- (مووسا)ش - علیه السلام - که به‌ پیام و بانگه‌وازی خوا به‌یه‌گرتن (التوحید)ه‌وه‌، له‌گه‌ل فیره‌ه‌وندای به‌ره‌نگار بوته‌وه‌، دیسان ریشه‌ی کیشه‌و مملانی نیوانیان، هه‌ر ته‌وه‌ بووه‌ که خوی په‌روه‌ردگار یاسادانه‌رو فره‌مان‌په‌وا بیته‌، یان فیره‌ه‌ون! ئنجا دیاره‌ مووسا (عليه‌الصلاة والسلام) ده‌یگوت: خوا، فیره‌ه‌ونیش ده‌یگوت: من، با سه‌رنجی ته‌م چهند ده‌قه‌ بده‌ین:

أ- [فَقَالَ أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَى] (النازعات - ۲۴).

واته‌: - فیره‌ه‌ون- گوتی: من په‌روه‌ردگاری هه‌ره‌ به‌رزتانم.

ب- [قَالَ لَئِنْ أَخَذْتِ إِلَهًا غَيْرِي لَأَجْعَلَنَّكَ مِنَ الْمَسْجُونِينَ] (الشعراء - ۲۹).

واته‌: (فیره‌ه‌ون له‌ وه‌لامی مووسادا): گوتی: ته‌گه‌ر جگه‌ له‌ من په‌رسته‌راویکی دیکه‌ بگری ره‌گه‌ل گیراوانته‌ ده‌خه‌م.

(۱) وه‌ک می‌زوو نووسان گوتویه‌انه‌.

ج- [وَقَالَ فِرْعَوْنُ ذَرُونِي أَقْتُلْ مُوسَى وَلْيَدْعُ رَبَّهُ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يُبَدِّلَ دِينَكُمْ أَوْ أَنْ يُظْهِرَ فِي الْأَرْضِ الْفُسَادَ] (اغافر - ۲۶).

واته: فیرعون گوتی: لیم گه پین با مووسا بکوژم و، با شه ویش
هاواری پهروهرد گاری بکات، من دهترسم بهرنامه که تان بگوړی، یان
خراپه له زهوی - ولات - دا تاشکرا بکات.

تاشکراپه که مهبهستی فیرعون له وشه ی (ربکم الأعلى) له
ثایه تی برگه (أ) و، وشه ی (إلهاً غیري) له ثایه تی برگه (ب) دا،
پهروهرد گارو په رستراویک نیه که نویژ بو بکری و پوژووی بو
بگری و، سه جدو رکووعی بو ببردی، به لکو مهبهستی پی شه ویه
که دهبی ههر خوی فه رمانبه ری بو بکری و، ته مرو نه هی به دهست
ییت و فه رمانپه وای خه لکی ییت، ههروه ها له ثایه تی برگه (ج) یشدا،
مهبهستی له (دینکم) ثاینیکی خوایی نیه، به لکو شه بهرنامه و
په پروهی مهبهسته، که خوی بو داناون و پیوهی پابهندی کردوون^(۱).

۴- (عیسای کوری مه ریه م) یش علیه الصلاة والسلام ته گهر شه ویدی
نه صرانییه سه رگه ردانه کان به ده میه وه هه لیان به ستوه، راست بووایه
که گوايه گوتوویه تی: (دع ما لقیصر لقیصر وما لله لله)^(۲) واته:
(شه ویدی هی قه یسه ره بو قه یسه ری لیگه پین و، شه ویدی هی خواشه، بو

(۱) بو چاک تیگه یشتن له چه مک و واتای هه راکم له وشه ی (الإله) و (الرب) و
(العبادة) و (الدين) سه رنجی نامیلکه ی به پیژی (المصطلحات الأربعة في القرآن
الکريم) ی (أبو الأعلى المودودي) بده.

(۲) بپروانه: التفسير التطبيقي للكتاب المقدس، العهد الجديد، إنجيل لوقا، الإصحاح:
۲۰، ص ۲۱۴۱.

خوا لئی گهرین) به‌لئی ته‌گهر ئهم بوختانه راست بووایه‌و (عیسا)
-علیه‌السلام- رازی بووایه به‌وهی که کاروباری حوکم و سیاست و
دنیا‌داری، بۆ قه‌یسه‌ری پۆم و داروده‌سته‌که‌ی لی‌گه‌رئ و، ئایینی پان
و پۆرو هه‌مه‌لایه‌نی خوا، له‌ لایه‌نی پووحیی و ته‌خلاقیی شه‌خصییدا
کورت هه‌لئینی، بینگومان قه‌یسه‌ری طاغوت و داموده‌زگایه‌که‌ی،
وه‌ك چون ده‌ستی قه‌شه‌و پاییه‌ لاده‌رو ساخته‌چییه‌کانی کلی‌سیان
ماچ کرد، هه‌وتجار ده‌ستی ته‌ویشیان ماچ ده‌کردو، دوو‌چاری
ئه‌و هه‌موو گرفتاری و نا‌ره‌حه‌تی و خو‌حه‌شاردانه نه‌ده‌بوو، که
سه‌ره‌نجام خوای به‌به‌زی و بالاده‌ست قوتاری کردو، به‌ کلا‌ورژنه‌ی
ئه‌و ژوورده‌دا که خۆی تیدا هه‌شاردابوو، هه‌لی‌کیشاو به‌رزی کرده‌و،
هه‌رچه‌نده نه‌صرانییه‌کان به‌هه‌له‌و هه‌له‌ه‌تان به‌ قسه‌و پڕوپا‌گه‌نده‌ی
جووله‌که‌کان، واده‌زانن گیراوه‌و له‌ سیداره دراوه!!^(۱)

۴- ئیستاش با گوئی له (عیسا) -علیه‌السلام- بگرین داخۆ چون
چۆنی خۆی و په‌یام و به‌رنامه‌که‌ی ده‌ناسینی:

(۱) خوای په‌نه‌ان بین به‌ راشکاوی ئه‌و قسه‌یه به‌درۆ ده‌خاته‌وه، که فهرموویه‌تی:
(وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَكِنْ شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ
عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا * بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا) (النساء
۱۵۸، ۱۵۷)، واته: {جووله‌که‌کان} نه‌ عیسیان کوشتوه نه‌ له‌ سیداریان داوه،
به‌لکو وینه‌ی ئه‌ویان لی‌برابوو سه‌ر یه‌کیکی دیکه - ئه‌ویان کوشت و هه‌لو‌اسی -
ئه‌وانه‌ی که له‌باریه‌وه‌ پرای جیا‌جیایان هه‌یه، تیدا له‌ گومان‌دان و، جگه‌ له‌ گومان
هیچ زانیارییه‌کیان له‌باریه‌وه‌ نیه‌و، به‌ ته‌کید نه‌یان‌کوشتوه، به‌لکو خوا بۆ لای
خۆی به‌رزی کرده‌وو خواش بالاده‌ست و کاربه‌چییه.

[إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوا هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٥١﴾ ﴿٥٢﴾ فَلَمَّا أَحْسَسَ عِيسَى مِنْهُمْ الْكُفْرَ قَالَ مَنْ أَنْصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَكَ الْخَوَارِثُوتُ نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَأَشْهَدُ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٥٣﴾ رَبَّنَا ءَامَنَّا بِمَا أُنزِلَتْ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿٥٤﴾ وَمَكْرُؤًا وَمَكْرَ اللَّهِ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكْرِينَ ﴿٥٥﴾ إِذْ قَالَ اللَّهُ لِيَعِيسَى إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا..] [آل عمران ٥١-٥٥].

واته: (عیسای کوری مدهیم به گه له که ی خو ی گوت:) بیگومان خوا په روه رد گاری منیش و ټیوښه ده جا بیپه رستن، نه وډیه ریځای راست، نجا کاتیک عیسا کوفری لی به دی کردن گوتی: کی پشتیوانمه به ره و (په زامه ندیی) خوا؟

حه واریه کان گوتیان: ټیمه پشتیوانی - پیغه مبهرو ریځبازی-
خواین، بروامان به خوا هیڼاو، تو ش شاید به که ټیمه مسولمانین.
په روه رد گارمان! بروامان به وه هیڼاوه که ناردووته خواریو شوین
پیغه مبهره که ت که وتووین، جا له گهل شاید تان دا دا بماننوسه و
(جووله که کان و دهسه لاتدارانی روم) پیلانیان گیراو خواش ته گیری
کرد. خواش باشتیرین ته گیرکاره.

کاتیک خوا فهرمووی: ټهی عیسا! من وهرتده گرم به (پرووح و
جهسته وه) او بو لای خو م به رزت ده که مه وه، پاکت ده که مه وه و قوتارت
ده که له وانه ی که بیبروان.

به‌لێ عیسا‌ش وه‌ك هه‌موو پێغه‌مبه‌رانی دیکه‌ی خوا، گه‌له‌كه‌ی
خۆی بۆ به‌ندایه‌تیی و په‌رستی خۆی تاك و پاك بانگ كردوه‌و
پیشی‌گوتوو‌ن: كه‌ هه‌ر ئه‌وه‌ راسته‌ شه‌قامی ژیان و گوزه‌رانه‌و، ئایینی
خواشی وه‌ك خۆی به‌ بێكه‌م و زیاده‌و ده‌ستکاری خستۆته‌پروو و،
عیسای كورێ مه‌ریه‌م كه‌ یه‌كێكه‌ له‌ پینج پێغه‌مبه‌ره‌ به‌ (أولو العزم)
ناسراوه‌كانه^(١)، زۆر له‌وه‌ به‌رزتر و نه‌له‌خشاوتر بووه‌ كه‌ بۆ رازی‌كردنی
پۆمه‌كان و له‌ ترسی ئازار و جه‌زه‌به‌یان، ئایین و به‌رنامه‌ی هه‌مه‌لایه‌نی
خوایان بۆ كه‌چ و كرووچ بكات!

٥- پێغه‌مبه‌ری كۆتایی و سه‌روه‌ری پێغه‌مبه‌رانی‌ش (صلی الله علیه
وسلم) و، تێك‌گی‌رانی له‌ گه‌ڵ سه‌رانی شیرك له‌ مه‌كه‌ه و نیمچه‌
دوورگه‌ی عه‌ره‌بی و سه‌رانی نیفاق له‌ مه‌دینه‌و، سه‌رانی كوفری
جیهانیی ئه‌وسا: (کیسرا) و (هێرقل) و باقی سه‌ران و حوكم‌پرانانی
ئهو پوژگاره‌دا، زۆر ئاشكرايه‌ كه‌ به‌ پله‌ی یه‌كه‌م دژایه‌تیی و
دوژمنایه‌تییه‌کیان بۆ خۆی و هاو‌ه‌ل و جێنیشینه‌ را‌شیده‌كان - خوا
لێیان رازی بێ- له‌و پرووه‌وه‌ بووه‌ كه‌ دُنیا بوو و ن، به‌ چه‌سپان و
سه‌قام‌گی‌ریونی ئه‌و په‌یام و بانگه‌وازی كه‌ پێیانه‌، له‌ دَل و ده‌روون
و، پاشان ژیان و گوزه‌ران و دنیای واقیعه‌دا، ئه‌وان گه‌لۆ‌له‌یان ده‌كه‌وێته
لێژی و، له‌مه‌ودوا هه‌یج كه‌س ده‌ستیان بۆ ناخاته‌ سه‌ر سینگ و
به‌لێ قوربانیان بۆ نایێتی.

(١) هه‌رچه‌نده‌ من له‌و باره‌وه‌ پام جیاوازه‌، وه‌ك له‌ كۆتیی شه‌شه‌می مه‌وسووعه‌ی:
(الإسلام كما يتجلى في كتاب الله) دا خستوو مه‌ته‌پروو، هه‌روه‌ها له‌ ته‌فسیری نایه‌تی:
(قَاصِرٌ كَمَا صَبَرُ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ...) الأحقاف: ٣٥ دا، باس كردوه‌ تێك‌رای
پێغه‌مبه‌رانی خوا (عليهم صلاة والسلام) (أولو العزم) ن.

دياره قورثانی بهر پړيش پره له به لگه و نمونه بو ئيسپاتی ته و دی
گوتمان، به لام ئيمه يه کيکيان لي به نمونه دينينه وه:

[وَعَجَبُوا أَنْ جَاءَهُمْ مُنْذِرٌ مِنْهُمْ وَقَالَ الْكَافِرُونَ هَذَا سِحْرٌ كَذَّابٌ ﴿٤﴾
أَجْعَلِ الْأَلْهَةَ إِلَهًا وَاحِدًا إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ عُجَابٌ ﴿٥﴾ وَانْطَلَقَ الْمَلَأُ مِنْهُمْ أَنِ
امْشُوا وَاصْبِرُوا عَلَىٰ آلِهَتِكُمْ إِنَّ هَذَا لَشَيْءٌ يُرَادُ ﴿٦﴾] (ص ٤-٦).

واته: - هاوېش دانه ران بو خوا- پييان سهير بو ورياکه رده و په کيان
له خويان بو هات و، کافره کان گوتيان: ئه مه جادوو گه ريکي
دروژنه^(١)، ثايا هه موو په رستراوه کاني کردنه يه ک په رستراو! بيگومان
ئه مه شتيکي سه رسوپنه ره!

زله زله کانيان به خياري ده سته کار بوون - بو دژايه تبي پيغه مبهرو
په يامه که ي و فرمانيان کردو گوتيان: - به رده وام بن له سه ر پي
وشويني خوتان و له سه ر په رستراوه کانتان خوړا گرېن، بيگومان ئه مه
- ئه م ثايين و به رنامه يه ي محه مده هيناويه تي - شتيکه مبه سته
پي نه خشمه پيلانه - دري ئيمه و پي وشوين و په رستراوه کانمان -.

وهک ده بينن: ته و دی که بو هاوېش دانه ران و کافره کان له پيغه مبهرو
(صلي الله عليه وسلم) و په يام و ثايينه که يدا، جي تيييني بووه،
ته وده بووه که مه ترسيي تيدياه بو بهر ژوه ندييه کانيان و گوړيني
حال و وه زعي کو مه لگا که يان، له پروي ثابووري و سياسي و
کو مه لايه تييه وه.

(١) (کاذب) دروکر، به لام (کذاب) دروژنه، چونکه وشي (دروژن) بو که سيک
به کار ديتن، که دروکر ريکي کارامه ييت و زور درو بکات.

(قرطبي) له ته فسیره که ی خویدا له لیکنانه وهی رستهی: (إن هذا لشيء يراودا، گوتوویتی: (كلمة تحذير أي: إماميريد محمد بما يقول الإنقياد له، ليعلو علينا، ونكون له أتباعاً فيتحدكم فينا، بما يريد فاحذروا أن تطيعوه) ^(۱).

واته: ئەم قسه یه بۆ ئاگادارکردنه وهی یانی: موحه ممه د به وهی ده یلی، ته نیا مه به ستی ته وهی که ملکه چی بین، بۆ ته وهی به سه رمانه وه ده سه لاتدار ییو، ئیمه شوینکه وتوو ی بین و، به که یفی خوی حوکمرانییمان بکات، ئنجا ئاگادار بن! که به قسه ی بکه ن!

خوینهرانی به پێزو خوشه ویست!

ئیسئا پاش سه رنج دان له چه ند ده قیکی قورثانی به پێز، سه به رت به هه رکام له پێنج پیغه مبه ره مه زنه کان: (نوح، ئیبراهیم، عیسا، موسا، محه ممه د) -عليهم الصلاة والسلام- که له نیو زانایانی ئیسلام دا به (أولو العزم) ناسراون، وهك پۆژی پروون بۆمان ده رکه وت، که هوی ململانی و تیگگیرانی پیغه مبه رانی خواو (طاغووته) خۆبه زلگر و سه رکه ش و یاخییه کان، چی بووه چۆن بووه! پروون بۆوه که هۆکاری بنه رته یی دروستبوونی شه ناکوکیی و دووبه رده کییه شه بووه، که پیغه مبه رانی پایه به رزی خوی تاک و پاک، بانگی خه لکیان کردوه بۆ به ندایه تیی کردن و په رستنی خوا، به مه عنای راسته قینه و فراوانی به ندایه تیی و په رستن، که وهك پێشتر خستمانه پروو، وردو درشتی ژیان و ده رده پروونی ئینسان و، هه موو جم و جۆل و چالاکییه کان و، تیگرای بوارو مه یدانه کان به مزگه وت و بازارو کینگه و کارگه و دوانگه و فه رمانگه (المنبر والدائرة) و...

(۱) بره وانه: (الجامع الأحكام القرآن)، ج (۱۵)، ص (۱۵۲).

هتدوه ده گرتنه وهو، له راستیدا وهك له پيشدا گوتمان: ته گهر طاغوت و زله زله كان زانيبايان كه په يام و بانگه وازی پيغه مبه رانی خوا (عليهم الصلاة والسلام) ته نيا بريته له جيبه چيكر دنی هه نديك درو شم و چالاكیي شه خصی و پرووحي و، هه قيان به سهر حوكم و سياست و، ژيان و گوزهران و، به رپوه چوونی خه لكیيه وه نيه - وهك زوربه ی مسولمانان له م رپوژگارهدا واگومان ده بن - نه وه هيچ خويان سه غلته نه ده كرد و، نهو دوژمنایه تی و به ربه ركهانی سهخت و دژوارو بی ثامانه يان، له دژي پيغه مبه ران به رپا نه ده كرد!

به لځ به ندياه تی و په رستنی خوی په روه ردگار، به بی قبول كړدنی حاكمیته تی خواو سه روه ری و بالادستی به رنامه و حوكمه كهی، له ژيانی تاك و كومه لدا، نايه ته دی، هه ر بویه ش هه میشه و به درېزایی میژوو، نه وانه ی دوژمن و ناحه زی سه رسه ختی پيغه مبه ران و بانگه وازه كه يان بوون، نه وانه بوون كه خاوه نی كورسی و ده سلا ت و مولك و سامان بوون و، سه رگه رمی عیش و نوش و رابواردن و خوشگوزهرانی بوون، له سه ر حیسابی خه لكی چه وساهو سته مدیده و، به زوری شوینكه وتوانیشیان خه لكی ساده و رهش و پرووت و ماندوو و په نجلدر بوون. بو وینه: خوی بالادست و میهره بان له وباروهه فرمویه تی:

ا- [وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا بِمَا أُرْسِلْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ] (السبا - ۳۴).

واته: هيچ وریا كه ره ویه كمان له هيچ ناوه دانیه كه دا ره وانه نه كرده، كه ده سه لاداره خوشگوزهرانه كانی نه یان گوتبی: تیمه به وهی كه نیودی پی ره وانه كراون، كافرین.

ب- [وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ مِّنْ أَرْضِنَا
أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَى إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ]
(إبراهيم - ۱۳).

واته: ئەوانەى بێپروا بوون بە پیغه‌مبەرانی خۆیانیان گوت: ییگومان لەسەر زەمینى خۆمان وەدەرتان دەنێین، یان دەبێ بگه‌ڕێنەوه سەر ئایین و بەرنامە‌که‌مان، ئنجا پەرە‌ورد‌گاریان وەحیی بو‌ ناردن: که بە ته‌ئکید - دەسته‌لاتدارو کافرو - سته‌مکاره‌کان دەفه‌وتین.

ج- [وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِتِي لَكُمْ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿٢٥﴾ أَن لَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ أَلِيمٍ ﴿٢٦﴾ فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَوْمِهِ مَا نَرْنَكَ إِلَّا بَشَرًا مِّثْلَنَا وَمَا نَرْنَكَ اتَّبَعَكَ إِلَّا الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا بُادِيَ الرَّأْيِ ...] (هود ۲۵-۲۷).

واته: ییگومان نووحمان بو‌ لای گه‌له‌که‌ی پە‌وانه‌کرد - پێی گوتن: - من بو‌ ئێوه‌ ئاگادار‌که‌ره‌وه‌یه‌کی ئاشکرام، که جگه‌ له‌ خوا نه‌په‌رستن، به‌پراستی من مه‌ترسیی پۆژیکى به‌ ئیش و ژانتان لێده‌که‌م، زله‌زلانى بێپروای گه‌له‌که‌شى گوتیان: تو‌ به‌س مرو‌فینکی وه‌ك ئیمه‌ی و، ناشی‌نین جگه‌ له‌وانه‌مان که هه‌رچی و پهرچی و نه‌فامن، هیچ که‌سى دیکه‌ شوینت که‌وتبێ.

دیاره‌ هو‌ی ته‌مه‌ش ئاشکرایه، که بو‌چی دو‌ژمن و ناحه‌زانی سه‌ره‌سه‌خته‌ی پیغه‌مبهران و په‌یام و به‌رنامە‌که‌یان، دەسته‌لاتدارانی به‌ زه‌برو‌ زۆرو‌ خۆش‌گۆزه‌ران و، هه‌موو یاخود زۆرینه‌ی شوینکه‌وتوو‌انیشیان خه‌لکی سادەو که‌مه‌ست و په‌ش و پرووت بوون، ئەویش ته‌وه‌یه‌ که

هرچي خاوهن کورسيي و دهسه لات و مولک و سامانه کاني وه
 نه مروودو فيرعه ون قاروون و هامان و قهيسهرو کيسراو نه بوجه هل و
 نه بو سوفيان و^(۱) هاوو پنيان بوون، زانيويانه: که په يام و بانگه وازی
 ره بيانيانه ی دژي کوفرو نه فاميی و سته م و چينايه تيی پيغه مبه ران،
 مايه ی سرنگوون بوونی کورسيی حوکم و دهسته لاتي ناشه رعيانه و
 طاغووتيا نه يان و، نه مانی کوشک و ته لاری نه خشين و سفره و
 خوانی رازاوه و رهنګينانه، به لام خه لکه زه لیل و دیل و چه و ساوه و
 مافخوراوه کان زانيويانه: که نه و په يام و بانگه وازه خوايه، زهنگ و
 جاري به سرچوونی چاخی چه و سانه وه و بيدادی و، هانتي قوناغی
 به خته وهری و، نازادی راسته قینه، به گوئی خه لکيدا ددهات و،
 وپرای هه ق و راستی و چاکيی و پاکيی، له سر کردنه وه و پرزگاريی
 و سرفرازي شيان له و په يام و بانگه وازده بينيوه، بویه ناماده بوون
 سهرو مالی له پيدا بهخت بکه ن و، به خوین و ناره قه و شه ونخوونی
 و ناواريی، رپی بو خوش و تهخت بکه ن و، مهردانه و جوامیرانه
 ههستن و، پشتیان به خوا بههستن و، گورج و گول و چالاک بن و،
 له طاغووتان ييباک بن و، تهنيا بهنده و په رستاری خوی به رزو يينيازو
 تاک بن.

(۱) شتيکی زانراوه که (نه بو سوفيان) دواتر مسولمان بووه، به لام لیږده
 مه به ست له کاتي پيش مسولمان بوونیه تی.

شوینہ وارو بہرہہ مہ گرنگہ کانی خواپہ رستی

برگه‌ی په‌که‌م: خوايه‌رستیی، خوراک و بژیوی دل و گیانه.

برپگهی دووهم: خوابه رستی تاکه پئی نازادی راسته قینه و، پچراندنی کۆت و زنجیری دبلی و کۆیالابه تبه.

برڳي سڀيهه: خوابه رستي د پروني مؤرف ده شوات و، چلک و چه پري گوناح و خرابه لاده بات.

برگه‌ی چوارهم: خوابه‌رستی سه‌رچاوه‌ی هه‌موو ره‌وشتی‌کی به‌رزو په‌سنده.

برگه‌ی پینجه‌م: تاکه ری‌ی له دۆزه‌خ قوتاربوون و، چوونه به‌ه‌شت، خواپه‌رستیی.

برگه‌ی شه‌شەم: خواپەرستی پۆلکی گزنگ دەگیرێ، لەپیکەوێ جۆشەدانێ
ریزەکانی مەسولمانان و، تۆکمەو توندو تۆلکردنی کۆمەلگادا.

آلہ بابت

آلہ بابت کی ویب سائٹ پر آپ کی معلوماتیں محفوظ ہیں۔

آلہ بابت کی ویب سائٹ پر آپ کی معلوماتیں محفوظ ہیں۔

آلہ بابت

آلہ بابت کی ویب سائٹ پر آپ کی معلوماتیں محفوظ ہیں۔

آلہ بابت

آلہ بابت کی ویب سائٹ پر آپ کی معلوماتیں محفوظ ہیں۔

آلہ بابت کی ویب سائٹ پر آپ کی معلوماتیں محفوظ ہیں۔

آلہ بابت

آلہ بابت کی ویب سائٹ پر آپ کی معلوماتیں محفوظ ہیں۔

آلہ بابت کی ویب سائٹ پر آپ کی معلوماتیں محفوظ ہیں۔

آلہ بابت

آلہ بابت کی ویب سائٹ پر آپ کی معلوماتیں محفوظ ہیں۔

آلہ بابت

آلہ بابت کی ویب سائٹ پر آپ کی معلوماتیں محفوظ ہیں۔

آلہ بابت کی ویب سائٹ پر آپ کی معلوماتیں محفوظ ہیں۔

برگهی یه‌که‌م

خوابه‌رستیی خۆراک و بژیوی دل و گیانه

بینگومان ته‌گه‌ر ئینسان ته‌نیا له‌م جه‌سته به‌ره‌ه‌ست و پ‌واله‌تییه
 پیکه‌تابیه، ئه‌وه بۆ تیرکردن و به‌پ‌یوه‌چوونی خواردن و خواردنه‌وه
 به‌س بوو، به‌لام یه‌کیک له‌ شته ئاشکراو به‌لگه‌نه‌ویسته‌کانی ئیسلام
 - هه‌روه‌ها به‌رنامه ئاسمانیه‌کانی دیکه‌و، زۆریه‌ی هه‌ره‌زۆری خه‌لکی
 سه‌ره‌زوی، به‌ هه‌موو پ‌یچکه‌و بیردۆزه‌کانیانه‌وه - ئه‌وه‌یه که ئینسان
 له‌ جه‌سته‌یه‌کی ماددی و پ‌ووحیکی مه‌عنه‌ویی و ناب‌ه‌ره‌ه‌ست (غیر
 محسوس) پیکه‌اتوه، ئنجا هه‌رچی جه‌سته (بدن‌یه)، ئه‌وه هه‌ر له‌ توخم
 و په‌گه‌زه‌کانی (خاک) پیکه‌اتوه، که زانایان و پ‌سپۆرانی توپکاری
 (تشریح) و کار ئه‌ندامزانی (فسیولۆژیا) زۆر ورده‌کارانه، توانیویه
 سه‌ر له‌به‌ری جه‌سته له‌ تاقیگا (مختبر) کانیدا شی بکه‌نه‌وه‌و، هه‌موو
 پیکه‌ینه‌ره‌کانی به‌بی هه‌لا‌واردن، بگ‌یرنه‌وه بۆ توخم و په‌گه‌زه‌کانی
 خاکی زه‌وی، که‌واته: شتیکی ئاسایی و سروشتیه که ئه‌و خۆراک و
 بژیویه که جه‌سته‌ش پ‌یی ده‌ژی و، پ‌یی به‌پ‌یوه‌ ده‌چی، هه‌ر بگه‌رپ‌ته‌وه
 بۆ زه‌وی و له‌ویوه‌ په‌یدا ییت، وه‌ک خ‌وای زاناو شاره‌زا فه‌رموویه‌تی:
 [مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى] (طه - ۵۵).

که بینگومان ل‌یره مه‌به‌ست جه‌سته‌ی ئینسانه که له‌ خاک دروست
 بووه‌و، د‌وای مردنیش ده‌یته‌وه به‌ خاک و، پ‌ۆژی قیامه‌تیش هه‌ر له‌و
 خاک و زه‌وییه‌وه دروست ده‌ک‌ریته‌وه‌و، سه‌ر هه‌ل‌ده‌داوه‌ته‌وه به‌جۆریک
 که هه‌ر خ‌وای په‌روه‌ردگار پ‌یی زانایه. به‌لام گیان (روح) که هیچ

په یونډییه کی به خاک و زهوییه وه نیهو، دیاردهیه کی ناماددی (ظاهرة غیر مادیه) یهو، په یونډییه کی تایبه تی تر له مادده ی به خواوه هیه^(۱) و، بیجگه له خواش هیچ کهس په ی به ماهیه ت و چوښه تی (الماهیه والکیفیه) نه برده و نابات و هیچ کهس سه رده ری ته وای لی ناکات، وه ک خوا ی زانو په نهان بین فهرموویه تی:

[وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا] (الإسراء - ۸۵).

واته: دهرباره ی گیان - نه ی موحه ممه د! - پرسپارت لی ده کهن، بل ی: گیان له کاری - تایبه تی - په روه د گارمه و، که می کیش نه ی زانیاریتتان پی نه دراوه - به گشتی و، دهرباره ی گیانیس به تایبه تی -

ئنجا دیاره به و زانیاریه که مه ش، ماهیه تی گیان دهرک ناکری و په ی پی نابردری، ئنجا له وباروه: که هم ئادم و هم وچه که یشی، جهسته که یان له خاک و ئاوی زهوی دروست بووه، گیانه که شیان دروستکراوی کی تایبه تی و نابره هستی خوا یه، خوا ی به دیه ی نه رو په روه دگار (تبارک و تعالی) فهرموویه تی:

[إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي خَلِيقُ بَشَرًا مِّن طِينٍ ﴿٧١﴾ فَإِذَا سَوَّيْتُهُ، وَنَفَخْتُ فِيهِ مِن رُّوحِي فَقَعُوا لَهُ سَاجِدِينَ ﴿٧٢﴾] (ص: ۷۱-۷۲).

(۱) دیاره دروستکراودکان (مخلوقات) له ودا که دروستکراوی خوان و، بهس خودا دروستکه رو وده ی نه ریانه، یه کسان و وه کهن، به لام له رووی جه وه رو ماهیه ت و چوښه تی دروست بوونه وه، روو ح جیا یه.

واته: یادی ئەو کاته بکه‌وه - که په‌روه‌ردگارت به‌ فریشته‌کانی
 فهرموو: من ئینسانیک له‌ قورپی دروست ده‌کم، ئنجا کاتیک
 جه‌سته‌که‌یم رپیک‌خست و، له‌ گیانی خۆم فووم به‌به‌ردا کرد، کړنووشی
 - سلاو و رپیزی- بۆ ببهن.

ئەوه‌ ده‌رباره‌ی ئاده‌م (سه‌لامی خوی لی بی)، ده‌رباره‌ی وه‌چه‌کیشی
 فهرموویه‌تی:

[اَلَّذِي أَحْسَنَ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقَهُ، وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنْسَانِ مِنْ طِينٍ ﴿٧﴾ ثُمَّ جَعَلَ
 نَسْلَهُ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ مَّاءٍ مَهِينٍ ﴿٨﴾ ثُمَّ سَوَّاهُ وَنَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوْحِهِ
 وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ، قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿٩﴾]
 (السجدة ٧-٩).

واته: (خوا) ئەو زاته‌یه که هه‌موو شتیکی زۆر به‌ چاکیی او
 ورده‌کارییانه‌ دروست کردوو، دروستکردنی ئینسان (ی یه‌که‌م)ی له‌
 قورپوه‌ ده‌ست پیکرد، پاشان وه‌چه‌کیشی له‌ پوخته‌ ئاویکی قیزه‌ون (که
 تۆو (منیی)ی پیاو و ژنه‌) دروستکرد. ئنجا (له‌ نیو مندال‌داندا)
 جه‌سته‌که‌ی رپیک‌خست (و ئەندامه‌کانی بۆ خولقاندن) له‌ گیانی خۆی
 فووی به‌ به‌ردا کردو، (ئهی وه‌چه‌ی ئاده‌م! خوی میهره‌بان) بیستن و
 بینا بیه‌کان و دله‌کانی بۆ ره‌خساندوون (به‌لام) که‌متر سوپاسگوزاری
 ده‌که‌ن.

که‌واته: هه‌م ئاده‌م و هه‌م رۆله‌کانیشی، هه‌ر کامێکیان له‌
 جه‌سته‌یه‌کی خاکیی رپک و پیک‌خراو و گیانیکی مه‌عنه‌ویی فووی
 خوا به‌ به‌ردا کراو، دروست بوون، به‌یی جیاوازیی له‌ نیوان باب و

رږڼه کانی دا، جگه له وه که جهسته ی ئادهم راسته وخو له خاک و
 ناوی تیک هه لشیل دراو (قور) ی تیشک و رډق هه لاتوو، دروست بووه،
 به لام جهسته ی رږڼه کانی، به شیویه کی دیکه که په روه رده بوونی کی
 پله پله یه، له نیو مندا لانی دایکیاندا.

به لڼ وه پشتر گوتمان: شتیکی ئاسایی و سروشتیه که خوړاک
 و بژیوی جهسته ی مروفت، له خاک و ناوی زهیدا پهیدایی و برده خسی،
 چونکه هر له ته سلدا له خاکه وه هاتوه، سهری هه لداوه، تارویو
 (رایه ل و تیوه دان) به گهردو گهردیله کانی چنران، به لام (گیان)
 که هیچ په یوه ندیه کی به زهویه وه نیه، له چندان دهقی ناشکرای
 قور ئاندا به دروستکراویکی دانسقه و تایبه تیی خواو نهیینه کی
 نه زانراو، پیناسه کراوه، دیاره خوړاک و بژیویه کهیشی دهبی هر له
 توخم و رډه گزی خو ی بی و، له خواوه دیاریی کرابی!

به لڼ، جهسته خو ی له خاک و ناوی زهوی پهیدا بووه، خوړاک و
 بژیویه کهیشی هر له رډه گزی خو یه تی و، له سهرچاوه ی پهیدا بوونی
 خو یه وهیته، گیان (روح) یش که دروستکراویکی تایبه تی خوایه و،
 یه کسهر له خواوه، به بهر جهسته ی مروفتدا کراوه (ونفخ فیه من روحه)
 دیاره دهبی بژیوه کهیشی وه خو ی بی و، لهو سهرچاوه یه وه بیت که
 خو ی لییه وه هاتوه! تنجا بیگومان شهو بژیوو خوړاکه ی گیانیس،
 بریتیه له به ندایه تیی کردن و په رستنی خوی خاوه و په روه رده گاری،
 هه موو ئینسانیکیش به مهرچیک خاوه نی فیتړه و سروشتیکی ساغ و
 سه لامه ت بی و، به هو ی تاوان و لادانه وه، میزاجی دل و دهر وونی تیک
 نه چووی، له ناخ و قوولایی دلوه، هه ست به تینویتی و عه ودایی
 دهکات، بو لای خواو یادکردنی په رستنی و، به بی په رستن و یادکردنی،

دل و دهر وونی دانا مرکج و، هه‌ست به‌ ئارامیی و ئوخرن و ئاسوددی ناکات، وه‌ک خوی به‌خه‌رو په‌رسترای راسته‌قینه، فهرموویه‌تی:

[الَّذِينَ ءَامَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ] (الرعد - ۲۸).

واته: ئه‌وانه‌ی بر وایان هیناوه‌و دلیان به‌یادی خوا ئوقره‌ ده‌گرئ، بزائن! که ته‌نیا به‌ یادی خوا دلان ئوقره‌ ده‌گرن.

(راغب الأصفهانی) ده‌رباره‌ی وشه‌ی (الطمأنينة) گوتویه‌تی: (الطمأنينة والإطمئنان: السكون بعد الإنزعاج، [وَلِتَطْمَئِنَّ بِهِ قُلُوبُكُمْ] (الأنفال - ۱۰) [وَلَكِنْ لِّتَطْمَئِنَّ قُلُوبِي] (البقرة - ۲۶۰) يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ] (الفجر - ۱۳)، وه‌ی أن لا تصیر أَمارة بالسوء، وقال تعالى: [أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ] (الرعد - ۲۸) تنبیهاً أن بمعرفته تعالى والإكثار من عبادته، يُكْتَسَبُ أَطمئنانُ النفس^(۱).

واته: (الطمأنينة) و (الإطمئنان) یانی: ئارامیی و ئوخرن پاش هه‌لپه‌و نارده‌ه‌تی، وه‌ک خوی به‌رزو مه‌زن فهرموویه‌تی: (بۆ ئه‌وه‌ی دلتان ئارام بگرئ) -، - (به‌لکو بۆ ئه‌وه‌ی دلم ئارام بگرئ و دلتیا بم)، - (ئه‌ی نه‌فسی ئارام‌گرتوو) ئه‌میش (واته ئارام گرتنی نه‌فس) ئه‌وه‌یه که نه‌فس نه‌بیته فهرمانکه‌ر به‌ خراپه‌کاری، هه‌روه‌ها خوی به‌رز فهرموویه‌تی: (بزائن! که به‌س به‌یادی خوا دلان ئارام ده‌گرن) - ئه‌مه‌ش- ئاگادار کردنه‌وه‌یه بۆ ئه‌وه که به‌ ناسینی خوی به‌رزو په‌رستنی، ئارام گرتنی نه‌فس وه‌ده‌ست دئ.

(۱) (معجم مفردات ألفاظ القرآن)، ص (۳۱۷).

به‌لێ، دَل و ده‌روونی ئینسان، بی‌جگه له یادی خوا، به هیچ شتیکی دیکه تینوایه‌تی ناشکی و ئارام و ئاسوده نایێ و، ئینسان جگه له خواپه‌رستی و به‌ندایه‌تی کردن بۆ خوا، هیچ شتیکی دیکه ته‌سه‌للای نادات و ئوخزنی بۆ ناهینێ، هۆی ته‌مه‌ش ته‌وه‌یه که ئینسان وادروست کراوه: له ناخی فیتره‌ت و که‌سایه‌تییه‌وه، خواو خاوه‌نی خۆی ده‌ناسێ و پێی ئاشنایه، ئنجا له کاتی‌کدا هه‌ست بکات به هۆی به‌ندایه‌تی و فه‌رمانبه‌ری و په‌رستییه‌وه، خوا له‌گه‌لێ دۆسته‌و لێی رازییه‌و په‌یه‌ه‌ندییه‌کی راست و دروستی له‌گه‌ل ته‌و تاقه‌ په‌روه‌ردگارو په‌رستراوه‌ی خۆیدا هه‌یه، ته‌وه له‌ بی‌زاری و راپایی و هه‌له‌هه‌لپ، قوتاری ده‌بی و، ده‌بیته‌ خواوه‌نی دل‌یکی ئارام و ده‌روونیکی ئاسوده‌و که‌سایه‌تییه‌کی سه‌قامگیرو دامه‌زراو و نه‌له‌خشاو، وه‌ک خوی په‌نه‌ان بین فه‌رموویه‌تی:

[يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ (٢٧) ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً (٢٨) فَادْخُلِي فِي عِبَادِي (٢٩) وَادْخُلِي جَنَّتِي (٣٠)] (الفجر ٢٧-٣٠).

واته: ته‌ی نه‌فسی ئارام‌گرتوو! بگه‌ڕێوه‌ لای په‌روه‌ردگار، تۆش له‌و رازی و ته‌ویش له‌ تۆ رازییه‌و، بچۆ نیو به‌نده - چاکه‌کارو وه‌فاداره‌-کانم و، بچۆ نیو به‌هه‌شته‌که‌مه‌وه.

هه‌روه‌ها فه‌رموویه‌تی: [أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ (٦٢) الَّذِينَ ءَامَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ (٦٣) لَهُمُ الْبُشْرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ] (يونس ٦٢-٦٤).

واته: ئاگادار بن! بی‌گومان دۆسته‌کانی خوا، نه‌ ترسیان له‌سه‌ره {بۆ داهاتوو} و نه‌ خه‌مبار ده‌بن {بۆ رابردوو} {دۆستانی خواش}

ئه‌وانه‌ن که ئیمانیان هیناوه پارێزکاریشیان ده‌کرد. ئهو {به‌نده‌ پرسه‌ن و ده‌فادار} نه‌ له‌ ژبانی دنیاو له‌ دوا‌پوژدا، موژده‌یان پێ ده‌دری- {به‌وه‌ که له‌سه‌ر پێی راست و دروستن و خوا لییان رازییه‌}.

پێغه‌مبه‌ری خواش (صلی الله علیه وسلم) ده‌رباره‌ی نوێژ، که به‌رزترین و مه‌زترین جو‌رو شیوه‌کانی به‌ندایه‌تی و خواپه‌رستییه‌و، ئه‌وپه‌ری ملکه‌چی و زه‌لیلی بو‌ خوا تێدایه‌، فه‌رمویه‌تی: {..وَجَعَلْتُ قُرَّةَ عَيْنِي فِي الصَّلَاةِ} (أخرجه أحمد برقم: ۱۲۳۱۵، والنسائي برقم: ۳۹۳۹، وأبو يعلى برقم: ۳۵۳۰، والحاكم برقم: ۲۶۷۶، وقال: صحيح على شرط مسلم، والبيهقي برقم: ۱۳۲۳۲).

واته: ... پو‌شنایی چاو و فینکی هه‌ناوم له‌ نوێژدایه‌!

هه‌روه‌ها کاتیک که وه‌ختی بانگ و نوێژ ده‌هات، فه‌رمانی به‌ (بلال)ی حه‌به‌شه‌یی (خوا لیی رازی بی) ده‌کردو ده‌یفه‌رموو: {أَرَحْنَا بَهَا يَا بَلَالُ} (أخرجه الطبراني في الكبير برقم: ۶۲۱۵).

واته: ئه‌ی بیلال! [بانگه‌که‌ت بلێ و] به‌هو‌ی نوێژوه‌ ئاسووده‌مان بکه‌و به‌مانه‌سه‌ینه‌وه‌! ئنجا ئاشکرایه‌ که له‌ نیوان (به‌ نوێژ ئاسووده‌ بوون و هه‌سانه‌وه‌) که عاده‌تی پێغه‌مبه‌ری خواو مسو‌لمان هه‌شیو‌نکه‌وتوه‌کانیه‌تی و، (له‌ نوێژ قوتار بوون و هه‌سانه‌وه‌)ش، که عاده‌تی مسو‌لمانانی کرج و کاله‌، جیاوازی هه‌نده‌ی ئاسمان و پێسمان هه‌یه‌! ئێستاش با سه‌رنجی قسه‌و بیرو‌رای هه‌ندیک له‌ زانایانی هو‌شیارو دڵ بێدارمان بده‌ین، داخو له‌وباره‌وه‌ چی ده‌ڵێن:

(ابن تیمية) -خوا لیی خو‌ش بی- له‌وباره‌وه‌ نووسیویه‌تی: ((دَلِّ (القلب) له‌ دوو لاره‌ پێوستیی به‌ خوایه‌، له‌ لایه‌نی به‌ندایه‌تی و

په رستنه وهو، له لايه نى يارمه تى لى ودرگرتن و پشت پى به ستنه وه، چونكه (دل) به س به په رستن و خو شويستن و پروو كړدنه په روه رد گارى، چاك و سهر فرازو به ختموهر ده بى و، هه ست به تام و چيړو خو شى ده كات و، ئو خر نى بو دى و داده مركى و، به پيچه وانه وه: نه گهر هه رچى شتى هه يه، وه ده ستى بي نى، به بى خوا ناگاته پله ي ئارامى و ئو خر ن بوون، چونكه ئاتاج بوونى ئينسان به خوا، شتيكى بنه رپه تى و سرو شتيه له سو نكه ي نه وه وه كه ته نيا خوا په رستراو خو شه ويست و مه به ستيه تى... ئنجا نه وه ش بو ئينسان مه يسه ر نابى مه گهر خوا يارمه تى بدات، ئنجا بو يه ئينسان هه ميشه پويستى به و راستييه كه له (اياك نعبد و اياك نستعين) دا، شيړاوه ته وه^(۱).

(ابن قيم الجوزية) ش - خوا لى خو ش بى - له و باره وه گوتوويه تى:

(بيگومان هپچ شتيك له لاي د لان (قلوب) له به دي هپنه رو په روه رد گاريان خو شه ويستتر نيه، چونكه هه ر نه و خوا و په رستراويانه و، دوست و پشتيوانيانه و، په روه رد گارو مشوور گيړيانه و، ر و زى ده رو، مري نه رو ژي ي نه رiane، بو يه خو شويستنى وى، نازو نيعمه تى هه ناوان و، زينده گي گيانان و ده روونان و، بژيوى د لان و، رووناكى بيرو هو شان و، رو شنايى چاوان و، ناوهدانيى نيوه وى ئينسانه!

ئنجا له لاي دل ساغه كان و، رووچ پاكه كان و، عه قل ته واوهدكان، هپچ شتيك شيرينترو به تامترو خو شترو دل خو شكه رترو چاكتريه، له خو شه ويستنى و هو گريوونى و شهيدا بوونى و، نه و شيرينا يه تييه

(۱) بروانه كتيبى (العبودية) ص ۱۰۸-۱۰۹، و (العبادة في الإسلام) د. يوسف القرضاوي ص ۹۸.

كە ئىماندار لەۋبارەۋە، لە دىل و دەروونى خۇيدا، ھەستى پىچ دەكات، لە سەرۋى ھەموو جۆرە شىرىنايەتتىيەكى دىكەۋەيە، ئەو نازو نىعمەتەي كە لەو پىيەۋە ۋەدەستى دىنى، لە ھەموو نىعمەتتەك تەۋاۋ تەرە، ئەو خۇشپىيەى كە بەو ھۆيەۋە پىي دەپرى، لە ھەموو خۇشپىيەىك بەرزترە، ۋەك يەكەك ئەو خاۋەن دىلانە، دەربارەي حال و بالى خۇي گوتۈۋىتەي: (ھەندىك حال بەسەر دىلا دىن، لەبارەيانەۋە دەلىم: ئەگەر خەللى بەھەشتىش ھەموۋىان لەم جۆرە حالانەدا بن، بىگومان لە ژيانىكى خۇش دان)!! ... ھەرۋەھا يەكى دىكە لەو جۆرە كەسانە گوتۈۋىتەي: (لەخا بىخەبەرەن بەستەزمان! لە دنيا دەردەچن بى ئەۋەى لە خۇشتىن شتى بىتامىن) پى گوترا: ئەو شتە چى بو؟! گوتى: خۇشۈستىنى خوا و ھۆگىۋىۋىتەي، يەكى دىكەيان گوتۈۋىتەي: (خۇشتىن شتى دنيا، ناسىن و خۇشۈستىنىتەي و، خۇشتىن شتى دۈۋرۈژىش، دىتەنىتەي و بىستىنى فەرمۇدەيەتەي بەپى پەردەۋ ھۆ)!

يەكى دىكە لە خواناس و خوابەرىستان گوتۈۋىتەي: (لو علم الملوك وأبناء الملوك ما نحن فيه، لجالدونا عليه بالسيوف) واتە: ئەگەر پادشاۋ پادشازادەكان، بەو حالەي ئىمەيان زانىبايە كە تىيدىن، بۇ ئەستاندىنى ئەو حالە شەرە شىريان لەگەل دەكرىن^(۱).

(۱) بىروانە: (إغاثة اللهفان) ج (۲)، ص(۱۹۷)، لابن قيم الجوزية، و (العبادة في الإسلام)، ص(۹۸، ۹۹).

برگهی دووهم

خواپه‌رستیی تاقه‌ یّی‌ نازادیی راسته‌قینه‌و پچرانندی کۆت و زنجیری دیلی و کۆیلایه‌تییه

به‌لّی خوینه‌رانی به‌رپّز!

خواپه‌رستیی (عبادة)ی راست و ساغ، تاقه‌ رپّیه‌که‌ که‌ ئینسان
بتوانی نازادیی راسته‌قینه‌ی پی و ده‌دست به‌یّنی و، کۆت و زنجیری
هه‌موو جوړه‌ دیلی و کۆیلایه‌تییه‌کی پی له‌ ده‌ست و گه‌ردنی خو‌ی
پسپین و، نیری هه‌ر تاغووت و سته‌مکارکی پی له‌سه‌ر شانی خو‌ی
لابدات و، خو‌ی له‌ خه‌م و په‌ژاره‌ی دنیاو قیامه‌تان به‌ر‌خسپینی.

چونکه‌ ئینسان له‌ سۆنگه‌ی ئەوه‌وه‌ که‌ له‌ زاتی خویدا، هه‌وجی و
په‌ککه‌وته‌یه‌و ئە‌گه‌ر به‌ هو‌ی خو‌ی گۆران و له‌ خو‌بایی بوونه‌وه‌،
په‌رده‌ی ره‌شی به‌سه‌ر دّ و میشکان هه‌لّنه‌کشایی، زۆر به‌ پروونی و
له‌ قوولایی دّ و ناخی ده‌روونییه‌وه‌، هه‌ست به‌و بی‌هێری و کلۆلی
و ئاتاجیه‌ی ده‌کات و، ده‌زانی که‌ حه‌تمه‌ن ده‌بی پشتیوانیکی هه‌بی،
پشتی بگری و، په‌نایه‌کی هه‌بی سه‌ری پی یّنی و، له‌ چالی
ئاتاجیی و بی‌ده‌ره‌تانیی و بی‌ په‌نایی، ده‌ری یّنی و ده‌ستی بگری و،
به‌ره‌و سی‌به‌ری دّ ئارامیی و ئۆخژن و دلّیایی به‌یّنی.

ئنجا ئاشکرایه - بۆ هه‌موو خاوه‌ن عه‌قل و وێژدانیکی ساغ- که‌
جگه‌ له‌ خوی په‌روه‌ردگارو بی‌یّنه‌، هیچ که‌س و هیچ شتێک، له‌وه‌
ناوه‌شیه‌وه‌، که‌ مرۆف بی‌په‌رستیی و پشتی پی به‌ه‌ستی و، ئە‌گه‌ر
گریمان هه‌ندی‌ک که‌س به‌ هه‌لّ غه‌یری خویان کرده‌ په‌رستراو و پشت
و په‌نای خو‌یان، ئە‌وه‌ له‌ ئە‌نجامی بزکردنی په‌رستراوی راسته‌قینه‌دا:

سه‌ره‌پای شه‌وی که به مه‌ره‌دی شه‌و که‌سه ده‌چن، که تراویلکه (سراب) ی به ئاو حیساب کردوه، دواپی نه‌زانیی و به‌هه‌له‌ داچوونی خوی بۆ ده‌رکه‌وتوه، گیرۆده‌ی چه‌ندان ده‌ردو نه‌خویشی سامناکیش ده‌بن، که پیسترینیان دلّ بلا‌وبوون و که‌سایه‌تی له‌ت بوون (انفصام الشخصية)، وه‌ك خوی زاناو شاره‌زا به نه‌ینییه‌کان فه‌رمویه‌تی:

[ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا رَجُلًا فِيهِ شُرَكَاءُ مُتَشَكِّسُونَ وَرَجُلًا سَلَمًا لِّرَجُلٍ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ] (الزمر-۲۹).

واته: خوا وینه‌ی هیناوه‌توه [بۆ جیاوازی نیوان خوا به‌یه‌ک‌گرتن و هاویه‌ش بۆ خوا په‌یدا‌کردن] به‌ پیاویک [ی کۆیله] که چه‌ند شه‌ریکیکی پیکه‌وه ناکۆک تیی‌دا به‌شدارن [و ده‌بی خزمه‌تی هه‌موویان بکات!] هه‌روه‌ها به‌ پیاویک [ی کۆیله] ی دیکه، که بۆ [خزمه‌تی] پیاویک یه‌ک‌لا بۆته‌وه، ئایا حالیان وه‌ك یه‌که؟: سوپاس بۆ خوا [له‌سه‌ر ده‌رکه‌وتنی هه‌ق، که خوا به‌یه‌ک‌گرتنه‌و پووجانه‌وه‌ی (باطل) که هاویه‌ش بۆ خوا دانانه] به‌لام زۆربه‌یان نازانن [و نافامن که شیرک چه‌نده‌ حالیکی نا‌ره‌حه‌ت و گرانه].

به‌لێ مرۆف و دروست‌کراوه‌ هه‌له‌خراوه، که نه‌توانی به‌بی خواو په‌رستراو بی‌ت، ئنجا ته‌گه‌ر خواو په‌رستراوی راسته‌قینه‌ی په‌رست، شه‌وه به‌مراد گه‌یشته‌وه له‌ خه‌م ره‌خسیوه، ته‌گه‌ر نا، وه‌نه‌بی به‌ هو‌ی پشت له‌ خوا کردنه‌وه، له‌ په‌رستن و، به‌ندایه‌تی رزگار بووبی، به‌لکو حه‌تمه‌ن ده‌بی شتیک هه‌ر په‌رستی له‌ جیاتی خوا، ئنجا شه‌و شته هه‌رچی هه‌یه با بی: شه‌یتان، تاغوت، خو‌رو مانگ و ته‌ستی‌ره، فریشه، شیخ و پیاوچاک، دارو به‌رد، هه‌واو ئاره‌زوو پارو سامان... هتد، به‌لام یی‌گومان ئینسان به‌ په‌رستنی غه‌یری خوا، نه‌ك هه‌ر

ههست به ئارامیی و دنیای و ئاسوودهی ناکات، به لکو دوو چاری
حاله تیکی یه کجار سهخت و دژوار دهی، که تییدا دهیته نیچیری
چهندان دهر دو نه خوشیی کوشندهو بیردزا!

ئایا ئه و که سهی تینوایه تی تی نی بو دینی و، شیرزی دهکات و،
له جیاتی ئاوی شیرین، ئاوی تال و سویری دهریا ده خواته وه، له جیاتی
تینوایه تی شکان و، ته سه لاهاتن و، فینکایه تی له دل گه ران، به
پیچه وانه وه: پتر له تینووان شیرزه نابج و، دل و هه ناوی، سه رتا پای
جهسته ی، به ئاگری تینویتی هه لئاقر چی؟!

خوای داد گهرو به خشر له ویا ره وه که به هو ی ئیمان و پارێزکاری و
به ندایه تی کردن بو خوا ی به دیهینه رو، شوین پی هه لگرتنی پیغه مبه ری
پیشه و او سه روهر (صلی الله علیه وسلم) ئینسان دهیته ته هلی کرده ی
چاک و پوزی پاک و، به شمشیری خوا به یه کگرتن (التوحید) سه ری
تاغووت ده په رینی و، کو ت و زنجیری کو یلا یه تی و دیلی له دهست
و پی و گه ردنی خو ی ده پسینی و، ئازادی و سه رفرازی راسته قینه ی
دنیا و دوا روژ و ده دهست دینی، فه رمو یه تی:

[...وَرَحِمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ
الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٦﴾ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ
الَّذِي جَاءَهُمْ بِبَيِّنَاتٍ مِنْ رَبِّهِمْ وَأَتَوَاتَوْا فِي الْتَوَارِثِ وَالْإِنْجِيلِ
يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ
وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ
عَلَيْهِمْ فَاَلَّذِينَ ءَامَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي
أُنْزِلَ مَعَهُ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٥٧﴾] (الأعراف- ١٥٦، ١٥٧).

واته: {خوا فەرمووی:} بەزەبی من هەموو شتیکی گرتۆتەو،
 بەلام بەس بۆ ئەوانەی تۆمار دەکەم، کە پارێزکاری دەکەن و خۆیان
 ته‌زکیه‌ ده‌کەن و^(۱)، ئەوانەی کە بڕوا بە ئایه‌ته‌کانمان دێن. ئەوانه
 کە شوێن پەوانه‌کراوی پیغه‌مبه‌ری نه‌خوێندوار ده‌کەون، کە له‌ ته‌ورات
 و ئینجیلی لای خۆیاندا ده‌یبین {ناووشۆرتی} نووسراوه، فەرمانیان
 پێ ده‌کات به‌ هەرچی چاکه‌یه‌و، هەرچی خراپه‌یه‌ لییان قه‌ده‌غه‌یان
 ده‌کات و، هەرچی پۆزی و شتی پاک و چاکه‌، بۆیان هه‌لال
 ده‌کات و، هەرچی پیسی و زیان به‌خشه‌ لییان هه‌رام ده‌کات و،
 ئەو قورساییه‌ی^(۲) کە له‌سه‌ر شانیاان بووه‌، ئەو کو‌ت و زنجیرانه‌ی
 کە پێیانوه‌ گرفتار بوون، لییان لاده‌بات، ئنجا ئەوانه‌ی بڕوایان
 پێ هیناوه‌، رێزو حورمه‌تیاان گرتوه‌، پشتیوانیاان کردوه‌، شوێن
 ئەو رووناکییه‌ که‌وتوون، کە له‌گه‌ڵی نیراوه‌ته‌ خواری، ئا ئەوانه
 سه‌رکه‌وتووان و به‌ مراد گه‌یشتووان^(۳).

(۱) دیاره‌ به‌ کردوه‌ خۆ ته‌زکیه‌کردن شتیکی فەرزوه‌، خه‌سه‌لته‌تیکی زۆر به‌رزو په‌سه‌ند،
 به‌لام به‌ پیچه‌وانه‌وه‌: به‌ قه‌سمو زمان ته‌زکیه‌ی خۆکردن، هه‌رامه‌و شتیکی نزم و په‌سته‌.
 (۲) وشه‌ی {إصر} له‌ ته‌صلی زماندا، به‌ مانای: به‌لێن و په‌یمانی پته‌وه‌، به‌
 مانای: گری دان و به‌سته‌وه‌ی شت دێ، لێره‌شدا مه‌به‌ست ئەو شتانه‌ن کە له‌
 جووله‌که‌کان لیان هه‌رام، یان له‌سه‌ریان پیوست کرابوون، له‌به‌ر سه‌ره‌خه‌ری و
 به‌د فه‌ریی خۆیان، کە بۆیان وه‌ک کو‌لێکی قورس وابوو. بڕوانه‌ (تفسیر مفردات
 ألفاظ القرآن الکریم)، ص (۷۸)، سمیع عاطف الزین.

(۳) (راغب الأصفهانی) ده‌رباره‌ی چه‌مک و واتای (فلاح) گوتویه‌تی: (الفلاح:
 الشق، وقيل الحديد بالحديد يُقْلَحُ أي يشق، والفلاح: الأکار لذلك، والفلاح: الظفر وإدراك
 البغية. وذلك ضربان دنيوي وآخروي، فالدنيوي: الظفر بالسعادات التي تطيب بها الحياة
 الدنيا، وهو البقاء والغنى والعز... وفلاح أخروي وذلك أربعة أشياء: بقاء بلا فناء، وغنى

به لځ به نډايه تېي کړدن بڼه خوا، رزگاري و سهر فرازي دنياو دواړوژ
 بڼه مروژ مسوگر دهکات و، ههمو جوړه توک و کوټ و زنجيره کاني
 دل و ميشک و گهردن و دهست و پيان دهپسیني و، له زينداني ديلي
 و کويلايه تېي دروست کراوه کان، دهری دیني، پيغه مبهري پيشه واشمان
 (صلي الله عليه وسلم) له وياړوه فهرموويه تي: {مَنْ جَعَلَ الْهُمُومَ هَمًّا
 وَاحِدًا هَمَّ آخِرَتِهِ، كَفَاهُ اللَّهُ هَمَّ دُنْيَاهُ، وَمَنْ تَشَعَّبَتْ بِهِ الْهُمُومُ فِي أَحْوَالِ
 الدُّنْيَا لَمْ يَبَالِ اللَّهُ فِي أَيِّ أَوْدِيَّتِهَا هَلَكَ} (أخرجه ابن ماجه برقم: ۲۵۷، وابن
 أبي شيبة برقم: ۳۴۳۱۳، والبخار برقم: ۱۶۳۸).

واته: هر که سيک مبهست و خه مبه کاني بکاته يهک، که مبهست و
 خه می دواړوژه - واته گه يشتن به رده زامه ندي خواو به هه شتي بهرين -
 خوا خه می دنيای له کوک دهکات و، کاروباري ژيانی بڼه سینا دهکات،
 به لام هر که سيک خه م و خويلايه کاني به شيو دوکله کاني حال و بالی
 دنيادا، لی پرزو بلاو بن، نهو خوا بایه خي پینادات، داخو له چ دوک
 و شيو کدا ده فوتی.

بلا فقر، وعلو بلا ذل، و علم بلا جهل... بروانه: (معجم مفردات ألفاظ القرآن)،
 ص(۳۹۹)، واته: (فلح: درین و لت کردنهو، گوتراوه: ناسن به ناسن شق دهکری
 (فلاح - جوړتیار) یش نهو که سیه که نهو کاره نه انجام ددات، (فلاح) یش سهرکه و تن
 و به مراد گه یشته، نهو یش دوو جوړه: دنيایي و دواړوژي، دنيایه که بریتیه له
 دهستگیر کردنی نهو به ختمو دريانهی که ژيانی دنيایان پی خوش دهی، که بریتین
 له: مانه و دوکله مبه ندي و دسه لات، سهر فرازی دواړوژي به چوار شتان دهی:

- ۱- مانه و به بی له مین چوون.
- ۲- دوکله مبه ندي و پینایي به بی هژاري و نه داری.
- ۳- دسه لاتیک که ژیر دهستی و زبوونی رده گال نه که و به دواي دا نه یهت.
- ۴- زانیاریه که نه زانی و نه فامی تیکال نهی.

برگه‌ی سییه‌م

خواپه‌رستی ده‌روونی مروّف ده‌شوات و چلّک و چه‌په‌ری گوناخ و خراپه لاده‌بات

یه‌کی دیکه له به‌ره‌هم و شوینه‌واره گرن‌گ و مه‌زنه‌کانی خواپه‌رستی له ژیا‌نی ئینساندا - واته ئینسانی خواپه‌رست- بریتیه له شو‌ران و خاوین بوونه‌وی دَل و ده‌روونی و، لاچوونی ئەو ژه‌نگ و ژارو چلّک و چه‌په‌ری، که له ئەنجامی خوتخوته‌ی شه‌یطان و تاوان و سه‌رپنجیه‌کانیه‌وه، له‌سه‌ری په‌یدا ده‌یّت و، جاری وایه ره‌ش داده‌گیری و، بگره که‌مه‌رشی له‌سه‌ر ده‌به‌ستی!

خوا‌ی په‌روه‌رد‌گار ده‌باره‌ی چۆ‌نیه‌تی ژه‌نگ هی‌نانی دَل و ده‌روونی ئینسان و ره‌ش دا‌گه‌رانی، به‌ هو‌ی گوناخ و تاوان و خراپه‌وه، فرموویه‌تی:

(وَيْلٌ يَوْمَئِذٍ لِّلْمُكَذِّبِينَ ﴿١٠﴾ الَّذِينَ يَكْذِبُونَ يَوْمَ الَّذِينَ ﴿١١﴾ وَمَا يَكْذِبُ بِهِ إِلَّا كُلُّ مُعْتَدٍ أَثِيمٍ ﴿١٢﴾ إِذَا نُفِثَ عَلَيْهِ مَا بَيْنَنَا قَالِ اسْطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾ كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٤﴾ كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَمَّحُوجُونَ ﴿١٥﴾ ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ ﴿١٦﴾) (المطففين ١٠-١٦).

واته: سزای سه‌خت له‌و روژ‌ده‌دا بو به‌ درۆ‌زانان، ئەوانه‌ی روژ‌ی سزاو پاداشت به‌ درۆ ده‌زانن، جگه له‌ هه‌ر لاده‌ریکی گونا‌حباریش، که‌س به‌ درۆی نازانی - ئەو لاده‌ره گونا‌حباره‌ی- کاتی‌ک ئایه‌ته‌کانی ئیمه‌ی به‌سه‌ردا بخو‌تریت‌ه‌وه، ده‌لج: ئە‌فسانه‌کانی پێ‌شینانن! نه‌خێر به‌‌لکو ئەو - کرده‌وه خراپ‌ان‌ه‌ی ده‌یان‌که‌ن، دلیان دا‌پۆ‌شیون، نه‌خێر - راست ناکه‌ن - بی‌گومان ئەوانه روژ‌ی دوایی له‌ دیداری په‌روه‌رد‌گاریان په‌نه‌ان و په‌رده پۆ‌ش ده‌کری‌ن، پاشان ئەوانه ده‌چنه نیو کلپه‌ی دۆ‌زه‌خه‌وه.

وهك ده‌بینین: گونا‌جباریی و خراپه‌کارییی، ده‌یته هوی پ‌هشدا‌گه‌پ‌ان و ژ‌هنگ هه‌لێتانی دل و ده‌روون و، له ته‌نجامی ته‌و ژ‌هنگ و ژ‌ارو كه‌م‌ره به‌ستن و گونا‌ح و تاوان كه‌له‌كه بوونه‌شدا، ته‌وانه شایسته‌یی ته‌وه له ده‌ست ده‌دهن، كه له پ‌وژ‌ی دوایی دا به‌چنه به‌هه‌شت و، به دیداری به‌رزی خوی پ‌ه‌روه‌رد‌گاریان شاد ببن و، سه‌ره‌نجام گیر‌و‌دهی د‌و‌ژه‌خی بێ‌نامان ده‌بن و، له گه‌ل مه‌رگ دا ده‌سته‌ودامان ده‌بن؟

به‌لێ جگه له پاكان و چاكان، هیچ كه‌س له‌وه ناوه‌شیت‌ه‌وه كه به‌چیت‌ه به‌هه‌شته‌کانی خوی داد‌گه‌رو به‌خشه‌روه، چونكه خوا كاریه‌جییه‌و، هه‌ر كه‌س له جی‌گا‌و پ‌ی‌گا‌و شوینی شیای خویدا داده‌نی، وهك خوی پ‌ه‌روه‌رد‌گار له‌وباره‌وه فه‌رموویه‌تی:

[وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طُبِّئَتْ فَادْخُلُوا خَالِدِينَ] [الزمر - ۷۳].

واته: ته‌وانه‌ی پارێژ‌کاریان له به‌رامبه‌ر پ‌ه‌روه‌رد‌گاریان ده‌کرد، کۆمه‌ل کۆمه‌ل، به‌ره‌و به‌هه‌شتی به‌ری کران، هه‌تا کاتێک هاتنه لای -به‌هه‌شتی- ده‌رگا‌کانی کرانه‌وه، ده‌رگا‌وانه‌کانی - به‌هه‌شتی- پ‌ی‌یان گوتن: سه‌لامتان لێ بێ پا‌ک و چا‌کن، مادام وایه به‌چنه نێویه‌وه به هه‌میشه‌یی - تێدا نی‌شته‌جێ بن-.

كه‌واته: جگه له‌وانه‌ی پا‌ک و چا‌کن، هیچ كه‌س شایسته‌ی چ‌و‌ونه به‌هه‌شت نیه‌و، ته‌نیا پ‌ی‌گای چا‌ک بوون و چا‌ک‌بوونه‌وه‌ش، خواپه‌رستی و چا‌كه‌کارییه، وهك خوی تا‌ک و پا‌ک فه‌رموویه‌تی:

[وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفَيِ النَّهَارِ وَزُلْفًا مِّنَ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبَنَّ السَّيِّئَاتِ ذَٰلِكَ ذِكْرِي لِلذَّكْرَيْنِ] (هود - ۱۱۴).

واته: له ملالو لای رپوژگارو چهند به شیک له شهوگاردا، نویري بهرپا بکه، ینگومان - کردهوه - باشه کان خراپه کان لاده بن، تهوه پهنو ناموژ گارییه بو پهنو ودرگران.

پیغمبره ری خواش (صلی الله علیه وسلم) له وباروهه فهرمودی زورن، بو وینه: {أَتَقِي اللَّهَ حَيْثُمَا كُنْتَ، وَأَتَّبِعِ السَّيِّئَةَ الْحَسَنَةَ تَمَحُّهَا، وَخَالِقِ النَّاسَ بِخُلُقٍ حَسَنٍ} (أخرجه أحمد برقم ۲۱۳۹۲، والترمذي برقم ۱۹۸۷، وقال: حسن صحيح، والدارمي برقم ۲۷۹۱، والحاكم برقم: ۱۷۸، وقال: صحيح على شرط الشيخين، ووافقه الذهبي).

واته: پاریزکاری له خوا بکه، له هه موو حالیکداو، به دواي خراپه دا چاکه بکه دیسپرته وهو، بهرپوشتی جوان له گهل خه لکیدا ره فتار بکه. هه روه ها فهرموویه تی: {الصَّلَاةُ الْخَمْسُ، وَالْجُمُعَةُ إِلَى الْجُمُعَةِ، وَرَمَضَانُ إِلَى رَمَضَانَ، مُكْفَرَاتٌ لِمَا بَيْنَهُنَّ إِذَا اجْتُنِبَتِ الْكَبَائِرُ} (أخرجه أحمد برقم: ۹۱۸۶، ومسلم برقم: ۲۳۳، والترمذي برقم: ۲۱۴).

واته: پینج نویرته - فهرزه کان - و، نویري جومعه هه تا جومعه ی دواي و - رپوژووی مانگی - ره مه زان هه تا ره مه زانی دواي، تهو خراپه و گوناخانه ی ده که ونه نیوانیانه وه، دیانسر نه وه، به مه رجیک دووری له گوناخه زله کان کرابی.

هه روه ها فهرموویه تی: {مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُذْنِبُ ذَنْبًا، ثُمَّ يَتَوَضَّأُ فَيُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ ثُمَّ يَسْتَغْفِرُ اللَّهَ لَذَلِكَ الذَّنْبِ إِلَّا غَفَرَ لَهُ} (أخرجه أحمد برقم: ۴۷، تعليق شعيب الأرنؤوط: إسناده صحيح).

واته هه مسولمانیک گوناخیک بکات، پاشان ده ستونویر بگری و - به مه به سستی په شیمان بوونه وه - دوو رکات نویر بکات، هه تمه ن گوناخه که ی ده پو شری.

دیسان فەرموویه‌تی: {أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهْرًا بِبَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ فِيهِ كُلُّ يَوْمٍ حَمْسًا، مَا تَقُولُ ذَلِكَ يُبْقِي مِنْ دَرَنِهِ قَالُوا: لَا يُبْقِي مِنْ دَرَنِهِ شَيْئًا قَالَ: فَذَلِكَ مِثْلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ يَمَحُو اللَّهُ بِهِ الْخَطَايَا} (أخرجه أحمد برقم: ۸۹۱۱، والبخاري برقم: ۵۰۵، ومسلم برقم: ۶۶۷، والترمذي برقم: ۲۸۶۸، والنسائي برقم: ۴۶۲، والدارمي برقم: ۱۱۸۳، وابن حبان برقم: ۱۷۲۶)، واته: ئایا ئە گەر بێت و پروبارێک بەبەر دەرگای -مالی- یەکیکتاندا بروت و، هەموو پوژی پێنج کەرەتان خۆی لێ بشوات، ئایا هێچ چلکی پێوه دەمێنێ؟! هاوێڵە بەرپزەکانی (خوا لییان رازی بێت) گوتیان: هێچ چلکی پێوه نامێنێ، فەرمووی: دە ئەوه وەک پێنج نوێژە -فەرزه-کان وایه، خوا هەڵەکانیان پێ دەسپێتەوه.

دەرباری چۆنیەتی رەش داگەرپان و، کەمەرە هەلێنانی دل، بەهۆی خراپەو سەرپێچییەکانەوه، پاشان سپی و ساف بوونەوهو پاکبوونەوهی، بە هۆی گەرانهوه لای خواو داوی لیبوردن کردنەوه، کە یەکەمین هەنگاوی دینداریی و خواپەرستی، ئینسانی خواپەرسته، فەرموویه‌تی: {إِنَّ الْمُؤْمِنَ إِذَا أَذْنَبَ كَانَتْ نُكُتُهُ سَوْدَاءَ فِي قَلْبِهِ فَإِنْ تَابَ وَنَزَعَ وَاسْتَغْفَرَ صَقِلَ قَلْبُهُ وَإِنْ زَادَ زَادَتْ حَتَّى يَغْلُو قَلْبُهُ ذَلِكَ الرَّيْنُ الَّذِي ذَكَرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِي الْقُرْآنِ: كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ مَا كَانُوا يَكْسِبُونَ} (أخرجه أحمد برقم: ۷۹۳۹، تعليق شعيب الأرناؤوط: إسناد قوي).

واته: بێگومان بەنده هەر کاتێک گوناخیکی کرد، دەبێتە خالێکی رەش لە دڵی دا، ئنجا ئە گەر لێی پەشیمان بۆوه، دڵی سپی و پروون دەبێتەوه، بەلام ئە گەر گەراییهوه سەری، ئەوه رەشییه‌که‌ی دڵی زیاد دەبێ، هەتا دەکەوێتە سەر هەموو دڵی - و دایده‌پۆشی - و ئەوهش ئەو ژەنگیه^(۱) کە

(۱) (راغب الأصفهاني) (زُنْ)ی بە (صدأ) لیکناوتهوه، کە بە کوردیی (ژەنگ)ه،

خوای به‌رز باسی کردوه: (نه‌خیر وانیه وه‌ک ئه‌وان گومان ده‌بن، به‌لکو ئه‌و کردوه - خراپانه‌ی ده‌یکه‌ن، ژه‌نگی له‌سه‌ر دله‌کانیان په‌یدا کردوه).

ئینجا پیویسته ئه‌وه بگوتری: که ئه‌و تاعه‌ت و چاکه‌و جوړه خوا په‌رستیانه، هه‌ر کامیکیان به‌س له‌قه‌ده‌ر خو‌ی و، به‌ ئه‌ندازه‌ی خو‌ی، ده‌توانی چلک و چه‌په‌رو ژه‌نگ و ژاری گوناخ و خراپه‌کان لابه‌ری و بیس‌ریت‌وه، نه‌ک به‌ موته‌لقی، هه‌ر وه‌ک چۆن له‌ شتی ماددییدا، جاری وایه بۆ پاک‌کردنه‌وه‌ی شتی پیس و چلک، ته‌نیا ئاو‌ی ئاسایی کافیه، به‌لام جاری وایه پیویسته ئاوه‌که گه‌رم بکری، ئه‌گه‌رنا په‌له‌و چلکه‌که لانا‌بات، جاری واش هه‌یه وپرای ئاو‌ی گه‌رم، مادده‌یه‌کی ده‌یکه‌ی وه‌ک صابوون و تایت و فاس و... هتد یش پیویسته، جاری واش ده‌بی ئه‌و چلک و چه‌وری و په‌له‌یه ته‌سله‌ن به‌ ئاو هه‌ر لانا‌چی و خاوین نایته‌وه، وده‌بی پاک‌که‌رده‌یه‌کی به‌هیزتر که توانای به‌سه‌ر ئه‌و چلک و پیسییه‌دا بشکی - وه‌ک به‌ن‌زین - به‌کاربه‌ینری.

کو‌تایی ئه‌م باسه‌ش به‌م فه‌رمووده‌یه‌ی سه‌ردارمان (صلی الله علیه وسلم) دینین، که به‌هیزترین و کاریگه‌رت‌رین جوړه خوابه‌رستیی پاک‌که‌رده‌ی ئینسان و لابه‌رو سه‌رده‌وه‌ی هه‌له‌و په‌له‌و سه‌ری‌چییه‌کان، پیشانی ئۆمه‌ته‌که‌ی ده‌دات و، ده‌فه‌رموی: {الْقَتْلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُكْفِّرُ كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا الدِّينَ} (أُخْرِجَهُ مُسْلِمًا بِرَقْم: ۱۸۸۶).

واته، له‌پیناو خوادا کوژران - شه‌هیدبوون - بیجگه‌ له‌ قه‌رز، هه‌موو شتیک ده‌س‌ریت‌وه.

ئنجای خوییه به لوتف و که رهمی خۆت، پلهو پایهی شههیدییمان
پی ببه خشی و، له قهرزوقۆلی خه لکیش بمانپاریژی.

به قسمهت بوونی پله شههیدی، مه رج نیه ته نیا له رپی کوژرانه وه
بی، به لکو زیاتر په یودهسته به نیازو مه به ست و دل و دهروونی ئینسانه وه،
و هك پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) فهرموویه تی: {مَنْ سَأَلَ اللَّهَ
الشَّهَادَةَ بِصِدْقٍ بَلَغَهُ اللَّهُ مَنَازِلَ الشُّهَدَاءِ وَإِنْ مَاتَ عَلَى فِرَاشِهِ} (أخرجه مسلم
برقم: ۱۹۰۹، والحاكم برقم: ۲۴۱۲، وقال: صحيح على شرط الشيخين، وأبو داود
برقم: ۱۵۲۰، والترمذي برقم: ۱۶۵۳، وقال: حسن غريب، والنسائي برقم: ۳۱۶۲،
وابن ماجه برقم: ۲۷۹۷، وابن حبان برقم: ۳۱۹۲).

واته: هه ر که سیك به راستیی پلهی شههیدی له خوی بهرز داوا
بکات، خوا دهیگه یه نیت به پلهو پایهی شههیدان، ته گهر له سه ر جیگای
خۆیشدا بمری.

ههروه ها فهرموویه تی: ((من طلب الشهادة صدقاً، أعطیها ولو لم تُصبه))
أخرجه مسلم برقم: ۱۹۰۸، هه ر که س راستگو یانه پلهی شههیدی - له
خوا - بخوازی، ته گهر شههید بوونی شی تووش نه بی، پی دهبه خشی.

ئه م روونکردنه وه یه شم بو ئه وه بوو که بزانی چۆن دوعای گشتی
بو مسوڵمانان ده کری، له بهاری شههیدییه وه، چونکه جاریکیان گویم
له برایه ک بوو له دوعایه کانیدا دهیگوت: خوییه هه موومان له رپی
تو دا شههید بین! منیش پیم گوت: کاکه گیان! ئه و دوعایه به
قهرچوونی مسوڵمانان ده گه یه نی، وا مه لی، به لکو بلای: خوییه! پلهو
پایه ی شههیدییمان پی ببه خشه!

برگه‌ی چوارم

خوابه‌رستی سه‌رچاوه‌ی هه‌موو ره‌موشتیکی به‌رزوپه‌سنده

خوای به‌رزومه‌زن و تاک و پاک (تبارک وتعالی) خاوه‌نی هه‌موو سیفه‌تیک‌ی به‌رزو هه‌موو ناویکی هه‌ره‌چاکه‌و، له‌هه‌موو له‌که‌و نات‌ه‌واوییه‌ک دوورو پاکه، ئنجا وه‌ک پیشت‌ریش له‌پیناسه‌ی (عبادة) دا باس‌مان کرد: خوابه‌رست‌یش بریت‌یه له‌ (ئه‌وپه‌ری گه‌ردن که‌چی و به‌گه‌وره‌گرت‌نی خوا، و‌پ‌رای ئه‌وپه‌ری خو‌شویست‌نی)، که‌واته: ئینسان هه‌تا بۆ خوا په‌رستار (عابد) تر‌یی‌ت، دیاره‌چاک‌ترو زیات‌ر گه‌ردنی بۆ که‌چ ده‌کات و به‌مه‌زنی ده‌گری و، پ‌تری‌ش خو‌شی ده‌وی، ئنجا ئاشک‌رایه‌ که‌ له‌ ئه‌نجام‌ی ئه‌و ملکه‌چی و به‌گه‌وره‌گرت‌ن و خو‌شویست‌نه‌دا، ئی‌ی نزیک ده‌یی‌ت، وه‌ک خوا فه‌رموویه‌تی:

[وَأَسْجُدْ وَأَقْرَبْ] (العلق - ۱۹).

ئنجا له‌ ئه‌نجام‌ی نزیک‌یی به‌نده‌دا، له‌ خوای به‌ به‌زه‌یی و به‌خشنده‌ش، ده‌که‌وی‌ته‌ ژێر کار‌یگه‌ری ناوه‌هه‌ره‌چاکه‌کانی و سیفه‌ته‌هه‌ره‌ به‌رزو په‌سه‌نده‌کانی، چونکه‌ وه‌ک گوت‌راوه‌و به‌ ئه‌زمونی‌ش سه‌لم‌ین‌راوه‌: (المجاورة مؤثرة) - هه‌لبه‌ته‌ مه‌به‌ست له‌ نزیک‌ی له‌ خوا جل جلاله‌ نزیک‌یی مه‌عنه‌وییه‌، ئنجا زانایانی‌ش له‌ لیک‌دانه‌وی واتای فه‌رمووده‌ی: {إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ أَسْمَاءً، مَائَةً إِلَّا وَاحِدًا مَّنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ} (وَزَادَ فِي رِوَايَةٍ أُخْرَى وَهُوَ وَتَرٍ يُحِبُّ الْوُتْرَ)^(۱).

(۱) مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ: رواه البخاري (۲۷۳۶) و (۷۳۹۲)، ومسلم (۲۶۷۷) (۶)

واته: (بېگومان خوا نه وده دو نو ناوی هه يه، هر که سيک بيانژ ميړي ددچيته به هه شت و، نهو تاکه و تاکي خوښ دهوي)، به لي زانايان له ليکدانه وي (من احصاها)، دا زور قسه يان کردوون، به لام قسه ي به هيزترو راستريان نه و هيه، که مبه به ست له ژماردنيان: له بهر کردن و، زانيني مه عناو مبه به ستيان و، کارکردنه به پي داخوازي نه و ناوه هره چاک و په سندان، بو ويته:

هر کام له: زانا (عليم)، به به زه يي (رحيم)، کار به جي (حکيم)، به خشر (کريم)، به توانا (قدير)، زال (عزيز)، به هيز (قوي)، هيمن (حليم)... هتد، نينسان هم بيژه (لفظ) هکانيان و، هم مه عناو مبه به ست هکانيان له بهر بکاو بزاني و، له قه در خوي هه ول بدات زانياري و به زه يي و حیکمت و به خشنده يي و تواناو ده ست لآت و هيزو ناراميي و... هتد له خويدا به ينيته دي، نه و له لايه که وده، له لايه کي دیکه شه وده: هم ميشه و دايم هه ست به زانياري و به زه يي و حیکمت و که رده و تواناو ده ست لآت و هيزو هيمني و... هتدي، يسنووري خوي په روده رگار بکات و، هيچ کاتيک له و ناوه چاک و سيفه ته په سنده موله قانه ي يثاگا نه ييت.

به لام ده يي له دوو مه سه له ي گرنګ وريا بين:

يه که م: نه و ناو و سيفه تانه ي نينسان، هر له قه در خويني و به شدار بووني نينسان له هه نديک له ناو و سيفه ته کاني خوي بيژنه دا، نه و ناگه يه نه که يه کسان و ده ک يه کن، به لکو هه رکاميکيان به

وزادا: (مائة إلا واحداً) بعد: (اسماً)، وعندهما زيادة أخرى: (وهو وتر يحب الوتر)، وفي رواية للبخاري (٦٤١٠) ومسلم: (من حفظها).

ئه‌ندازدی خو‌ی، ئینسان به‌ ئه‌ندازدی به‌ندایه‌تی و خواش (تبارک و تعالی) له‌قه‌ده‌ر خواپه‌تی، که‌ بی‌گومان پی‌وانه‌و کی‌شانه‌ ناکرین.

دووهم: به‌شیک له‌ ناو و سیفه‌ته‌کانی خوا، به‌ هیچ جو‌ریک له‌ به‌نده (عبد) ناوه‌شیننه‌وه‌و، که‌م و زو‌ریان تایبه‌ته‌ به‌ خ‌وای به‌دی‌هینه‌رو په‌روه‌ردگار‌ه‌وه‌و بۆ ئینسان نا‌گون‌جین، وه‌ک (دروست‌که‌ر) (الخالق)، په‌روه‌ردگار (الرب)، په‌رستراو (الاله)، ناچار‌که‌ر (الجبّار)، خ‌و به‌ گه‌وره‌ زان (المتکبر)، گه‌ردن پینکه‌چکه‌ر (القهار)، ر‌و‌زی ده‌ر (الرازق)، بی‌نیازو جی‌ نیاز (الصمد)...ه‌تد.

به‌ل‌ی خو‌ینه‌ری به‌‌پ‌ر‌ئ‌و خو‌شه‌ویست!

له‌ ئه‌نجامی چاک په‌رستنی خ‌وای په‌روه‌ردگارو به‌ندایه‌تی بۆ کردنیدا، بی‌گومان به‌نده له‌ خوا نزیک‌تر و پی‌ تاشناتر ده‌ییت، ئنجا له‌ ئاکامی ئه‌و نزیکیی و شاره‌زایی و تاشناییه‌ش، به‌نده‌ی په‌رستار (عابد) له‌ سیفه‌ته‌ جوان و په‌نده‌کان و، ناوه‌ به‌رزو په‌سند‌ه‌کانی خ‌وای په‌روه‌ردگار به‌هره‌مه‌ند ده‌ییت، ئایا ئه‌ گه‌ر د‌و‌ستایه‌تی و نزیکیی بابای عه‌تر فر‌و‌ش - که‌ بۆ هاوه‌لی باش به‌ نمونه‌ ه‌ینراوه‌ته‌وه‌- بی‌تته‌ ه‌وی بۆن خ‌و‌ش بوون، یان لانی که‌م بۆنی خ‌و‌ش بۆ هاتنی ئینسان، په‌رستن و به‌ندایه‌تی و نزیکیی له‌ خ‌وای په‌روه‌ردگاری سه‌رچاوه‌ی هه‌موو به‌رزیی و چاک‌ییه‌ک، نایته‌ ه‌وی (به‌رزبوونه‌وه‌) و (چاک‌بوون‌ای) به‌نده‌؟! ئایا ئه‌ گه‌ر دروستراوه‌کان (المخلوقات) به‌ ه‌وی نزیک‌ییانه‌وه‌ له‌ یه‌ک‌دی، کار‌تی‌کران و کار‌تی‌کردن (التأثر والتأثیر) یان له‌ نیواندا ر‌و‌وب‌دات، دروست کراو و دروست‌که‌ر (المخلوق والخالق) هه‌وجار هه‌وجار له‌ نیوانیاندا ر‌و‌ونادات؟!.

بیگومان: با، هر بویه ش که دهینین: بهنده رهسهن و راسته قینه کانی خوی بهرزو پاک و تاک، به نه دازدی ئیمان و ته قوا، واته: به ندایه تییه که یان، به سیفته و رهوشته بهرزو په سنده کان دهرازینه وه، نهک هر ته وهنده، به لکو دهنه هوئی په روره دهبون و رازنده وهی خه لکی بن دهست و دهرویه ریشیان، ته وه له لایهک و، له لایهکی دیکه شه وه: بهنده په رستارو چاکه کاره کانی خوا، نهک هر له خراپه و خو و خدی نرم و پهست دوورن و، سه رچاوهی پیسی و به دکاری، که شهیتانی نه گبهت و بیخیره، زه فهریان پی نابات! به لکو شهیتان به شهیتانی خوی، ناویرئ توخیان بکه وی و، له ترسانیان راده کات و خوی هشار ده دات، ته وه تا پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) روو به عومه ری کوری خه تتاب خوا لی رازی بی، ده فرموی: **{إِيهَا يَا ابْنَ الْخَطَّابِ! وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ مَا لَقَيْكَ الشَّيْطَانُ سَالِكًا فَجًّا قَطُّ إِلَّا سَلَكَ فَجًّا غَيْرَ فَجٍّ}** (أخرجه أحمد برقم: ۱۵۸۱، والبخاري برقم: ۳۴۸۰).

واته: نه ها نهی کوری خه تتاب! سویند بهو زاتهی گیانمی به دهسته، هیچ کاتی که شهیتان له رییه کدا تووشت نه بووه، مه گهر رییه کی دیکه ی جیا له ریی توئی گرتوته بهر - واته خوی لیّت لاداه - که واته: به نه دازدی ته وه که بهنده له خوا نزیک ده بی و به ندایه تی بی بو ده کات، شهیتان لی دوور ده که ویته وه توخنی ناکه ویّت!!

کو تایی ته م باسه ش بهم ثایه ته به پیزه دینین:

[يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ارْكَعُوا وَاسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ] (الحج- ۷۷).

واته: ئە‌ی ئە‌وانە‌ی ئیمانتان هیناوه! ر‌کوع - بۆ‌خوا - بە‌رن و ک‌رنووش بە‌رن و، پ‌ه‌روه‌رد گارتان پ‌ه‌رستن و، ه‌ه‌رچی چاکه‌یه‌ بیکه‌ن، بۆ‌ ئە‌وه‌ی به‌ مراد بگه‌ن و سه‌رفراز بن.

وه‌ك ده‌بینین: خ‌وای کاربه‌جی د‌وای ئە‌وه‌ی فه‌رمان به‌ ئیمانداران ده‌کات به‌ ئە‌نجام دانی به‌رزترین و تایبه‌تیترین ج‌و‌ری خوا پ‌ه‌رستیی که‌ نوێژه —چونکه‌ ر‌کوع بردن و ک‌رنووش بردن و پ‌ک‌را به‌س له‌ نوێژدا ده‌بن— ئە‌وجار به‌ گشتی فه‌رمانیان پ‌ی ده‌کات به‌ خوابه‌رستیی، ئنجا د‌وای ئە‌وه‌ فه‌رمانیان پ‌ی‌ده‌کات به‌ چاکه‌کاری، که‌ دیاره‌ چاکه‌کاری (فعل‌ال‌خیر) ت‌یک‌رای ر‌ه‌وشت و خ‌ه‌سله‌ته‌ به‌رزو پ‌ه‌سنده‌کان ده‌گرێته‌وه‌، که‌ ئینسان ه‌ه‌ل‌س و که‌وت و ر‌ه‌فتاریان پ‌ی له‌ گه‌ل خ‌ه‌ل‌ک و ک‌ۆمه‌ل‌گادا ده‌کات، که‌ ب‌ی‌گومان ئە‌مانیش ه‌ه‌ر به‌ش‌یک و ج‌و‌ر‌یک‌ن له‌ خوابه‌رستیی و به‌ندایه‌تیی کردن بۆ‌ خوا، به‌لام، به‌ ئیعتیبار‌یکی دیکه‌و له‌ ر‌وویه‌کی دیکه‌وه‌، زاده‌و به‌ره‌هم و شوێنه‌واری خوابه‌رستیی (عباده‌)ن، چونکه‌ زیاتر پ‌ه‌یوه‌ندیان به‌ خ‌ه‌ل‌که‌وه‌ ه‌یه‌.

سا خوابه‌! به‌ ل‌وتف و که‌ره‌می ب‌ی‌سنووری خ‌ۆت، بمانکه‌یه‌ خوابه‌رست‌یک که‌ ه‌ینده‌ به‌ تۆ ئاشناو، له‌ تۆ نزیک و، بۆ‌ تۆ د‌ۆست بین، که‌ له‌ سایه‌ی به‌ندایه‌تی‌مانه‌وه‌ بۆ‌ تۆ، ب‌بینه‌ ج‌ی‌گای ت‌یدا دره‌وشانه‌وه‌و، ت‌یدا ر‌ه‌نگدانه‌وه‌ی سیفه‌ته‌ پ‌ه‌سنده‌کان و ر‌ه‌وشته‌ ر‌ه‌نده‌کان و، شه‌یتانی پ‌یس و نه‌گر‌یس‌یش، که‌ ما‌ک و سه‌رچاوه‌ی ه‌ه‌رچی سیفه‌تی ن‌زم و خو‌و خ‌ده‌ی پ‌یس و پ‌ه‌سته‌، به‌ه‌و‌ی ن‌زیک‌ی‌مانه‌وه‌ له‌ تۆ، ع‌ومه‌ر ئاسا ل‌ی‌مان د‌وور ب‌ی و، ر‌ی‌ی له‌ ر‌ی‌مان نه‌که‌و‌ی و، ه‌ه‌ر توخ‌مان نه‌که‌و‌ی.

برگه‌ی پینجه‌م

تاقه ریتی له دۆزه‌خ قوتاریبون و، چوونه بهه‌شت: خواپه رستییه

به‌لێ خۆینه‌رانی به‌رێز!

یه‌کیك له شته ئاشکراو ڕوونه‌کانی ئیسلام، ئه‌وه‌یه که ئه‌گه‌ر
خوای کار به‌جێ له دنیا‌دا به‌زهی و چاکه‌و نازو نیعمه‌ته‌کانی خۆی،
کردوه به‌ سایه‌و سیبه‌ری هه‌موو به‌نده‌کانی به‌ کافرو مسوڵمان و
به‌دکارو چاکه‌کاره‌و، وه‌ک سفرو خوانیکی ڕازاوه‌ بۆ هه‌موو لایه‌کی
به‌یج جیاوازی، ڕاخستوه‌ وای کردوه، بۆ ئه‌وه‌ی هه‌موویان وه‌ک
یه‌ک و یج جیاوازی هه‌ل و ده‌رفه‌تی تاقیکردنه‌وه‌یان بۆ بپه‌خسێ
و، زه‌مینه‌ی (ابتلاء)یان هه‌موار بێ و، هه‌یج که‌س بواری بیانوو
گرتن و پرتو و بۆله‌ی به‌جێ و به‌لگه‌داری نه‌بێ و، ده‌ستی پیسی
خۆی به‌ خه‌لکی نه‌سپێ، به‌لێ ئه‌گه‌ر له دنیا‌دا حال و بال
ئاوایه، ئه‌وه‌ له‌ دوا‌رپۆژدا زۆر جیا‌یه، چونکه‌ ئه‌وێ جیگای ئه‌نجام
وه‌رگرتنه‌وه‌و پاک و پیس لێک هه‌لا‌واردن و، چاکه‌و خراپه‌ کێشان و
ژماردنه‌و، به‌زهی و به‌خشش و چاکه‌و نازو نیعمه‌ته‌ بیسنوره‌کانی
خوا، که له به‌هه‌شتدا ته‌جه‌للا ده‌که‌ن، تایبه‌ت و ته‌رخانه‌راوی دۆسته
بروادار و په‌رستارو چاکه‌کارو وه‌فادارو ڤاریزکاره‌کانن و، توورپیی و
خه‌شم و تۆله‌و تازارو ئه‌شکه‌نجه‌و جه‌زه‌به‌ی بی‌ئامانی‌شی، ملۆزم و
تا‌پۆی دۆژمن و ناحه‌زه‌ بێ بر‌واو لا‌رێ و خراپه‌کارو سپله‌و تا‌وان
باره‌کانن، به‌لێ ئه‌گه‌ر له ده‌می تاقیکردنه‌وه‌دا، داد‌گه‌ریی ئه‌وه‌ بێ

که ئینسانه‌کان به چاک و خراپه‌وه، به‌یه‌ک چاو سه‌یر بکریڻ و، له بارودوڅ و که‌ش و هه‌وایه‌کی یه‌کسان دا دابنریڻ، بو ته‌وه‌ی بیجگه له ماهیه‌تی خو‌یان و، له کردارو ره‌فتاریان به‌ولاده، هیچ شتیکی دیکه کاریگه‌ریی نه‌بی له‌سه‌ر نه‌جام و په‌ریزی تاقیکردنه‌وه‌که‌یان، ته‌وه‌ بیگومان له کاتی بروانامه (شهادة) پی‌درا‌نه‌وه‌و، نه‌جام و به‌ره‌م وەرگرتنه‌وه‌دا، دادگه‌ریی و حیکمه‌ت ته‌وه‌ ده‌خو‌ازی، که هه‌ر که‌سه وه‌ک لی‌ی ده‌وه‌شیته‌وه، ره‌فتاری له‌گه‌ل بکری و، ((مه‌ر به‌پی‌ی خو‌ی و بز نه‌ پی‌ی خو‌ی هه‌لبواسری)) او، هه‌ر که‌سه له بروادارانی چاکه‌کارو وه‌فادارو، بی‌پروایانی به‌دکارو سپه‌له‌ولار، له شو‌ینی شایسته‌ی خو‌ی‌اندا دابنریڻ و، نیشته‌جی بکریڻ.

ئیستاش با سه‌رنجی چه‌ند ده‌قیکی قورثانی به‌پ‌یز بده‌ین، بزانیڻ چو‌ن ته‌و راس‌تیایانه‌ی له سه‌ری خستمانه‌ روو، باس ده‌که‌ن:

یه‌که‌م: ده‌ره‌ری دنیاو ته‌ه‌لی دنیا به‌گشتی:

أ- [اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفَلَak لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْأَنْهَارَ ۝٣٢ وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ۝٣٣ وَآتَاكُم مِّن كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ وَإِن تَعُدُّوا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنَّا الْإِنسَنَ لَظُلُومٌ كَفَّارٌ ۝٣٤] (ابراهیم - ۳۲، ۳۳، ۳۴).

واته: ته‌و خواپه‌ی که ئاسمانه‌کان و زه‌وی دروست کردوون و، له ئاسمانی ئاوی ناردوته خواری، به‌و ئاوه میوه‌جاتی پی به‌ره‌م

هیناوه، که بژیو بی بۆتان و، که شتی بۆ رام کردوون که به فه رمانی خوا له ده ریادا ده پۆن و، رووباره کانی بۆ مه یسه ر کردوون و. خۆرو مانگی بۆ ده سته مو کردوون که به رده وام کار ده کهن و، شه و و پۆژی بۆ مه یسه ر کردوون و، له هه رچی -به زمانی حال- داواتان کردوه، پیی به خشیون و، نه گه ر چاکه کانی خوا سه ر ژمی ر بکه ن، بۆتان نا ژمی ر دین به راستی ئینسان سی کافر- زۆر سته مکارو سپله یه .

ب- [وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا تَفْضِيلًا] (الاسراء - ۷۰).

واته: بیگومان ریژو حورمه تمان له وه چه ی ئادهم گرتوه، له ئیشکانی و ده ریادا هه لمان گرتوون و، له پۆزیه چاک و پاکه کان بژیومان داوئ و، به سه ر زۆر له وانه دا که دروستمان کردوون، هه لمان بژاردوون.

ج- [وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ] (الانبیاء - ۱۰۷).

واته: - نه ی موحه مه ده!- تۆمان ته نیا وه ک به زه ییه ک بۆ تی کرای جیهانیان په وانه کردوه.

وه ک ده بینین: به زه یی و به خشی ماددی و مه عنه ویی خوی په روه د گارو کار به جی که له: (ئاسمانه کان و زه ی، باران، به رو بووم و میوه جات، که شتی، رووباره کان، خۆرو مانگ، شه و و پۆژ، هه رچی پی داویستی ژیان و گوزه رانی ئینسانه له سه ر زه ی، نازو نیعه مه ته له ژمی ر نه هاتوه دکان، ریژو حورمه ت لیگیران و، په خسان و رامکرانی هۆیه کانی هاتووچۆی ئینسان و، بارو سواری له ئیشکانی و ده ریادا،

پۆزی و بژیوه چاک و پاکه‌کان، به‌رزکرانه‌وه‌و هه‌لبژی‌ردران به‌سه‌ر زۆریه‌ یان تی‌کپ‌رای دروست کراوه‌کاندا ته‌جه‌للای کردوه، سه‌رجه‌م مرو‌قه‌کانی به‌ چاک و خراپه‌وه‌ گرتۆته‌وه‌و، هه‌یچ که‌س نه‌بو‌ی‌راوه‌و هه‌لنه‌وی‌ردراوه‌و، که‌واته‌: راسته‌ که‌ به‌زه‌یی و چاکه‌و لوتف و که‌رده‌می خوا، له‌ هه‌ردوو پ‌رووی ماددی و مه‌عنه‌ویییه‌وه‌، گشت‌گیره‌ بو‌ تی‌کپ‌رای ئینسانه‌کان، له‌م ژیا‌نه‌ دنیا‌یه‌دا، به‌بی‌ جیا‌وازی.

دووهم: ده‌رباره‌ی دوا‌پۆ‌ژو خه‌ل‌کی چاکه‌کارو به‌دکار:

أ- [إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ﴿١٣﴾ وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ﴿١٤﴾] (الأنفطار ١٣، ١٤).

واته‌: بی‌گومان چاکه‌کاران له‌ نازو نیعمه‌ت - ی به‌هه‌شت-دان و، بی‌گومان تاوان باران له‌ نیو کله‌-ی دۆ‌زه‌خ-دان.

ب- [وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ زُمَرًا ۖ حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا فَتَحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنكُمْ يَتْلُونَ عَلَيْكُمْ آيَاتِ رَبِّكُمْ وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا قَالُوا بَلَىٰ وَلَكِنْ حَقَّتْ كَلِمَةُ الْعَذَابِ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٧١﴾ قِيلَ ادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فِئَتٍ مِّنْهُمُ الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٢﴾ وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا ۖ حَتَّىٰ إِذَا جَاءُوهَا وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طِبْتُمْ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ ﴿٧٣﴾ وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَدَقَنَا وَعْدَهُ وَأَوْرَثَنَا الْأَرْضَ نَتَبَوَّأُ مِنَ الْجَنَّةِ حَيْثُ نَشَاءُ فَنِعْمَ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴿٧٤﴾] (الزمر ٧١ - ٧٤).

واته: ئهوانه ی بیج بروان دهسته دهسته به رهو دۆزهخ بهرپرکران، ههتا کاتیڤ گه یشتنه لای، دهرگاگان کرانه وهو، دهرگهوانه کانی پێیان گوتن: ئه دی چه ند پیغه مبه ریکتان له خۆتان نه هاتبوونه لاتان و، ئایه ته کانی پهروه ردگار تانیان دا به سهردا ده خویندنه وهو، له م دیداردی ئه مرپوکه تان ئاگاداریان ده کردنه وه؟! -کافره کان- گوتیان: با، به لام فه رمانی {خوا} به ئه شکه نجه دران له سه ر کافران پێویست بوو بوو. -پێیان- گوترا: ده بچنه نیو دهر وازه کانی دۆزهخ وهو، تێیدا هه میشه یی بن، خراپترین جیگاش جیگای خۆ به زلگرانه.

ئهوانه ش که پارێزکاریان له به رانه به ره وهر دگاریان دا کردبوو، کۆمه ل کۆمه ل به رهو به هه شتی به ری کران. ههتا کاتیڤ گه یشتنه لای و دهرگاگانی شی ئاوه لا کرابوونه وه، دهرگهوانه کانی پێیان گوتن: سه لامتان لی بی، ئیوه -به هۆی به ندایه تی و خواپه رستی تانه وه- پاک و چاک بوون، ده بچنه نیو به هه شته وه به هه میشه یی، -پارێزکاریش- گوتیان: سوپاس بۆ ئه و خواپه ی که به لێنی له گه ل بر دینه سه ر و، سه ر زه مینی -به هه شتی- کرده میراتمان، له کوێ هه ز بکه ی تێیدا نیشته جی ده یین.

به راستی ئه م - به هه شت -، چاکترین پاداشتی ئی شکه رانه له پێناوی خوادا.

ج- [إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَالْمُشْرِكِينَ فِي نَارِ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أُولَئِكَ هُمْ شَرُّ الْبَرِيَّةِ ⑥] إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ⑦ جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ عَدْنٍ يَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ ⑧ (البينة ٦-٨).

واته: بی‌گومان ئەوانە‌ی بی‌پروان لە‌ خاوەن کتیبە‌کان و هاوبە‌ش - بۆ خوا- دانەرە‌کان، بە‌هە‌میشە‌یی لە‌ ئاگری دۆ‌زدخ دان {چونکە} ئە‌وانە خراپ‌ترینی دروستکراوان {ی خوا}ن، بی‌گومان ئە‌وانە‌ی ب‌روایان هیناوە‌ کردووە چاکە‌کانیان ئە‌نجام دان، ئە‌وانە چاک‌ترینی دروستکراوە‌کان سی خوا-ن، پاداشتیان لە‌لای پەروە‌ردگاریان: باغاتیکی بە‌رده‌وامن و، چە‌ندان ر‌ووباریان بە‌ ژێ‌ردا دە‌رۆ‌ن، هە‌تا هە‌تایە تی‌یان دان بە‌ هە‌میشە‌یی، خوا ئە‌وان ر‌ازی‌ه‌و، ئە‌وانیش لە‌و ر‌ازی‌ن ئە‌و -پاداشت-ە‌ش بۆ کە‌سیکە کە لە‌ پەروە‌ردگاری ترس و سامی هە‌بی.

خوینە‌رانی خۆ‌شە‌ویست!

و‌ە‌ک دیت‌مان: لە‌ پ‌ۆ‌ژی دوا‌یدا بە‌ پ‌یچە‌وانە‌ی دنیا‌و، خ‌وای کاربە‌جی و بە‌خ‌ش‌ند‌و داد‌گەر، ر‌ە‌حمە‌ت و بە‌خ‌ش‌ش و چاک‌ه‌و نازو نی‌عمە‌تە‌کانی خ‌وای، تایی‌ه‌ت ک‌رد‌وون، بە‌ ئە‌ه‌لی ئی‌مان و چاک‌ه‌و، ئە‌ه‌لی ک‌وف‌رو خ‌راپ‌ە‌ی ئە‌ک هەر بی‌بە‌ش ک‌رد‌و، بە‌ ل‌کو س‌زاو جە‌زە‌بە‌ی پ‌ر بە‌ پ‌ی‌ستیشی بۆ دان‌اون و، پ‌و‌ر‌ه‌ش و سەر بە‌هە‌شی ک‌رد‌وون، ئ‌ن‌جا ج‌ی سە‌رن‌ج ئە‌و‌ه‌یه: کە خ‌وای داد‌گەر و بە‌خ‌شەر، بە‌ز‌ۆ‌ری پاداشتی خ‌وای -کە ر‌ە‌زامە‌ندی و بە‌هە‌شتە- لە‌ژێ‌ر ناو و نی‌شان‌ی (ئ‌ی‌مان) دا بۆ بە‌ندە د‌ۆ‌ست و وە‌فادارە‌کانی با‌س‌ک‌رد‌و، س‌زاو ت‌ۆ‌لە کە‌یشی کە تو‌ور‌پ‌دی و د‌ۆ‌زە‌خە - بە‌ ز‌ۆ‌ری لە‌ژێ‌ر ناو و نی‌شان‌ی (ک‌وف‌ر) دا بۆ ناحە‌زو د‌و‌ژ‌منە لا‌ر‌ی و بە‌د‌کارە‌کانی با‌س‌ک‌رد‌و، ه‌ۆ‌ی ئە‌مە‌ش ئە‌و‌ه‌یه کە (ئ‌ی‌مان) یە‌کە‌مین و گە‌ورە‌ترین هە‌نگاوی بە‌ندایە‌تی و خواپە‌رستی‌یه‌و، بە‌ی ئ‌ی‌مان‌یک‌ی ر‌است و در‌وست، ر‌ە‌نجی ئ‌ی‌ن‌سان بە‌بایە‌و، هە‌ول و تە‌قە‌ل‌ل‌ای بە‌کە‌ل‌ک نایە، (ک‌وف‌ر)‌یش گە‌ورە‌ترین و یە‌کە‌مین هە‌نگاوی لا‌س‌اری و، لە‌ خوا یا‌خی بوون و، خ‌ۆ لی‌بایی بوون و، ر‌ی لی‌ت‌یک‌چ‌و‌نە‌و

بیجگه له کوفر - که شیرک یه کیك له جوړه کانیه تی - هه ر گوناح و هه له یه ک هه رچه نده زل بی، پړی تیده چی چاوپویشی لی بکړی و، هه ر چوڼ بی، پاش سزاو جه زره به و توله، بابای خاوه ن ئیمان هه ر قوتاری ده بی! وهک له چهن دان فهرموده ی پیغه مبه ردا (صلی الله علیه وسلم) باسکراوه و دا کوکی له سه ر کردوه.

به لام ده بی له و راستیه ش بیئاگا نه بین، که چاکه کاری و پاریزکاری، زاده و به ره می ئیمان و، ئیمانیش پی زیاد ده کات و گه شه ده کات و، به پیچه وانه وه: خراپه کاری و تاوانباری، په رترو به ره می کوفر و، ده شیتته هو زیاتر پوچوونی کوفر له کافراندو، کزیوونی ئیمانیش له برواداران دا^(۱).

کو تایی ئه م باسه ش، به هیانه وهی دوو دهقی قورئانی به رترو، تییینیه ک، دینین:

أ- [لَا رَحْمَتَ لِلَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ] (الأعراف - ۵۶).

(۱) ئه م رسته یه له زوړبه ی کتیه عه قانی دیه کانی زانایانی پشینان دا هاتوه: (الإیمان: قول وعمل، قول القلب واللسان، وعمل القلب والجوارح، یزید بالطاعة وینقص بالمعصية) واته: ئیمان گوتو و کردو یه، گوتی دل {که به راست زانین (تصدیق) ه} و گوتی زمان {که دان پیندا هینان (إقرار) ه} و کردو یه دل {که ملکه چی و قبول کردن و خوشیسته} و، کردو یه ئه ندامه کانه {که چی به چی کردنی فرمانه کان و خودوور گرتن له قه دهغه کراوه کانه} و ئیمان به فرمانه بری (طاعة) زیاد ده کات و، به سه ریچی (معصية) کم ده کات.

بو وینه یه کی کتب و سه رچاوه کانی زانایانی پشین (سلف) له و بارو و، سه رنجی کتبی: (شرح أصول اعتقاد أهل السنة والجماعة) بده، به رگی (۲) کو تایی به شی (چواردم) و، به رگی (۳) به شی پینجهم، دانراوی: الشیخ الحافظ أبی القاسم هبة الله أبی الحسن بن منصور الطبری اللاکانی.

واته: بینگومان به‌زه‌یی خوا له چاکه‌کارانه‌وه نزیکه، چه‌مکی پی‌چه‌وانه‌ی (مفهوم المخالفة) ی ته‌و ئایه‌ته به پی‌زه‌ش، ته‌وده‌یه که به‌زه‌یی خوا، له خراپه‌کارانه‌وه نزیک نیه‌و دووره.

ب- [وَرَحِمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٦﴾ الَّذِينَ يَنْتَعِمُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ ...] (الأعراف ١٥٦، ١٥٧).

واته: به‌زه‌یی من هه‌موو شتیکی گرتۆته‌وه، به‌لام به‌س بۆ ته‌وانه‌ی تۆمار ده‌که‌م که پارێز ده‌که‌ن و، زه‌کات ده‌ده‌ن (یان: خۆیان ته‌زکیه ده‌که‌ن)^(١)، ته‌وانه‌ی برۆیان به‌ ئایه‌ته‌کانمان هه‌یه، ته‌وانه‌ی شوین ره‌وانه‌کراوی نه‌خویددوار ده‌که‌ن...

هه‌لبه‌ته نزیکیی ره‌حه‌مه‌تی خواو نووسران و، تۆمارکردنی بۆ برۆاداران، هه‌م دنیاو هه‌م دواپۆژیش ده‌گریته‌وه، هه‌رچه‌نده زیاتر مه‌به‌ست دواپۆژه، چونکه ره‌حه‌مه‌تی گشتی خۆای میهره‌بان و به‌خشنده، ته‌جه‌للا ماددی و به‌ره‌سته‌که‌ی نازو نیعه‌مه‌ته ماددییه ئاشکراو په‌نه‌نه‌کانی خوان، که هه‌موو پیداو‌یستییه‌کانی ژیان و گۆزه‌رانی ئینسان دابین ده‌کات و، ته‌جه‌للا مه‌عنه‌وییه‌که‌یشی، بریتییه

(١) لێ‌زدا مه‌به‌ست له (زكاة) ته‌زکیه‌ی نه‌فسه، نه‌ك مال و سامان، به‌خشین یی، چونکه سووره‌ته‌که مه‌که‌کییه‌و، زه‌کات دانیش له مه‌دینه‌ فەر‌ز بووه. به‌لام ده‌شگونجی مه‌به‌ست مال به‌خشین یی به‌گشتی، چونکه نه‌وه له‌مه‌که‌کش هه‌ر هه‌بووه.

نێستاش (١٦/هه‌ج‌ب/١٤٤١هـ - ٢٠٢٠/٣/١١ز) ده‌لێم: زیاتر وای‌ده‌چێ مه‌به‌ست سامان به‌خشین یی چونکه له مه‌که‌کش ئه‌سلی: نوێزو زو‌کات و رۆژو گرتن، هه‌بوو.

لهو بهرنامه تیرو تهواوهی خوا که بیر خهروهو ریروونییکه ره بۆ
سه رجهم ئینسانه کان، به ییپروا بروادارهوه، وهک خوا فره موویه تی:

۱- [إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ] (التکویر - ۲۷).

۲- [شَهْرُ مَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ] (البقرة - ۱۸۵).

به لام خوی به خشهرو هیدایه تدهر، ره حمهت و نیعمه تیکی دیکه
تایبه تی هیه بۆ برواداران، که غهیری ئهوانی تیدا به شدار نیه، که
بریتیه لهو هیدایهت و بهرچاو پروونی و ئارامی و ئوخژن رشتنه
نیو دل و، به دهنگوه هاتن و، مشور بۆ خواردن و، پشتگرتن و،
به رگری لیکردن و... هتده، که له ئه نجامی ئیمان و ته قوایه که یانه وه،
خوی دادگهرو به خشه پیمان ده به خشی، ئه مهش چهند ده قیك له
قورثانی به ریژ، بۆ هه رکام لهو جوړه ره حمهت و نیعمه تانه ی خوی
په روهردگار:

۱- [آلَمْ ۱] ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ ۲] (البقرة - ۱، ۲).

واته: ئه لیف لام میم، ئه و کتیه دوودلی تیدا نیه راسته ری
کاره بۆ پارێژکاران.

ئنجا وهک توێژرهوانی قورشان گوتوویانه: ئهم جوړه هیدایه ته ی
که تایبهت کراوه به پارێژکارانه وه، جیا به له هیدایهت بوونی قورشان
بۆ تیگرای خه لکی، چونکه هیدایهتدانی گشتی بۆ خه لکی، ریگای
راست پێشاندانیانه، به لام هی پارێژکاران، دهست گرتنیان و دل
وهرچه رخانه یانه به رهو ری راست و ره زامه ندیی خوا.

۲- [.. يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ ءَامَنُوا اِنْ تَقُوْا اللّٰهَ يَجْعَلْ لَّكُمْ فُرْقَانًا ..] (الأنفال - ۲۹).

واته: ئە‌هی بر‌وادارینه! ئە‌گەر پارێزکاری له‌ به‌ران‌به‌ر خوا‌دا بکه‌ن، ر‌ۆشنا‌یی‌ه‌کی جیا‌که‌ره‌وه‌تان ب‌ۆ ده‌ره‌خ‌سێتی.

۳- [هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزْدَادُوا إِيمَانًا مَعَ إِيمَانِهِمْ...] (الفتح - ۴).

واته: خوا ئە‌و زاته‌یه‌ که‌ نارام‌یی ر‌شته‌ نی‌و د‌لی بر‌واداران، تا‌کو له‌ گه‌ل ئی‌مانه‌که‌یان دا، ئی‌مان زیاد بکه‌ن.

۴- [إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُمْ...] (الأنفال - ۹).

واته: یاد بکه‌نه‌وه! کاتێک ها‌وارتان ب‌ۆ په‌روه‌ردگارتان ده‌کرد، ئە‌ویش وه‌لام‌ی دانه‌وه، که‌ من پ‌شت‌گیریتان ده‌که‌م...

۵- [اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ...] (البقرة - ۲۵۷).

واته: خوا مش‌و‌ور خ‌ۆ‌رو د‌ۆستی ئە‌وانه‌یه‌ که‌ بر‌وایان ه‌ینا‌وه، له‌ تاری‌کی‌یه‌کان به‌ره‌و ر‌ۆشانی قوتاریان ده‌کات.

۶- [أَلَيْسَ اللَّهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ...] (الزمر - ۳۶)، ئایا خوا به‌س نیه‌ ب‌ۆ - پ‌شتیوانی - به‌نده‌که‌ی؟!.

۷- [إِنَّ اللَّهَ يُدْفِعُ عَنِ الَّذِينَ آمَنُوا...] (الحج - ۳۸).

واته: ب‌ی‌گومان خوا له‌سه‌ر ئە‌وانه‌ ده‌کاته‌وه‌و به‌ر‌گرییان له‌ ده‌کات، که‌ بر‌وایان ه‌ینا‌وه.

برگهی شهشم

خواپەرستی رۆلێکی گرنگ دهگیرێ، له پێکهوه جۆشدانی
ریزهکانی مسوڵمانان و، تۆکمەو توندو تۆلکردنی کۆمهڵگادا

گرنگترین دهسته بهرکەر (ضامن)ی سهرکەوتن و به نامانج
گه‌یشتن و به‌رهو پێش بردنی کۆمه‌لگایه‌کی ئیسلامیی، بریتیه‌ له
تۆکمەیی و توندو تۆلێ و پێکه‌وه جۆشدرایی ریزه‌کانیان و، پێکه‌وه
په‌یه‌وستیی توێژەکانیان، خواپەرستی (عبادة)یش گه‌وره‌ترین هۆکاره‌و
باشترین رۆل ده‌گیرێ له‌و باره‌وه، چونکه‌ کۆمه‌لێک که‌ هه‌موو
ئهندامه‌کانی به‌ وردو درشته‌وه، خۆیان به‌ به‌نده‌ی یه‌ك خوای په‌رستراو
و، به‌ندایه‌تی بۆکراو ده‌زانن و، هه‌موویان کړنووش بۆ یه‌ك په‌رستراو
ده‌بن و، ر‌ووی نیازو مه‌به‌سته‌کانیان ته‌نیا له‌و ده‌کهن و، جگه‌ له‌و
هیچ که‌س و هیچ سه‌رچاوه‌یه‌کی دیکه‌ به‌ به‌رنامه‌دانه‌ر (شارع)و
فه‌رمان‌ره‌وا (حاکم)ی خۆیان نازانن و به‌ کورتیی: ته‌نیا ئه‌و ده‌په‌رستن
و پشتیان به‌س به‌و ده‌به‌ستن و، بۆ جێبه‌جێکردنی: (إياك نعبد وإياك
نستعين) ده‌ست له‌سه‌ر سینگ و گیان له‌سه‌ر له‌پێ ده‌ستن، به‌لێ
کۆمه‌لگایه‌کی ئاوا، یه‌نگومان له‌سه‌ر بنچینه‌ی مه‌حکمه‌ و دامه‌زراوی
به‌ندایه‌تی (العبودية)، به‌هێزترین جو‌ری پێکه‌وه په‌یه‌وستیی و، یه‌ك
هه‌ست و نه‌ستی و، یه‌ك هه‌ل‌وێستی و براهیه‌تی (الأخوة)یان، له‌نیو‌دا
په‌یدا ده‌بێ، که‌ له‌ هیچ کۆمه‌ل و کۆمه‌لگایه‌کی دیکه‌دا وێنه‌ی
نه‌بێ، وه‌ك حه‌قیقه‌ت و واقیعه‌یه‌ت (مصادقية)ی ئه‌و جو‌ره‌ براهیه‌تییه‌
به‌ چاکترین و ته‌واوترین شێوه‌ی له‌ کۆمه‌لێ یه‌که‌می مسوڵمانان له‌
شاری مه‌که‌وه، پاشان له‌ کۆمه‌لگای یه‌که‌می مسوڵمانان له‌ شاری

مه‌دینه‌دا، ده‌بینین که پی‌غه‌مبه‌ری کو‌تایی (صلی الله علیه وسلم) له‌سه‌ر بنا‌غه‌ی خوا به‌یه‌ک‌گرتن و خوابه‌رستیی (التوحید والعبادة) تی‌ی گه‌یاندن و پی‌ی گه‌یاندن و له‌نیو خو‌یاندن، بو‌ونه چاک‌ترین خوشک و براو بو‌ خه‌ل‌کی دیکه‌ش بو‌ونه رو‌وناکیی و چرا، خوا لی‌یان را‌زی یی‌ت و به‌ ره‌زامه‌ندیی و به‌خششی خو‌ی را‌زی‌یان بکات و، پله‌و پایه‌یان زیاترو چاک‌تر به‌رزو بل‌ند بکات.

کۆمه‌ل‌گای مسو‌لمان له‌ سو‌نگه‌ی ته‌وه‌وه که تـاـک تـاـکـی ته‌ندامه‌کانی له‌سه‌ر یه‌ک بنا‌غه‌ی عه‌قیده‌یی و، له‌نیو یه‌ک قال‌ب و بو‌ته‌ی خوابه‌رستیی و، له‌ بازنه‌و جو‌غزی، یه‌ک ره‌وشت و ره‌فتاردا، که عه‌قیده‌ی ئیسلامیی و، خوابه‌رستیی ئیسلامییانه‌و، ره‌وشت و ره‌فتاری مسو‌لمانانه‌یه، که‌سایه‌تی‌یان بنیات نراوه‌و په‌روه‌رده کراوه، کۆمه‌ل و کۆمه‌ل‌گایه‌کی پی‌که‌وه گون‌جاو و جو‌ش دراو و، یه‌ک هه‌ست و نه‌ست و، هه‌لو‌یست له‌گه‌ل یه‌ک په‌یوه‌ستن، وه‌ک چۆن ته‌و خشتانه‌ی دیواری خانوویه‌کیان لی‌ پیک دی، له‌ سو‌نگه‌ی ته‌وه‌وه که به‌یه‌ک شیوه‌و له‌ یه‌ک که‌ره‌سه‌ دروست کراون و له‌ قال‌ب و بو‌ته‌یه‌کدا دارێژراون و، زو‌رباش پی‌که‌وه ریز ده‌بن و له‌گه‌ل یه‌ک په‌یوه‌ست ده‌بن.

دیاره پی‌غه‌مبه‌ری پێشه‌واو دانامان (صلی الله علیه وسلم) به‌ خو‌راپی نیه که کۆمه‌ل و کۆمه‌ل‌گای بر‌واداری، به‌ خشته پی‌که‌وه جو‌ش‌دراو و تیک ترین‌جاوه‌کانی دیوار، چواندوه: {الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا} (أخرجه البخاري برقم: ۲۳۱۴، ومسلم برقم: ۲۵۸۵).

واته: بر‌وادار بو‌ بر‌وادار وه‌ک خانوو وایه، هه‌ندی‌کی هه‌ندی‌کی مه‌حکمه ده‌کات.

هه‌روه‌ها بۆیه کۆمه‌لی مسوولمان و کۆمه‌لگای مسوولمانی وه‌ک جه‌سته‌یه‌ک داناو، که هه‌ر کام له‌ ئەندامانی ئەو جه‌سته‌یه، به‌ په‌رۆشه‌و دلسۆزه بۆ ئەندامه‌کانی دیکه، وه‌ک فهرموویه‌تی: {مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادُّهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ، مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهْرِ وَالْحُمَى} (أخرجه أحمد برقم ۱۸۴۰۴، ومسلم برقم: ۲۵۸۶).

واته: وینه‌ی بر‌واداران، له‌ یه‌کدی خۆش‌ویستن و به‌زیدی پیکدا هاتنه‌وه‌و په‌رۆشیان بۆ یه‌کدی وه‌ک جه‌سته‌یه‌که، که ئە‌گه‌ر ئەندامێکی ئازاری بوو تیکرای جه‌سته‌که‌هاوده‌ردی ده‌کات به‌شه‌و نخوونیی و تا لی‌هاتن.

به‌لی هه‌روه‌ک چۆن یه‌ک ڤروح، هه‌موو ئەندامانی جه‌سته‌یه‌ک پیکه‌وه ده‌به‌ستیت و، به‌هۆی ئەو ڤروه‌وه، چاکترین هاوکاری و ته‌باییان له‌ نیواندا هه‌یه، ئەندامانی کۆمه‌ل و کۆمه‌لگایه‌کی ئیسلامییش، یه‌ک ڤروح، که ڤرووحی ئیمان و خوابه‌رستیی و به‌ندایه‌تی کردنه بۆ خوا، وه‌ک ده‌زووی ته‌سبیحیک، پیکیان‌وه ده‌به‌ستیی و، ڤیزیان ده‌کات و ڤیکیان ده‌خات.

ئیس‌تاش با بۆ نمونه‌ سه‌رنجی هه‌شت (۸) جۆره‌ خوابه‌رستییی بده‌ین، داخۆ چۆن چۆنی ده‌بنه‌ هۆی پیکه‌وه جۆشدران و تۆکمه‌کردنی کۆمه‌ل و کۆمه‌لگای ئیسلامیی:

۱- نوێژ:

نوێژ که به‌ گه‌وره‌ترین و چاکترین جۆره‌ خوابه‌رستییی شه‌خسیی داده‌نری، کاریگه‌رت‌ترین ده‌وریشی هه‌یه، بۆ پیکه‌وه گریدانی دلی بر‌واداران و به‌هیزکردن و مه‌حکمه‌کردنی ڤیزه‌کانیان به‌ تایبه‌تیش که نوێژ له‌ شه‌و و ڤۆژدا پینج که‌ڤه‌تان دووباره‌ ده‌کرێته‌وه‌و، به‌

كۆمەل كىردنى لەلای زۆر لە زانايان، فەرزى عەين، يان كىفایەيەو، لەلای ھەندىكىشيان سوننەتتىكى داکۆكىي لەسەرکراو (مۆگدە)و، نووتى بە كۆمەلى (پىنج) فەرزەكانىش: بە بىست ھەوت (۲۷) پلە بە چاكتەر دانراوہ لە نووتى تاك و، بەھوى نووتى بە كۆمەلەوہ، مسولمانان ناچارن لە شەو و رۆژىكدا پىنج كۆبونەوہ بكەن و، لە ھەفتەيەكدا لەسەر ئاستى شارو ئاوەدانىي بە ھوى نووتى جومعەوہ، لەسەريان پىويستە كۆبونەوہى ھەفتانەو، بەھوى نووتى جەژنى رەمەزان و قوربانىشەوہ لەسەريان فەرزە، يان لانى كەم سوننەتە، دووجار كۆبونەوہى سالانە بكەن، ديسان چۆنيەتى نووتى كىردنەكە، كۆمەلىك ئەدەب و رىۋرەسمى ھەن، كە پىويستە نووتىكران رەچاويان بكەن، ئنجا ئەمانە ھەمويان دەورىكى يەكجار كاريگەر بۆ نووتى دەرەخسىنن، لە بوارى پىكەوہ بەستن و جۆشدانى مسولمانان لە نىو خوياندا.

۲-مال بەخشين:

ئەمىش چ جۆرى فەرزى عەينى، كە زەكاتەو، غەيرى زەكاتىشە، لە ھەندىك حالەتى ئاناساييدا، كە زانايان بە وردىي باسيان كىردوون و، چ جۆرى فەرزى كىفایەي و، چ جۆرى سوننەتى، رۆلىكى يەكجار گىرنگ دەگىرئ لە چەسپاندنى برايەتتى و، بەھىزكىردنى خۆشەويستىي و، لاڭردن و نەھىشتنى ھۆكارەكانى ناتەبايى و ناكۆكىي نىوخۆ، وەك ھەسوودىي و بوغزو كىنەو...ھتە.

(۱) (صلاة الجماعة أفضل من صلاة الفرد بسبع وعشرين درجة) رواه البخاري: ۶۴۵، ومسلم: ۶۵۰.

۳- پۇژوو گرتن:

پۇژوو گرتن، به هه موو جوړه كانى فەرزو سوننه تیه وه، دیسان کاریگه ریه کی زۆری هه یه له پرووی برایه تی و هه ست به دهر دو ئازاری یه کدی کردن و، به تهنگ یه کدییه وه بوون و، ده ستبار بۆ یه کدی گرتن، به تاییه ت له مانگی ره مه زان دا، که کو مه ل و کو مه لگای ئیسلامی به تیرو برسی و، هه ژارو ده ل ه مه ندو، پادشاو گه داوه، له سه ریان فەرز به برسی و تینو بن و، به لای که مه وه له سالی دا مانگی که ده ل ه مه ندو ده کان هاو ده ردی له گه ل نه داره کاندای بکه ن و، له برسیه تی و نا ره حه تییدا یه کسان بن و، هه ست به ئیش و ژان و مهینه تییا بکه ن، بۆ شه و ی ویرای حوکی یاسای پوه ل ه تی^(۱)، هانده ریکی ده روونی و ویر دانیشیان هه ییت بۆ هاوکاری و ده ست گرتنیا ن.

۴- هه ج کردن:

هه جیش که وه که هه ر کام له شایه تمان و نوێزو زه کات و پۇژووی ره مه زان، یه کی که له پینج پایه بنه ره تییه کانی ئیسلام و، ویرای لایه نه مه عنه و ی و ته خلاقی و فیکری و جیهادی و ئابووری... هتدییه کانی، کو نگره ی سیاسی سالانه ی ئومه ته ی ئیسلامیه، له سه ر ئاستی هه موو گه لانی ئومه ته ی ئیسلامی و نیشتمان ی ئیسلامیدا، شه گه ر رژی مه تاغووتیه کان لی بکه رین، پو لکی یه کجار کاریگه ر

(۱) چونکه زۆر له زانایان که یه کینیا ن (ابن حزم الأندلسی) ده لێن: له سه ر ده ل ه مه ندو کانی شه ناوچه یه فەرز ده - مادام ده ل ه تی ئیسلامی توانای نه یج- که نه داره کانی ده رو به ریان بژی نه ن و، له سه ر شه و نه یجبار ده کړن و، له کاتی که مه تر خه مییا ندا سزای تونیش ده درین، بروانه: (المحلی) ج ۶، ص ۱۰۸.

ده‌گیرئ بۆ ناساندنی مسوڵمانان به‌یه‌کدی و په‌یدا بوون و به‌هیزبوونی
شاره‌زایی له‌ بارودۆخی یه‌کدی و پته‌و بوونی په‌یوه‌ندی براهه‌تی و،
سه‌ره‌نجام هاوکاری پیکه‌وه‌ کردن و، ده‌ستبار بۆ یه‌کدی گرتن و
جیبه‌جیکردنی ئه‌رکه‌ مه‌زنه‌کان و، هینانه‌دی ئامانجه‌ به‌رزه‌کان، که
په‌کیان له‌سه‌ر کاری هه‌روه‌زیی سه‌رحه‌م مسوڵمانانی دنیا که‌وتوه‌، به
هه‌موو په‌نگ و زمان و په‌چه‌له‌ک و په‌گه‌زه‌کانیانه‌وه‌، ته‌نانه‌ت له‌و
حاله‌نه‌شدا که‌ تاغوو و پرژیمه‌ ناشه‌رعییه‌کانیش، په‌رچ و له‌مپه‌ری
جوړاو جوړ ده‌خه‌نه‌ به‌رده‌م، وه‌ک پێویست ته‌نجام دانی ئه‌رک و کاره‌کانی
حه‌ج، دیسان له‌ سوود و که‌لکی زۆر هه‌ر خالی نیه‌، بۆ چاوکرانه‌وه‌ی
مسوڵمانان و، بیداربوونه‌وه‌ سه‌باره‌ت به‌ حال و باڵی یه‌کدی، که
پێگومان ته‌مه‌ش هه‌نگای یه‌که‌م و به‌ردی بناغه‌ی براهه‌تی و ته‌بابی
و هاوکاری و هه‌روه‌زکاری نێوانیه‌.

5- زیکری خوا کردن:

ته‌مه‌ش که‌ چه‌ندان ده‌قی قورئان و سونه‌ت، ئه‌وه‌ ده‌گه‌یه‌نن، که
ویژای به‌ ته‌نیا و به‌ تاکیی کردنی، به‌ کۆمه‌ل ته‌نجام دانیشی شتیکی
په‌سه‌نده‌و مایه‌ی دابارینی په‌حه‌مه‌تی خواو ئارامی و ئوخزن (سکینه‌)
به‌سه‌ر دلی به‌شداربوونی کۆری زیکرداو، مایه‌ی کۆبوونه‌وه‌و
ده‌وره‌دانی فریشته‌ چاک و پاکه‌کانی خواجه‌، له‌و کۆپو کۆمه‌له‌، دیسان
ده‌وریکی به‌هیزو پێژیکی زۆری هه‌یه‌ بۆ پیکه‌وه‌ جو‌شدانی دله‌کان و
زیادبوونی خوشه‌ویستی و پرژو حورمه‌ت بۆ یه‌کدی و، له‌ راستییدا
ئه‌و خوشه‌ویستی به‌ تینه‌ی که‌ له‌ ته‌نجامی زیکرو یادی خوادا،
له‌نێو مسوڵماناندا دێته‌دی، به‌که‌م هو‌کاری دیکه‌ وا په‌یدا ده‌بێ و،
خوشه‌ویستی خواو زیکری خوا کردن بۆ مسوڵمانان، وه‌ک ته‌زوویه‌کی

کاره‌بایی وایه که به گلوپ و چرای دل و دهروونی هه‌موویاندا تپه‌ر دهی و دایانده گیرسینی.

٦- فه‌رمان به چاکه‌کردن پی له خراپه‌گرتن:

ئه‌مه‌ش یه‌کیکه له‌و خوا په‌رستی (عبادة) یانه‌ی که کاریگه‌رییه‌کی زوری هه‌یه له‌ رووی توند و تۆل‌کردنه‌وه‌و، بژار‌کردنه‌وه‌و، گه‌شه‌ پیدانی کۆمه‌ل و کۆمه‌لگای ئیسلامیه‌وه‌و، دیاره‌ ده‌قی قور‌شان و سونه‌تیش له‌و باره‌وه‌ زۆرن، به‌لام ئیمه‌ به‌س دووانیان لی به‌ نمونه‌ دینینه‌وه‌.

١- [وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ] (التوبة - ٧).

واته: پیاوانی بروادارو ئافره‌تانی بروادار، هه‌ندیکیان پشتیوانی هه‌ندیکیان، فه‌رمان به‌ چاکه‌ ده‌کهن و پی له‌ خراپه‌ ده‌گرن و، نویژ به‌ریا ده‌کهن و زه‌کاتی ده‌دن و، فه‌رمانبه‌ریی خوا پیغه‌مبه‌ره‌که‌ی ده‌کهن، ئه‌وانه‌ بیگومان خوا به‌زه‌یی پیداندا دی، به‌ راستیی خوا زال و کاربه‌جیه‌.

به‌لی بیگومان له‌ سۆنگه‌ی ئه‌وه‌وه‌ که بروادارانی نیرو می، دۆست و پشتیوانی یه‌کدین، ده‌توانن فه‌رمان به‌ چاکه‌و ریگه‌ری له‌ خراپه‌ بکه‌ن و، بیگومان له‌ ئه‌نجامی ئه‌و خواپه‌رستیه‌ مه‌زنه‌شدا که گه‌وره‌ترین و چاکترین جۆره‌ خواپه‌رستیه‌ که به‌ تاکیی و به‌ کۆمه‌ل و له‌نیو کۆمه‌لگای ئیسلامیدا، ئه‌نجام ده‌دری، دۆستایه‌تی و نزیکیی و پشتگیری برواداران بۆ یه‌کدی زیاد ده‌یت و، ریزه‌کانیان مه‌حکم ترو توژره‌کانیان پیکه‌وه‌ په‌یوه‌ستتر ده‌بن.

ب- [وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ] (آل عمران - ۱۰۴).

واته: ئیوه ئه‌ی مسوڵمانینه! -کۆمه‌لێک بن- یان با کۆمه‌لێک تان له‌نیودا هه‌بن^(۱) که - بانگه‌واز بۆ چاکه ده‌کهن و، فه‌رمان به‌په‌سند ده‌کهن و پێی له‌ ناپه‌سند ده‌گرن و، هه‌ر ئه‌وانه‌شن سه‌رکه‌وتوو و به‌ مراد گه‌یشتوو.

له‌م ئایه‌ته به‌ پێژه‌شدا خوای په‌روه‌ردگار، سه‌رکه‌وتن و به‌ مراد گه‌یشتنی دنیاو دوا‌پۆژی، تاییه‌ت کردوه به‌و مسوڵمانانه‌وه، که کۆمه‌لێکن یان کۆمه‌لێکی وای له‌نیودا هه‌بن، که سه‌رگه‌رمی بانگه‌وازی خه‌ڵک بۆ ئیسلام و له‌نیو خۆشیاندا فه‌رمان به‌ چاکه‌و رێگرتن له‌ خراپه‌ن، به‌لێ کۆمه‌ل و کۆمه‌لگای مسوڵمان، وه‌ک باغی‌که که خاوه‌نه‌که‌ی به‌رده‌وام سه‌رگه‌رمی بژارکردنیه‌تی له‌ درک و دال و گژو گیاو جرو جانه‌وه‌ری زیانبه‌خش و، ناشتنی نه‌مامی چاک و پاک و به‌رداری هه‌مه‌جۆرو، له‌ راستییدا سه‌رفرازیی و به‌خته‌وه‌ریی و ساغ و سه‌لامه‌تی کۆمه‌ل و کۆمه‌لگای مسوڵمان به‌نده به‌ به‌رده‌وام بوونی پرۆسه‌ی بژارکردن و پاککردنه‌وی له‌ هه‌له‌و په‌له‌و ناشه‌رعیه‌یه‌کان و، چاککردن و رازاندنه‌وه‌و ئاوه‌دانکردنه‌وی به‌ کردارو رده‌فتارو هه‌ڵس وکه‌وته چاک و پاکه شه‌رعیه‌یه‌کان، خوای په‌روه‌ردگاریش فه‌رموویه‌تی: [قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَىٰ]^(۲) (الأعلى - ۱۴)،

(۱) (چونکه وه‌ک توێژهرانی قورئان ده‌ڵێن: ئه‌گه‌ر (مِنْ) ی سه‌ر (مِنْکُمْ) بۆ (تبعیض) بێ، ئه‌وه‌ مه‌عنا‌ی دووم و، ئه‌گه‌ر (بیانیه‌)ش بێت، مه‌عنا‌ی یه‌که‌م ده‌گه‌یه‌نی.

(۲) وشه‌ی (تزکیه‌) که هه‌م واتای پاککردنه‌وه‌و بژارکردن و هه‌م گه‌شه‌پێدان و

ئنجاهه‌رچه‌نده لی‌رده‌دا مه‌به‌ست: تاکی مسو‌لمان‌ه، به‌لام کۆمه‌ل و کۆمه‌لگای مسو‌لمانیش هه‌مان حوکمی هه‌یه.

7- جه‌نگ و جیهاد کردن:

ئه‌میش یه‌کی دیکه‌یه له‌و جو‌ره خواپه‌رستی‌یه‌یه که کاریگه‌رت‌رین فاکته‌ره، هه‌م بۆ خۆ توندو تۆل‌کردنه‌وه‌و، هه‌م بۆ نیوخۆ بژارکردن و، خۆ پالانتیش له‌ خه‌ته‌وخا‌ل، چ له‌سه‌ر ئاستی تاکی مسو‌لمانان و، چ له‌سه‌ر ئاستی سه‌رجه‌م کۆمه‌ل و کۆمه‌لگا‌کانیشیان، دیاره جه‌نگ و جیهادیش مه‌زن‌ترین و به‌رز‌ترین جو‌ره خواپه‌رستی‌یه که مسو‌لمانان به‌ هه‌روه‌زیی و دژی غه‌یری خۆیان ئه‌نجامی ده‌ده‌ن^(۱)، ئنجاهه‌قی قورئانی به‌پێزو سونه‌تی پی‌غه‌مبه‌ری به‌رپێریش (صلی الله علیه وسلم) ده‌رباره‌ی جیهاد و جه‌نگ، زۆر زۆرن، به‌لام ئیمه هه‌ر بۆ نموونه، سێ له‌و ده‌قه به‌پێزانه دینینه‌وه:

۱- [إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفًا كَانَهُمْ بُنِينَ مَرَّضُونَ] (الصف - ۴)

واته: به‌راستی خوا ئه‌وانه‌ی خوش ده‌وین، که له‌ پیناویدا به‌ ریز ده‌جه‌نگن، هه‌ر ده‌لیی دیوارێکی پیکه‌وه جۆش دراو‌ن.

زیاد‌کردنیش ده‌گه‌یه‌نی، که‌واته: وشه‌ی (زکی) یانی، خۆی پاک و چاک کرد، خراپه‌و هه‌له‌و په‌له‌ی لا‌بردو، خێرو چاکه‌ی زیاد کرد. بر‌وانه: المعجم الوسیط، ص ۳۹۶، لفظ (زکی).

(۱) که‌واته: جیا‌وازی نی‌وان (فه‌رمان به‌ چاکه‌و نه‌هی له‌ خراپه‌و) و (جه‌نگ و جیهاد) ئه‌وه‌یه که یه‌که‌میان له‌نیو مسو‌لماناندا ئه‌نجام ده‌دری و، دووهمیان له‌ نی‌وان مسو‌لمانان و، دو‌ژمنانیاندا له‌ هه‌لی کوفری دژایه‌تی‌یکه‌ر.

۲- [وَلَا تَهْنُؤُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٣٩﴾ إِنْ يَمَسُّكُمْ
فَرَحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ فَرَحٌ مِّثْلُهُ وَتِلْكَ الْأَيَّامُ نَذَاوِلُهَا بَيْنَ النَّاسِ وَلِيَعْلَمَ
اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَيَتَّخِذَ مِنْكُمْ شُهَدَاءَ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٠﴾ وَلِيَمَحِصَ
اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَيَمَحَقَّ الْكُفْرِينَ ﴿١٤١﴾] (آل عمران ۱۳۹-۱۴۱)

واته: - ئەى هاوه‌لانى پىغه‌مبه‌ر! (صلی الله علیه وسلم) به‌هوى
شکستى جه‌نگى ئو‌خوده‌وه - بى‌هیزى مه‌نێن و، دڵ ته‌نگ مه‌بن
له‌ حالێکدا که‌ ته‌گه‌ر به‌روادار بن، هه‌ر ئیوه‌ سه‌رکه‌وتوو و به‌رزترن و،
ته‌گه‌ر به‌رینیکتان تی‌بووه‌، ته‌وه‌ بی‌گومان کۆمه‌لى کافرانی‌ش به‌رینیکی
به‌هه‌مان شیوه‌یان تی‌بووه‌- که‌ له‌ جه‌نگى به‌دردا شکستیان خوارد- و
ته‌و رۆژانه‌ش {که‌ سه‌رکه‌وتن و شکستیان تی‌دا ده‌بێ} له‌نیو‌خه‌لکیدا
ده‌ستاو ده‌ستیان پیده‌که‌ین و، بۆ ته‌وه‌ش خوا ته‌وانه‌ بزانی که‌ به‌روایان
هیناوه‌^(۱) و، بۆ ته‌وه‌ی چه‌ند شه‌هیدیکتان له‌نیودا هه‌لبێزێ، بی‌گومان
خوا سته‌مکارانى خو‌ش ناوی و، بۆ ته‌وه‌ی خوا به‌رواداران به‌پالیوی و
له‌ بی‌زینگیان بدات و کافران نابووت بکات.

۳- [مَا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّى يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ
وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُطْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَجْتَبِي مِنْ رُسُلِهِ مَنْ يَشَاءُ فَتَأْمِنُوا بِاللَّهِ
وَرُسُلِهِ وَإِنْ تُؤْمِنُوا وَتَتَّقُوا فَلَكُمْ أَجْرٌ عَظِيمٌ] (آل عمران-۱۷۹).

واته: ناکرێ و ناگونجی خوا، واز له‌ به‌رواداران به‌نی. له‌سه‌ر ته‌و
حاله‌ته‌ که‌ ئیوه‌ له‌سه‌رینی {که‌ پاک و پیس تی‌که‌ل و ئاویته‌ بن، به‌لکو

(۱) واته: به‌ کردووو په‌ریزی خو‌یان له‌ دنیای واقعی‌دا ده‌ریکه‌ون، ته‌گه‌ر نا خوا
له‌ ته‌زده‌وه‌ پێیان زاناو ناگاداره‌.

به جهنگ و سهختیه کان تا قییان ده کاته وه { هتا پیس له پاک جیا ده بته وه، خواش وانا کات که ئیوه په نهان (غیب) بزائن { تاکو بر واداران ی پاک و مونا فیکانی ناپاک لیك هه لایرن } به لام خوا له ئیو پیغه مبه رانیدا شه وانیهان که ههز بکات، هه لیان ده ژیر ی { بو شه وی وپرای ها وه لانیان، له گه ل دوژمنانی خوادا بجهنگن، تاکو له شهجامی شه وه دا پاک و ناپاک له یه ک جیا بنه وه } ده جا بر وا به خواو پیغه مبه رانی بینن و، شه گهر بر وا بینن و پاریزکاری بکهن، پاداشتیکی مه زنتان هه یه.

۸- په یوه ندییه کومه لاییه کان:

یه کی دیکه لهو جوړه خواپه رستیی و به ندایه تییه نه ی که رولیک ی زور گرنه ده گیرن، له یه کرپی زی و یه کدهنگی و یه کرهنگ و یه کسهنگی کومه ل و کومه لگای مسولمان دا، په یوه ندییه کومه لاییه تییه زور و جوړ و جوړه کانن، که ئیسلام گرنگی و بایه خیکی تاییه تی پی داو، ئنجا ئیمه لیږده، مه وداو ده رفته تی شه ومان نیه که مه سه له ی په یوه ندییه کومه لاییه تییه کان بتوژینه وه^(۱)، به لام لیږده هه روا به خیرایی ئاماژه به ده (۱۰) لهو په یوه ندییه گرنه و سه ره کییه ده که ی و، ته نیا ناوونیشانه کان یان باس ده که ی:

یه ک: ژن و میردایه تی (الزوجة).

دوو: باب و دایک رولایه تی.

سی: خزما یه تی.

(۱) له کتیی: (په وشت و نه ده به کومه لاییه تییه کان) دا، به درژی له باره یانه وه دواوین و، له: (مه و سوو عه ی: په وشت و ئاکاری ئیسلامی) شدا به درژی له باردی په وشت و ئاکاره کانه وه، به گشتی دواوین.

چوار: دراوسیه‌تی.

پینج: هاو‌لایه‌تی (الصداقة).

شه‌ش: میوانداریتیی (الضیافة).

هه‌هوت: سه‌ردان و هاموشۆ.

هه‌شت: سه‌رلیدانی نه‌خۆش (عيادة المريض).

نۆ: له‌گه‌ل جه‌نازه‌دا چوونه‌ سه‌ر گۆرستان و، سه‌ره‌خۆشیی کردن و دلدانه‌وه‌ی خاوه‌ن مردوو.

هه‌: به‌شداریی کردنی شادیی و خۆشیی یه‌کدی.

خوینه‌رانی خۆشه‌ویست!

لێ‌رده‌دا کۆتایی به‌و کورته‌ لیکۆلینه‌وه‌یه‌مان دینین، له‌باره‌ی خوابه‌رستیی‌وه، دوا‌ی ته‌وه‌ی زانیمان:

خوابه‌رستی (عبادة الله):

۱- چه‌مك و واتایه‌كه‌ی چیه‌ و چۆنه‌؟

۲- چ پله‌ و پایه‌ و پینگه‌یه‌کی به‌رزو ناوازه‌ی هه‌یه‌ له‌ ئیسلام دا؟

۳- شوین‌ه‌وارو به‌ره‌مه‌کانی له‌ ژیا‌نی تاك و کۆمه‌لدا چیی و چیین؟

خوا به‌لوتف و به‌زه‌یی بی سنوری، یارمه‌تییمان بدات، ببینه‌ خوابه‌رستی ساغ و راست.

بهشی دووم

تەزکیە

باسی یەکمەم: چەمک و واتای تەزکیەیی نەفس.

باسی دوومەم: پێگە و بەرهەمی تەزکیەیی نەفس.

باسی سێیەم: چۆنیەتی تەزکیە بوونی نەفس و، ھۆکارەکانی.

باسی چوارەم: چوار کورتە سەرئەڵە بارەیی تەزکیەیی نەفس و،

قوتابخانەکانی تەزکیە و رێبازەکانی تەسەوووفە.

باسی پێنجەم: کورتە ھەڵسەنگاندنێکی تەزکیە و تەسەوووف.

The banner is a horizontal strip with a light blue background. In the center is a portrait of a man with a beard and a turban. To the left of the portrait, there is a Facebook icon with the text 'AliBapir' and a YouTube icon with the text 'archive.org/details/@alibapir'. To the right of the portrait, there is a Facebook icon with the text 'AliBapir' and a YouTube icon with the text 'AliBapir'. Below the portrait, there are two QR codes on the left and three QR codes on the right. The text 'AliBapir' is written in the center of the banner, above the QR codes. The text 'www.alibapir.com' is written at the bottom of the banner.

پاکستانی مکتبہ شمس علی بابیر

www.alibapir.com

پاکستانی مکتبہ شمس علی بابیر

پاکستانی مکتبہ شمس علی بابیر

www.alibapir.com

پاکستانی مکتبہ شمس علی بابیر

دهستیک

به پیزان!

له سونگه ی ته ووهه، که قورنانی بهرز و به پیز، له پانتاییه کی بهرچاودا، باسی ته زکیه ی نه فسی کردوه و، له چوار شوی نی سهر به خودا، وهک یه کیلک له چوار نه رکه گرنگ و سهره کییه که ی پیغه مبهری کوتایی (محمد) (صلی الله علیه وسلم) ته ژماری کردوه:

۱- ﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ﴾ (٢) ﴿الجمعة.

۲- ﴿رَبَّنَا وَأَبْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ﴾ (١١٩) ﴿البقرة.

۳- ﴿كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ﴾ (١٥١) ﴿البقرة.

۴- ﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ﴾ (١٦٤) ﴿آل عمران.

بویه ئیمه ش ستایش بو خوی به خشر، گرنگییه کی باشمان پنداوه و، کو مه لیک بهر هه ممان لهو بوارددا، هه ن:

۱- (پښتای صالح بوون و بهر و خوا چوون)، که چاپی شه شه می به پښتویه.

۲- (که پښتویه بو لای خوا)، که چاپی شه شه می به پښتویه.

۳- (یادی خوا).

۴- (گیانی ژیان).

ته وې له م به شهش دا، ده پښتین پوخته ی ودر گپ راوی (الفصل الرابع)، له (الكتاب التاسع) {موسوعة: الإسلام كما يتجلى في كتاب الله} ^(۱)، به لام که سیك بیه وې در ژه ی بابته ته زکیه ی نه فس بخوښته وه، له و سر چاوانه دا که ناماژده مان پښاندا، ده ستگیری ده ی. بو وینه.

له کتیبی (گیانی ژیان) دا، پازده (۱۵) هوکاری ته زکیه بوونی نه فسمان خستونه روو ^(۲)، هه روه ها له کتیبی (پښتای صالح بوون و بهر و خوا چوون) دا، ورده کاری زورمان له باره ی که لیک لایه نی ته زکیه ی نه فسه وه، خستونه روو.

(۱) ص ۱۲۹-۱۹۷، ط ۲۰۱۹م، که راسته و خو و ی ده ستکاری و وری ده گپښته سهر زمانی کوردی.

(۲) پروانه: لایه پښتویه: ۱۰۱-۲۱۶، چ ۱.

باسی یه‌که‌م

چه‌مک و واتای ته‌زکیه‌ی نه‌فس

یه‌که‌م: له‌ پرووی زمانه‌وه:

وشه‌ی (تَزَكِيَّة) له (زَكِي يَزْكُو زَكَاةً وَتَزَكِيَّة) هاتره ده‌گوتری: (زَكِي الزَّرْع: مَمَّا وَتَرَعَرَعَ) یانی: کشتوکاله‌که گه‌شه‌ی کردو، فراژوو بوو.

هه‌لبه‌ته وشه‌ی (تَزَكِيَّة) وێپرای گه‌شه‌کردن (نمو)، هه‌ر کام له‌ مانای: پاک‌کردن (تطهير) و چاک‌کردن (إصلاح) یش ده‌گه‌یه‌نی، به‌لام وا پێده‌چی مانای پێشه‌یی (تَزَكِيَّة) گه‌شه‌کردن و فراژوو بوون بی^(۱).

دووهم: له‌ پرووی زاراوه‌یه‌وه:

به‌ سهرنجدانی ده‌ (۱۰) ئایه‌ته‌کانی سه‌ره‌تای سووره‌تی (الشمس) چه‌مک و واتای زاراوه‌یی، وشه‌ی (تَزَكِيَّة) و، پاشان ته‌زکیه‌ی نه‌فس، واته‌: خَوْ يَك و چاک‌کردن و گه‌شه‌ پێدان، باش پروون ده‌بێته‌وه‌:

﴿وَالشَّمْسُ وَضُحَاهَا ① وَالْقَمَرُ إِذَا تَلَّهَا ② وَالنَّهَارُ إِذَا جَلَّهَا ③ وَاللَّيْلُ إِذَا يَغْشَاهَا ④ وَالسَّمَاءُ وَمَا بَنَاهَا ⑤ وَالْأَرْضُ وَمَا طَحَاهَا ⑥ وَنَفْسٌ وَمَا سَوَّاهَا ⑦ فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا ⑧ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا ⑨ وَقَدْ خَابَ مَنْ دَسَّاهَا ⑩﴾ وَالشَّمْس.

واته‌: سویند به‌ خۆر و به‌ تیشکه‌که‌ی (۱). سویند به‌ مانگ که‌ شوینی ده‌که‌وی (۲). سویند به‌ رۆژگار که‌ ده‌ی‌ده‌وشینیته‌وه‌ (واته‌:

(۱) مختار الصحاح، ص ۲۴۸، ز، كه، ۱، المعجم الوسيط، ص ۳۹۶..

رپووی زهوی) (۳). سویند به شه‌وگار که دایده‌پویشی (یانی: رپووی زهوی) (۴). سویند به ئاسمان و ئەو زاته‌ی بینای کردوه (۵). سویند به زهوی و ئەو زاته‌ی رایخستوه (۶). سویند به نه‌فس (ی مرؤف) و، به‌و که‌سه‌ی رپیک‌خستوه (۷). گونا‌هکاری و پارێزکاری‌یه‌که‌ی فێرکردوه (۸). بی‌گومان هەر که‌س (نه‌فسی خۆی) پاک و چاک بکات، سه‌رفرازه (۹). هەر که‌سی‌کی‌ش (نه‌فسی خۆی) په‌نه‌ان بکات (له ژیر که‌م‌ره‌ی گونا‌ه‌ندا بی‌شاریت‌ه‌وه) په‌شیمان و م‌الوێزانه (۱۰).

ئهم ئایه‌ته‌ موباره‌کانه، زۆر راستی مه‌زنیان لێ وه‌رده‌گیرین، بۆ ئه‌مونه:

(۱)- مرؤف دروست‌کراوی‌کی مه‌زن و ناوازه‌ی خوایه، چونکه‌ خ‌وای کارزان له‌ ریزی هه‌شت (۸) له‌ دروست‌کراوه‌ گه‌وره‌ و گرنگه‌کانی خۆیدا ناوی هه‌ناوه.

(۲)- خ‌وای به‌رز و مه‌زن د‌وای یازده (۱۱) سویندی گه‌وره، ر‌ای‌گه‌یاننده‌ که‌ مرؤف به‌ ه‌وی ته‌زکیه‌ی نه‌فسیه‌وه، سه‌رفراز و، به‌ مراد گه‌یشته‌وه‌ی و، به‌ پ‌ی‌چه‌وانه‌شه‌وه: زیانبار و په‌شیمان!

(۳)- خ‌وای زانا و شاره‌زا ر‌ای‌گه‌یاننده‌ که‌ مرؤفی به‌ تیر و ته‌واویی دروست‌کردوه: (وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا) چونکه‌ وشه‌ی (تسویه) یانی: ر‌یک و پ‌یک و ته‌واوکردنی شت‌یک^(۱).

(۴)- خ‌وا عزوجل توانا پ‌ی‌درا‌نی مرؤف به‌ گونا‌ه‌کاری و پارێزکاری، یه‌ک‌سه‌ر د‌وای باس‌کردنی تیر و ته‌واویییه‌که‌ی باس‌کردوه، ته‌وه‌ش ئاماژه‌یه‌ به‌وه‌ که‌ توانای چاکه‌کاری و خراپه‌کاری، له‌ مرؤف دا، چاک‌ترین دره‌وشینه‌ره‌وه‌ی تیر و ته‌واویییه‌تی.

(۱) مختار الصحاح، ص ۲۸۹، ۲۹۰. لفظ: س و ا.

(5)- بۆیه خوی کاربه‌جی توانادار کردن (تمکین‌ای مروّف، له‌سه‌ر تاوانباری و پارێزکاری به‌ وشه‌ی خورپه (إلهام) ده‌پرپوود: (فَأَلَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا) چونکه وه‌ک چۆن زانیاری خورپه‌یی (العلم اللدنی) خاوه‌نه‌که‌ی هیچ زه‌حمه‌تی پێوه‌ ناکێشی، توانادار بوونی مروّف، له‌سه‌ر خێر و شه‌ریش، شتیکی خوارسک (فطری) و زگماکه‌.

(6) بۆیه‌ش دوو وشه‌ی (فجور) و (تَقْوَى) له‌ جیاتنی: (شرّ) و (خیر) و هاووینه‌کانیان به‌کارهێنراون، چونکه (تَقْوَى) به‌ره‌مه‌می ئیمان و خواپه‌رستی و ته‌زکیه‌یه و، (فجور)یش، زاده و به‌ره‌مه‌می کوفر و لادان و سه‌رپێچیه‌.

که‌واته: پارێزکاری لوتکه‌ی هه‌ره‌به‌رزى دینداری و مسوڵمانه‌تییه‌و، تاوانبارییش، پله‌ی هه‌ره‌ ژێره‌وه‌ی دابه‌زین و شو‌رپوونه‌وه‌ی مروّفه‌.

که‌واته: ته‌زکیه‌ی نه‌فس، خۆپاک و چاک کردن، بریتیه‌ له‌:

گه‌شه‌پێدان و به‌هێژ و پێزکردنی لایه‌نی پارێزکاری و چاکه‌کاری، ئه‌ویش به‌ هۆی به‌کارهێنانی سه‌رجه‌م ئه‌و هۆکار و ئامرازانه‌ی، که‌ ئه‌و لایه‌نه‌ له‌ مروّف دا فراژو و ده‌که‌ن و زیاد ده‌که‌ن، چونکه‌ پارێزکاری (تقوى) له‌ ده‌روونی مروّف دا، له‌ شیوه‌ی ده‌که‌ن تووێک، یان نه‌مامێک دایه‌، که‌ به‌ خزمه‌تکردن، گه‌شه‌ و زیاد ده‌کات و، به‌ پشتگۆی خستن و مشوور لی نه‌خواردن، ده‌پوویسته‌وه‌.

هه‌له‌به‌ته‌ به‌ ته‌ندازه‌ی به‌هێژ و پێزبوونی، لایه‌نی خێر و پارێزکارییش له‌ ده‌روونی مروّف دا، لایه‌نی خراپه‌ و تاوانبارییش، ته‌نگی پێ هه‌له‌ده‌چنرێ و، جێی پێ لێر ده‌بی و، بیهێژ ده‌بی.

ئیدی سه رهنجام:

له یهك كاتدا و هاوته ریب:

پاریژکاری و چاکه کاری له دهروونی مروّف دا، بههیز و پیژ و به برشت دهبی و، به پیچه وانه شهوه: لایه نی گوناھو لادان و خراپه، بیهیز و بی برشت دهبی، یانی: دهروونی مروّف، هم به چاکه جوان دهبی و دهرازیته وه و، هم له خراپهش ده ربازی دهبی و پاک ده بیته وه. پوخته ی پیناسه ی ته زکیه:

{تَزْكِيَةُ النَّفْسِ، هِيَ إِثْمَاءُ بَذْرَةِ التَّقْوَى الْمَوْدَعَةِ فِيهَا، ثُمَّ التَّمْكِينُ لَهَا فِيهَا إِلَى أَنْ تَنْشَأَ وَتَتَرَعَّرَ وَتُثْمِرَ، وَفِي الْوَقْتِ نَفْسَهُ: قَلْعُ جَذُورِ الْفُجُورِ فِيهَا وَتَطْهِيرُهَا مِنْهَا}.

واته: ته زکیه ی نه فس: گه شه پیدان و، پاشان چه سپاندنی تووی ته قوایه له دهرووندا، هه تا گه شه دهکات و فرازوو دهبی و بهر دهگری و، له هه مان کاتیش دا: له بیخه وه هه لکه ندنی رهگ و ریشه ی تاوانباری و خراپه کاری و، نه فس لی پاک کردنه وهیه تی.

کهواته: نه فسی پاک و چاک (النفس الزکیه) نه فسیکی پاریژکار و چاکه کاره و، به پیچه وانه شهوه، نه فسی گوناھکار و خراپه کار، نه فسیکی پیس و پوخته له.

باسی دووهم

پیښه و به‌رهمی ته‌زکیه‌ی نه‌فس

ده‌توانین گه‌لنک به‌لگان له‌سهر گرنگیی و به‌رزیی، پیښه و پله‌ی ته‌زکیه‌ی نه‌فس و، به‌رهم و شوینه‌واری پر فورو پیښی به‌یینه‌وه، به‌لام هم حوت (۷)ه، به‌کافی ده‌زانین:

یه‌که‌م: ته‌زکیه یه‌کیکه له‌چوار نهرکه گه‌وره و گرنکه‌که‌ی که پیښه‌مبه‌ری کوټایی (محمد) (صلی الله علیه وسلم) بیان ده‌وانه کراوه:

نه‌و چوار نهرکه‌ش بریتین له:

۱- به‌سهردا خویندنه‌وه‌ی نایه‌ته‌کانی خوا.

۲- ته‌زکیه کردن.

۳- به‌رنامه (کتاب) فیرکردن.

۴- حیکمه‌ت فیرکردن.

بو وینه:

خوا‌ی کارزان و میهره‌بان فرموویه‌تی:

﴿هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ﴾ (الجمعة)

که هه مان مه به ست، له سێ شوینی دیکه ی قورئانیشدا هاتوه:

۱- ﴿رَبَّنَا وَأَبْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْهُمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ﴾ (١١٩) البقرة.

۲- ﴿كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِّنْكُمْ يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ﴾ (١٥١) البقرة.

۳- ﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ﴾ (١٦٤) آل عمران.

دووهم: هه ر کهس نه فسی خوی ته زکیه بکات سه رفرازی په ها (الفلاح المطلق) ی بو دهسته بهر ده بی، که بریتیه له: چوونه به هه شت:

ئهو راستیی هه له زور ئایه تی قورئاندا ددره وشیت هه، بو وینه:

۱- ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى﴾ (١٤) الأعلى.

۲- ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّاهَا﴾ (٩) الشمس.

۳- ﴿وَمَنْ يَأْتِهِ مُؤْمِنًا قَدْ عَمِلَ الصَّالِحَاتِ فَأُولَٰئِكَ لَهُمُ الدَّرَجَاتُ الْأَعْلَىٰ (٧٥) جَنَّاتٌ عِدْنُ تَجْرَىٰ مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَٰلِكَ جَزَاءُ مَنْ تَزَكَّى (٧٦) طه.

(فلاح)یش (راغب الأصفهانی) ئاواى پیناسه کردوه^(۱):

{الفلاح: بقاء بلا فناء، وغنى بلا فقر، وعز بلا ذل، وعلم بلا جهل}.

واته: سه‌ر فرازی: مانه‌وه‌ی بی له‌نیو‌چوون و، بی نیازی بی هه‌زاری و، بالا‌ده‌ستی بی زه‌بوونی و، زانیاری بی نه‌زانی و نه‌فامیه.

هه‌لبه‌ته ته‌مه‌ش ته‌نیا له به‌هه‌شت دا ده‌بی، بویه وشه‌ی (فلاح) به پله‌ی یه‌که‌م، له به‌هه‌شت و چوونه نیوی دا دیته‌دی.

سێیه‌م: خوا عزوجل ته‌زکیه بوونی کردوه به شوینه‌وار و، به‌ره‌مه‌ی هه‌ره گ‌رنگی په‌پ‌ره ویی کردن له ئایینه‌که‌ی و، له پی‌غه‌مه‌رانی (عليهم السلام):

ثم راستییه‌ش له زور ئایه‌ته‌کان دا خراوته‌ روو، بو نمونه:

۱- ﴿عَبَسَ وَتَوَلَّى ۝ (۱) أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى ۝ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهٖ يَرْكَبُ ۝ (۲)﴾ عبس.

۲- ﴿أَمَّا مَنْ أَسْتَفْتَى ۝ (۵) فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى ۝ (۶) وَمَا عَلَيْكَ أَلَّا يَرْكَبُ ۝ (۷)﴾ عبس.

چواره‌م: خواى به‌خه‌ره وه‌ده‌سه‌ته‌نانی ته‌زکیه‌ی نه‌فسی، کردوه به‌چا‌که و به‌خه‌شش و به‌زه‌ی خوی:

وهك فہرموویہ‌تی:

﴿.. وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مِنْ يَشَاءُ ۝ (۱۱)﴾ النور.

(۱) مفردات ألفاظ القرآن، ص ۶۴۴.

پینجه م: خوی کارزان ته زکیه نه فسی، به دژ و پیچه وانه ی شوینکه وتنی
هه نگاوه کانی شه یتان، داناوه:

﴿يَتَّبِعُوا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَلْعَ خُطُوَاتِ
الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا
زَكَّ مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ أَبَدًا﴾ (١١) النور.

شه شه م: خوی به خشه ری زانا، هه ر کام له (یحیی بن زکریا) و
(عیسی بن مریم) ی (علیهما السلام) به خاوه نی ته زکیه ناویردوون:

١- ﴿يَسْخَرُ مِنْكُمْ خِزْيَاسُ الْأَعْيُنِ لَكُمْ لَعِينٌ وَأَتَيْنَهُ الْحُكْمَ صَبِيحًا﴾ (١٢) وَحَنَانًا
مِنْ لَدُنَّا وَزَكَاةً وَكَانَ تَقِيًّا﴾ (١٣) مريم.

٢- ﴿قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَامًا زَكِيًّا﴾ (١٤) مريم.

شایانی باسیشه: یه حیا و عیسا سه لامی خویان لی بی، له
قورثانی دا، هیچ هه له و په له یه کیان پال نه دراوه ته لا!

حه وته م: له سوڼگه ی ته ووهه که نه فس ته زکیه بوون، پایه یه کی
به رزی هه یه، خوا هه ر که سیك به ناهه ق لاف ی ته زکیه بوونی خوی
لیدا بی، سه رزه نشتی کردوه:

١- ﴿فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَى﴾ (٣٢) النجم.

٢- ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْكُونَ أَنْفُسَهُمْ بَلِ اللَّهُ يُزَكِّي مَنْ يَشَاءُ وَلَا

يُظْلَمُونَ فَتِيلًا﴾ (٤٩) أَنْظَرُ كَيْفَ يَقْرَءُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَكَفَى إِثْمًا
مُبِينًا﴾ (٥٠) النساء.

باسی سییه م

چۆنیه تی ته زکیه بوونی نه فس و، هوکاره کانی

به پیران!

ئه م باسه له دوو بر گه دا ده خهینه روو:

بر گه ی یه که م: چۆنیه تی ته زکیه بوونی نه فس.

بر گه ی دووهم: هوکاره کانی ته زکیه بوونی نه فس.

بر گه ی یه که م: چۆنیه تی ته زکیه بوونی نه فس:

مه به ست له (نفس) که به کوردیی (دهروون) ی بۆ به کاردی، لایه ن
و دیوی مه عنه ویی نابه ره ههسته له مرۆف دا، ئنجا مادام خوا عزوجل
باسی کردوه، که مرۆفی له دوو بهش و دوو پیکهاته دروستکراوه،
جهسته یه کی خاکیی و روو حیکی خویی، وهک فهرموویه تی:

﴿ فَإِذَا سَوَّيْتَهُمْ وَنَفَخْتُ فِيهِمْ مِنْ رُوحِي فَقَعُوا لَهُمْ سَاجِدِينَ ﴾ (٢٩) ﴿الحجر.

که واته: مه به ست له نه فس ههر روو حه، به لام پاش ئاویتته بوونی
له گه ل جهسته دا، ههر بۆیهش مه دح و زهم ته نیا بۆ نه فس به کار هیئراون
و، بۆ روو ح به کار نه هاتوون، چونکه روو ح به بی چوونه نیو جهسته، خیر
و شه پری له ده ست نایهت، تا کو به پیی ئه وه: مه دح یان زهم بکری.

ئنجا شایانی باسه: که نه فس به گشتی له قورپانی دا، سی
قوناغی له باره وه باسکراون:

۱- قوناغی یه کهم: (الْأَمَارَةُ): {زور فه رمانکه ره خراپه}.

{إِنَّ النَّفْسَ لَأَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَجَعَهُ رَبِّي} ﴿٥٣﴾ یوسف.

۲- قوناغی دووهم: (اللَّوامة): {زور سه رکونه که ری خاوه نه که ی}.

{لَا أُقْسِمُ بِيَوْمِ الْقِيَمَةِ} ﴿١﴾ وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوامةِ ﴿٢﴾ القيامة.

۳- قوناغی سییه م: (المُطْمَئِنَّة): {سه قامگیر - نو قره گرتو}.

{يَأْتِيَنَّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ} ﴿٢٧﴾ اَرْجِعِيْ اِلٰى رَبِّكَ رَاضِيَةً مُّرْضِيَةً ﴿٢٨﴾ الفجر.

مه به ست لهو سئ قوناغه ش، به مجوره ديه:

۱- مروف بهر لهو دی قول له پاک و چاککردنی خو ی هه لمالی و، ده ست و په نجه له گه ل خو ی دا نه رم بکات، نه فسه که ی له سه ره حاله تی (أَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ) و، خاوه نه که ی به ره و هه لدری گونا هو تاوان تاو ده دات.

۲- دوا نهو دی مروف له گه ل نه فسی دا ده که ویتته تیکوشان و، به ره له ستیی ئارده زوو ده ناشه رعیه کانی ده کات، نه فسه که ی ده که ویتته قوناغی (لَوامة) و، ته گهر پیشتی به گونا هان دلخوش بوو و، به باددی یاخیسوون سه رخوش بوو، ته مجاره هو شیاری به هو شه، هه رچه نده جاری هه ره نه ساغ و نه خوشه!

۳- پاش نهو دی بابای تیکوشه ره له گه ل خو ی (مجاهد نفسه) ده گاته قوناغیکی له پیشتی ته زکیه و، به په یژدی پارێزکاری دا پیه لا ده چی و، له ده ست هیزی کیشکه ری هه وا (قوة جاذبية الهوى)

ددرده چی، ده گاته قوناغی سه قامگیری و ئوقره یی (مُطْمَئِنَّةً)،
یانی: چه سپاوی له سهر جاده ی شهریه ت و، سهرووی حاله تی
له ره له ر (تَذَذَبْ) له نیوان خیر و شهردا.

که واته:

له بهر پوشتایی ته وهدا که رابرد، ده توانین له وهلامی پرسپاری:
{چون ته زکیه ی نه فس دیته دی؟} دا بلین:

پروسه ی ته زکیه ی نه فس، دیته دی له میان ی تی کو شانی مروث
له گه ل خویدا و، هه ولدانی بو مل پی که چکردنی نه فسی، بو هه ر
داواکاریه کی شهریه ت، به هه ردووک باری:

أ- ئه ری نیی: ته نجامدانی فه رمان پی کراوه کان (فعل المأمورات).

ب- نه ری نیی: خو دوور گرتن له قه دهغه کراوه کان (إجتنب المحظورات).

تا کو ده گاته قوناغی سه قامگیری (إطمئنان) و، نه فسی به
یادی خوا ئارام ده گری و، له بن باری شهر دا، خو ی راده گری بو
فه رمانی خوا ملکه چ و، به قه دهری رازی ده بی، که له راستیی
دا، پابه ندیی به شهریه ته وه، به جی به جی کردنی ئه رکه کان و،
خو پاراستن له قه دهغه کان نیوه پروک و جه وهه ری پارێزکاری (تقوی)
دیته دی.

به خشش و به زهیی خواش، به رانه ر به به ندهکانی له بواری
ته زکیه ی نه فس دا، له دوو شتان دا خو ی دهنوینی:

۱- رینمایی کردنیان له ری و هحیه وه، بو گه یشتن به ته زکیه ی نه فس.

۲- هاوکاری کردنی و کار ئاسانی کردنی بۆیان، له میانى پرۆسه ی ته زکیه ی نه فس دا.

برگه ی دووهم: هوکاره کانی ته زکیه بوونی نه فس:

هوکاره کانی ته زکیه بوونی نه فس، زۆرن، به لام رهنگه ئهم نو (۹)یه، سه ره کییه کانیا ن بن:

هوکاری یه که م: کارلیک کردن له گه ل ئایه ته کانی خوادا، به خویندنه وه و گوئیستبوونیان:

پیشتر باسما ن کرد، که خوا ی میهره بان و کارزا ن له چوار ئایه تی موباره کی قورثا ن دا ئه رکه کانی پیغه مبه ری خاته می (صلی الله علیه وسلم) له چوار شتا ن دا کورت هه لئاو ن:

(۱)- ﴿يَسْأَلُوا عَلَيْهِمْ أَنِيْهِ﴾

(۲)- ﴿وَيُرْكَبُهُ﴾

(۳)- ﴿وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتٰبَ﴾

(۴)- ﴿وَالْحِكْمَةَ﴾

جی سهرنجیشه که هه ر له چوار ئایه ته که دا: به سه ردا خویندنه وه ی ئایه ته کا ن: ﴿يَسْأَلُوا عَلَيْهِمْ أَنِيْهِ﴾ پیش ئه رکه کانی دیکه خراوه، ئه مه ش ئه وه ده گه یه نی که: ته زکیه بوونی نه فس، بناغه که ی قورثا ن و کارلیک کردن له گه ل ئایه ته به پیژره کا ن دا.

شایانی باسیشه: به رای بهنده مه به ست له: ﴿وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ﴾ وه ک زۆریه ی توێژره وهانی قورثا ن - ئه گه ر

نه ليم هموويان - گوتوويانه، نه و نه په که پيغه مبهري خوا (صلي الله عليه وسلم) (قورټان و سوننه) يان فير ده کات، چونکه نه وه دووباره بوونه وه ده گه يه نه، پيشتريش باسي خوښندنه وي ثايه ته کاني قورټان کراود!

به لکو مبه به ست لهو چوار وشه يه، به مشيوه يه:

دواي نه وه ي ثايه ته کاني خوا له لايه نه پيغه مبهري خواوه (صلي الله عليه وسلم) به سهر خه لکدا، ده خوښرنه وه، له نه نجامي نه وه دا خه لکه که:

۱- بووناسي (معرفة) يه کي راست و دروستي بو پيدا ده ي، پاشان ثيمان و عه قیده شي بو ده سته بهر ده ي.

۲- دواتريش که ته زکيه يان ده کات: (وَيُرْكَهْمُ)، حاله تي پاکي و چاکيشيان بو ده ره خسي.

به لام نه وه همووي له سهر ناستي تاکه کان (أفراد) و، دواتر نه و تاکانه که کو مه ل و کو مه لگا و قه واره ي سياسي پيک دي تن.

۳- پيوستيان به بهرنامه (شريعة/ کتاب) يه که هيه، بو ريک خستني ژيان و گوزهراني سياسي و ثيداري و نابوريان: (وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ).

۴- دواتريش پيوستيان به کاريکي سياسي و کو مه لايه تي ليرانه و سهر راستانه هيه، له سهر بناغه ي نه و بهرنامه يه: (وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ).

به ئی هیدایه تدرانی تاکه کان له: {بووناسیی و ئیمان و ته زکیه} دا، به رجه سته دهیی و، هیدایه تدرانی کو مه لگاش له: {تیگه یشتنی راست و دروستی شهریهت و، پاشان پابه ندیی ریڤ و راست و جی به جی کردنی لیژاننه} دا، به رجه سته دهیی.

رهنگه هو ی ته فسیر کردنی (حکمة) یش به (سنة النبي) نه وه بوویی، که به بی گرتنی ریبازی پیغه مبهری خوا (صلى الله عليه وسلم) ناگونجی شهریهت به ریڤ و راستیی جی به جی بکری.

هوکاری دووهم: ئیمان:

ئیمان، له پرووی ریزیه ندیی بوون (الترتيب الوجودي) یه وه، نه ک پله و پایه، دووهمین هوکاری ته زکیه بوونی نه فسه، چونکه:

نیزیکی له خوی بی وینه و هاوڵ، سه رچاوه ی هه موو چاکه یه ک و خیر و به رکه تی که مو، له و چوار ئایه ته شدا که پیشتەر هینامانن و، خوی زانا و شاردزا چوار ئه رکه گه ووه و گرنگه کانی پیغه مبهری کو تاییان تیدا دده خاته روو، هه میشه (وُزْگِهْم) ی خستوته دوا ی (يَسْلُوا عَلَيْهِمْ ءَايِنُهُ). ننجاً وه ک پیشتیش گوتمان: خویندنه وه ی ئایه ته کان (تلاوة الآيات) هه ر کام له: بووناسیی و ئیمان، ده گر نه خو یان، که واته: به بی هه بوونی ئیمان، مه حاله، نه فس پاک و چاک و گه شه دار ببی.

هوکاری سییه م: سام و هه بیه تکردن له خوا (الخشية من الله):

هوکاری چوارهم: نوێژ به رپا کردن (إقام الصلاة):

به لگه ی کاریگه ر بوونی ته م دوو هوکاره ش، له ته زکیه بوونی نه فس دا، وێرای عه قڵ و واقع، ته م ئایه ته موباره که ی سوورپه تی (فاطره):

﴿إِنَّمَا نُنذِرُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَمِن تَزَكِّي فَإِنَّمَا يَتَزَكَّى لِنَفْسِهِ ۚ وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ﴾ (۱۸) فاطر.

واته: بی‌گومان تو ته‌نیا ئەو که سانه وریاده‌که‌یه‌وه (که له وریا کردنه‌وه که‌ت به‌هرمه‌ند بن) که به په‌نهانی سام و هه‌یه‌تیا به‌رانبه‌ر په‌رو‌رد گاریان هه‌یه و، نوێژ به‌ریا ده‌کن، که‌سی‌کیش خوی ته‌زکیه بکات، سوودی ته‌زکیه بوونه‌که‌ی، به‌س بو خۆیه‌تی و، سه‌ره‌نجامیش بو لای خواپه. هۆکاری پێنجهم: یادی خوا کردن:

ده‌توانین له‌و باره‌وه‌ش به‌لگه‌ی زۆر به‌یینه‌وه، بو نموونه:

۱- ﴿قَدْ أَفْلَحَ مَنْ تَزَكَّى﴾ (۱۴) وَذَكَرَ اسْمَ رَبِّهِ فَصَلَّى (۱۵) ﴿الْأَعْلَى﴾

وه‌ك ده‌بینین: پاش را‌گه‌یان‌دنێ ئەو راستیه‌ که: بابای ته‌زکیه‌کار سه‌ر‌فرا‌زه، خوی کاربه‌جی دووان له هۆ‌کاره‌ کاری‌گه‌ره‌کانی، خست‌ونه‌ روو، که یادی خوا و نوێژن.

۲- ﴿الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ﴾ (۲۸) ﴿الرعد﴾

واته: ئەوانه‌ی بروایان هیناوه و به یادی خوا دل‌یان ئۆخ‌رنی بو دی و داده‌مرکی، ئا‌گادارین! دل‌ان ته‌نیا به یادی خوا داده‌س‌کنین.

ئنج‌ا وه‌ك پێش‌تریش - له بر‌گه‌ی یه‌که‌می ئەم باسه‌دا - باس‌مان کرد:

سه‌قام‌گیریی (إِطْمِئْنَان) نه‌فس، دوا قو‌نا‌غی پاک و چاک‌بو‌نیه‌تی، که‌واته: یادی خوا (ذکر الله) هۆ‌کار‌نکی گه‌وره و کاری‌گه‌ری گه‌یان‌دنێ پر‌ۆسه‌ی ته‌زکیه‌ی نه‌فسه، به قو‌نا‌غی کو‌تایی خوی.

هۆکاری شه شههه: مال و سامان به خشین له پړی خوادا:

به لئ به پړزان!

ئه مېش هۆکاریکی دیکه ی گرنه و کاریگه ری، پاک و چاکبوونی نه فسه و، ئهه دوو ئایه تهش به پروونی ئه وه ده گه یه نن:

۱- ﴿ خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴾ (۱۰۳) التوبة.

۲- ﴿ وَسَيُجَنَّبُهَا الْأَتْقَى الَّذِي يُؤْتِي مَالَهُ يَتَزَكَّى ﴾ (۱۸) التوبة.

له ئایه ته ی (۱۰۳) ی (التوبة) دا، خوی زانا و توانا فه رمان به پیغه مبه ری خوی (محمد) (صلی الله علیه وسلم) ده کات، که زه کات له مسولمانانیکی که مته رخم - له پرووی جهنگ و جیهاده وه - وه ریکری و، به وه هویه وه: پاکیان بکاته وه و ته زکیه یان بکات.

له ئایه ته کانی (۱۷ و ۱۸) ی (اللیل) یش دا، خوی به به زه بی رایده گه یه نی، که که سیك مال و سامانی خوی به به خش و، خوی ته زکیه بکات، له دۆزه دوور ده بی، یانی: له سۆنگه ی مال و سامان به خشینه وه، مروف ته زکیه ده بی و، به هوی ئه وه شه وه، له ئاگری دۆزه چه پال له ده دری و دوور ده بی.

هۆکاری هه‌وته‌م: پاپه‌ندی به‌ شه‌ریعه‌ت و، ئه‌ده‌به‌ به‌رزه‌کانیه‌وه، له‌ بوا‌ری مامه‌له‌ی کۆمه‌لایه‌تی دا:

له‌و باره‌وه‌ش ئه‌م دوو ئایه‌ته‌ی سوورپه‌تی (النور) به‌ به‌لگه‌ دێنینه‌وه:

﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى تَسْتَأْذِنُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٢٧﴾ فَإِنْ لَمْ تَجِدُوا فِيهَا أَحَدًا فَلَا تَدْخُلُوهَا حَتَّىٰ يُؤْذَنَ لَكُمْ وَإِنْ قِيلَ لَكُمْ ارْجِعُوا فَارْجِعُوا هُوَ أَزْكَىٰ لَكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ ﴿٢٨﴾﴾ النور.

واته: ئه‌ی بر‌وا‌دارینه! مه‌چه‌هه‌یچ مالێکه‌وه‌ جیا له‌ مال‌ه‌کانی خۆتان، تا‌کو مۆل‌ه‌ت وه‌رنه‌گرن و س‌لا‌و له‌ خه‌لکه‌که‌یان نه‌که‌ن، ئه‌وه‌ چاک‌تره‌ بۆتان، به‌ل‌کو بیرتان بێته‌وه‌.

به‌لام ئه‌گه‌ر که‌ستان تی‌یان دا چنگ نه‌که‌وت، مه‌چه‌ه‌ تی‌یان تا‌کو مۆل‌ه‌ت ده‌درێن و، ئه‌گه‌ر پێش‌تان گو‌تر‌ا: بگه‌رپێنه‌وه! بگه‌رپێنه‌وه، ئه‌وه‌ زیاتر مایه‌ی ته‌زکیه‌ بوون‌تانه‌ و، خواش به‌وه‌ی ده‌یکه‌ن زانایه‌. که‌واته:

- ١- به‌بێ س‌لا‌و‌کردن و مۆل‌ه‌ت وه‌رگرتن، نه‌چه‌ونه‌ مالی خه‌لک.
  - ٢- له‌ کاتی که‌س له‌ مال نه‌بوون دا، نه‌چه‌ونه‌ ژوور به‌بێ مۆل‌ه‌ت وه‌رگرتن.
  - ٣- له‌ کاتی پێ نه‌دران دا و، دا‌وا لێ‌کردنی گه‌رانه‌وه‌دا، گه‌رانه‌وه‌.
- مایه‌ و هۆکاری ته‌زکیه‌ بوونی نه‌فسه‌.

هۆکاری هه‌شته‌م: خۆپاراستن له‌ گونا‌هه‌کان به‌ گه‌وره و گچکه‌وه:

ئه‌میش هۆکاریکی دیکه‌ی کاریگه‌ری ته‌زکیه‌بوونی نه‌فسه، وه‌ک خ‌وای په‌نه‌انزان و میهره‌بان فه‌رموویه‌تی:

﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَىٰ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ﴾ (٣٠) النور.

واته: به‌ بر‌واداران ب‌لێ: له‌ نیگای چاوه‌کانیان ب‌گرنه‌وه و، داوینیان ب‌پاریژن (له‌ گونا‌هو تاوان)، ئه‌وه زیاتر مایه‌ی ته‌زکیه‌ بوونیه‌وه، به‌ د‌لنیایی خ‌وا ده‌زانێ چی ده‌که‌ن!

که‌واته: چا‌و پاراستن له‌ نیگای هه‌رام و، داوین پاراستن له‌ زینا و تا‌وانه‌ جینسییه‌کان، هۆکاری ته‌زکیه‌ بوونی نه‌فسه.

هۆکاری نۆیه‌م: په‌نا به‌ خ‌وا بردن و، داواکردنی به‌زه‌یی و به‌خششه‌که‌ی:

به‌لێ به‌ریژان!

ئه‌میش هۆکاریکی دیکه‌ی گه‌وره و کاریگه‌ری پا‌ک و چاکبوونی مر‌و‌فه، وه‌ک عه‌ق‌ل و زگما‌ک و واقع ده‌لاله‌تی له‌سه‌ر ده‌که‌ن و، ئه‌م ئایه‌ته به‌ پ‌ی‌ژه‌ش به‌لگه‌یه‌تی:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ وَمَنْ يَتَّبِعْ خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ فَإِنَّهُ يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ مَا زَكَا مِنْكُمْ مِّنْ أَحَدٍ أَبَدًا وَلَٰكِنَّ اللَّهَ يُزَكِّي مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ (٣١) النور.

ئەم ئایەتە موبارەکە، زۆر بە راشکاویی ئەوە دەگەینە، کە:
 ۱- شوینکەوتنی هەنگاوه‌کانی شەیتان: مایە ی گیرۆدەبوونی گوناھو
 تاوانە.

۲- پەیوەندیی بەندایەتیی لە گەڵ خوادا و، ئیمان پێبوونی و، پروتیکردنی،
 مایە ی پارێزرانە لە شەیتان و فیل و پیلانەکانی.

۳- لە ئەنجامی لە خوا نیزیکیی دا و، بەهرەمەندبوون لە بەزەیی و
 بەخششەکەیی، نەفسی مەرۆف پاک و چاک و گەشە کردوو (مُزْكَاة)
 دەبی.

کۆتایی ئەم باسی سییەمەش، بە هەردووک بڕگەکە یەو، بەم
 فەرموودە و دوایەیی پیغەمبەری خوا (محمد) (صلی الله علیه
 وسلم)، دینین:

(اَللّٰهُمَّ اٰتِ نَفْسِيْ تَقْوَاهَا، وَزَكِّهَا اَنْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا، اَنْتَ وَلِيُّهَا
 وَمَوْلَاهَا)^(۱).

واتە: ئەی خوا! پارێزکاریی بە نەفسم ببەخشە و، تەزکیە ی
 بکە، تۆ باشترین کەسی تەزکیە ی بکات، هەر تۆی دۆست و
 سەرپەرشتیاری.

((۱)) أَخْرَجَهُ أَحْمَدُ: ۲۰۱۸۰، وَمُسْلِمٌ: ۴۸۷۷، وَالنَّسَائِيُّ: ۵۳۶۲.

باسی چوارم

چوار کورته سهرنج، له بارمی ته زکیه نه فس و،
قوتابخانه کانی ته زکیه و، رپیازه کانی ته صه ووفه وه

به ریزان!

ئهم باسه زور به گوشراوی پيشكهش دهكهين، چونكه: له
باسی پينجهم دا، كورته هه لسه نگاندن (تقيم) يك بو ته زکیه
نه فس و ته صه ووف دهكهين، بويه ليړه نهو چوار سهرنجه گرنگه
مه به ستمان، به خيړاي دهخينه روو:

سهرنجی يه كه م: ته زکیه نه فس و، قوتابخانه کانی ته زکیه و رپیازه کانی
ته صه ووف، جياوازن:

نهو له يهك جيا كړدنه ودي: (ته زکیه نه فس) له لايهك و،
(قوتابخانه کانی ته زکیه) و (رپیازه کانی ته صه ووف) له لايهكی
ديكه وه، زور گرنگه و، تيكه لكرديان، زيان و هه لهی زور و جورا
و جوری لي دهكه ونه وه.

به لي خو پاك و چاك كړدن (تزكية النفس) بابه تيكي ئيسلامي
گرنگ و گه وريه و، كتیبي خوا زوری گرنگی پيداوه و، ئهم
بابه ته خالی هاو به شی نيوان سهرجه مسمولمانانه به گشتی و، هيچ
كس و لايه نيك بوی نيه، لافي بو خوی قورخكړدن ليبدات.

به لام قوتابخانه کانی ته زکیه نه فس (مدارس تزكية النفس) و
رپیازه کانی ته صه ووف (طرق التصوف) به چهند ته زمونيكي چهند

زانا و پیښه وایهک، یان چهند کومهلک له مسولمانان دادنه رین و،
دېی هه ر بهو شیوه ته ماشا بکړین.

سهرنجی دووهم: ته زکیه نه فس، به چه مکه تاییه تییه که ی، ته نیا لایه نیکه
له لایه نه کانی ئیسلام:

به لئ ته زکیه نه فس، بهو واتیه که مروث هه ولبدات: به
پله کانی پارژکاری و صالح بوون دا سهریکه وی، خوی بکاته
خاوه نه فسیکی پاک و چاک، واته: بژارکراو له خو و خده خراب
و به ده کان و، رازاوه به خسلهت و ناکاره بهرز و په سنده کان، ته نیا
یه کیکه له لایه ن و پیکهاته کانی ئیسلام، نه ک ئیسلامی تیدا کورت
هه لیبی.

شایانی باسیشه:

ئوه که زور جارن، هه ندیک له کومهل و ته وژمه کانی مسولمانان،
بهش و لایه نیکي ئیسلامیان گرتوه و، دواپی وایانزانیوه ئوه دی
گرتوویانه، کوی ئیسلامه و، هه رچی له دهره دی ئهو بازنه یه،
ینگانه یه به ئیسلام و لئی جیایه، کاریگه ریی نه رینی زوری بووه،
له په رته وازه بوونی مسولمانان دا و، که وتوونه بهر چه مک و واتای
فه رموده ی خوا:

﴿ فَتَقَطَّعُوا أَمْرَهُمْ بَيْنَهُمْ زُبُرًا كُلُّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ﴾ ﴿٥٣﴾

﴿المؤمنون﴾

سه رنجی سییه م: دامه زرنه رانی قوتاخانه کانی ته زکیه و، نه وانه ی
رېبازه کانی ته صه ووفیان پالده درېته لا، له زانایان و پېشه وایانی مسولمانان
بوون:

نه میش راسیتییه کی گرنگی میژوویییه و، هر کام له دامه زرنه رانی
رېوت و قوتاخانه کانی ته زکیه ی نه فس و، نه وانه ی رېبازه کانی
سؤ فییگه ریان پالده درېته لا، وهک:

۱- أبو حارث المحاسبي.

۲- الشيخ جُنید البغدادي.

۳- أبو حامد الغزالي

۴- أبو القاسم القشيري

۵- مولانا جلال الدین الرومي

۶- عبدالقادر الجیلانی

۷- ابن تیمیة

۸- ابن قیم الجوزیة

۹- سید أحمد السرهندي

۱۰- بدیع الزمان سعید النورسي

ههروه ها هاوونته کانیان که زور زورن، له زانا و پېشه وایانی
مسولمانان بوون و، هر که سهیان به پئی خوی خاوه نی پيگه و رېز
و حورمه تیکي تایبه ته.

بۆیه هیچکەس بۆی نیه، به هۆی هه‌بوونی هه‌له و په‌له و لادان و خلیسکانی، هه‌ندیك یان زۆربه‌ی شوینکه‌وتووانی قوتابخانه و رپیازه‌کانی پالډراو، بۆ لای ته‌و زانا و پی‌شه‌وایانه‌وه، له‌ خودی ته‌وانیش بکه‌ویته‌ گومانه‌وه، هه‌له و لادان و خلیسکانی ته‌وانه‌ی خۆیان به‌ شوینکه‌وتووایان داده‌نین، له‌ سه‌ریان حیساب بکات.

سه‌رنجی چواره‌م: قوتابخانه‌کانی ته‌زکیه‌ی نه‌فس و رپیازه‌کانی ته‌سه‌ووف، ته‌نیا نه‌زموون و، بۆچوونی زانایان و پی‌شه‌وایان و، ده‌بی به‌ ته‌رازووی شه‌ریعت بکیشرین:

به‌لێ وه‌ك چۆن له‌ هه‌موو بواره‌کانی دیکه‌دا، پی‌ویسته‌ خودی ئایینی به‌رجه‌سته له‌ قورئان و سونه‌تدا، له‌ تیگه‌یشتن له‌ ئایین (الفهم للدين) جیابکه‌ینه‌وه، له‌و بواره‌شدا به‌ هه‌مان شیوه‌ و، وێرایی حورمه‌ت و رپیزی زۆرمان بۆ سه‌رجه‌م زانا و پی‌شه‌وایانمان، به‌لام هیچ کامیان له‌ هه‌له‌ پارێزراو (معصوم من الخطأ) نین و، پی‌ویسته‌ که‌له‌پوور (تراثی) بواری ته‌زکیه‌ و ته‌سه‌ووفیش له‌ بیژنگی شه‌ریعت بده‌ین و (دان) و (کای) له‌ یه‌ك جیابکه‌ینه‌وه، به‌ تایبه‌تیش که‌ به‌ هۆی دوو هۆکاره‌وه، ته‌و بواره‌، هه‌له و په‌له‌ی زۆری تیگه‌ وتوون:

یه‌که‌م: دووری زۆریك له‌ ته‌هلی ته‌سه‌ووف (به‌ تایبه‌ت دواینه‌کانیان) له‌ قورئان و سونه‌ت و، زانسته‌کانی شه‌ریعت و، پشت به‌ستنیان به‌ حیکایه‌ت و خه‌ون و قسه‌ و قالی بی‌ سه‌نده‌.

دووهم: زالبوونی سۆز و هه‌ست و نه‌ستی ده‌روونی، به‌سه‌رعه‌قل و هۆشدا له‌و بواره‌دا، ئاشکراشه‌ سته‌میکی گه‌وره‌یه‌ له‌ ئیسلام،

باسی پینجه‌م

کورت‌ه هه‌لسه‌نگاندنیکی ته‌زکیه و ته‌سه‌ووف

له‌ جه‌وت خا‌ل‌ندا ئه‌و هه‌لسه‌نگاندنه‌تان بۆ ده‌که‌م:

١- ته‌زکیه‌ی نه‌فس و قوت‌ابخانه‌و ر‌ی‌بازه‌کانی که‌ کاریان کردوه، بۆ ئه‌وه‌ی مسو‌لمانان ده‌ستیان گیر ی‌ت له‌ ته‌زکیه‌ی نه‌فس و پاک و چاک بوون، ئا ئه‌و ر‌ی‌بازانه‌و، ئه‌و که‌له‌پوره‌، وه‌ک سه‌رجه‌م به‌ره‌م و ئه‌زموونی به‌شه‌ر، چ له‌ بواری ئیمان و عه‌قیده‌دا، چ له‌ بواری فیه‌قه‌دا، چ له‌ به‌اره‌کانی: ئوصو‌لی فیه‌ق‌ه‌و، ته‌فسیرو، فه‌رمووده‌ناسیی، له‌ هه‌موو به‌اره‌کاندا، راست و چه‌وت و چاک و خراپی ت‌ی‌دایه‌، ئه‌وه‌ هیچ گومان‌ی ت‌ی‌دا نیه‌، چونکه‌ به‌شه‌ر هیچ کاتی‌ک هه‌قیقه‌تی ته‌واوو ره‌های له‌لا نیه‌، بۆخو‌ی ر‌ی‌ژه‌یی (نسبی) یه‌و، ئه‌و شتانه‌ش که‌ له‌به‌شه‌ره‌وه‌ ده‌رده‌چن، وه‌ک خو‌ینی، واته‌: ده‌گونجی ئه‌ندازه‌یه‌ک راستییان ت‌ی‌دایی و، هه‌ندی هه‌له‌شیان تی که‌وتبی، هه‌روه‌ها ده‌گونجی به‌نسبه‌ت کاتی‌که‌وه‌: راست بووین و، به‌نسبه‌ت کات و شو‌ئ‌ی‌کی دیکه‌وه‌: هه‌له‌بن.

به‌لام ئه‌وه‌ی که‌ په‌یوه‌ست ده‌بی به‌ وه‌حیه‌وه‌و له‌ وه‌حیه‌وه‌ سه‌رچاوه‌ بگرئ، به‌ ئه‌ندازه‌ی ئه‌وه‌ که‌ له‌ وه‌حیه‌وه‌ سه‌رچاوه‌ی گرتوه‌، له‌ حه‌قیقه‌تی ره‌ها نزیک ده‌که‌و‌یت‌ه‌وه‌، به‌لام زانایان بنچینه‌یه‌کیان داناوه‌ که‌ مام‌وستا سه‌عیدی نوورسیی له‌ کت‌یبه‌کانی خو‌یدا زو‌رجار ده‌یلئ: {حُذْ مَا صَفَا دَعَّ مَا کَدَّرَ}، ئه‌وه‌ی که‌ صاف و چاکه‌، وه‌ریبگره‌،

تهوهشی که لیلَه، وازی لی بیته، تیمهش دهبی ئاوا به پیی تهو
بنچینهیه مامه له بکهین له گهل که له پووری بواری ته زکیه ی نه فسد،
ههروه که له گهل که له پووری بواری فیه، ته فسیر، فهرموده ناسیی
و.. هتدا.

(۲)- وه که چون له بواری فیهدا، مه زه به فیهیه کان (المذاهب
الفقهیه) هه و، له بواری عه قیده دا، قوتابخانه که لامیهیه کان (المدارس
الکلامیه) هه، به هه مان شیوه، له بواری ته خلاق و ته زکیه ی نه فسیشدا،
قوتابخانه کانی ته زکیه (المدارس التزکیه) مان هه، که بیگومان
تهوانهش هه موویان ته زمونی رووچی و دینداریین، خاوه نه کانیان
که و زور به شوین پی پیغه مبهردا ههنگویان ناوه، تهوه نه بووه
شته که پال بدنه لای خویان، قسهیان له گیرفانی خویان دهرنه هیناوه،
به لکو ئیجتههیدیان کردوه، دهگونجی پیکایتیان، که به ته ئکید به
ته ندازه ی نزیکیان له وه حییه وهوه، به ته ندازه ی پابه ندییان به ریبازی
پیغه مبهردوه (صلی الله علیه وسلم) پیکانیان زیاتر بووه، دهگونجی
نه یان پیکابی، به ته ندازه ی تهوه که کهوتونه ته ژیر کاریگه ربی عه قلی
خویان، میزاجی خویان، هوکاره دهره کییه کان، ههواو نه فس و شهیتان،
دیارد جگه له پیغه مبهرانیش سهلامی خویان لیبی، هیچ کهس له
هه له وه که و کورپی پارێزراو نیه.

(۳)- وه که چون جهسته پیوستیی به مه شق و راهینان ههیه و، پیوستیی
به پارێزگاری لیکردن ههیه، وه که خوا سبحانه و تعالی ده فهرموی:

﴿ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا ۚ ﴾ الاعراف

خوای به‌رز هه‌قی جه‌سته، به‌یان ده‌کات، هه‌م به‌باره ئه‌رئیییه‌که‌یدا:
(وَكُلُوا وَاشْرَبُوا)، هه‌م به‌باره ئه‌رئیییه‌که‌یدا: (وَلَا تُسْرِفُوا) پیغه‌مبه‌ریش
(صلی الله علیه وسلم) که ده‌فه‌رموی: {..فَإِنَّ لِحَسَدَكَ عَلَيْكَ حَقًّا}
(أخرجه البخاري: ۱۹۷۵).

واته: یی‌گومان جه‌سته‌ت هه‌قی به‌سه‌رت‌ه‌وه‌یه.

ئنجا وه‌ك چۆن مرؤف جه‌سته‌ی هه‌یه‌و، پیویستی به‌وه‌یه هه‌قی
بۆ جی به‌ جی بکری، رووحیشی هه‌یه‌و ئه‌و رووح‌ه‌ش پیویستی
به‌ خزمه‌ت هه‌یه به‌ هه‌ردووک باریدا، به‌ باری ئیجابیییدا: خۆراکی
بدیستی، پاك رابگیری، به‌باری سه‌لبیییدا: پارێزگاری لێ بکری
و دوور بخه‌یت‌ه‌وه، له‌و شتانه‌ی که لێیان تووشی زیان ده‌بی.

ئنجا به‌ ئه‌ندازه‌ی ئه‌وه که جه‌سته، مرؤف خه‌می لێ ده‌خواو،
مشووری لێ ده‌خواو، خزمه‌تی ده‌کات، به‌هێز ده‌بی و ساغ ده‌بی،
رووحیش به‌ هه‌مان شێوه: به‌ئه‌ندازه‌ی ئه‌وه که خه‌می لێ ده‌خۆی:
رووحه‌که صاف ده‌بی، ساغ ده‌بی، چاک ده‌بی و پاك ده‌بی.

بۆ وینه: دوو که‌س وه‌ك یه‌کن، یه‌کی‌کیان: که خواردنی ته‌ندروست
بخوات و، ئاوی پاك بخواته‌وه‌و، ئاگای له‌ جه‌سته‌ی خۆی بی و،
بیپاریزی له‌ خواردنی زیان به‌خش و، وه‌رزشی پێ بکات و پاکی
رابگری و، دووری بخاته‌وه‌ له‌و شوێنانه‌ی که زیانی لێ ده‌دن،
یه‌کیان ئاوا له‌گه‌ڵ جه‌سته‌یدا مامه‌له‌ بکات.

ئه‌وی دیکه‌ش: که گوێ نه‌دا به‌ پاك و خاوینی جه‌سته‌و وه‌رزش
پێ کردنی و، گوێ نه‌دا به‌ خواردنه‌که‌ی داخۆ ته‌ندروسته‌ یان نا؟
نه‌پاریزی له‌و شتانه‌ی که زیانی لێ ده‌دن، به‌ دلنیا‌یی وه‌ك یه‌ك نابن.

به‌هه‌مان شیوه‌ روو‌حیکیش که‌ خاوه‌نه‌که‌ی خزمه‌تی ده‌کات،
له‌گه‌ل روو‌حیکدا که‌ خاوه‌نه‌که‌ی خزمه‌تی ناکات، وه‌ک یه‌ک نین،
ئه‌وه‌ گومانی تیدا نیه‌.

ئامانجی عیلمی ته‌زکیه‌ش که‌ وه‌ک گوتم: به‌ عیلمی ته‌سه‌ووف
ناوی ده‌رکرده‌، بریتیه‌ له‌ خزمه‌ت کردنی روو‌ح، خزمه‌ت کردنی
روو‌ح به‌ هه‌موو شیوه‌کان، بو‌ ئه‌وه‌ی پاک بی‌، چاک بی‌ و، گه‌شه
بکات و له‌خوا نزیک بی‌ و پابه‌ند بی‌ به‌ شه‌ریعه‌ت، ملکه‌چ بی‌
بو‌ شه‌ریعه‌ت، به‌شوین پیغه‌مبه‌ری خوادا (صلی الله علیه وسلم)
هه‌نگاو بنی‌ و، بزار کراو بی‌ له‌ سیفده‌ته‌ نزمه‌کان و، رازاوه‌ بی‌ به‌
سیفده‌ته‌ به‌رزه‌کان، عیلمی ته‌زکیه‌و ته‌سه‌ووف، ئامانجه‌که‌ی ئه‌وه‌یه‌.

٤- وه‌ک چۆن بو‌ فی‌ر بوونی زانسته‌کانی دیکه‌ مامۆستا پپۆسته‌و،
که‌س له‌خۆوه‌ فی‌ری: پزیشکیی و زمان و فیزیوا کیمیاو، هه‌ر
زانستیکی دیکه‌ نابیی، یان به‌بی‌ مامۆستا زه‌حمه‌ته‌ فی‌ر بی‌،
به‌هه‌مان شیوه‌ له‌ بواری ته‌زکیه‌و بو‌ خوا صولحاندا، ئه‌گه‌ر ئینسان
مامۆستاو چاو ساغیکی هه‌بی‌، رپی بو‌ کورت ده‌کاته‌وه‌، به‌
پینچه‌وانه‌شه‌وه‌: رپی‌که‌ی زۆر بو‌ درێژ ده‌بیته‌وه‌، هه‌روه‌ها ده‌شگونجی
پپی هه‌ل‌خلیسکی و به‌م لاو لادا بکه‌وی، ئه‌و قسه‌یه‌ش که‌ له‌ کتییی:
{رپی‌گای صالح بوون و به‌ره‌و خوا چوون}دا هیناومه‌و شیکردنه‌وه‌شم
له‌سه‌ر کردوه‌: {مَنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَيْخٌ فَشَيْخُ الشَّيْطَانِ}، ئه‌و قسه‌یه‌
ئاوا له‌و چوار چۆیه‌دا، ده‌بی ته‌ماشای بکه‌ین و باره‌ راسته‌که‌ی
ئه‌وه‌یه‌: ئه‌گه‌ر که‌سیک مامۆستایه‌کی نه‌بی‌، چاو ساغیکی نه‌بی‌،
ده‌ستی بگرئ، رپی لی تیک ده‌چی، ئنجا چ شه‌یتانیکی ئینسیی
خوی لی ده‌کات به‌شیخ و به‌ چاو ساغ، چ شه‌یتانیکی جیننیی

وه‌سوده‌سو خه‌یالی خراپی بو ده‌کات، ته‌وه واقیعی‌که‌و هه‌یه، ته‌وه باره
راسته‌که‌یه‌تی، به‌گشتی وایه، بو هه‌ر شتی‌ک ئینسان پی‌یستی به
چاوساگی‌که، به‌لام من دهمه‌وی ته‌وه‌شتان پی بلیم:

به‌ته‌زمونی خۆم بۆم ده‌رکه‌وتوه: ته‌گه‌ر ئینسان مامۆستایه‌کی
ده‌ست نه‌که‌وت، به‌تایبه‌ت بو بواری له‌خوا نزیک بوونه‌وه‌و به‌ره‌و خوا
چوون، په‌کی ناکه‌وی، چونکه‌ قورپان و سوننه‌ت ته‌و دوو سه‌رچاوه
روون و بی چه‌ندوو چوونه‌ن، که‌ هه‌موو شتی‌کیان تی‌دایه، بو له‌خوا
نزیک بوونه‌وه‌ی مروّف، بو پاک بوون و چاک بوونی مروّف، هیچ
گومانی تی‌دا نیه، به‌لام کی‌شه‌که‌ ته‌وه‌یه: ئایا هه‌موو که‌س توانای
هه‌یه راسه‌وه‌خۆ له‌ قورپان و سوننه‌ت تی بگا؟ کی‌شه‌که‌ لی‌رده‌ا هه‌ر
ته‌وه‌یه، ته‌گه‌رنا مامۆستایه‌که‌ش که‌ ده‌بیته‌ چاو ساغ، له‌ده‌رده‌وی
قورپان و سوننه‌ت، شتی‌کی دی‌که‌ت بو ناهینی، هه‌موو ری‌گاکان
به‌ره‌و لای خوا به‌سترون، ته‌نها ته‌و ری‌گایه‌ نه‌بی که‌ شوینکه‌وتنی
پی‌غه‌مبه‌ری خوايه (صلی الله علیه وسلم)، که‌واته: هونه‌ری
مامۆستاو شیخ و ئوستاد، ته‌وه‌یه که‌ ده‌ستت بگری و بتخاته‌ سه‌ر
سه‌رچاوه‌ی روون و بی چه‌ندوو چوونی قورپان و سوننه‌ت، که‌ هه‌موو
که‌س ته‌و توانایه‌ی نیه.

هاوه‌لان (صحابه) ته‌وه‌ دیاره‌ پی‌غه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم)
مامۆستاو چاو ساغیان بووه، شوینکه‌وتووان (تابعین) نه‌مانیسته‌وه
ری‌بازی‌کی دیاری‌کراویان بووی، ته‌وه‌ حه‌سه‌نی به‌صراییه، ثیبن و
سیرینه، له‌دوای وان شوینکه‌وتووانی شوینکه‌وتووان (تابعوا التابعین)
له‌دوای ته‌وانیش پی‌شه‌وایانی مه‌زه‌به‌کان، که‌ هه‌شت مه‌زه‌به‌ی
نووسراو (مُدَوَّن) مان هه‌ن، ئیستا شوین که‌وتوویان هه‌ن، وه‌ک دوایی

باسیان دهکەین، پاشان ئەوانە ی فەرمووده کانی پیغه مبهری خویان (صلی الله علیه وسلم) کۆ کردهوه، ههروهها ئەو زانایانە ی له بواری تهفسیر، یان فەرمووده دا شارهزا بوون، نه مانبیستوه نه رپیازیکی دیارییکراویان هه بی، نه شیخیکی دیارییکراویشیان هه بی، چونکه توانیویانه یه کسه ر شته کان له قورپان و سوننه ت هه له ینجن، تۆ مامۆستات بۆ ئەوه یه بتهاته سه ر سه رچاوه ی قورپان و سوننه ت، ئنجا نه گه ر بۆخۆت بتهانی ده ست بگه یه نیه وی! ئەوه ی دهستی گه یشته به حری، پیویستی به جوگه لان نامینی! که سی پیویستی به جوگه له ئاوه، دهستی نه گاته سه رچاوه، دهستی نه گاته ئاوی ئەو ده ریایه.

٥- به گشتی هه ندی له رپیازه کانی ته سه وه وف^١ کارتییکراو بوون، به سی شتان:

یهك: فهلسه فه ی هیندی: که پی ده گوتری: (الترفانا)، ئەم فهلسه فه یه ئامانجی ئەوه یه ئینسان به رهو نه مان (فناء) به ری، له میان ی برسی بوون و، دنیا به که مگرتن و، واز له دنیا هیان و، پشت له ئاره زوه کان کردندا، ئینسان به رهو ئەوه به ری، که غه ریزه کانی خۆی له بهیر بکات و، کپیان بکات، ئەوه له فهلسه فه ی هیندی دایه، که ئەوه مه رج نیه هه مووی به گشتی ره فز بیته، چونکه له ئیسلامیشدا، خۆ برسی کردن هیه، پۆژوو گرتن، دنیا به که مگرتن، هیه، به لام کاتیک ئەوه بکریته ئامانج، یان زیده پوی تیدا بکری، ئەوه خراپه.

(١) هه میشه به ئینصاف بن بۆ ئەوه ی له داد گه رییه وه نزیك بن، له تیو صۆ فیاندا باش هه ن و خراپیش هه ن، له تیو سه له فیاندا به هه مان شیوه، له تیو شه رعزاناندا هه رواو، له تیو لایه نه ئیسلامیه کانیشدا، چاک هه یه و خراپیش هه یه.

دوو: هه‌ندی له قوتابخانه و رېبازه‌کانی ته‌سه‌ووف، کارتیکراو بوون به گۆشه‌گیری نه‌صرانیی (ره‌بانیه‌النصاری)، کاتی خۆی گۆشه‌گیری و ژن نه‌هیتان له نیو نه‌صرانییه‌کاندا زۆر باو بووه، ئنجا له ژبانی راهیبه نه‌صرانییه‌کاندا شتی سه‌یر سه‌یر هه‌یه: هی وایان هه‌بووه گوتویه‌تی:حه‌وت ساله‌ ئاو به‌جه‌ستم نه‌که‌وتوه له‌به‌ر خوا! هه‌یانبووه له‌ پیاوان و ئافره‌تانیاں هاوسه‌رگیری نه‌کردوه! هه‌بووه گوتویه‌تی:حه‌وت ساله‌ به‌س گیام خواردوه! هه‌بووه گوتویه‌تی: من شه‌وه‌ سی ساله‌، له‌نیو بیریک دام! خوی په‌روه‌ردگاریش ئاماره‌ی پی ده‌کات ده‌فرموی:

﴿وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا فَآتَيْنَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ فَاسِقُونَ﴾ (٢٧) الحديد

واته: ره‌بانیه‌تیکیاں داهیتا، که ئیمه له‌سه‌رمان نه‌ووسیبوون {له‌دینی خوادا شه‌وه له‌سه‌ر ئینسان پیوست نیه، که گۆشه‌گیر بی و دوور بی له‌ کۆمه‌لگا} بو‌خویان دایانه‌یتا، {بو‌شه‌وه‌ی زیاتر له‌خوا نزیک ببنه‌وه} به‌لام باشیشیان بو‌ ره‌چاو نه‌کرا {چونکه‌ پیچه‌وانه‌ی فیتره‌ته} ئیمه‌ پاداشتی بر‌واداره‌کانماندایه‌وه‌و زۆریشیان لارین.

ئیس‌تاشی له‌گه‌لدا بی، کاهین و راهیبه‌کانیاں تووشی هه‌له‌و په‌له‌ ده‌بن له‌ که‌نیه‌کاندا، له‌به‌ر شه‌وه‌ی کپ کردنی شه‌وه‌ غه‌ریزانیه‌ی که خوا به‌ ئینسانی داو، زۆر قورس و زه‌حمه‌ته‌و پیچه‌وانه‌ی فیتره‌ته. سئ: هو‌کاریکی دیکه‌ که کاریگه‌ری هه‌بووه له‌سه‌ر رېبازه‌کانی ته‌سه‌ووف، فه‌له‌سه‌فه‌ی یۆنانی بووه، به‌تایبه‌ت بیردۆزه‌ی (فیض)،

وہك پىشتىرىش بەكورتىيى ئامار ھەكمان يىدا، ئەوانە قەناعەت يان وابوودە - كە تا راددەيەك قەناعەتەكەيان ھەقى تىدايە - ئەگەر يىت و ئىنسان زۆر خۇي ساف و ساغ بكات و ئەزىھەتى جەستەي خۇي بدات، بەو واتايە كە خزمەت بە جەستەي خۇي نەكات، ھەر خەريكى پرووحى بى، ھەر خەريكى تىوہرامان (تأمل) بى، ھەر خەريكى زىكرو فيكرو ويرد بى و، خۇي دابرى لہ خەلکى، ئەوہ راستە پرووح بەھىز دەكات، وەك چۆن كەسيكى كافر، يان مسولمان، مەشق بە جەستەكەي بكات، جەستەكەي بەھىز دەبى، پرووحىش ھەروايە، كافرىك يان مسولمانىك خزمەتى پرووحەكەي بكات، پرووحەكەي ھەر بەھىز دەبى، بەلام گرفتى ئەوانە ئەوہ بوودە كە بەتەماعى ئەوہى خوا (فيض) يان بۇ برېژىتتە خوار، خۇيان دوور گرتوہ لہ شەريعت، يىگومان لہ ئەنجامى صاف بوونەوہو ساغ بوونەوہو لہ يىژىنگ درانى دەرۋونى مرقۇدا، لہ سيفەتە خراپەكان، راستە ئىنسان ئامادەيى بۇ پەيدا دەبى، زياتر سوود بىيىن لہ ئىلھامى فرىشتەكان، بەلام ئەوہ كافى نيە، چونكە بەبى وەحىي، ئىنسان ناگاتە ھەوارو مەزل.

۱۷۰

ئىنجا فەلسەفەي يۇنانىي، بەتايىبەت بىردۆزەي (فيض) و بىردۆزەكانى ئىتتىحادو حلول، كاريگەرى سەلىيان ھەبوودە، بۇ سەر ھەندى لہ رىبازەكانى تەصەووف.

۶)- ھەر كام لہ تەوژمى: صۇفییگەرىي و سەلەفيیگەرىي وەك لہ كىتئەكانى دىكەشمدا ئامازەم پى داوہ: تىپەراندن و كورتھىنانيان ھەبوودە، بەتايىبەت بەرامبەر يەكدى: تەوژمى سەلەفىي، ھەرچى پەيوەندىي بە تەصەووف و ئەھلى تەصەووف ھەيە، ھەمووى رەت دەكاتەوہو، نمونە خراپەكانى صۇفییگەرىي زياتر زەق دەكاتەوہو،

بۆ وینه: باسی ئیبن و عه‌ره‌بی ده‌کات، باسی هه‌للاج ده‌کات، باسی چه‌ند هه‌له‌یه‌کی کتییی (احیاء) ده‌کات، باسی چوار هه‌له‌ی مه‌ولاناو کێ و کێ ده‌کات! به‌لام باسی چاکه‌کانیان ناکات.

ئه‌هلی ته‌سه‌وه‌و فیش هه‌رچی که‌له‌پووری ته‌وژمی سه‌له‌فیه هه‌مووی ر‌ه‌ت ده‌کاته‌وه، ئه‌ویش دیسان هه‌ندێ هه‌له‌و په‌له‌ی سه‌له‌فیه‌کان که هه‌ن، ئه‌وه زه‌ق ده‌که‌نه‌وه، بۆ وینه: قسه‌ی سه‌له‌فیه‌ک دینێ که گوتویه‌تی: ئه‌و گۆچانه‌ی من له لاشه‌ی پیغه‌مبه‌ر (صلی الله علیه وسلم) چاکتره، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی گۆچانه‌که‌م، ده‌توانم ئیشانی پێ بکه‌م، به‌لام پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) له‌دنیا دا نه‌ماوه! که به‌دلنیایی ئه‌وه بێ ته‌ده‌بییه، یان ئه‌و قسه‌یه‌ی (ابن تیمیة) زۆر زه‌ق ده‌کرێته‌وه که له‌به‌ر تیشکی فهرمووده‌ی راست (صحیح) ی پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) دا گوتویه‌تی: بارگه‌و بنه بۆ هیچ شوئینێک ناپیچرێته‌وه، مه‌گه‌ر بۆ سێ مزگه‌وتان: مزگه‌وتی حه‌رام و، مزگه‌وتی پیغه‌مبه‌رو (صلی الله علیه وسلم)، مزگه‌وتی قودس.

ئنجای راسته‌ وه‌ک مزگه‌وتان، ده‌بی ئینسان ته‌نیا بۆ ئه‌و سێ مزگه‌وتانه به‌نیه‌تی عیباده‌ت بچێ، ئیبن و ته‌یمیه‌ش ر‌ه‌حه‌مه‌تی خوای لێبی، هه‌ندێ جار له‌ کاردانه‌وه‌ی هه‌ندێ خه‌لکی صوفییدا، تووشی تپه‌راندن بووه بۆ زانیاریتان! هه‌میشه‌ کارو کاردانه‌وه، و له‌ ئینسان ده‌کات.

ئنجای هه‌ندێ له‌ سه‌له‌فیه‌کان ئه‌وه‌یان زۆر زه‌ق کردۆته‌وه، بۆ نمونه: که‌سێ بیه‌وێ بچێ هه‌ره‌مه‌کانی مصر بیه‌نی، ده‌لێن: نا

ئهو نه پیغه مبهری خوا فهرموویه تی: {لَا تُشَدُّ الرِّحَالُ إِلَّا إِلَى ثَلَاثَةِ مَسَاجِدَ: الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ، وَمَسْجِدِ الرَّسُولِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، وَالْمَسْجِدِ الْأَقْصَى} (أخرجه أحمد برقم: ۷۱۹۱، والبخاري برقم: ۱۱۳۲، ومسلم برقم: ۱۳۹۷، وأبو داود برقم ۲۰۳۳، والنسائي برقم: ۷۰۰، وابن ماجه برقم: ۱۴۰۹)!!

ده لیین: راسته پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) فهرموویه تی: به نیه تی تا عت و عیبادت، ته نیا سه فهر کردن، بو ئهو سی مزگه وتانه، دروسته، چونکه ته نیا ئهو سی مزگه وته، تیمتیا زیان به سهر مزگه وته کانی دیکه دا، ههیه، لهو رووهوه که خیرو پاداشتی نوێر تیاندان به چهندان به رانه بهر خیرترو چاکتره، به لام پیغه مبهری خوا (صلی الله علیه وسلم) نه یفه رموه: نابج بچن بو دیده نیی شیرینه واره کانی که ئهو گه لانه جیان هیشتون، یان بو زانست، یان بو صیله ی رهحم، یان بو سه فهر و گه ران و، دروست نیه سه فهر بکه ن!! که واته: ئهو دووانه بوچی له یه که ده بهستن؟!

صوفیه کان به گشتی - نه که هه موویان - کورت هینانیان ههیه له پابه ند بوونیان به قورئان و سوننه تداو، سه له فییه کانیش به گشتی - نه که تاک تاکیان - کورت هینانیان ههیه له تیمانیکی شهوودی و له گرنگی داندان به لایه نی روو حیدا، که ئه وهش به ره می تا عت و عیبادت و خوا به یه کگرتن (توحید)، ئینسان ئه گه ر بو خوا صولحا، سیفه تی به رزو خه سله تی په سندی تیدا دینه دی.

ئنجا به ریزان! هه ر بویه ش به گشتی ئه هلی ته سه ووف سه رکه وتوو تر بوون له مسولمانانی دیکه، له بواری خوا په رستن و خو پاراستن له گونا هان و، خو رازاندنه وه به سیفه تی جوان و، له هه لس و کهوتی جوان و چاکدا.

ته‌ماش‌ا ده‌که‌ین: شی‌خیکی ته‌ریقه‌ت، ته‌گه‌ر زو‌ریش چاک نه‌بو‌یی، توانیویه‌تی سه‌دان و هه‌زاران که‌س له‌ گونا‌هان بگه‌ر یته‌وه!! به‌لام که‌سانی دیکه‌ هه‌بوون و هه‌ن که‌ لاف لی‌دان و بانگه‌شه‌ی گه‌وره گه‌ور دیان هه‌بووه، به‌لام نه‌ک خه‌لک، خو‌یشیانیان پی نه‌گه‌راوه‌ته‌وه له‌ گونا‌هان! ئنجا ئیمه‌ ده‌بی به‌ ئینصافه‌وه قسه‌ بکه‌ین، له‌ هه‌ردوو لایاندا تیپه‌راندن و به‌زایه‌دانیش هه‌بووه.

به‌داخه‌وه مسو‌لمانان زو‌ر جار ئه‌و ئایه‌ته‌یان به‌سه‌ردا چه‌سپیوه، که‌ خو‌ای به‌رزو مه‌زن ده‌فه‌رمو‌ی:

﴿وَلَا تَكُونُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ۝۳۱﴾ مِنَ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ
وَكَانُوا شِيعًا ۖ كُلَّ حِزْبٍ بِمَا لَدَيْهِمْ فَرِحُونَ ۝۳۲﴾ الروم

واته: له‌ هاوبه‌ش بو‌خوا دانه‌ران مه‌بن، ئه‌وانه‌ی ئایینه‌که‌یانیان به‌ش به‌ش کرد، هه‌ر کامیکیان به‌وه‌ی که‌ خو‌ی له‌سه‌ریه‌تی، دل‌خو‌شه‌.

ئێستا خه‌لکیکی سه‌له‌فی ناو - مه‌گه‌ر چو‌ن و به‌ده‌گمه‌ن - ته‌گه‌رنا به‌زو‌ری خه‌ریکی ئه‌وه‌ن: بیسه‌لمینن که‌ هه‌بوونی:

۱- حیزبی ئیسلامیی هه‌رامه‌.

۲- له‌ ته‌حییاتدا ده‌بی په‌نجه‌ بجوو‌لێتری.

۳- ده‌بی ده‌لینگی شه‌روال و پانتۆل کورت بی.

۴- ئافه‌ت ده‌بی به‌نیقاب بی!!

وه‌ک ئه‌وه‌ی دین ته‌نیا ئه‌وه‌نده‌ بی، صو‌فیه‌کانیش هه‌ر خه‌ریکی زی‌کرو، فیکرو، هه‌ندی عیباده‌تی شه‌خسین و، دینه‌که‌یان به‌ش

به‌ش کردوه! له‌ حالێکدا که پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ئاگای له‌وه‌ش بوو، له‌وه‌ش بوو، هاوه‌لان خوا لیان رازی بی به‌هه‌مان شیوه، بۆچی باشت‌ترین جیل بۆ ته‌وه‌ی ئیمه‌ بیانکه‌ینه سه‌رمه‌شق، جیلی هاوه‌لانه؟ له‌به‌ر ته‌وه‌ی دیندارییان زۆر هاوسه‌نگانه وەرگرتبوو، دیندارییان له‌ پیغه‌مبه‌ری خواوه (صلی الله علیه وسلم) وەرگرتبوو، پیغه‌مبه‌ری خواش (صلی الله علیه وسلم) له‌ شه‌ونی‌ژدا هی‌نده ده‌مایه‌وه، پاژنه‌ی پێی ده‌قلیشی، به‌لام له‌ جه‌نگ و شه‌یه‌خوونیشدا، هیچ که‌س له‌ و ئازاتر نه‌بوو، عه‌لی کوری ته‌بی تالیب ده‌لی: که ته‌ندووری جه‌نگ گه‌رم ده‌بوو، ئیمه‌ خو‌مان له‌ پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) ده‌گرت، یانی: ته‌و له‌ هه‌موو که‌س له‌ دوژمن نزیک‌تر بوو، له‌ عیبادت و تاعه‌تی شه‌ویشدا ئاوابوو، ئنجا بۆ عیلم، بۆ زوهد، بۆ هه‌موو سیفه‌تیکی به‌رز، بۆ سیاسه‌ت، بۆ ئاکاره به‌رزو په‌سنده‌کانیش دیاره چۆن بووه!

به‌لام دوا‌یی مسو‌لمانان ر‌ی‌بازه‌که‌ییان به‌ش به‌ش کرد: هه‌ندیکی زوهده‌که‌ی وەرگرت و، هه‌ندیکی دیکه زانسته‌که‌ی وەرگرت و، هه‌ندیکیان جه‌نگ و جیهاده‌که‌یان وەرگرت، هه‌ندیکیان لایه‌نه سیاسیه‌که‌یان وەرگرت، به‌ش به‌شیان کرد، دینه‌که‌یان به‌ش به‌ش کردو بوون به‌ تاقم تاقم! سبحان الله! خ‌وای په‌روه‌ردگار زۆر جار ئیمه‌ی ئاگادار کردۆته‌وه، که وه‌ک کافرو ده‌غه‌ل و موشریکان، نه‌که‌ین، به‌لام ئیمه‌ له‌زۆر شتدا، وه‌ک ته‌وان ده‌که‌ین، بۆ وینه: ده‌باره‌ی مونا‌فیه‌کان ده‌فه‌رم‌وی:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لِمَ تَقُولُونَ مَا لَا تَفْعَلُونَ﴾ ﴿٢﴾ ﴿الصف

هه روډه ها ده باره ی جووله کانیش ده فهرموئ: ﴿ أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَكْتَبُونَ ﴾ ﴿٤١﴾ البقرة
که چی چهندان مه لا ده بی نی له سه ر مینه ری قسه یان چاکه،
دواییش کرده ده کانیان پیچه وانه ی قسه کانیان!

هه روډه ها ده باره ی نه صرانییه کان ده فهرموئ: ﴿ وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصْرِي أَخَذْنَا مِنْهُمُ مِيثَاقَهُمْ فَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ ﴾ ﴿١٤﴾ المائدة

به لئ، زور له ده ده کانی: مونا فیک و کافرو موشریک و نه صرانیی
و جووله که کان، له نیو مسولماناندا هه، له نه نجامی دوورییمان له
قورثان و سونه تدا.

(۷) - پوخته ی بیروپام ده باره ی ته زکیه^(۱):

لیردها به کورتیی بیرو پای خو متان له باره ی (ته زکیه) وه، له
حهوت کورته سه رنجدا بو باس ده که م:

یه ک: وه سیه تتان لی ده که م: هه ستیار مهب ن بهرام بهر به بهرهم و
نیج تیهادو که له پووری زانایان، له هه ر بواری که وه بهرهمیان هی ناوه،
بهرام بهر به هیچی هه ستیار مهب ن، که بهرهای ی ره تی بکه نه وه دو،

(۱) هه لته ته پای خو م له کتیی: {صالح بوون و بهر وه خوا چوون} دا به ته فصیل
له و بارود گو تودو، لیردها ناتوانم هه مووی بلیم، هه روډه ها له کتیی: {زبان ی
گیان} له ویشدا پای خو م له باره ی {ته زکیه ی نه فس} وه خستوته ورو، دیسان
له (الکتاب العاشرای) {موسوعة: الإسلام کما یتجلی فی کتاب الله} شدا، باسی ته و
بایه تهمان کردوه.

بهرام بهر هیچیشی ده مارگیر مهن، که به رهایی قبولی بکن!
 وه که بهرهمی فیکری به شهر ته ماشای بکن، چاکه که ی لی
 وهریگرن و، خراپیشی که تیدایه، مالی قه لپ سهر به خاوه نیه تی،
 هیچ که سیش نه یگوتوه: ههرچی گوتوومه، ههمووی ههقه، بهس
 فیرعه ونم بنیوه له قورئاندا وابلئ:

﴿ قَالَ فِرْعَوْنُ مَا أُرِيكُمْ إِلَّا مَا أَرَىٰ وَمَا أَهْدِيكُمْ إِلَّا سَبِيلَ الرَّشَادِ ﴾
 غافر

واته: فیرعه ون گوتی: ته نیا نه و رایه تان پیده لیم که یم په سنده و،
 جگه له سهرراستی و چاکه شتان پیشان نادم.

هیچ زانایه کی موخته بهر نه یگوتوه: ههرچی من ده لیم، ههمووی
 وایه، مالیک رهحه تی خوی لیبی له نزیک قه بری پیغه مبه ره وه (صلی
 الله علیه وسلم) وهستا بوو، گوتی: {كُلُّ أَحَدٍ يُؤْخَذُ مِنْ قَوْلِهِ وَيُتْرَكُ، إِلَّا
 صَاحِبَ هَذَا الْقَبْرِ، يَعْنِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ} ههمو و که س
 قسه شی لی وهرده گیرئ و به سه ریشی داده درتته وه، جگه له خاوه نی
 ته م گۆرډه.

دوو: گه وره پیاوani بواړی ته زکیه ههر له (الحارث المحاسبی)
 یه وه که زور ناودار بووه و (أبو یزید البسطامي) و (أبو طالب
 المكي) یه وه، تا کو ده گاته (غزالي) و خاوه نانی ته و ته رپقه تانه ی که
 دیارن: به هائده دینی نه قشبه ندیی، سه یید ته حمه دی سه ره ندیی،
 شیخ عه بدولقادی گیلانی، کورده کانی خومان: مه ولانا خالیدی
 نه قشبه ندیی و، شیخ عوسمانی ته ویله یی، کاک ته حمه دی شیخ و،
 ته وانی دیکه ی که به ریئ ته وانه دا پویشتون.

بیگومان ئەوانه هیچ کامیان بی هه‌له (معصوم) نه‌بون، چونکه هیچکەس نیه هه‌له‌ش نه‌کاو نه‌شپیکێ، به‌دڵنیایشه‌وه. ئەو پیشه‌وایانه‌ی باری ته‌زکیه، هیچ که‌سیان نه‌یویستوه به‌زم و بازارێک بۆخۆی دابنێ و، خه‌لک له‌دهوری خۆی کۆ بکاته‌وه! هه‌مووی ویستویه‌تی: خه‌لک بۆ لای خوا بانگ بکات، هه‌مووی ویستویه‌تی: خه‌لک له‌دهوری رێبازی پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) کۆ بکاته‌وه، به‌لام ئەوه خه‌لک دوا‌ی ئیستیعیابی ئەوه‌یان نه‌کردوو گوتویه‌نه: رێبازی قادری، رێبازی نه‌قشه‌ندی، رێبازی فلان و فلان، که له هه‌قیقه‌تیشدا هه‌مویان خه‌لکیان بۆ رێبازی (محمد المصطفی صلی الله علیه وسلم) بانگ کردوه، که ئەویش وه‌ک رێباز رێبازی ئەو بووه، ئە‌گه‌رنا ئایین و به‌رنامه‌که ته‌نیا هی خوایه‌و، پیغه‌مبه‌ری خوا (صلی الله علیه وسلم) وه‌ک جێبه‌جێ کردنی شه‌ریعه‌تی خوا له‌سه‌ر ئە‌رزى واقع، ئا‌واى بۆ به‌رجه‌سته کردوین.

سێ: مه‌رج نیه ئینسان هه‌ر ده‌ست‌گرتوو بی به‌ رێبازیکی ته‌سه‌ووفه‌وه، به‌یه‌کیک له‌و قوتابخانه‌وه، ئنجا بکاته ئامانج، ئەوه مه‌رج نیه، چونکه ئازایه‌تی و رۆل و هونه‌ری ئەو مامۆستایانه‌و ئەو رێبازانه، هه‌ر ئەوه‌یه، ئیمه‌ بگه‌یه‌نن به‌ سه‌رچاوه‌ی قورئان و سوننه‌ت، سه‌رچاوه‌ی شه‌ریعه‌ت، به‌لام هه‌موو که‌س توانای نه‌بووه له‌ قورئان و سوننه‌ت و شه‌ریعه‌ت هه‌له‌یتجی، ئە‌گه‌رنا له‌دواى قورئان و سوننه‌ت، بۆ کۆی ده‌جی؟ له‌دواى قورئان و سوننه‌ت، چی دیکه هه‌یه بۆ دینداری؟ هیچی دیکه نیه، ته‌ماشای کتێبه‌کانیشیان بکه‌ن، هه‌ر ئاماژه ده‌که‌ن به‌ قورئان و سوننه‌ت، به‌ وه‌حیی بی هه‌له‌و په‌له‌ی خوا.

چوار: مهرج نیه ته‌وانه‌ی که ناویان وه‌ک شیخی مور‌شیدو ئوستاد نه‌رۆ‌یشتوه، پشک و به‌شیان نه‌بووی له ته‌زکیه‌ی نه‌فس و ته‌سه‌ووفدا، بۆ وینه: پیاویکی وه‌ک (ابن تیمیه) ره‌حه‌ته‌ی خوی لیبی (مجموع الفتاوی)یه‌که‌ی سی و پینج (۳۵) به‌رگه، دوو به‌رگی که (۱۰ و ۱۱)ن به‌ناوی (علم السلوك والتصوف)ه‌وه‌ن، عاریفیکی گه‌وره‌چی ده‌لی، ته‌ویش هه‌ر ته‌و قسانه‌ی کردوون، زۆر به‌رۆز حورمه‌ته‌وه باسی شیخه‌ کامله‌کان ده‌کات و ده‌لی: ته‌هلی ته‌سه‌ووف وه‌ک هه‌ر چینیکی دیکه، خه‌لکی زۆر چاکیان تیدایه‌و لاده‌ریشیان تیدایه، به‌داخه‌وه زۆر له ته‌هلی ته‌سه‌ووف نازانن (ابن تیمیه) وایه، هه‌ر له‌خۆده‌ ره‌فزی ده‌که‌ن.

(ابن القيم) کتیبیکی هه‌یه به‌ناوی (مدارج السالکین) که شه‌رحی (منازل السائرین)ی (الشیخ ه‌روی) ده‌کات، که شیخیکی ته‌هلی ته‌سه‌ووفه، هه‌روه‌ها (ابن تیمیه) نامیلکه‌یه‌کی شیخ (عبدالقادر)ی گه‌یلانی شه‌رح ده‌کات به‌ناوی: (فتوح الغیب) له یه‌کی له‌به‌رگه‌کانی (مجموع الفتاوی)داو، هه‌ر جارێ ناوی شیخ عه‌بدولقادرێ گه‌یلانی دی ده‌لی: (قُدَس سِرُّه)، که ته‌وه زاراوه‌یه‌که ته‌هلی ته‌سه‌ووف زۆر به‌کاری ده‌ینن، یانی: خوا رووحی پاک بکا! پینج: زانایانی رۆچوو و چاک تیگه‌یشتوو، ته‌و دابه‌شکارییه‌ی ئیستا هه‌یه: ته‌وه سه‌له‌فییه‌و په‌یوه‌ندی نیه به ته‌سه‌ووفه‌وه، ته‌وه صۆفییه‌و په‌یوه‌ندی نیه به سه‌له‌فییه‌ته‌وه! یان ته‌وه کاری سیاسی ده‌کاو، هه‌قی زانستی شه‌رعیی نیه‌و، ته‌وه فیه‌قه‌ ده‌زانێ و هه‌قی سیاسه‌تی نیه! ته‌و لیکداپرا‌نه، عاده‌تی موشریکه‌کانه‌و زانایانی ئیمه‌ وانه‌بوون، بۆ وینه: (ابن تیمیه) ره‌حه‌ته‌ی خوی لیبی، بۆخوی

ده‌گیریتته‌وه که: هەر مه‌سه‌له‌یه‌کی شه‌رعیی که لئی دوده‌ستاو تیی نه‌ده‌گه‌یشت، ده‌چووه ده‌شتیک سهری له‌سهر عه‌رزئی داده‌ناو ده‌یگوت: (یا معلّم ابراهیم، علّمنی) ته‌ی ماموستای ئیبراهیم! فیرم بکه! هه‌روه‌ها (ابن القیم) لئی ده‌گیریتته‌وه ده‌لی: که نویتری به‌یانی ده‌کرد، هه‌تا چیشته‌نگاو، داده‌نیش و خه‌ریکی زیکرو فیکر ده‌بوو، ده‌لی: پیم ده‌گوت: بۆچی پشوویک ناده‌ی؟ ده‌یگوت: من به‌وه‌وه مام، ته‌گه‌رنا وزه‌م نامیتئی!

شه‌ش: ئیوه ته‌وه بزانی! هیچ پیشه‌وايه‌کمان نیه خه‌لک سوودی لی بینیی و، له‌ پرووی ئیمانیی و پرووویی و ته‌زکیه‌و ته‌قواوه‌و، پشکی باشی نه‌بوویی، ئیدی وریا بن! وه‌ک کاک ته‌حه‌مدی موفتیزاده {خوا پله‌ی به‌رز بکاته‌وه} گوته‌نی: خوتان مه‌که‌نه هه‌مبانه‌ی مه‌علوومات! ته‌نیا زانیاریی ساردو سر کو بکه‌نه‌وه، پئی ناگه‌نه هیچ، ده‌توانی کتیبان بنووسی و قه‌ره‌بالغ بی، به‌لام بۆخوت سوودیک نابینی!

حه‌وت: کو‌تا قسه‌شم ته‌وه‌یه: ئینسان بۆ ته‌وه‌ی به‌خۆی بزانی: ئایا نه‌فسی ته‌زکیه‌ بووه، یان نه‌بووه؟! نیشانه‌کانی ته‌زکیه‌ بوونی، چه‌نه‌ شتیکه، من له‌و کتیبانه‌دا که ئاماژه‌م پیدان، باسم کردوون:

۱- ئینسان له‌ززه‌ت له‌ عیباده‌ت بکات و، عیباده‌تی له‌سهر شان سووک بی و به‌دلخۆشییه‌وه بیکات.

۲- یه‌کیکی دیکه له‌ نیشانه‌کانی ته‌وه‌یه، ئینسان له‌ گه‌ل خه‌لدا مامه‌له‌یه‌کی جوانی هه‌بی، چاوه‌روانیی له‌ خه‌لک نه‌بی، مه‌دحی خه‌لک، مه‌غروری نه‌کاو، زه‌ممی خه‌لک زۆر نا‌ره‌حه‌تی نه‌کات، که‌سیک خۆی بناسی، ته‌گه‌ر یه‌کی زۆر به‌رز بکاته‌وه، ده‌لی:

زور پويشتي و، نه گهر زور نرمي بکاتهوه، دهلي: زور بهرهو خوار
چووي! نهوام و نهواشم، بهندهيه کي خوام!

۳- له ئەنجامی تەزکیە بوونی نەفسدا، مەرۆف حالەتییکی ئارامیی و دامەزراویی و نەلەخشاویی بۆ دروست دەبێ و، هەمیشە لە هەلبەزو دابەزو هەلکشان و داکشاندا نابێ.

۴- به هوی ته زکیه بوونی نه فسه وه مروقی مسولمان راستیه کانی
 ئیمان و ئیسلام (حقائق الایمان و الاسلام) ی له عدقل و دل چه سپاو
 دره وشاوه دهین و، له گه ل په شهباو گهرده لولوی هیچ شوبه وه
 شه هوه تیکدا، ناله قی، نه ک به ههر پشووه بای شوبه وه شه هوه تیک
 به ملاو لاذا بیچی!

ئەو ەش بزانن كە قوتابخانەكانى تەصەووف، بۇ پىنگەياندىنى لايەنى رپوھىي مەسۇلمانان بوون، وەك چۆن قوتابخانە فېقھىيەكان بۇ پىنگەياندىنى مەسۇلمانان بوون، ئەپرووى ياسا رپوالەتتېيەكانى شەرىعەتەو، بەھەمان شېو ەھموو زانستە ئىسلامىيەكانى دىكەش، ەھر بۇ ئەو ئامانجى بەرزى: باش دىندارىي و دىيادارىي كەردنى مەسۇلمانان، بەرھەم ەئىراون.

به‌شی سییه‌م

ته‌قوا

باسی یه‌که‌م: پیناسه‌ی پاریزکاری (تُقوی) و پاریزکار (مُتقی)

باسی دووهم: بواره‌کانی پاریزکاری.

باسی سییه‌م: پیگه‌ی ته‌قوا و گرنگی و بایه‌خی.

باسی چواره‌م: به‌ره‌م و شوینه‌واره دنیایی و دواروژییه‌کانی ته‌قوا.

The banner is divided into several sections. At the top, there are two Facebook links: 'AliBapir' and 'AliBapir/علی بابا'. Below these are two YouTube links: 'AliBapir' and 'علی بابا'. In the center, there is a portrait of a woman with the text 'به‌شی سییه‌م' and 'ته‌قوا'. Below the portrait, there are two QR codes for the AliBapir app, with the text 'AliBapir' and 'اپلیکیشن' above them. At the bottom, there are two more QR codes, one for the AliBapir app and one for the AliBapir website, with the text 'AliBapir' and 'وبسایت' above them. The banner also includes the text 'به‌شی سییه‌م' and 'ته‌قوا' in the center.

ده‌ستپک

خویننه‌ره به‌ریژ و خو‌شه‌ویسته‌کانم!

وهك چۆن خوابه‌رستی به هه‌ردووك چه‌مكى فراوان و تاییه‌تی،
زاده و به‌ره‌مى بووناسی و ئیمان، هه‌روه‌ها ته‌زکیه بوونی نه‌فس
و پاك و چاك بوونی، به‌ره‌مى خوابه‌رستییه، به هه‌مان شیوه‌ش
پاریژکاری (تَقْوَى)ش، زاده و به‌ره‌مى هه‌موو نه‌وانه‌ی پیش‌خویه‌تی:
بووناسی، ئیمان، خوابه‌رستی، ته‌زکیه.

هه‌لبه‌ته له نیوان: ئیمان و خوابه‌رستی، له‌لایه‌ك و، له‌لایه‌كى
دیكه‌شه‌وه: ته‌زکیه و ته‌قووا، په‌یوه‌ندی کارتی‌کردنی دوو سه‌ره
(التأثیر المتبادل)ش هه‌یه و، هه‌ر کامیکیان - نه‌و دوو جووته -
کاریگه‌ریی بۆ سه‌ر نه‌وی دیكه‌هه‌یه:

هه‌تا ئیمان باشت‌ر و مه‌حه‌مه‌تر بێ، خوابه‌رستی چاک‌تر و
زیات‌ر ده‌بێ، به‌پێچه‌وانه‌شه‌وه: خوابه‌رستی (عبادة) چاک‌تر، ئیمان
دامه‌زراوتر ده‌کات و، گه‌شه‌ی پێده‌دات، بۆیه‌ش زانیان گوتووینه:
(الإيمان: يَزِيدُ بِالطَّاعَةِ، وَيَنْقُصُ بِالْمَعْصِيَةِ).

هه‌روه‌ها: هه‌تا نه‌فسیش چاک‌تر و پاك و پوخت و ته‌زکیه بووبێ،
ته‌قوای باشت‌ری تێدا ده‌چه‌سپێ و، له‌ولاشه‌وه، هه‌تا ته‌قوا زیات‌ر بێ،
نه‌فس پاك و چاک‌تر ده‌بێ.

ئنجائیمه لهما بهشی سییه مه دا، باسی پارێزکاری (تَقْوَى) ده کهین و،
تیشکی ئایه ته به هیژ و پیژهکانی کتیبی پر بهر که تی خوی بهرز و مهزنی
ده خهینه سه ر^(۱).

وهك پروونیش ده بیته وه:

پاش ئیمان، خوی زانا و شارهزا (به تیگه یشتنی بهنده) ته وهنده ی
مه دهی ته قوا و پارێزکارانی کرده و، به لێن و موژده ی خو شی دنیا
و دوا پوژی پیدا وه، ته وهنده مه دهی هیچ سیفه تیک و هه لگرهکانی
نه کرده.

(۱) وهك له (پیشه کی و ریخۆشکردن) ی ئهم کتیبه دا گوتمان: ئهم بهشی
سییه مه (ته قوا) مان له {موسوعة: الإسلام كما يتجلى في كتاب الله} الکتاب
التاسع، ص ۷۰-۷۴، وهر گرتوه.

باسی یه‌که‌م

پیناسه‌ی پارێزکاری (تقوی) و، پارێزکار (مُتقی)

أ- ته‌قوا:

یه‌که‌م: له‌ پرووی زمانه‌وه:

وشه‌ی (تقوی) له‌ ریشه‌دا له: (وَقَى يَقِي وَقَايَةً... اتَّقَى يَتَّقِي تَقَاةً وَتَقْوًى وَتَقِيَّةً) هاته‌وه^(١).

واته: پاراست، ده‌پاریزی، پاراستن... خۆی پاراست، خۆی ده‌پاریزی، خۆپاراستن (یان: پارێزگاریی له‌ خۆکردن).

دووهم: له‌ پرووی زاراوه‌وه:

(راغب الأصفهانی) گوتویه‌تی: (وَصَارَ التَّقْوَى فِي تَعَارَفِ الشَّرْعِ: حِفْظُ النَّفْسِ عَمَّا يُؤْتَمُّ)^(٢).

واته: (تقوی) له‌ زاراوه‌ی شه‌رع‌دا بریتیه‌ له: خۆپاراستن له‌ هه‌ر گونا‌ه‌بارکه‌ریک.

ناشکراشه: مرو‌ف‌ه‌ به‌وه‌ له‌ گونا‌ه‌باریی ده‌پاریزی، که‌ تێک‌رای فه‌رمان پێکراوه‌کان (مأمورات) نه‌نجام بدات و، له‌ سه‌رجه‌م قه‌ده‌غه‌کراوه‌کان (محظورات) دووربکه‌ویته‌وه.

(١) المعجم الوسيط، ص ١٠٥٢ .

(٢) مفردات ألفاظ القرآن، ص ٥٣٠ .

که‌واته: ته‌قوا هه‌موو شه‌ریعت ده‌گریته‌وه، به سه‌رجه‌م لایه‌ن و بواره‌کانیه‌وه، چونکه شه‌ریعت هه‌مووی: فه‌رمان‌کردنه به خۆش‌ویستراوه‌کانی خوا، و، پی‌گرته له قه‌ده‌غه و بوغزی‌تراوه‌کانی، فه‌رمان‌پیکردنی: پی‌ویستی یان په‌سند (أمر إيجاب أو نذب) و، رپی لی‌گرته: قه‌ده‌غه یان پیناخۆشبوون (نهی تحریم أو کراهه).

ئنجا هه‌ر کام له‌و فه‌رمان و قه‌ده‌غه (أمر ونهی)یه‌ش: چ په‌یه‌ست بی به‌ ئیمان و عه‌قیده‌وه، چ خواپه‌رستی، چ ره‌وشت و ئاکار، چ هه‌لس و که‌وته‌کان: حوکم و سیاسه‌ت، ئابووری، خیزانی و کۆمه‌لایه‌تی، و، جه‌نگ و ناشتی...هتد.

ده‌شتوانین له پیناسه‌ی ته‌قوادا بلیین:

{التَّقْوَى عِبَارَةٌ عَنْ حَالَةٍ وَمَلَكَهٍ تَحْصُلُ لِلْإِنْسَانِ الْمُسْلِمِ بِسَبَبِ إِيمَانِهِ وَعِبَادَتِهِ لِلَّهِ تَعَالَى، تَجْعَلُهُ يَلْتَزِمُ بِدِينِ اللَّهِ وَشَرِيعَتِهِ التَّزَامًا دَقِيقًا سَوَاءً فِي دَائِرَتِهِ الشَّخْصِيَّةِ، أَوْ الْأُسْرِيَّةِ، أَوْ الْإِجْتِمَاعِيَّةِ، وَيَجْعَلُهُ فِي حَالَةٍ حَذَرٍ دَائِمٍ مِنَ الْحَيْدَةِ وَالْإِنْحِرَافِ، وَكُلُّ ذَلِكَ بِدَافِعِ نَيْلِ رِضْوَانِ اللَّهِ وَفَضْلِهِ^(١).

واته: ته‌قوا نه‌و حاله‌ت و خه‌سه‌ته‌ چه‌سپاودیه، که بۆ مرۆفی مسوڵمان په‌یدا ده‌بێ، به‌هۆی ئیمانی و، په‌رستیه‌وه بۆ خۆی به‌رز، که به‌ شیوه‌یه‌کی ورد پابه‌ندی ده‌کات به‌ ئایین و شه‌ریعه‌تی خواوه، چ له‌ بازنه‌ی که‌سی، یان خیزانی، یان کۆمه‌لایه‌تی دا، و، وای لیده‌کات که به‌رده‌وام له‌ خۆی وریابێ: له‌ خلیسکان و لادان، هه‌موو نه‌وه‌ش به‌ پالنه‌ری وه‌ده‌سته‌تانی ره‌زامه‌ندی و به‌خششی خوا.

(١) ئه‌مه پیناسه‌ی به‌نده‌یه.

ب- پارێزکار (مُتَّقِي):

پارێزکار (مُتَّقِي) که‌سی‌که ته‌قوای وه‌ده‌سته‌یتاوه و، له‌ خویدا وه‌ک
خه‌سله‌تی‌کی ریشه‌دار چه‌سپاندوویه‌تی.

عاده‌تی کتییی خوای کاربه‌جیش وایه، پێناسه‌ی کرده‌یی شته‌کان و
شه‌خسه‌کان ده‌کات، نه‌ک به‌ شیوه‌یه‌کی تیوری و زه‌ینی دارنینی
(تجرییدی)، ئه‌مه‌ش سی نموونه له‌ ئایه‌ته‌کانی قور‌ئان، که‌ چۆن
پێناسه‌ی پارێزکاران (متقین) ده‌کهن:

۱- ئایه‌تی (۱۷۷) ی (البقرة):

﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ
بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ وَءَاتَى الْمَالَ عَلَى
حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ
وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَءَاتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ
إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ
صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿١٧٧﴾﴾ (البقرة).

ئهم ئایه‌ته‌ که‌ به‌ ئایه‌تی چاکه‌کاری (آیه‌ البر) ناسراوه، خوای
کارزان پێناسه‌ی پارێزکارانی تیدا‌کردوه، به‌ هه‌ژده (۱۸) له‌ سی‌فه‌ته‌
به‌رز و په‌سنده‌کانیان و، له‌ کۆتایی دا ده‌فه‌رموی: ئا ئه‌وانه‌ن
پارێزکاران:

(۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۵): بروا به‌ خوا و، پوژی دوا‌یی و، فریشتان و،
کتییه‌کان و، پیغه‌مبه‌ران.

(۶ و ۷ و ۸ و ۹ و ۱۰ و ۱۱): هاوکاری کردنی، خزمان و ههتیوان و، نه داران و، پپیواران و سوالکهران و، کویلان (به مال و سامانیکی خوشیستراو له بهر که میی، یان له بهر پیوستی خودی).

(۱۲): بهرپا کردنی نویژ.

(۱۳): زهکات دان (ئه وهی پیشی هاوکاری جگه له زهکات بوو).

(۱۴): وه فاداری به پهیمان و به لێن.

(۱۵ و ۱۶ و ۱۷): خورپاگری له سهه: هه ژاری و، نه خوشی و، له جهنگ دا.

(۱۸): راستی (که زمانپراستی و راستیژی جوریکه تی).

۲- ئایه ته کانی: (۱۳۳-۱۳۶) ی (آل عمران):

﴿وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَوَاتُ
وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٣﴾ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ
وَالْكُظُمِينَ الْفَظِيطِ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ
الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣٤﴾ وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا أَنفُسَهُمْ
ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا لِذُنُوبِهِمْ وَمَن يَغْفِرِ الذُّنُوبَ إِلَّا اللَّهُ وَلَمْ
يُبْصِرُوا عَلَىٰ مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٣٥﴾ أُولَٰئِكَ جَزَاؤُهُمْ مَّغْفِرَةٌ
مِّن رَّبِّهِمْ وَجَنَّتْ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَنِعَمَ
أَجْرُ الْعَمَلِينَ ﴿١٣٦﴾﴾ آل عمران.

خوای په‌روه‌ردگار له‌م چوار ئایه‌ته‌دا، به‌حه‌وت خه‌سله‌تی
ریشه‌یی و مه‌زن، پیناسه‌ی پارێزکاران ده‌کات:

(۱): مال و سامان به‌خشین، له‌هه‌ردووک حاله‌تی فه‌رحانیی و
سه‌ختیی دا.

(۲): رقی خو قووتدانه‌وه و کپ کردن (وێرایی هه‌بوونی توانای
تۆله‌کردنه‌وه و سزادان).

(۳): لی‌بوردن له‌خه‌لکی (خراپه‌کار).

(۴): چاکه‌کاریی (له‌په‌یه‌ندیی له‌گه‌ڵ خوا و خه‌لک دا).

(۵): خوا هاتنه‌وه‌یاد، له‌کاتی گوناکه‌کردن و سته‌م له‌خو‌کردن دا.

(۶): داوای لی‌بوردن کردن له‌خوا.

(۷): به‌رده‌وام نه‌بوون له‌سه‌ر گوناوه‌و خراپه‌.

۳- ئایه‌ته‌کانی: (۱۵-۱۹) ی (الذاریات):

﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ۖ ﴿١٥﴾ ءَاخِذِينَ مِمَّا آتَاهُم رَبُّهُمْ إِثْمًا ۖ وَكَانُوا
قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ ۖ ﴿١٦﴾ كَانُوا قَلِيلًا مِّنَ آلِ إِبْرَاهِيمَ ۖ وَمَا يَهْجَعُونَ ۖ ﴿١٧﴾ وَيَا أَيُّهَا الَّذِينَ
يَسْتَعْفِفُونَ ۖ ﴿١٨﴾ وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِّلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ۖ ﴿١٩﴾﴾ الذاریات.

له‌م پینج ئایه‌ته‌ش دا، خوای به‌رز و مه‌زن، به‌پینج خه‌سله‌تی
دیكه‌ی گه‌وره و گرنگ، پیناسه‌ی به‌نده‌ پارێزکاره‌کانی ده‌کات:

(۱): چاکه‌کاریی (به‌چه‌مک و واتای گشتی و فراوانی).

(۲): کهم خه‌وتن به شه‌وی (به‌لکو سه‌رگه‌رمبوون به شه‌ونویژ و طاعه‌ته‌وه).

(۳): له کاتی سه‌ه‌ردا: داوی لی‌بوردن کردن له خوا (یانی: بوغ‌پانه‌بوون به شه‌و بی‌داری).

(۵و۴): هاوکاریی کردنی بابای سوال‌کەر و، بابای ناتاجی داوانه‌کەر. که‌واته:

له‌و سی (۳) کۆمه‌له‌ ئایه‌ته‌دا، سی (۳۰) خه‌سله‌تی پارێژکاران خراونه‌پروو:

($30 = 5 + 7 + 18$)، که بی‌گومان ته‌گه‌ر بمانه‌وی سه‌رجه‌م سیفه‌ت و ئاکاره‌ به‌رز و په‌سندەکانی پارێژکاران سه‌رژمیر بکه‌ین، زۆری ده‌وی.

باسی دووهم

بواره‌کانی پارێزکاری

به‌پێزان!

ئهو بواره‌نهی پارێزکاری (تقوی)یان تیدا دیته‌دی و، به‌رجه‌سته ده‌بی، زۆر زۆرن، به‌لام ده‌توانین وه‌ك چه‌ند نموونه‌یه‌کی سه‌ره‌کی، بڵین: ئهم یازده (۱۱) بواره‌ن:

(۱ و ۲ و ۳): بواره‌کانی ئیمان و، خوابه‌رستی و، په‌وشت:

که هه‌رکام له‌ ئایه‌تی (۱۷۷) ی (البقرة) و، ئایه‌ته‌کانی: (۱۳۳- ۱۳۶) ی (آل عمران) و، ئایه‌ته‌کانی: (۱۵- ۱۹) ی (الذاریات) به‌ روونی ده‌لاه‌تیا‌ن له‌سه‌ر ده‌که‌ن، که پێشتر هینامان.

(۴): بواری سیستمی ژیا‌ن و گوزه‌ران، یا‌ن حوکم و سیاسه‌ت:

که ئایه‌تی (۱۵۳) ی (الأنعام) به‌ روونی ده‌یگه‌یه‌نی:

﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّيْتُكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ (۱۵۳) الأنعام.

واته: هه‌روه‌ها ئه‌وه‌ راسته‌شه‌قامی منه شوینی بکه‌ون و، شوینی رێچکان مه‌که‌ون، ئه‌گه‌رنا له‌ راسته‌ رێی وی په‌رته‌وازه‌ ده‌بن، ئه‌وه‌ نامۆزگاری ویه بۆتان، به‌لکو پارێز بکه‌ن.

(۵): بواری گۆمه لایه تی:

ههروهها ته قوا په یوه ندییه کی توند و تۆلشی، بهم بهاره شهوه ههیه،
بۆ نمونه:

خوای داد گهر له نایه تی (۱۳) ی (الحجرات) دا فهرموویه تی:

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا
إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ (الحجرات).

وهك ده بینین:

خوای کاربه جی پارێزکاری، کردوه به ته رازوو و پیوه ریژ و حورمه تی
مروقه کان له لای خوا، نهك رهنگ و ره گهز و سامان و ... هتد.

هۆی هاتنه خواری ته م نایه تهش نه وه بوو که پیغه مبهری خوا
(صلی الله علیه وسلم) له کاتی فه تحی شاری مه که که دا، فهرمانی
به (بلال الحبشی) کرد بانگی دا و، هه ندیک له زله زلاتی قوردهش
ره خه یان گرت: نایا موحه ممه د، که سی دیکه ی چنگ نه که وت،
تهو کاره ی پی بسپیری؟^(۱).

(۶): بواری ئابووری:

لهو بهاره شهوه نایه تی قورثانی بهرز و مهزن، زۆرن، که پارێزکاری
په یوه ندییه پتهوی بهو بهاره شهوه ههیه، بۆ نمونه:

(۱) برواته: الاستيعاب في بيان الأسباب، ج ۲، ص ۲۸۵، أخرجه البيهقي في
دلائل النبوة (۷۹/۵) بسند صحيح إلى عبد الرزاق، و قال المؤلفان: قلنا هذا
مرسل صحيح الإسناد.

ا- ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ (٢٧٨) البقرة.

که‌واته: به هوی ته‌قواره مروؤفی مسولمان توخنی سوودخوری ناکه‌وی.

ب- ﴿وَإِن كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا فَرِهَنٌ مَّقْبُوضَةٌ فَإِنْ أَمِنَ بَعْضُكُم بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي اؤْتُمِنَ أَمْنَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ﴾ (٢٨٣) البقرة.

که‌واته: ته‌قوا ده‌یته هوی پاراستنی نه‌مانت و زایه نه‌کردنی، له‌بوری ره‌هن‌دا، که‌مامه‌له‌یه‌کی دارایی و تابورییه.

(٧): بواری هاوسه‌ریتی و کاروباری خیزانی:

له‌و باره‌ده‌ش نایه‌ته‌کانی قورئان زورن، که‌پاریزکاری به‌و باره‌شه‌وه په‌یوه‌سته و، هه‌تا ته‌قوای مروؤفه‌کان ریژه‌که‌ی پتر بی، په‌یوه‌ندی و هه‌لس و که‌وته‌کانیان باشت‌ده‌بن، بو‌نمونه:

١- ﴿أَجَلٌ لَّكُمْ لَيْلَةُ الصِّيَامِ أَلْقَتْ إِلَى نِسَائِكُمْ هَنَ لِيَأْسَ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِيَأْسَ لَهُنَّ عَلِمَ اللَّهُ أَنْكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَانُونَ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ فَالْآنَ بَشِّرُوهُمْ وَاتَّعُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّى يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتِمُوا الصِّيَامَ إِلَى اللَّيْلِ وَلَا تُبَشِّرُوهُمْ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرُبُوهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ ءَايَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ﴾ (١٨٧) البقرة.

۲- ﴿يَسْأَلُكُمْ حَرْثُ لَكُمْ فَأَتُوا حَرْثَكُمْ أَنِّي شِئْتُمْ وَقَدِمُوا لِأَنفُسِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ﴾ (البقرة: ۲۳۳)

۳- ﴿وَالْوَلَدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَدَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُنِمَّ الرِّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا لَا تُضَارَّ وَالِدَةٌ بِوَلَدِهَا وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ بِوَلَدِهِ وَعَلَى الْوَارِثِ مِثْلُ ذَلِكَ فَإِنْ أَرَادَا فِصَالًا عَنْ تَرَاضٍ مِنْهُمَا وَتَشَاوُرٍ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَنْ تَسْرِعُوا أَوْلَادَكُمْ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِذَا سَلَّمْتُمْ مَا آتَيْتُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَالْقُوا اللَّهَ وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ (البقرة: ۲۳۴)

۴- ﴿وَالْمُطَلَّقَاتُ مَتَّعٌ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ﴾ (البقرة: ۲۴۱)

۱۹۴

(۸): بواړی هه لږس و کهوته جوړا و جوړه کانی نیوان خه لک:

۱- وصیعت کردن بو باب و دایک و خرمان: ﴿كُتِبَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ إِنْ تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةُ لِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ﴾ (البقرة: ۱۸۰)

۲- شایه دییدان به شیوهیه کی داد گهرانه، له سهر دوست و دوژمن: ﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَتَاؤُ قَوْمٍ عَلَىٰ أَلَّا تَعْدِلُوا أَعْدِلُوا هُوَ أَقْرَبُ لِلتَّقْوَىٰ﴾ (المائدة: ۸)

۳- ټوله ی کوشتن (القصاص): ﴿وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَوةٌ يَتَأُولَىٰ الْأَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ (البقرة: ۱۷۹)

۴- صلح و ناشته وایی کردن: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ (الحجرات، ۱۰)

۵- چپه پیکه وه کردن (النجوى): ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا تَنَجَّيْتُمْ فَلَا تَنَجَّجُوا بِالْأَيْدِي وَالْعُدُونِ وَمَعْصِيَتِ الرَّسُولِ وَتَنَجَّجُوا بِاللِّبِّ وَالنَّفْوَى وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ (المجادلة، ۹)

(۹): بواری دروشمه کانی په رستن:

ههرودها پاریزکاری په یوهندیه کی توند و تولی به بواری په رسته کانه و، نیشانه و دروشمه زهقه کانیه وه هدی، وهک خوی په نهانزان فرموویه تی:

﴿ذَلِكَ وَمَنْ يُعْظَمْ شَعِيرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾ (الحج، ۳۲)

(۱۰): بواری جهنگ و جهاد:

ته نانهت بواری فیداکاری له پیناوی خوادا و، خو به کوشندان و کوشتنی دوژمنانیش، به ته قوا وه په یوهسته و، لهو باره دوش ثایه تی قوربان زورن، بو وینه:

۱- ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلِيَجِدُوا فِيكُمْ غِلْظَةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ﴾ (التوبة، ۱۲۳)

۲- ﴿الشَّهْرُ الْحَرَامُ بِالشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَتُ قِصَاصٌ فَمَنْ أَعْدَىٰ عَلَيْكُمْ فَاَعْدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا أَعْدَىٰ عَلَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ﴾ (البقرة، ۱۹۴)

(۱۱): بواړی تیګه‌شتمنی قورځان و، ده‌رکړدنی نه‌پنښه‌ګانی بوون و،
ناشنا‌بوون به یاساګانی خوا له ژبانی به‌شهردا:

تہمیش چند نمونہ کی تیار تہ کانی قورٹان، لہو بارہوہ:

۱- دهر کردن و لیسنگه‌یشتنی نهیییه کانی قورئان: ﴿الْمَ ۱﴾ ذَلِك
الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ ﴿۲﴾ وَالْبَقَرَةُ.

۲- په بېرډن به یاسا گهردوونییېه کان: ﴿إِنَّ فِي اخْتِلَافِ أَيْلٍ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَّقُونَ﴾ یونس.

۳- تاشنابوون به یاساکانی خوا، له ژبانی به شهردا: ﴿قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عِقَابُ الْمُكَذِّبِينَ ۖ هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ﴾ (آل عمران: ۱۳۷)

به ریزان!

دهتوانين بليين:

هیچ بواریک نیه له بوارهکانی دینداریی دا، مه گهر ته قوا پییوه ده
په یوډسته و، به ئەندازە ی هه‌بوونی پارێزکاری (تقوی) مروفه‌کان
له سه‌رحه‌م بواره‌کانی ژياندا، سه‌ر راسته‌ر و به‌رچاو ږوونته‌ر ده‌بن و،
پارێزراوتریش ده‌بن له هه‌له‌ و په‌له‌ و لادان و خلیسکان.

باسی سیہم

پیگہی تہقوا و گرنگی و بایہی

پاریزکاری، پایہ و پیگہی کی یہ کجار بہرزی ہدیہ لہ ئیسلام دا و،
خوای کارزان و میہربان بایہخ و گرنگیہ کی زوری پیداوہ و، بہ زور
شیواز مسولمانان بو ہانداوہ، بگرہ مروقیہ تییشی بہ گشتی بو ہانداوہ.
لہم شہش بر گہیہ دا، تیشکینک دہخینہ سہر پیگہ و پایہی تہقوا،
لہ ئیسلام دا:

یہ کہم: خوای کاربہ جی و زانا، بہ زور شیواز فہرمانی بہ پرواداران کردوہ،
پاریزکارین:

۱- ﴿يَتَّيْنَاهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ﴾ ﴿۱۰۲﴾ آل عمران.

۲- ﴿يَتَّيْنَاهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ﴾ ﴿۱۱۱﴾ التوبة.

۳- ﴿يَتَّيْنَاهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَلْتَنْظُرْ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ ﴿۱۸﴾ الحشر.

۴- ﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ ﴿۹۶﴾ المائدة.

۵- ﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ﴾ ﴿۸۸﴾ المائدة.

۶- ﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾ ﴿۱۱۱﴾ التغابن.

۷- ﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ (المائدة: ۲)

۸- ﴿وَأَطَعُوا وَأَتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ﴾ (المائدة: ۷)

۹- ﴿وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَإِيَّاكُمْ أَنْ اتَّقُوا اللَّهَ﴾ (النساء: ۱۳۱)

۱۰- ﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ (آل عمران: ۲۰۰)

دووهم: خوا سبحانه وتعالی هه رچی خیر و چاکه ی دنیا و دواړوژه، به ته قواوه ی په یوه ست کردوه و، پارێزکارانی کردوون، به خاوه ن به ره که ته دنیا و سه رفرازی دواړوژ:

وهک له باسی چوارهم (به ره هم و شوینه واره دنیایی و دواړوژیه کانی ته قوا) دا، له چل و یهک (۴۱) خال دا دمیانه نین، بویه لیره لیان ده که ریښ بو نه وی.

سییه م: خوا تبارک وتعالی ته قوا ی به هوکاری دوستایه تیی خوی بو به نده کانی و، بناغه ی دوستایه تیی نه وان بوی، داناوه:

وهک خوی به به زه یی فهرموویه تی:

۱- ﴿إِنْ أَوْلِيَاؤُكُمْ إِلَّا الْمُنَافِقُونَ﴾ (الأنفال: ۳۴)

واته: دوستان ی خوا ته نیا پارێزکاران.

۲- ﴿إِلَّا ابْنُ أَوْلِيَاءِ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ (الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ) (یونس: ۶۳)

واته: ئاگادارب! دۆستانی خوا نه‌ترسیان له‌سه‌ره نه‌ په‌ژاره داده‌گرن، ته‌وانه‌ی برۆیان هه‌نابوو و، پارێزێان ده‌کرد.

چواره‌م: مرقوف به‌ بارته‌قای ته‌قوا، له‌ لای خوا پرێز و حورمه‌تی ده‌بی و، کێ به‌ ته‌قواتره، له‌ لای خوا به‌ پرێزته:

وه‌ك خۆای به‌رز و مه‌زن فهرموویه‌تی:

﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَيْرٌ﴾ (١٣) الحجرات.

په‌نجهم: ته‌قوا ئه‌و ئامانج و حه‌كمه‌ته‌یه، كه‌ خۆای به‌ خشه‌ر: كه‌تبه‌كانی خۆی دابه‌زاندوون و، ئایه‌ته‌كانی پۆشنگردوونه‌وه، تاكو خه‌لك بۆیان مه‌یسه‌ر بی و وه‌ده‌ستی بخه‌ن:

وه‌ك خۆای بی هاوه‌ل و هاوتا، فهرموویه‌تی:

﴿كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ آيَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ﴾ (١٨٧) البقرة.

شه‌شه‌م: ته‌قوا كۆكه‌ره‌وه‌ی سه‌رجه‌م سه‌فه‌ته‌ باشه‌كانه (جامع خصال الخیر گه‌ها) هه‌ر له‌ ئیمان‌ه‌وه‌ بگه‌ره، هه‌تا هه‌ر خه‌سه‌له‌تیکی دیکه‌ی به‌رز و په‌سند:

كه‌ ئایه‌تی (١٧٧) ی (البقرة) به‌ باشتیڤه‌ شیوه، ئه‌و راسه‌تییه ده‌گه‌یه‌نی و، ئه‌مه‌ش ده‌قه‌كه‌یه‌تی و، په‌شته‌ریش هه‌ر هه‌نایمان:

﴿لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّنَ وَءَاتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَءَاتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ

إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّادِقِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿١٧٧﴾ البقرة.

له كوتايى ئەم باسەش دا، دوو راستىي گرنگ دەخەينە پروو:
يەك: سى شت هەن، چۆنيەتى پەيوەندىي مەرووف لە گەل خوادا،
ديارىي دەكەين:

١- ئيمان

٢- خوابه رستىي

٣- ته قوا

١- چونكه دواى ئەوهى مەرووف - بە ھۆى بوونناسىيەكى راست و
دروستەوہ - خوا عزوجل دەناسى و پىي ئاشنا دەيى، برپواى پىي دىئى.

ب- ئنجا كە برپواى پىيھىنا و بوو بە خواھەن برپوا (مؤمن) يەكسەر
ئيمانەكەى پالى پىوہدەنىي بىپەرستىي و، بەندايەتيي (عبودية) بۆ لە
خۆيدا بەرجەستە بكات، چونكه پەرستەن (عبادة):

١- ئەوپەرىي خۆشويستەن (أقصى الحب).

٢- ئەوپەرىي بە مەزنگرتەن (أقصى التعظيم).

٣- ئەوپەرىي مل بۆ كەچكردەن (أقصى الخضوع).

٤- ئەوپەرىي شەرم و سام و ھەيبەت لىكردەن (أقصى الحياء والخشية).

٥- ئەوپەرىي پشت پىبەستەن (أقصى التوكل)،

دەگرىتە خۆى.

ج- دوا‌ییش خواپه‌رستی (عبادة)، پارێزکاری (تقوى) به‌ره‌م دێت و، پارێزکاری دوا‌یین پله و جو‌ری په‌یوه‌ندی مرو‌فه به‌ خواى به‌رز و بی‌ وینه‌وه، چونکه: دواى ته‌وه‌په‌ری خو‌ش‌یستن و به‌ مه‌زنگرتن و مل بو‌ که‌چکردن و، شهرم و سام و هه‌یه‌ت لی‌کردن و، پشت پێبه‌ستن، هه‌یج نامینه‌ی جگه‌ له‌ وریایی و لی‌خه‌فتان و ئاگا له‌ خو‌بوون له‌ خزمه‌ت خوا‌دا، ئا ته‌وه‌ش ته‌قوا‌یه.

به‌لێ مرو‌ف هه‌تا به‌ر‌وادار نه‌بی به‌ خوا، نایه‌رستی و، ته‌هلی په‌رستن نابێ و، هه‌تا ته‌هلی په‌رستنی‌ش نه‌بی، پارێزکار نابێ.

دوو: وه‌ك چو‌ن هه‌ر كام له‌ ئی‌مان و خواپه‌رستی، چه‌ندان پله (درجات) ن، به‌ هه‌مان شیوه‌ پارێزکاری (تقوى)‌ش چه‌ندان پله (درجات)یه و، وه‌ك چو‌ن له‌ نی‌وان به‌ر‌واداری‌ك و به‌ر‌واداری‌کی دیکه و، خواپه‌رستی‌ك و خواپه‌رستی‌کی دیکه‌دا، جیا‌وازی زو‌ر هه‌یه، به‌ هه‌مان شیوه‌ش: له‌ نی‌وان پارێزکاران (مُتَّقِينَ)‌دا، پله‌ پله‌یی و، به‌رزیی و نزمیی (تفاضل) زو‌ر هه‌یه.

په‌نگه‌ ئه‌م ئایه‌ته‌ش، تا‌كه ئایه‌تی‌کی قور‌ئان بی، كه‌ ئاماژه به‌و راستییه ده‌كات:

لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا وَءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ثُمَّ اتَّقَوْا وَءَامَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا وَءَامَنُوا وَأَحْسَنُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣﴾ المائدة.

ئه‌م ئایه‌ته‌ش له‌ باره‌ی ته‌وانه‌وه هاته‌ خوا، كه‌ به‌ر له‌ قه‌ده‌غه‌كراوه‌كانی: مه‌ی (شراب)یان خوا‌ردبو‌وه و، بو‌ی رو‌ون‌کردنه‌وه،

که به هویءه سزابار نه‌بوون، مادام دواتر پارێژکار بووبن و خویان
لێ پاراستیی^(۱).

دوایی سَی جاران، وشە (اتقوا) دووبارە بۆتەوه: جاری یەكەم: ئیمان و کردەوهی باشی، بە دوادا باسکردووە و، جاری دووهم: ئیمان و، جاری سێهەم: چاکەکاری (إحسان)، دوایی خۆی کارزان و میهربان ڕایگەیاندووە: کە چاکەکارانی خۆشدەوی (والله یُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ) ئەوەش بەروونی پلەپلەیی ڕایزکاری و ڕایزکاران دەگەیەنێ.

(١) أَخْرَجَهُ الْبَحَارِيُّ: ١٤٦٤، وَمُسْلِمٌ: ١٥٧٢، (أَبَابُ النُّقُولِ فِي أَسْبَابِ النُّزُولِ)، السُّبُوطِيُّ: ٤٣٧، ٤٣٨.

باسی چوارهم

بهرهم و شوینه‌واره دنیایی و دواړه‌مه‌کاییه‌کانی ته‌قوا

به‌پړیزان!

پارېزکاری به‌رهم و شوینه‌واری پر به‌ره‌که‌تی زور و جوړا و جوړی هن، له دنیا و دواړوژدا و، خوا پشتیوان بی، لمم باسه‌دا هه‌ولده‌دین، ناماړه به زوریه‌یان بکه‌ین و، نه‌و ثایه‌تانه‌ش که هه‌ر کام له‌و به‌رهم و میوه و شوینه‌واره‌یان لیوهرده‌گرین، دهنوسین، کوی نه‌و به‌رهم و شوینه‌واره‌ش که هی‌ناومانن، چل و یه‌ک (۴۱)ن، به‌م شیویه‌ی خواری:

۱- پارېزکاری، هوکاري به‌هره‌م‌ندبوونه له‌قورثان: ﴿ذَٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ ۝۴۱﴾ البقرة.

۲- پارېزکاری، هوکاري له‌گه‌ل بنده‌دا بوونی تایبه‌تی خواجه: ﴿وَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ۝۱۹۱﴾ البقرة.

۳- پارېزکاری، باشرین تویشووی پی به‌ره‌و خواچوونه: ﴿وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَىٰ وَاتَّقُونِ يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ ۝۱۹۷﴾ البقرة.

۴- به‌هوې ته‌قواوه، خوا بنده‌ی خوې خو‌شده‌وی: ﴿وَاتَّقَىٰ فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ۝۷۱﴾ آل عمران.

۵- ته‌قوا، قه‌لغاییکه بروداران له‌پیلانی دوژمنانیاں ده‌پارېزی: ﴿إِنْ تَمْسَسْكُمْ حَسَنَةٌ تَسُوهُمْ وَإِنْ تُصِبْكُمْ سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا وَإِنْ

تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿١٢٠﴾ آل عمران.

٦- به هوی ته قواوه، بر واداران له یاسا گهردوونییه کانی خوا له ژیاڼی به شهردا، په ند ودرده گرن و، له نهینییه کانی میروو تیده گن: ﴿قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ سُنَنٌ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ﴾ ﴿١٢٧﴾ هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٨﴾ آل عمران.

٧- ته قوا، تاکه هوکاری وهر گیرانی کرده وانه، له لای خوا: ﴿وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنَيْ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقْبِلَ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُقْبَلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ﴾ ﴿٢٧﴾ المائدة.

٨- به هوی ته قواوه، بر واداران له دوستایه تیی کردنی کافران، دوور دهین: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُؤًا وَلَعِبًا مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ وَالْكَفَّارَ أَوْلِيَاءَ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُفْرَكُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ ﴿٥٧﴾ المائدة.

٩و ١٠- ته نیا عاقلمه ندان ته قواداری راسته قینه دهین و، سه ره نجامی ته قواش، سه رفرازی رژی دواپیه: ﴿قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ أَعْجَبَكَ كَثْرَةُ الْخَبِيثِ فَاتَّقُوا اللَّهَ يَتَأُولَىٰ الْأَلْبَسُ لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ﴾ ﴿١٠٠﴾ المائدة.

۱۱- ته قوا، خاوه نه که ی ده کاته په پړه ی رپیازی پیغه مبه ر (صلی الله علیه وسلم) و راسته شه قامی خوا: ﴿وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّيْنَاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ﴾ (۱۵۲) ﴿الأنعام﴾.

۱۲- وهك چؤن پؤشاك جهسته ی مروؤف ده پؤشئ و، له خراپه ی ده پارېزئ، ته قواش بهو جوړه پؤشه ر و پارېزه ر خاوه نه که یه تی: ﴿يَبْنِيْٓ اٰدَمَ فَاَنْزَلْنٰهُ عَلٰى كَرِّ لِيَّاسٍ يُؤْرِى سَوَءَ يَكْمَ وَرِيْشًا وَلِيَّاسُ النَّقْوٰى ذٰلِكَ خَيْرٌ ذٰلِكَ مِنْ ءَايٰتِ اللّٰهِ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُوْنَ﴾ (۱۶) ﴿الأعراف﴾.

۱۳- به هو ی پارېزکاریه وه، خوا ده روازه کانی پیت و پېزه ماددی و، مه عنه وییه کان له خه لك ده کاته وه: ﴿وَلَوْ اَنَّ اَهْلَ الْاُثْرِىءَ ءَامَنُوْا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْاَرْضِ وَلٰكِنْ كَذَّبُوْا فَاَخَذْنٰهُمْ بِمَا كَانُوْا يَكْسِبُوْنَ﴾ (۱۶) ﴿الأعراف﴾.

۱۴- به هو ی ته قواوه، مروؤف: زوو خوا ی دیته وه یاد و، پیلانی شه یتان ده بینئ و، که م وایه شه یتان زه فه ر ی پی به رئ: ﴿اِنَّ اَۤلَّذِيْنَ اتَّقَوْا اِذَا مَسَّهُمْ طٰغِیٌّ مِّنَ الشَّیْطٰنِ تَذَكَّرُوْا فَاِذَا هُمْ مُبْصِرُوْنَ﴾ (۲۰) ﴿الأعراف﴾.

۱۵- پارېزکاری، سه رهنجامی خیر بو پارېزکاران مسو گه ر ده کات: ﴿... اِنَّ الْعَقِبَةَ لِلْمُتَّقِيْنَ﴾ (۲۱) ﴿هود﴾، ﴿وَأَمْرًا هٰلَكَ بِالصَّلٰوةِ وَاصْطَبِرْ عَلَیْهَا لَا تَسْأَلُكَ رِزْقًا نَّحْنُ نَرْزُقُكَ وَالْعَقِبَةُ لِلنَّقْوٰى﴾ (۱۳۲) ﴿طه﴾.

۱۶- مروف به هو‌ی پارێزکارییه‌وه، ده‌یته‌ دو‌ست و نیزیکی خوا:
﴿إِلَّا ابْتَاعُوا بِهِنَّ أَلْفَ دِينَارٍ أَلْفٌ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ (۱۶)
الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ﴾ (۱۶) یونس.

۱۷- به هو‌ی ته‌قواوه، مروف دروشمه‌کانی ئایینی خوا، به مه‌زن ده‌گری: ﴿ذَلِكَ وَمَنْ يُعِظْ شَعْبًا اللَّهُ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ﴾ (۲۲) الحج.

۱۸- ته‌قوا نامانج و حیکمه‌تی طاعه‌ته و، تاکه شتیکه خوا گرنگی پی بدات: ﴿لَنْ يَنَالَ اللَّهُ لُحُومُهَا وَلَا دِمَاؤُهَا وَلَكِنْ يَنَالُهُ التَّقْوَىٰ مِنْكُمْ كَذَلِكَ سَخَّرَهَا لَكُمْ لِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَكُمْ وَبَشِّرِ الْمُحْسِنِينَ﴾ (۳۷) الحج.

۱۹- ته‌نیا پارێزکاران، له نایه‌ته‌ رو‌شنه‌کانی خوا، په‌ند وهرده‌گرن: ﴿وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكُمْ آيَاتٍ مُبِينَاتٍ وَمَثَلًا مِنَ الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ﴾ (۳۴) النور.

(۲۰و۲۱و۲۲)- ته‌قوا، هو‌کاری دابه‌زینی هیمنیی (سکینه‌یه)، بو‌ سه‌ر دل و، رینگری زالبوونی ده‌مارگیریی نه‌فامیییه، به‌سه‌ر دل دا و، خوی زانا و کارزانیش ته‌نیا بو‌ که‌سانی شایسته‌ی مه‌یسه‌ر ده‌کات:

﴿إِذْ جَعَلَ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي قُلُوبِهِمُ الْحَمِيَّةَ حَمِيَّةَ الْجَاهِلِيَّةِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَىٰ رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَلْزَمَهُمْ كَلِمَةَ التَّقْوَىٰ وَكَانُوا أَحَقَّ بِهَا وَأَهْلَهَا وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا﴾ (۱۳) الفتح.

(۲۴و۲۳)- ته‌قوا، خاوه‌نه‌که‌ی له‌گه‌ل پی‌غه‌مبه‌ری خوا‌دا (صلی الله علیه وسلم) به‌ته‌ده‌ب و ری‌ژ ده‌کات و، پارێزکاریش، ته‌نیا له‌دل و ده‌روونیکی پال‌فته‌که‌را‌ودا سه‌قام‌گیر ده‌بی: ﴿إِنَّ الَّذِينَ يَغْضُونَ أَسْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَٰئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلنَّفَقَىٰ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ﴾ (الحجرات).

۲۵- پارێزکاری، هۆکاری ری‌ژداری به‌نده‌یه له‌لای خوا و، کێ پارێزکارتر بی، له‌لای خوا به‌ری‌ژتر ده‌بی، به‌بی ره‌چاو‌کردنی ره‌نگ و ره‌گه‌ز و ره‌چه‌له‌ک و ... هتد: ﴿يَتَأْتِيَ النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ﴾ (الحجرات).

۲۶- به‌هۆی ته‌قواوه، به‌زه‌بی خوا داده‌بار‌په‌ سه‌ر مرؤف: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلَحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ (الحجرات).

۲۷- ته‌قوا، مرؤف ده‌کاته شایسته‌ی مشوور لی‌خوا‌ردنی خوا و به‌دۆست‌گرتنی: ﴿إِنَّهُمْ لَنْ يَغْنُوا عَنْكَ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَإِنَّ الظَّالِمِينَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ﴾ (البجاشیه).

(۲۹و۲۸)- ته‌قوا، هۆکاری په‌یدا‌بوونی به‌رچاو روونی (فرقان) به‌رواداران، سه‌رانه‌وه‌ی خراپه‌کانیان و لی‌بو‌ردانی گونا‌هه‌کانیان: ﴿يَتَأْتِيَ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنْ تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾ (الأنفال).

(۳۱۹۳۰)- ته قوا، هوکاری دهر و لیکرانه وه و، بژیو پیدرانه به بی چاودری کردن:

﴿فَإِذَا بَلَغَ الْأَجَلُ مَنَّهُمْ فَمَسْكُونَهُمْ بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُونَهُمْ بِمَعْرُوفٍ وَأَشْهِدُوا ذَوَىٰ عَدْلٍ مِّنكُمْ وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ ذَٰلِكُمْ يُوعَظُ بِهِ مَن كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ﴿٢﴾ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ ۚ إِنَّ اللَّهَ بَلِغٌ أَمْرِهِ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا ﴿٣﴾﴾ الطلاق.

۳۲- پاریزکاری، هوکاری ناسانبوونی کاری قورس و زهحه ته: ﴿وَالَّتِي يَبْسُنَ مِنَ الْمَحِيضِ مَن نِّسَائِكُمْ إِن أَرَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَالَّتِي لَمْ يَحْضَنْ وَأُولَتْ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مِّنْ أَمْرِهِ يُسْرًا ﴿٤﴾﴾ الطلاق.

۳۳- به پاریزکاری، پاداشتی مروف له لای خوا، مه زن ده بی: ﴿... وَمَن يَتَّقِ اللَّهَ يَكْفِرْ عَنْهُ سَيِّئَاتِهِ وَيُعْظِمْ لَهُ أَجْرًا ﴿٥﴾﴾ الطلاق.

۳۴- ته قواداران، راستییه کانی قورثانیان بیرده که ویتته وه، له کاتی خویندنی، یان گو بیست بوونی دا: ﴿وَإِنَّهُ لَنَذِكْرٌ لِّلْمُتَّقِينَ ﴿١٨﴾﴾ الحاقه.

۳۵- به هوئی ته قواوه، پابه ندیی به شهریه ته خواوه، ناسان ده بی: ﴿فَأَمَّا مَن آعطَىٰ وَآتَقَىٰ ﴿٥﴾ وَصَدَقَ بِالْحَسَنَىٰ ﴿٦﴾ فَسَنِيْرُهُ لِّلْعُسْرَىٰ ﴿٧﴾ وَأَمَّا مَن بَخِلَ وَاسْتَغْنَىٰ ﴿٨﴾ وَكَذَّبَ بِالْحَسَنَىٰ ﴿٩﴾ فَسَنِيْرُهُ لِّلْعُسْرَىٰ ﴿١٠﴾﴾ اللیل.

۳۶- پیچه‌وانه و درّی ته‌قوا: بریتیه له بینیاژی له خوا: ﴿وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَىٰ﴾ ۸ ﴿يَتَأْتِيَ الَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْتَقُوا اللَّهَ وَلِتَنْظُرَ نَفْسٌ مَّا قَدَّمَتْ لِغَدٍ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾ ۱۸ ﴿وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ﴾ ۱۹ ﴿الحشر.

۳۷- پارێزکاری، هوکاری سه‌رفرازی روژی دواییه: ﴿وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، وَيَخْشَ اللَّهَ وَيَتَّقْهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ﴾ ۵۲ ﴿النور.

۳۸- پارێزکاری، بناغی ته‌بابی و نیوان چاکبون و براه‌تیی، بو‌برواداران: ﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾ ۱ ﴿الأنفال.

۳۹- خوا فه‌رمانی به‌برواداران کردوه: که له‌گه‌ل غه‌یری خو‌شیان دا، هاوکاری بکه‌ن بو‌هینانه‌دی چاکه‌کاری و پارێزکاری (البرّ والتقوى):

﴿يَتَأْتِيَ الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تُحِلُّوا شَعَائِرَ اللَّهِ وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْفُلْكَدَ وَلَا ءَامِينَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ يَنْبَغُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ أَنْ صَدُّوكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ﴾ ۲ ﴿المائدة.

که واته: پارېژکاری (تقوى) وېړای ته وهى خه سله ټيکى که سېي و تايبه ته، خه سله ټيکى کومه لايه ټيى و گشتيشه.

۴۰- پارېژکاری، بناغه ی سهر راستی و نامانج پیکان له قسان دا و، پیک و پینک بوونی کاروباری تانک و کو (فرد و مجموع) ی مسولمانانه:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ۖ ﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ۖ ﴿٧١﴾﴾ الأَحْزَاب.

۴۱- ته نیا به پارېژکاری، به هه شتى خوا (که شويى ره زامه ندييه تى) بو مروف مه يسه و دهسته بهر ده يى.

۱- ﴿قُلْ أُوْنِيتُكُمْ بِخَيْرٍ مِّنْ ذَٰلِكُمْ ۖ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَأَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ بَصِيرٌ ۖ بِالْعَبَادِ ۖ ﴿١٥﴾﴾ آل عمران.

۲- ﴿فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَٰذَا الْأَذَىٰ وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا وَإِنْ يَأْتِهِمْ عَرَضٌ مِّثْلُهُ يَأْخُذُوهُ ۗ أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِّمَّنْ قَدْ آمَنُوا أَن لَّا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقُّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ ۗ وَاللَّارُ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَنْقُوتُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ۖ ﴿١٦٦﴾﴾ الأعراف.

۳- ﴿وَلَا جُرْءَ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ ءَامَنُوا وَكَانُوا يَنْقُوتُونَ ۖ ﴿٥٧﴾﴾، وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُّوحِي إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرَىٰ ۗ أَلَمْ

يَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٩﴾ ﴿يوسف﴾

٤- ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٤٥﴾ ادْخُلُوهَا بِسَلَامٍ ؕ آمِينَ
﴿٤٦﴾ وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍّ إِخْوَانًا عَلَى سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ ﴿٤٧﴾
لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا بِمُخْرَجِينَ ﴿٤٨﴾﴾ الحجر.

٥- ﴿هَذَا ذِكْرٌ وَإِنَّ لِلْمُتَّقِينَ لَحُسْنَ مَآبٍ ﴿٤٩﴾﴾ ص.

٦- ﴿إِنَّهُ مِنْ سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٣٠﴾ أَلَّا تَعْلَمُوا عَلَى
وَأَتَوْنِي مُسْلِمِينَ ﴿٣١﴾﴾ النمل.

٧- ﴿تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا ﴿١٢﴾﴾ مريم.

٨- ﴿وَسِيقَ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ إِلَى الْجَنَّةِ زُمَرًا حَتَّى إِذَا جَاءُوهَا
وَفُتِحَتْ أَبْوَابُهَا وَقَالَ لَهُمْ خَزَنَتُهَا سَلَامٌ عَلَيْكُمْ طُبِّئَتْ قَوَاسِقُهَا
فَأَدْخُلُوهَا خَالِدِينَ ﴿٧٢﴾﴾ الزمر.

٩- ﴿مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ أُكُلُهَا
دَائِمٌ وَظُلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ
﴿٣٥﴾﴾ الرعد.

١٠- ﴿مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ فِيهَا أَنْهَارٌ مِنْ مَاءٍ غَيْرِ آسِنٍ وَأَنْهَارٌ مِنْ
لَبَنٍ لَمْ يَتَغَيَّرَ طَعْمُهُ وَأَنْهَارٌ مِنْ خَمْرٍ لَذَّةٍ لِلشَّارِبِينَ وَأَنْهَارٌ مِنْ عَسَلٍ مُصَفًّى
﴿٣٦﴾﴾ البقرة.

وَلَهُمْ فِيهَا مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَمَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ كَنْ هُوَ خَلْدٌ فِي النَّارِ وَسُقُوا مَاءً حَمِيمًا فَقَطَّعَ أَمْعَاءَهُمْ ﴿١٥﴾ محمد.

۱۱- ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ ﴿٥٤﴾ فِي مَقْعَدٍ صَدِيقٍ عِنْدَ مَلِكٍ مُقَدَّرٍ ﴿٥٥﴾ القمر.

۱۲- ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿١٥﴾ ءَالِخِذِينَ مَا ءَانَهُمْ رَبُّهُمْ إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ مُحْسِنِينَ ﴿١٦﴾ كَانُوا قَلِيلًا مِنَ اللَّيْلِ مَا يَهْجَعُونَ ﴿١٧﴾ وَيَا لَأَشْحَارِ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ﴿١٨﴾ وَفِي أَمْوَالِهِمْ حَقٌّ لِلسَّائِلِ وَالْمَحْرُومِ ﴿١٩﴾ الذاریات.

۱۳- ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَعِيمٍ ﴿١٧﴾ فَكِهَيْنَ يَمَ ءَالَهُمْ رَبُّهُمْ وَوَقْنَهُمْ رَبُّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿١٨﴾ الطور.

۱۴- ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي ظِلَالٍ وَعُيُونٍ ﴿٤١﴾ وَفَوْكَةٍ مِمَّا يَشْتَبُونَ ﴿٤٢﴾ كَلُوا وَاشْرَبُوا هَنِيئًا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾ إِنَّا كَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٤٤﴾ المرسلات.

۱۵- ﴿وَسَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَاوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٣﴾ آل عمران.

۱۶- ﴿وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ ۖ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿٣٣﴾ لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ عِنْدَ رَبِّهِمْ ذَلِكَ جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٤﴾ لِيُكَفِّرَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَسْوَأَ الَّذِي عَمِلُوا وَيَجْزِيَهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ الَّذِي كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣٥﴾ الزمر.

لیرهش دا کۆتایی به‌باسی پارێزگاریی (تقوی) دینین، که
وهك گوتمان، زادهو به‌رهه‌می هه‌رکام له: خواپه‌رستی (عبادة الله)
و، خوڤاك وچاککردن (تزكية النفس)ه، له‌خوای به‌خشه‌ری میهره‌بان
داواکارین یارمه‌تیمان بدات هه‌رچی زیاتر بینه‌خاوه‌نی: خواپه‌رستی
و ته‌زکیه‌ و ته‌قوا.

ننوتیوړوک

- پیشه کی وړی خوشکردن..... ۹
- به شی یه که م : خواپه رستی..... ۱۷
- باسی یه که م: پیناسه ی خواپه رستی..... ۱۹
- برگه ی یه که م: چه مک و واتای خواپه رستی (العبادة)..... ۲۱
- برگه ی دووهم: مانای وشه ی خواپه رستی له قورئاندا..... ۳۰
- برگه ی سییه م: نه جامگیری و پوونکردنه وه ی زیاتر..... ۳۵
- باسی دووهم: گرنگی و پله و پایه ی خواپه رستی له ئیسلام دا..... ۴۷
- برگه ی یه که م: خواپه رستی (عبادة) تافه نامانجی دروستکرانی مروقه..... ۴۹
- برگه ی دووهم: به بئ به ندایه تی و خواپه رستی، ئینسان له ئینسانه تی ده شورئ..... ۵۵
- لا باسئک دهر باره ی خه لیفه ی خوا بوونی ئینسان له سهر زه وی:..... ۶۱
- برگه ی سییه م: تیکرای پیغه مبه رانی خوا (عليهم الصلاة والسلام) بو ته وه نیراون، خه لکی فیری به ندایه تی و خواپه رستی بکه ن..... ۶۹
- باسی سییه م: شوینه وارو به ره مه گرنگه کانی خواپه رستی..... ۸۵
- برگه ی یه که م: خواپه رستی خوراک و بژیوی دل و گیانه..... ۸۷
- برگه ی دووهم: خواپه رستی تافه ری ئازادیی راسته قینه و پچراندنی کوټ و زنجیری دیلی و کوپلايه تیه..... ۹۶
- برگه ی سییه م: خواپه رستی دهر وونی مروقه ده شوات و چلک و چه پهری گوناح و خراپه لاده بات..... ۱۰۱
- برگه ی چوارهم: خواپه رستی سهرچاوه ی هه موو رهوشیتکی به رزو په سنده ... ۱۰۷

برگه ی پینجه م: تاقه رنی له دۆزه خ قوتار بوون و، چوونه به ههشت:

خوابه رستییه ۱۱۲

برگه ی شه شه م: خوابه رستی پوئیکی گرنگ ده گیر، له پیکه وه جۆشدانی

ریزه کانی مسولمانان و، تۆکمه و توندو تۆلکردنی کۆمه لگادا ۱۱۳

به شی دووه م : ته زکیه ۱۱۵

ده ستپیک ۱۱۷

باسی یه که م: چه مک و واتای ته زکیه ی نه فس ۱۱۹

باسی دووه م: پیکه و به رهه می ته زکیه ی نه فس ۱۲۳

باسی سییه م: چۆنیه تی ته زکیه بوونی نه فس و، هوکاره کانی ۱۲۷

برگه ی یه که م: چۆنیه تی ته زکیه بوونی نه فس: ۱۲۷

برگه ی دووه م: هوکاره کانی ته زکیه بوونی نه فس: ۱۵۰

باسی چواره م: چوار کورته سه رنج، له باره ی ته زکیه ی نه فس و،

قوتابخانه کانی ته زکیه و، ریبازه کانی ته سه ووفه وه ۱۵۱

باسی پینجه م: کورته هه لسه نگاندنیک ته زکیه و ته سه ووف ۱۶۳

به شی سییه م : ته قوا ۱۸۱

ده ستپیک ۱۸۳

باسی یه که م: پیناسه ی پاریزکاری (تقوی) و، پاریزکار (مُتقی) ۱۸۵

باسی دووه م: باواره کانی پاریزکاری ۱۹۱

باسی سییه م: پیکه ی ته قوا و گرنگی و بایه خی ۱۹۷

باسی چواره م: به رهه م و شوینه واره دنیایی و دواپۆژه کاییه کانی ته قوا ۲۰۳

خوابه رستی - تهزکيه - تهقوا

ئەم كۆتیبەمان بۆ روونکردنەوهی چەمك و واتا و گۆرنگی و بەرهەم و شوێنەوارەكانی هەركام لە: خوابه رستی (عبادة) و، خو پاک و چاککردن (تزکیة النفس) و، پارێزگاری (تقوی) تەرخانکردووە.

بێگومانیش وەك چۆن بووناسیی رێك و پاست، ئیمان پەلگیش دەكات، خوابه رستییش زادهو بەرهەمی ئیمانەو، پاک و چاکبوون (تزکیة)یش، بەرهەمی خوابه رستییه و، لەئەنجامی خوابه رستی و تهزکيهشدا، پارێزگاری (تقوی) پەیدا دەبێ.

بەدڵنیاییش:

بووناسیی و ئیمان و خوابه رستی و تهزکيه و تهقواش، هەرپێنجیان بناغه و پێکھێنەرە بنهڕەتییهكانی کەسایەتی مەرووفی مسوڵمانان.

www.alibapir.net

/alibapir1

/alibapir

نوسینگە تەفسیر

بۆ پلاوکردنەوه

هەولێر - شەقامی ٣٠ مەتری تەنیشێت مەنارە چۆلی

/TafseerOffice

+964 750 818 08 66

www.al-tafseer.com

tafseeroffice@yahoo.com

www.alibapir.com